A

1436

II

A

1436

II

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARVM HVNGARICAE
MDCCCXXVI

1965

Foto:
N.I.

MTA KÖNYVTÁRA
BUDAPEST
KÉZIRATTÁR

AKADÉMIAI LEVÉLTÁR

1920.

Magyar
Tudományos
Akadémia

i
1920.

Nagyméltóságu Miniszter Úr!

1919. decemb. 27-én 4167. sz. a. kelt rendeletében átiratára leiratom van Karácsonyi Jánosnak a Magyarország történelmi jogra hazánk területének a Kárpátokról az Adriáig" cz. művének olaszra fordítását csatolva megküldeni.

Kiváló tisztelettel

Budapest 1920. január 6.

akadémiai főtitkár

Nagyméltóságu Gróf Csáky József
magyar királyi miniszter ur részére

Budapest.

Magyar
Történelmi
Akadémia

i
1920.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

1919. decemb. 27-én 4167. Pol. sz. a. kelt nagybecsű átiratára tisztelettel van szerencsém a Karácsonyi János „Magyarország történelmi jogai harcaink tükrében a Kárpátokról az Adriáig" cz. művének ohajtott számú forditását csatolva megküldeni.

Kiváló tisztelettel

Budapest, 1920. január 6.

akadémiai főtitkár

Nagyméltóságú Gróf Somssich József
magyar királyi igazságügyminiszter ur részére

Budapest.

vallás és közoktatásügyi magyar minisztertől.

1o8695/1919.
---
b-XI.

1920.

NAGYMÉLTÓSÁGU ELNÖK UR!

Folyó évi november hó 21.-én kelt 919.sz. becses előterjesztésére Putnoki Imre VIII.ker., Sági István VII.ker.,István-uti és dr.Sziderovszky János X.ker.kőbányai áll. főgymnáz

MAGYAR KÜLÜGYMINISZTERIUM

4 1 6 7 - Pol.

Méltóságos Uram,

Dr. Gragger Róbert a berlini egyetem magyar tanszékének tanára azzal a kérelemmel fordult a külügyminiszteriumhoz, hogy részére Karácsony János "Magyarország történelmi joga hazánk területéhez a Kárpátoktól az Adriáig" cimü munkájának állitólag Méltoságodnál levő német fogalmazványát megszerezze.

Ez okból felkérem Méltóságodat, hogy a nevezett munka német fogalmazványát dr. Gragger Róbert tanár ur kezeihez való juttatás céljából a magyar külügyminiszterium hirszolgálati osztályának / 52.sz.szoba / rendelkezésére bocsátani méltóztassék.

Egyuttal megjegyzem, hogy dr. Gragger Magyarország érdekében minden tekintetben áldásos tevékenységet fejt ki és müködése a legmesszebbmenő támogatásra érdemes.

Fogadja Méltoságod legőszintébb tiszteletem kifejezését.

B u d a p e s t, 1919 december hó 27-én.

A külügyminiszter helyett :

rendkiv.követ és meghat.

miniszter.

Méltóságos

H E I N R I C H G U S Z T Á V URNAK

A MAGY.TUD.AKADEMIA FÖTITKÁRÁNAK

B U D A P E S T

Érk. 1920. január 1.

1

1920.

Dr.H. ✓ SZ. **MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET**

BUDAPEST, V. BÁLVÁNY-U. 7.

CHEQUE- ÉS CLEARINGSZÁMLA A M. KIR. POSTATAKARÉK-PÉNZTÁRNÁL: 16117. SZÁM.
GIRÓSZÁMLA AZ OSZTRÁK-MAGYAR BANKNÁL.

Budapest, 1919.deczember 30.

A

Magyar tudományos Akadémiának

Budapest.

Van szerencsénk értesiteni, hogy a gróf Andrássy Aladár féle akadémiai alapitvány félévi kamata fejében elismertük a t. Akadémia folyószámláját

K 50.- al f.hó 31-i értékkel.-

Teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

érk. 1920. január 2.

2

1920.

Magyar
Tudományos
Akadémia.

A M. T. Akadémia II. Osztályának pótlólag tiszteletével értesítem, hogy nagyon elkésve, de lezárom. 31-ig pótlékbérrel még a következő két pályázó jeligés levelét: ~~fogadták még el~~:

1. Nagyjenőnek: Dr. Hanisch József, Az ókori Philosophia története, Pápa, 1914.

2. Jogi monographiák ügyében: Crimen a pályakérdés. Jelisére: Fundamentum legis excepcionalis processus. (A pályamunka még nem érkezett be).

Kiváló tisztelettel
Budapest, hó 20-án január 5.

Főtitkár.

3
1920.

M. Kir. Tud. Akadémia Összes I. Osztályait és Bizottságait

szerencsém van felkérni, hogy 1919. évi szünidőeiket és

1919. évi költségelőirányzatukat hozzám 1920. január 31-ig

beküldeni szíveskedjenek.

Budapest, 1920. január 2.

Kiváló tisztelettel

Heinrich
Titkár

1920

3

Tekintetes Főtitkári Hivatal!

Van szerencsém jelenteni, hogy az I. osztály az 1920. évi Vojnits-pályázat bírálói bizottságába Heinrich Gusztáv r., Ferenczi Zoltán r. és Voinovich Géza l. tagot választotta meg.

Budapest, 1919. december 31.

Kiváló tisztelettel

Kainrzi József
főtitkár.

Årk. 1920. Januar 3.

6

1920.

Tekintetes Főtitkári Hivatal!

Van szerencsém jelenteni, hogy az I. osztály a néhai Simonyi Zsigmond r. tagról mondandó emlékbeszéddel Zolnai Gyula l. tagot, a néhai Bayer József r. tagról mondandó emlékbeszéddel pedig Szász Endre Elemér l. tagot bízta meg.

Budapest, 1920. január 2.

Kiváló tisztelettel

Simonyi József
osztálytitkár.

Érk. 1920. Január 3.

7

1920

Tekintetes Főtitkári Hivatal!

Van szerencsém jelenteni, hogy a Classica-philologiai bizottság elnökévé Hegedüs István r. tagot, elnökjévá pedig Gyomlay Gyula l. tagot választotta meg.

Ugyane bizottság segédtagjaivá való megválasztásra ajánlja az I. osztály a bizottság javaslatára Cserép József, Förster Aurélt, Heinlein Istvánt, Székely Istvánt, akik előbb is segédtagjai voltak, továbbá új segédtagokul: Finály Gábort, Huszti Józsefet és Incze Józsefet.

A római magyar történeti intézet bizottságába tagokul való megválasztásra ajánlja a class.-phil. bizottság javaslatára az osztály az eddigi két tagot: Hegedüs István és Németh Géza r. tagokat.

Budapest, 1920. január 2.

Kiváló tisztelettel

Klinger József
osztálytitkár.

Érk. 1920. január 3.

8

1920.

Az Igazgató-Tanács negyedik ülése.
1919.november 26.

Berzeviczy Albert akad.elnök úr elnöklete alatt jelen vannak: Ilosvay Lajos,Rákosi Jenő,Szily Kálmán,báró Wlassics Gyula ig.tt.és Bánszky János akad.ügyész.-Jegyző:Heinrich Gusztáv főitkár.

Távolmaradásukat kimentették Beöthy Zsolt,báró Forster Gyula, Goldziher Ignácz ig.tt.

Minthogy az ülés nem határozat-képes,néhány sürgősebb ügy pedig elintézendő,ennek az ülésnek jegyzőkönyve Beöthy Zsolt,Goldziher Ignác és Plósz Sándor ig.tagokkal közlendő és aláírandó.

1/Főtitkár jelenti,hogy az akadémiai altiszteknek tüzelőanyaggal és ruházattal ellátása ügyében kiküldött bizottság f.évi november 14-én tartott ülésében eljárt megbizatásában,miről a következő bizottsági jegyzőkönyv beszámol:

Bizottsági jegyzőkönyv
1919.november 14.

"Berzeviczy Albert akad.elnök úr elnöklete alatt jelen voltak: Herczeg Ferenc m.elnök,Ilosvay Lajos,Forster Gyula,Szily Kálmán akad. tagok.-Jegyző:Heinrich Gusztáv főtitkár.

'Az Igazgató-Tanács 1919.október 23-án tartott ülésében az akadémiai gondnoknak az alkalmazottaknak fütéssel és ruházattal való ellátása ügyében előterjesztett javaslatai tárgyalására a fenti bizottságot küldte ki,mely a következőkben állapodott meg:

1/A tüzelő anyag dolgában a gondnok jelentéséből kiderül,hogy az altiszti minőségü alkalmazottaknak jár évenként és személyenként 15 mm.szén,miről az Igazgató-Tanács részéről határozat nincsen.A gondnok állitása szerint ez a megállapodás Szily Kálmán főtitkársága idejéből származik.Az idén /1919/ az alkalmazottak ezt a szénjutalékot nem kapták meg,a gondnok csak segitség képen néhány puttony szenet juttatott részükre.

A jövőre a gondnok javaslata:Az akadémia osztassa szét alkalmazottaiközt teljes fütőkészletét,a főtitkári hivatalok[nak csakis egy szoba czéljaira szükséges anyagot föntartva.

Hosszabb eszmecsere után a bizottság a következő javaslatokban állapodik meg:

a/A gondnok évente ütven mm. szenet és egy fuvar fát élvez,

saját nyilatkozata szerint 33 év óta.Erre az Igazgató-Tanácsnak vagy az elnökségnek határozata nincsen.A gondnok kijelentése szerint ez az intézkedés Sztoczek József másodelnöktől /1886-89/ származik,de jegyzőkönyvi határozat erről sincsen.Tekintve,hogy itt három évtizedre terjedő gyakorlatról van szó,a bizottság belenyugszik a tényekbe és tekintettel különösen arra,hogy a gondnok nemsokára eléri szolgálati idejének teljességét s esetleg már előbb is nyugdijazható lesz,járandóságai és élvezményei változtatásának szükségét most nem láttja.

b/Az altiszteknek fütő anyaggal ellátását illetőleg kiderül, hogy eredetileg/már Szily Kálmán főtitkársága óta/ csak a bennlakó szolgák kaptak 15 mm. szenet,1916 óta pedig/állitólag az Elnök ur intézkedésére/ a künnlakók is ugyancsak 15 mm. szenet./De 1917-ben senki sem kapott fütő anyagot/.Ez intézkedéseknek jogi sanctiója nincsen,mert irásban semmi nincsen.

Tekintve a szénbeszerzés nehézségeit javasolja a bizottság,hogy az altiszteknek ezuttal,az anyagok részleges rendezéséig 1919/1920 iki évre személyenként 1.000 /egyezer/kor.utalványoztassék fütő anyagra.

Megjegyzendő,hogy az Akadémia ismételve elvileg kimondotta, hogy az alkalmazottak járandóságait illetőleg az állami szolgák ellátása irányadó.Fizetés,lakbér és pótlékok dolgában az akadémia tényleg pontosan ragaszkodott az állami szolgákra vonatkozó tételekhez /-de hangsulyzandó,hogy az állami szolgák fütő anyagot sem természetben,sem pénzben nem kaptak./

2/Az altiszteknek ruházattal ellátása ügyében a mostani gyakorlat szerint,amelynek szintén nincsen sanctiója,minden szolga kap évenként egy tavaszi és egy őszi öltözetet,két kalapot és kétszer csizmapénzt,minden negyedik esztendőben pedig egy téli kabátot.

Most 1919-ben kaptak:

márcz.9.	hat szolga téli kabátot és öltönyt	K 6300.-
április 4.	hét csizma illetmény	350.-
jul.19.	hét tavaszi kalap	196.-
jul.28.	hét vászonöltöny	2240.-
		9086 K

Gondnok javaslata,hogy altisztjeink számára megváltásképen és személyenként az 1915.évi már háborús esztendőben fizetett természetbeli ruhák ára az 1919.november 1-től 1920.október 31-ig terjedő időre egy összegben utalványoztassék ki,vagyis mindegyiknek 5-600korona.

Megjegyzendő,hogy az állami altisztek,kiknek ellátása az Akadémiára irányadó,ruházatra évenként 100 /egyszáz/ koronát kapnak.

Hosszabb eszmecsere után a bizottság javasolja:szavaztassék meg az alkalmazottaknak összes ruházati szükségleteikre évenként és személyenként 800 /nyolcszáz/ korona,mely összegnek fele nekik október 1. másik fele márczius 1.lesz kifizetendő.Legközelebbi részletüket márczius 1,kapják.

Az akádémiai alkalmazottaknak ruházattal ellátása e javaslat szerint, - 7 alkalmazott á 800 K évenként 5600 K - és ehhez a fütő anyag megváltása - 7 alkalmazott á 1000 K évenként 7000 K,-

Összesen 12000 K.

E javaslatait,a bizottság az Igazgató-Tanácsnak legközelebbi ülése elé terjeszti,hangsulyozva, hogy e javaslatok az ügyek végleges elintézéséig csak egy évre,1920-ra,volnának megállapitandók." ”

Az Igazgató-Tanács a bizottság összes javaslatait minden módositás nélkül elfogadja.

2. Főtitkár jelenti,hogy az Igazgató-Tanács határozata értelmében az Akadémia palotájának megrongálása ügyében f. évi október 27-én oly kérelemmel fordult a közoktatásügyi miniszterhez,hogy a javitási legsürgősebb munkálatok végzésére egyelőre 10000 koronát utalványozzon az Akadémiának,E felterjesztésünket a közoktatási kormány október 31-én páftolólag tette át a pénzügyminiszter úrhoz,a ki ez ügyben tudtunkkal még nem intézkedett.- Tudomásul van.

3. Főtitkár jelenti,hogy Hajdu Józsefné,a bérházi házmester özvegye,kinek az Igazgató-Tanács havi L 100 korona kegydijat engedélyezett,az október és november havi részleteket fölvette és november 4-én meghalt. - Tudomásul van.

4. Főtitkár jelenti,hivatkozással az Igazgató-Tanácsnak 1919.január 10-én l. p.a.hozott határozatára,hogy a kormány a tisztviselők és alkalmazottak fizetési segélyét havi 300K-ról 400K-ra fölemelte.A fölemelt segélyt az Akadémia alkalmazottai f.évi szeptember óta élvezik. - Helyeslő tudomásul van.

5. Főtitkár kérdést intéz az aranyaknak jövő évben való átszámitása ügyében.A Tanács kimondja,hogy a f.évre elfogadott átszámitás /1 arany 20 korona / a jövő évre is érvényben marad.

6. Főtitkár bemutatja Jónás Károly akad.gondnoknak Berényi István gyógyszerésszel 10 évre megkötött szerződését a bérházban elfoglalt bolthelyiségről és a bérlő folyamodványát,a ki a bérlet tervbe vett idejének leszállitását mellőzni kéri. - Tekintettel arra,hogy a bérelt helyiséget máris tetemes költséggel helyre állitotta,a bérleti szerződés elfogadtatik, de a Tanács ujból nyomatékosan hangsulyozza,hogy a gondnok az Elnök vagy az Igazgató-Tanács előzetes hozzájárulása nélkül semmiféle szerződést nem köthet. Egyben elfogadtatik a Kókai Lajossal öt / 5 / évre kötött szerződés is.

7. Főtitkár bemutatja Nagy Károly akadémiai épitésznek f.hó 22-én kelt beadványát,melyben előadja,hogy a Palotában és Bérházban eszközlendő javitások ez idő szerint nem végezhetők,hanem a jobb időjárás beállitáig elhalasztandók.Tekintettel azonban arra,hogy a nyári rendes javitási munkák elmaradása folytán különösen a tetőzeten számitani lehet esetleg már most okvetlen elvégzendő javitási munkákra,kéri az épitész,hogy ezekre a jövő tavasszal végzendő munkálatokra 12-15000 K engedélyeztessék.--Az elnökség felhatalmaztatik,hogy egyelőre a kormánytól nyerendő helyreállitási segélyösszeg fölhasználásával eszközöltessenek tavasszal az összes legsürgősebb javitások,és tatarozások.

8. A zálogleveleknek eladására vonatkozó javaslatát a Földhitelintézetnek az Igazgató-Tanács Popovics Sándor megkérdezett szakértő kedvező véleménye után elfogadván -- a Földhitelintézet az eladás végrehajtására felkérendő lesz.

9. Elnök ur a jegyzőkönyv hitelesitésére Horvay Lajos és Rákosi Jenő ig.tagokat kéri föl.

~~8th~~

9

1920

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

Méltóságos

Schulek Frigyes úrnak,

a M. Tud. Akadémia tagjának

Hivatalból.

Portómentes.

Budapest

I, Ménesi-út 19.

Alapittatott 1876.

FLEISCHER SALAMON

ÉPÜLET ÜVEGES

BUDAPEST, V., SZÉCHÉNYI-UTCA 10. SZÁM.

Elvállal mindennemü épület-üvegezéseket, valamint javitások a legolcsóbb árak mellett eszközöltetnek.

Képkeretek és tükörbevágások.

Jegyzik

Magy tud. Akadémia rétén

H.

1 Solin tábla berágása K. 137-

1 Köz. 48.70

Kor. 185.70

Friedrich

Hirsch

920 I/8

Igen tisztelt Főtitkári Kivatal!

Az idecsatolt számlát, mely a tegnapi napon jutok kezeimhez, látszerzetem ugyan, de meg kell jegyeznem, hogy a bizottság határozata értelmében Hettner Anglia világutalma az misé vidőszerint ki nem adható, sőt – mivel esetleg még elő-szó fog kocsátatatni – nem is fizhető. – Én erről a kormyánszky-vizsgát annak idején kivatalosan értesítettem.

Kiváló tisztelettel

1920. I. 4.

Finánzy

előadó!

Érk. 1920. január 8.

13

1920.

Tekintetes Főpitkán Hivatal!

Van szerencsém jelenteni, hogy az I. osztály a pályaművek megbírálására a következő bírálókat választotta meg:

1. Karátsonyi-pályázat: Jánosi Béla r. t., Harasti Gyula, Pekár Gyula, Visnya Gyula, Pintér Jenő l. t.

2. Széchi-p.: Herczeg Ferenc t. t., Ferenczi Zoltán r. t., Radnai Elemér l. t.

3. Kóczán-p.: Heinrich Gusztáv r. t., Szinnyei Ferenc, Zolnay Sándor l. t.

4. Farkas-Raskó-p.: Négyesy László r. t., Zolnai Vilmos, Horger Antal l. t.

5. Bulyovszky-p.: Endrődi Sándor, Voinovich Géza, Horváth Cyrill l. t.

6. Ormódy-p.: Rákos Jenő l. t., Ferenczi Zoltán r. t., Négyesy László r. t., Voinovich Géza és Pekár Gyula l. t.

7. Nádasdy-p.: Badics Ferenc r. t., Riedl Frigyes és Pintér Jenő l. t.

8. Fáy-p.: Munkácsi Bernát r. t., Gombocz Zoltán pó (a II. osztályból) Mahler Ede l. t.

Budapest, 1920. január 6.

Kiváló tisztelettel

Szinnyei József
osztálytitkár

érk. 1920. január-tó.

17 — 24

1920.

Első osztály.

Rendeltetésre állott 1919-ben 15.051-07 K.

	Kiadás 1919-ben	Előirányzat 1920-ra
1. Értekezések és emlékbeszédek . .	3668·97	
2. Bírálói díjak	240·—	
3. Kisebb nyomtatványok	130·—	
Összesen	4038·97	

Maradék 1919-ről	11012·10
Évi dotatio	6500·—
Összesen	K 17.512·10

Az osztály az 1920-ra előirányzott összeget a következő tételekre kívánja fordítani: a) értekezések, b) emlékbeszédek, c) bírálói díjak, d) kisebb nyomtatványok.

Szinnyei József
osztálytitkár

1
Rok. 1920. január 20.

25

1920

26
1920

Nagyságos Igazgató Úr!

Szerencsém van tiszteletteljes felkérni, hogy a f. évi Téli = pályázathoz a Nemzeti Színház részéről két bíráló kiküldeni méltóztassék.

Fogadja Igazgató Úr kitűnő tiszteletem nyilvánításait.

Bp. 1920. jan. 10.

főtitkár

Nagyságos

Ambrus Zoltán úrnak

a Nemzeti Színház igazgató-jának

Bp.

26

1920

26

1920

Nagyságos Igazgató Ur!

Szerencsém van tisztelettel fölkérni, hogy a f. évi Teleki-pályázathoz a Nemzeti Szinház részéről két birálót kiküldeni méltóztassék.

Fogadja Igazgató Ur kiváló tiszteletem nyilvánitását.

Bp. 1920. jan. 10.

főtitkár

Nagyságos

Ambrus Zoltán urnak

a Nemzeti Szinház igazgatójának.

Budapest.

26

1920

27
1920

Nagyméltóságú Miniszter úr!

Szerencsém van mély tisztelettel felkérni, hogy a M. Tud. Akadémia részére törvényhozásilag megállapított országos dotationak az 1919/20 költségvetési év II. felére esedékes összegét kiutalványozztatni méltóztassék.

Fogadja Nagyméltóságod kitünő tiszteletem kijelentését.

Bp. 1920. január 10.

másodelnök

Nagyméltóságú

Haller István

vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak

Budapesten

27

1920

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

27

1920

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

Szerencsém van mély tisztelettel fölkérni, hogy a M. Tud. Akadémia részére törvényhatóságilag megállapitott országos dotationak az 1919/20 költségvetési év II. felére esedékes összegét kiutalványoztatni méltoztassék.

Fogadja Nagyméltóságod kitünő tiszteletem kijelentését.

Bp. 1920. január 10.

másodelnök

Nagyméltóságu

Haller István

vallás-és közoktatásügyi miniszter urnak.

Budapest.

27

1920

~~V 5-1~~
~~1923~~
5 pld.

28
1920

Kivonat jegyzőkönyvből

a M. Tud. Akadémia Igazgató Tanácsának

1919. ~~október~~ hó 23-án tartott

ülésének jegyzőkönyvéből.

41. Fölkéri javaslatát az Igazgató = Tanács bizottságainak kiegészítését, mivel a Szóhavasi = Bizottságba az eddigi tagokhoz Gaal Jenő r. és Vizkelety Aurel l. tagok nevezetnek ki, a Pénzügyi Bizottságba pedig, melyből az Építési Bizottság kivonatik, Konkoly Lajos és Weszely Sándor ig. tagok választatnak.

Budapesten, 1920. január 10.

Fölkéri

28

1920

23

1920

Kiirt czikk

a M. Tud. Akadémia Igazgató Tanácsa

1919. október hó 23-án tartott

ülésének jegyzőkönyvéből.

41. Főtitkár javasolja az Igazgató-Tanács bizottságainak kiegészitését, mire a Szócheryi-Bizottságba az eddigi tagokhoz Gaal Jenő r. és Viszota Gyula l. tagok neveztetnek ki, a Pénzügyi Bizottságba pedig, melybe az Épitési Bizottság beolvasztatik, Ilosvay Lajos és Wekerle Sándor ig. tagok választatnak.

Budapest, 1920. január 10.

Hunfalvy
főtitkár

02h

87

Akadémiai altiszt ek neha = megváltása 1919. október
1=től 1920 október 1=ig. (Igtanács 1919. nov. 26.)

Király István	800.—	Király István
Pados István	800.—	Pados István
Ceri József	800.—	Ivokán János
Ivokán János	800.—	Ceri József
Hegedüs József	800.—	Hegedüs József
Kiell István	800.—	Kiell István
Csima János	800.—	Csima János
	5600.—	

29

1920

MAGYAR KIRÁLYSÁG PÁRTJA
ROYALISTA PÁRT

A Magyar Tudományos Akadémia

tek. Elnökségének

Budapest

Van szerencsénk értesiteni, hogy a Magyar Királyság Pártja f. hó 4-én a következő pályatételt irta ki:

"A Magyar Királyság Pártja /Royalista Párt/ pályázatot hirdet egy törvénytervezetre, amely a magyar nemzeti királyság jogi alapköveit legyen hivatva lefektetni. A törvénytervezet jogforrása legyen a magyar nemzet és a magyar nemzeti király közötti jogviszonynak. Tartalmazza a független magyar állam alkotmánybiztositékait; a király és a királyi család jogait és kötelezettségeit a magyar állammal szemben- és viszont. A törvénytervezet megalkotásánál irányadó elv legyen az, hogy a magyar nemzeti királyság alkotmánybiztositékai teljesen megfeleljenek az ezeréves magyar nemzeti jogforrásainknak és tisztán magyar nemzetiek legyenek. A pályamüvek beadási határideje 1920. február 15. A pályázók pályamüvüket fenti határidőig lepecsételt zárt jeligével ellátott boritékban

tartoznak a Magyar Királyság Pártja /Royalista Párt/ hivatalos helyiségében /Eszterházy-utca 25./ a titkársághoz beküldeni. A pályamüvek elbirálására a Magyar Királyság Pártja egy a magyar politikai és közéleti kitünőségekből választandó birálóbizottságot fog küldeni; annak névsorát a pályázati határidő letelte előtt közzé fogja tenni. A nyertes pályamü 10.000 korona jutalomban részesül, és a Magyar Királyság Pártjának kizárólagos tulajdona marad.-"

Budapest, 1920. január 8.-án.

Hazafias üdvözlettel

Lovassy Lajos
főtitkár.

Tormay Cécile
ügyvezető igazgató.

Érk. 1920. jan. 12.

30

1920

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

Budapesten, 1920. jan. 11.

31/1920

a

M. Posta és Távirda-Igazgatóság

IV. Ügyosztályának

Budapest.

A 72. sz. Postahivatal 10/IV. sz. fölhívására szerencsém van ide csatolt beküldeni az Akadémiai Értesítő" cz. folyóirat 30j. és most megjelent 350-352. számait, melyekből kitünik, hogy az (előfizetési ár évek óta változatlan (évi 6 korona).

kiváló tisztelettel

főtitkár

37

1920

M. kir. irányító postahivatal, Budapest 72.

10/IV szám.

1910

Akadémiai Értesítő

tekintetes kiadóhivatalának

Budapest,

Pud. akadémia-utcza ... szám.

A Postai Tarifák I. rész, 1. szakasz 10. §-ának, 7-ik pontja alapján kapott 66180/90 számú hirlapjegyengedélyének 4-ik pontja értelmében felkérem a tekintetes címet, sziveskedjék a fenti című lapját illetőleg elöfizetési ár

/: elöfizetési ára azelőtt évi 3 Kor. most: 6 Kor. :/

körül történt változásokat egy lappéldány csatolásával a tekintetes m. kir. posta- és távirdaigazgatóság IV. ügyosztályának ~~(főposta-palota)~~ Zerecsen u. 7-9 sürgősen bejelenteni, nehogy lapjának továbbítása fennakadást szenvedjen. Egyben felkérem, hogy lapjának legutóbb megjelent számából egy példányt a *72. számú m. kir. postahivatalnak hivatalos felszólítás folytán postaügyben portómentes* jelzéssel boritékban vagy szalag alatt sürgősen beküldeni sziveskedjék.

Budapest, 1910 évi januar hó 10 n.

19 7 VI/30. A budapesti posta- és távirdaigazgatóság nyomdája.

érk. 1920. január 12.

3i

1920

BUDAPEST FŐVÁROS TANÁCSA

142349/ 1919.-X.

Tárgy:

A M.Tud.Akadémia elnökségének kérvénye néhai dr.Bayer József főgymn.igazgató részére díjmentes díszsirhely engedélyezése iránt.

Határozat:

A tanács a köztemetőkről szóló szabályrendelet 38.§-a alapján néhai dr.Bayer József főgymn.igazgató,a M.Tud.Akadémia r.tagja részére a magyar tudományos élet terén szerzett érdemei elismeréséül a farkasréti temetőben egy I.oszt.díszsirhelyet díjmentesen engedélyez és utasitja a dunajobbparti köztemetők igazgatóságát,hogy azt a rendelkezést könyveiben jegyezze föl.

Egyuttal felkéri a tanács a M.Tud.Akadémia elnökségét,hogy a csatolt két darab nyilatkozatot az elhunyt egyik hozzátartózójával és két tanuval aláiratni és a főváros tanácsának X./:közegészségi:/ügyosztályához /:Közp.városház.I.em.66.:/két héten belül visszaküldeni legyen szives.

Erről a tanács a dunajobbparti köztemetők igazgatóságát és a A.Tud.Akadémia elnökségét értesiti.

Kelt Budapesten,a főváros tanácsának 1919.évi deczember hó 23. napján tartott üléséből.

Dr. Bódy s.k.

polgármester.

A kiadmány hiteléül:

olvashatatlan aláirás

k.főtiszt.

gé.-W.

32

1920.

ANTHROPOMETRY OF CIVILIZED MAN

By
ARTHUR MACDONALD,
Anthropoligist, Washington, D. C.

THE MEDICAL FORTNIGHTLY AND LABORATORY NEWS
Vol. LI, No. 4, page 61
April, 1919
St. Louis, Mo.

Ad 33 / 1920

Reprint: The Medical Fortnightly and Laboratory News, Vol. LI, No. 4, page 61. April, 1919. St. Louis, Mo.

ANTHROPOMETRY OF CIVILIZED MAN

ARTHUR MACDONALD
Anthropoligist, Washington, D. C.
Honorary President of the International Congress of Criminal Anthropology of Europe.

In the organization of a university many years ago, one of the questions which arose was whether to class anthropology under psychology, or psychology under anthropology. Inasmuch as the psychological department of the university was the predominating one, anthropology was made a subdivision of psychology. Though the question may not be vital, university politics should hardly be the guide in such matters.

But anthropology has long been established as a science, while psychology has not as yet produced a sufficient body of truths to be called a science in the rigid sense, though it has made great progress in application of scientific methods in its work. Like sociology, psychology is called a science by courtesy, but this does not lessen its value, for some of the most promising branches of inquiry have not yet reached the scientific status, though they are of great service to the community. Yet the older and better established subject should be the basis. The word anthropology itself is also more directly applicable to man. In fact, all branches of science that deal directly with man's body and mind should be under the head of anthropology. As the modern development of psychology has been mostly in its connection with anatomy and physiology, this brings it very close to anthropology in a fundamental way.

The anthropology of modern man, as distinguished from that of ancient, savage and prehistoric man, is very recent. A proof of this is the fact that the first scientific study ever made of a human being was that conducted upon Zola by some twenty French specialists in anthropology, psychology and medicine. This was published in 1897..[1]

Even the word "anthropologist" in the sense of a student of mankind as it is today, is scarcely heard. It may seem strange that anthropology has been occupied so little with the study of modern man.

Modern Man More Accessible to Investigation Than Ancient Man

Whatever the reasons for this, it is due time, that anthropological study be directed much more to man as he is now, for he is fully and directly accessible to investigation, whereas ancient and prehistoric man is much less so. It is almost an axiom of scientific method, that the more directly and fully you can control the material, the more trustworthy the conclusions.

Synthetic Training Required

One difficulty in developing this modern phase of anthropology is the necessity of extensive preliminary training, because not only anthropological knowledge, but medical courses and especially experience in psycho-physical laboratories are required to be adequately equipped for such work; that is, a synthetic training is called for.

Criminal Anthropology

It is especially in criminal anthropology that much recent and direct study of modern man has been pursued. Penal and reformatory institutions are specially suited for scientific investigations on account of the uniformity of conditions which surround the inmates, as compared with the heterogeneous and variable environment of

1 The author has made a summary of this study in his work entitled, "Juvenile Crime and Reformation," Senate Document No. 532, 60th Congress, 1st session. See pages 230-254.

individuals living in freedom. Also, the great majority of the inmates are normal, it being their abnormal (sometimes criminal) surroundings that have brought them to such institutions. Therefore, the study of these mostly unfortunate people is mainly an investigation of normal human beings and the results of such studies will apply in general to most people. The relatively few really abnormal inmates can be distinguished from the others. It is unfortunately true that some are made more abnormal by long continued unscientific treatment in institutions which are supposed to exist for the improvement of mankind.

Laboratories for Humanity

As institutions for the abnormal and unfortunate classes are supported by public funds, there is no reason why they should not be utilized for humanitarian scientific study, the main object of which is not only to improve prison discipline and prepare the inmates to be better citizens, but to prevent others from going wrong by knowledge gained through the direct study of the individuals themselves. Thus, one function of these institutions will be that of humanitarian laboratories for the good of the community.

Anthropology and War

War is like the shaking of the tree in the hurricane; everything falls down—fruit, good, bad and rotten—dead limbs and worms—all is stripped off—the social organism is shaken to its very foundation and rent asunder—all things are laid bare—human nature yields itself up.

From the anthropologic standpoint, war is not only abnormal, but a sociological monstrosity, belonging under the head of teratology, a science which treats of monsters. The monstrosity consists in militarism and navalism, driving out humanity. War is probably an anthropological necessity, and if the present war had not come now, it would have probably started later, and have been still more terrible.

One of the objects of criminal anthropology is to lessen a present crime between nations (war), as well as crime within nations by knowledge gained through study of causes, and just as the spread of education and knowledge gradually liberated the intellect, so as to undermine the ideas upon which religious wars were based, so a similar process of enlightenment may be necessary to cause political wars to cease.[2]

Anthropology Useful to Everyone

As a further illustration of the benefit from anthropological study is the extensive use of the Bertillion measurements and finger-print systems, which might be mentioned. As soon as false and morbid sentimentality can be dispelled, and the absolutely impersonal nature of anthropological inquiry understood, these and other systems of identification can be made of practical value to all people. For instance, banks, life insurance and other institutions could establish personal identity easier and better. You would not have to trouble your friends to go to the bank to identify you. There would also be fewer soldiers and citizens with nameless graves.

No Honest Man Need Fear to Submit to Scientific Study

Everyone who intends to be an honest and worthy citizen need have no fear of a law-compelling an adequate record for the identity of all persons. If one be conscious of some weakness, that might cause him to go wrong, the feeling that his identity is fully recorded, will have a most salutary effect. It would doubtless keep many from falling. For few persons would knowingly commit an offense if they thought they would probably be caught. In short, the more thoroughly anthropological methods are utilized for the study of mankind, the better.

To make the investigation of man more accurate, the time may come when many and eventually all persons will be willing to be examined by responsible and official experts, and after death dedicate their bodies to the study of humanity. If one had before him the anthropological history of his ancestors one, two or three generations back, giving in each case the height, weight, lung capacity, color of hair and eyes, cephalic index, measurement of pain and other sensibilities, mental ability and moral status, trade or profession, different diseases from childhood up and age at death! if these and other data concerning our ancestors were accessible, we might then be able to really know and understand ourselves, and as a result live more rational, successful and happy lives.

If necessary, stringent laws could be made against any misuse of the records. The eventual benefit to mankind of such facts would be inestimable. It would remove the stigma of our ignorance of human beings as contrasted with our more accurate knowledge of animals.

Author's Conclusions From His Studies of Modern Civilized Man

It would take one far beyond the purpose of this article to consider the many original and varied studies of modern civilized man, which have already appeared. The author, therefore, will summarize the results of his own investigations, but will state only those conclusions which, so far as he knows, were new at the time published, and were based upon a sufficient number of cases, to be worth while mentioning.

---

2 See article (by author) entitled, "Suggestions of the Peace Treaty of Westphalia (1648) for the Peace Conference in France, published in Journal of Education, Boston, March 27, 1919, and in Open Court, April, Chicago, 1919, and in Central Law Journal, St. Louis, April, 1919.

Cases and Conclusions

The Total number of cases studied by the author is 42,375, being either investigated by him personally, or under his direct supervision. The author has also made intensive detailed studies of about twenty-five criminals, [3] but they vary so much in age and environment that no general conclusion can be drawn. Should the reader desire to know the methods employed, the detailed conditions of experiments and nature of instruments used by the author in arriving at his conclusions, he should consult the works of the author referred to in the foot notes.

The following conclusions are divided into six sections, the first five of which concern mental ability in relation to physical, neurological and abnormal condition of children mainly, and in connection with sociological and racial factors. Section VI refers to a relation between anthropology and disease.

I—Conclusion as to Mental Ability and Circumference and Shape of Head

Head measurements are the most important of any, not only because the head encases the brain, but it also is preserved the longest after death and is a strong connecting link between modern, ancient and prehistoric man. The most important measurements of the head are its maximum length and width, which are the bases of the cephalic index. Too many psycho-physical investigations omit the cephalic index and thereby lessen greatly their scientific value.

1. The larger circumference of head in children, the greater the mental ability (21, 930).[3] Physiologists have long believed this, but it had not been shown by actual measurements upon large numbers. This also accords with the opinion of zoologists, that the larger the head in animals, the greater the intelligence.

2. Broad-headed (brachyocephalic) children are mentally superior to long-headed children (dolico-cephalics) which is confirmed by the further facts that colored children are more dolicocephalic than white children, and also have less mental ability (1165).[4]

These statements accord with the result of research in prehistoric anthropology, that bracycephaly increases as civilization increases.[5]

3. Dolicocephalic university students are less sensitive to pain than the brachycephalic (377).

3. Many of these cases appear in "Criminology," New York, 1894, and in "Le Criminel-Type," Lyon et Paris, 1895.

4. Figures in parenthesis indicate number of cases studied by author, or has been stated already.

5. Conclusions 1, 2, 4 and 5 are based upon studies in "Man and Abnormal Man," Senate Document 187, 58th Congress, third session, 780 pages, 1905. Conclusions 5 is found in Senate Document No. 400, 57th Congress, first session, 166 pages. See also article (by author) in the Medical Record, New York City, Dec. 14, 1918, entitled, "Anthropometry of Soldiers."

Circumference of Head and Nationality

4. Children of foreign parentage (2074) have slightly larger circumference of head than children of American parentage (12,487), but children of mixed (foreign and American) nationality (1912) have smaller head circumference than those of American parentage (12487).

This appears to indicate an unfavorable result of mixing nationalities.

5. Circumference of head is less in children with abnormalities (2244) than in childre in general (16473).

II—Mental Ability, Physical and Social Condition and Nationality[6]

Conclusions as to mental ability in connection with physical and social conditions and nationality are summarized as follows

1. American born children (12487) are superior in height, but inferior in weight to foreign born children (2074).

2. White children (16473) are superior to colored children (5457) in height and sitting height, but inferior in weight.

3. Children of American parentage (12487) are brighter than children of foreign or mixed parentage (1912), suggesting that mixture of nationalities may not be an advantage.

4. The lowest percentage of nervousness are found in children of foreign parentage (2074) and in colored children (5457).

5. Children of laboring classes (5890) are more nervous than children of the professional and mercantile classes (6096).

6. Chattanooga boys (239) are superior in height and weight to Washington boys (7953).

This agrees with the belief that men of the Southern states are taller than men of the Northern states.

7. Girls (8520) are brighter than boys (7953) in their studies, but girls show more (15 per cent) average ability than boys, suggesting less variability, which, from an evolutionary point of view is not advantageous.

8. As age increases in children, brightness decreases in all studies, except drawing, manual labor and penmanship, that is in the more mechanical studies (16473).

III—Sensibility to Pain[7]

One of the main objects of the study of humanity is to lessen pain by knowledge gained through the study of pain itself. The following are some results of such study, gained through the use of instruments of precision. This may help toward finding the best method of lessening pain.

6. Conclusions 1, 2, 3, 4, 5, 7 and 8 are discussed in "Man and Abnormal Man," Senate Document No. 187. Conclusion No. 6 is in Senate Document No. 400, "A plan for the Study of Man," 57th Congress, first session, already cited.

7. Conclusions 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8 and 9 are discussed in Senate Document No. 400, cited above. Conclusion 3 is explained in Senate Document No. 187, also cited above.

1. Children are more sensitive to pain before puberty than after puberty (247). Another independent investigation by the author confirming this, shows that

2. Sensibility to pain decreases as age increases (899).

3. The left hand is more sensitive to pain than the right hand (188). This may be due to the greater use of the right hand, increasing its obtuseness or hardihood to pain, and also.

4. The left temple is more sensitive to pain than the right temple (2559).

5. Girls (1083) are more sensitive to pain than boys (887), and in accord with this

6. Women (188) are more sensitive to pain than men (142). But this does not refer necessarily to endurance of pain.

7. University women (184) and men (227) are much more sensitive to pain than working women (14). These last two statements suggest the probability that sensibility to pain increases as sociological condition improves.

8. Blondes, born in summer (247) are more sensitive to pain than children born in winter (259).

Is There More Pleasure Than Pain in the World[8]

If all the pleasurable and all the disagreeable and painful thoughts, feelings and sensations of all the inhabitants of the world were added in separate columns, and the two results compared, this might give an approximate answer to the question as to whether there is more pleasure than pain in the world.

For the purpose only of illustration and suggestion, the author took a record of a Government clerk for one day in Washington by placing the number of his positively pleasant thoughts, feelings and sensations in one column and the number of his positively unpleasant and painful thoughts, feelings and sensations in another column, adding up these two columns of pleasant and unpleasant states of consciousness, it was found that the Government clerk experienced 521 pleasant and 158 unpleasant states of consciousness; that is to say, if the experience of this clerk be considered as a general average, there is three times as much pleasure in the world as pain.

IV—Sensibility to Heat and Locality on the Wrists[9]

1. Colored children (91) are much more sensitive to heat than white children (1014). This probably means that their power of discrimination is better, and not that they suffer more from heat.

2. Bright children (506) are more sensitive to heat and locality on the wrist than dull children (286), but this difference is greater in the case of heat.

3. Children, including colored children, are more sensitive to heat and locality, on the left wrist than right (1165). This may be due to greater use of right hand, causing obtuseness of feeling.

4. Girls (548) are less sensitive to heat and more sensitive to locality on the wrist than boys (526).

5. Children are more sensitive to the heat and locality on the wrist before puberty than after puberty (1074). In colored children (917) there is little difference.

6. Children of the professional and mercantile classes (583) are most sensitive to heat and locality on the skin than children of the laboring classes (252).

V—Children With Abnormalties[9]

1. Boys (1582) and girls (662) with abnormalities are inferior in height, sitting height, weight and circumference of head to children in general (16473).

2. Dull children (2131) are much more defective in hearing than bright children (195).

3. About 10 per cent of dull (1214), 3 per cent of average (3375) and 1½ per cent of bright boys (2899) are unruly; that is, unruliness increases with dullness.

4. Abnormalities in children (2244) are most frequent at dentition and puberty.

5. Defects of speech are three times more frequent in boys than in girls (8520).

VI—Anthropological Study of Diseases[1]

The conclusions given below are based upon a study of 1486 college women. The professor of physical culture and the physician in charge assisted the author.

Those (445) having had no diseases are equal in strength, less in weight, but greater in height and lung capacity than those (707) who had one or more diseases, indicative that strength and weight are not necessarily signs of health.

Those (85) who had constitutional diseases were shorter in stature than those (956) who have had other diseases.

Those (54) having had typhoid fever are superior in lung capacity and strength, but inferior in weight to those (1041) having diseases in general.

The cases of infectious diseases (270) are distinctly superior in weight, lung capacity, height and strength to those (1041) with diseases in general.

Those (89) having had hereditary diseases are inferior in weight to those with diseases in general (1041).

Hereditary cases (89) are distinctly inferior in weight, lung capacity, height and strength to infectious cases (270).

---

8. See "Juvenile Crime and Reformation" in list of works at end.

9. See Senate Document 187, 53rd Congress, second session, "Man and Abnormal Man."

9. See "Man and Abnormal Man," Senate Document 187.

Digestive cases show less weight and lung capacity, but greater height than cases in general (1041).

Cases of heart murmurs (185) have greater weight, lung capacity, height and strength than cases of diseases in general (1041).

Special Points to Be Noted in the Study of Man

In the scientific investigation of man as he is today, the rigidity required by the older sciences, as physics and mathematics, cannot be followed, for modern inquiry must depend much upon psychology and sociology, which, as we have seen, are not sciences in the strict sense of the word.

While, as a general rule, the probable truth of a conclusion increases with the number of cases investigated, in certain subjects where there is great regularity and uniformity, the results based upon smaller numbers may be equally probable.

The public must be cautious against applying general conclusions to individual cases, as is sometimes attempted. Thus children with a larger average circumference, but it by no means follows that James with a larger head circumference is brighter than John because John has a smaller circumference of head. For every general truth has many exceptions and we do not know which are the exceptions. If general conclusions are three-fourths true and one-fourth false, they are valuable for they indicate the direction toward which truth is traveling.

The Honorable Secretary

Magyar Tudományos Academia,

Budapest

Hungary.

My dear Sir:

I beg leave to enclose a bibliography of my works; also a summary of some of the results of these studies.

I have the honor to be

most respectfully

Arthur Mac Donald

ARTHUR MAC DONALD.
The Congressional, Washington, D. C.

December 20, 1919

Érk. 1920. január 13.

33
1920.

A csatolt két melléklettel
kiadatik a III. osztálynak.
Budapest, 1920. január 13.

Heinrich
főtitkár

Arthur Mac Donald

ANTHROPOLOGY OF MODERN CIVILIZED MAN.

Publications by Arthur MacDonald, Washington, D.C.

The following works and articles are arranged in chronological order. Some have been published by the United States Senate, and U. S. Bureau of Education, and others by private agencies; the majority have appeared in specialistic journals of this and other countries. Many contain bibliographies, some of which are quite extensive.

The anthropology of modern man, as distinguished from that of ancient, savage and prehistoric man is very recent. A proof of this is in the fact, that the first SCIENTIFIC study ever made of a human being was that conducted upon Emile Zola by some twenty French specialists in anthropology, psychology and medicine. This was published in 1897.* Even the word "anthropologist" in the sense of a student of mankind, as it is today, is scarcely heard. It may seem strange that anthropology has been occupied comparatively little with the investigation of modern civilized man. Whatever the reason, it is due time that anthropological study be directed much more to man as he is at the present time. This is one of the main reasons for presenting these publications under one title.

ABNORMAL MAN, being essays on education and crime, criminal sociology, criminal hypnotism, alcoholism, insanity, and genius with digests of literature and a bibliography. 1893. Published by United States Bureau of Education. Washington, D. C. 445 pages, 8°. 2d edition, 1895.

CRIMINOLOGY, a psychological and scientific study of criminals, criminal contagion, criminal hypnotism, and recidivation, with introduction by Lombroso. Bibliography. Second edition. New York, 1894. Funk & Wagnalls, publishers. 416 pages, 12°.

LE CRIMINEL-TYPE DANS QUELQUES FORMES GRAVES DE LA CRIMINALITE'; Jesse Pomeroy, "the boy torturer"; Piper, "the brainer (Belfry case Boston); "Jack, the Ripper" (de Londres). Bibliographie de sexualite' pathologique. Troisieme edition. Une volume en 8°, illustrait de portraits. Publie' par A. Storch, Lyon, et G. Masson, Paris, 1895. 300 pages. This work is not published in English.

EDUCATION AND PATHO-SOCIAL STUDIES, including an investigation of the murderer "H" (Holmes); reports on psychological, criminological, and demographical congresses in Europe; London slums and Gen. Booth's Salvation Army movement. Reprint (from Annual Report of United States Commissioner of Education for 1893-94), 57 pages, 8°. Washington, D. C., 1896.

EMILE ZOLA, a psycho-physical study of Zola's personality, with illustrations; his physical and mental peculiarities, nervous system, finger imprints, morbid ideas, etc.; visual perceptions, hearing, smell, tactile sensations, perception of time, association of ideas, and suggestibility; character, method of work, etc.; with bibliography. Reprints (from Open Court, August 1898, with appendix, 34 pages and "Practical Psychology," August, 1901), 1901.

EXPERIMENTAL STUDY OF CHILDREN, including anthropometrical and psycho-physical measurements of Washington school children; measurements of school children in United States and Europe; description of instruments of precision in the laboratory of the Bureau of Education; child study in the United States; and a bibliography. Reprint (from Annual Report of United States Commissioner of Education for 1897-98), 325 pages, 8°. Washington, D. C. 1899.

* The author has made a summary of this study in his work entitled "Juvenile Crime and Reformation", Senate Document No. 532, 60th Congress, 1st Session.

HEARING ON THE BILL (H. R. 14798) TO ESTABLISH A LABORATORY FOR THE STUDY OF THE CRIMINAL, PAUPER, AND DEFECTIVE CLASSES, treating especially of criminology with a bibliography of genius, insanity, idiocy, alcoholism, pauperism, and crime, had before the Committee on the Judiciary of the United States House of Representatives. 309 pages, 8°. Washington, D. C. 1902.

SENATE DOCUMENT NO. 400 (57th CONG. 1st SESS): A PLAN FOR THE STUDY OF MAN, with reference to bills to establish a laboratory for the study of the criminal pauper, and defective classes, treating especially of Hypotism, with a bibliography of child study. 166 pages 8°. Washington, D. C. 1902.

STATISTICS OF CRIME, AND INSANITY and other forms of abnormality in different countries of the world, in connection with bills to establish a laboratory, etc. Senate document No. 12, 58th Congress, special session, 8°. Washington, D. C. 1903.

MAN AND ABNORMAL MAN, including a study of children in connection with bills to establish laboratories under State and Federal Governments in the study of the criminal, pauper, and defective classes, with bibliographies. Senate document No. 187, 58th Congress, 3d session. 780 pages, 8°. Washington, D. C., 1905.

EL CRIMINAL TIPO en algunas formas graves de la criminalidad. Madrid. La Espano Moderna, 170 pages, 8°, 1908.

JUVENILE CRIME AND REFORMATION, including stigmata of degeneration being hearings on bills to establish a laboratory, etc., before Senate Committee on Education and Labor and House Committee on the Judiciary. Senate document No. 532, 60th Congress, 1st session, 339 pages, 8°, 1908.

STUDY OF THE CRIMINAL, PAUPER AND DEFECTIVE CLASSES. Statement before the U. S. Senate Committee on Education and Labor. Washington, D. C., 1908. 124 pages, 8°.

BIBLIOGRAPHY OF EXCEPTIONAL CHILDREN, and their education. Bulletin No. 32, 1912, Washington, D. C., 1913. 46 pages.

WAR AND CRIMINAL AUTHROPOLOGY. Reprint from Congressional Record February 27th and March 15th, 1917. U. S. House of Representatives. 40 pages, 8°.

STUDIES OF MODERN MAN. A collection of 22 articles, in part reprinted from scientific periodicals, 1911-1918.

FUNDAMENTAL PEACE IDEAS. Reprint from Congressional Record July 1, 1919. United States Senate. 16 pages. 8°.

MENTAL TESTS. Published by U. S. Bureau of Education, Washington D. C., 1920. 111 pages.

ARTICLES IN PERIODICALS.

CRIMINOLOGICAL LITERATURE. Reprint from American Journal of Psychology. January, 1890. 12 pages.

ETHICS AS APPLIED TO CRIMINOLOGY. Journal of Mental Science, London, 1891. 8 pages, 8°, reprint.

CRIMINAL ARISTOCRACY, or the maffia, medico-legal journal, New York, 1891-92, reprint.

VIEWS OF A. BAER ON DRUNKENNESS. Andover Review, 1892, reprint. 8 pages, 8°.

CRIME AND ITS PUNISHMENT. Ideas on the repression of crime by Garofolo, Columbia Law Times, October, 1892. 4 pages.

GENIUS AND INSANITY. Reprint from journal of Mental Science, England, April, 1892.

NEURO - SOCIAL DATA. Psychological Revue, New York, 1896. 4 pages, 8°, reprint.

A TEMPORAL ALGOMETER. Psychological Revue, New York, 1898.

CHILDREN WITH ABNORMALITIES. Medical Times and Register. Philadelphia, 1899, reprint.

GROWTH AND SOCIALOGICAL CONDITIONS. Boston Medical and Surgical Journal, 1899. Reprint. 3 pages.

MEDICO-ELECTRICAL INSTRUMENTS. Journal of Electro-Therapeutics, 1899. Reprint. 7 pages.

MEASUREMENT OF PAIN. Boston Medical and Surgical Journal, 1899. Reprint. 4 pages.

TYPES OF CHILDREN IN GERMANY. Pediatrics, New York, 1899, 4 pages.

COLORED CHILDREN; a psycho-physical study. Reprint from the Journal of the American Medical Association, May 27, 1899. 14 pages.

SURGICAL OPERATIONS DURING HYPNOTIC SLEEP. Reprint from New York Medical Journal, June 24, 1899.

RECENT INSTRUMENTS OF PRECISION, for the muscular and tactile sensations. Reprint from University Medical Magazine, Philadelphia, June, 1899. 7 pages.

STUDY OF THE HYPNOTIZED STATE. Reprint from Medical Summary, Philadelphia, June, 1899. 8 pages.

ESTUDO ANTROPOLOGICO Y PSICO-FISICO DE LOS NINOS de las escuelas de Washington. Boletin de la Institucion libre de ensenanza. Madrid 1899.

EL ESTUDIO DE LOS NINOS. Boletin del Instituto Cientifico y literario Porfirio Diaz. Toluca, Mexico, 1899, 19 pages.

GROWTH OF CHILDREN IN GERMANY. Pediatrics, vol. VII. No. 12, New York City, 1899.

INSTRUMENTS OF USE IN DERMATOLOGY. Reprint from American Journal of Dermatology, July, 1899. St. Louis, Mo. 8 pages.

NEUERE AMERIKANISCHE ARBEITEN AUF DEM GEBIETE DER KINDERFORSCHUNG Zeitschrift fur padagogische psychologie und pathologie. Berlin, 1899. 10 pages.

PEDAGOGIE HYPNOTISM. Reprint from "Medical Progress", Louisville Ky., September, 1899. 12 pages.

THE POWER OF SUGGESTION. Reprint from Philadelphia Medical Journal, September 9, 1899.

PSYCHIC ELEMENT IN DISEASE, AND SUGGESTION. Reprint from Medical Fortnightly, St. Louis, Mo., September 1, 1899. 7 pages.

UN PLAN PARA EL ESTUDIO DEL HOMBRE. Toluca, Mexico, 1901.

STUDY OF CHILDREN. Reprint from Everybody's Magazine, June, 1901, New York City. 9 pages.

MEASUREMENTS OF GIRLS IN PRIVATE SCHOOLS AND OF UNIVERSITY STUDENTS. Boston Medical and Surgical Journal, 1901. 10 pages.

SUSCEPTIBILITY TO DISEASE AND PHYSICAL DEVELOPMENT in College women. Philadelphia Medical Journal, 1901. 7 pages, reprint.

STUDY OF MAN. American Journal of Socialogy. Chicago, 1901. 7 pages, 8°.

REFORM OF JUVENILE CRIMINALS. Reprint from Pedagogical Seminary. Worcester, Mass, December, 1907. 12 pages.

MENTAL STIGMATA OF DEGENERATION. Reprint from Buffalo Medical Journal, August, 1907. 9 pages.

MARCAS MORALES DE DEGERACION. Societe scientifique "Antonio Alzate" Memoires, Mexico, 1907. 11 pages.

STUDIES OF JUVENILE CRIMINALS. Reprint from Medical Record, New York City, July 20, 1907. 8 pages.

UNE OBSERVATION DE MEURTRE PAR UN SADIQUE, archines de l'anthropologie criminelle. Lyon, 1907.

PHYSICAL STIGMATA OF DEGENERATION. Reprints from the Medical

Fortnightly, St. Louis, Mo., July 25, 1907. 20 pages.

STATISTICS OF CHILD SUICIDE. Reprint from Journal of the American Statistical Association. Vol. X, 1907. Boston, Mass. 4 pages

MORAL EDUCATION. American Monthly Magazine (of the D. A. R.) June, 1908. Address before many, Washington Chapter.

L'EDUCATION MORALE. Revue de l'Enseignement International. Paris, 15 Aout, 1908. 5 pages.

MORAL STIGMATA OF DEGENERATION. Reprint from "Monist". Chicago. January, 1908. 12 pages.

REFORM OF WAYWARD YOUTH. Reprint from Sewanee Review, Sewanee, Tennessee, January, 1908. 24 pages.

BEIKOHUNIOKERN FURYOOJINO KANKA (reform of children in the United States). Kyooiku Jiron, Tokyo, January 15, 1908. 5 pages.

STATISTICS OF ALCOHOLISM AND INEBRIETY. Journal of Inebriety. Autumn, 1909. Boston. 18 pages.

DEATH PENALTY AND HOMICIDE. American Journal of Sociology, Chicago, July, 1910. 28 pages; also published in Japanese, Journal of Statistical Society of Tokyo.

CRIMINAL STATISTICS IN GERMANY, FRANCE, AND ENGLAND. Journal of American Institute of Criminal Law and Criminology, Chicago, 1910.

ENTWICKELUNGSFEHLER DER KINDER, Jahrbuch für Kinderheilkunde, Berlin, 1910.

MATTOIDS (CRANKS). Reprint from Medical Fortnightly. St. Louis, Mo., April 25, 1911. 12 pages.

ECCENTRIC LITERATURE. The Monist, Chicago, July, 1911. 12 pages.

STATISTICS OF CONGRESSIONAL LIFE AND ACTIVITY (plan of). Hearing before the Committee on Printing, House of Representatives, August 12, 1911.

MENTAL ABILITY IN RELATION TO HEAD CIRCUMFERENCE, CEPHALIC INDEX, sociological condition, sex, age, and nationality. Journal of American Statistical Association. Boston, December, 1911. 9 pages, 8°.

TRAUMATIC HYPNOTISM. American Medicine. New York, Sept., 1911. 4 pages, 12°.

ASSASSINS OF RULERS. Journal of American Institute of Criminal Law and Criminology, Vol. II, No. 4. Chicago, November, 1911. 16 pages, 8°.

SUR LA CREATION D'UN LABORATOIRE FEDERAL DE CRIMINOLOGIE AUX ETAIS UNIS, Archives d'Anthropologie Criminelle, Lyon et Paris, 15 Mars, 1911. 3 pages, 8°.

EDUCATION Y CRIMINALIDAD. La Escuela Moderna. Madrid, April de 1912. 13 pages.

STUDIE UBER VERBRECHEN JUGENDLICHER. Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik. Band 46, Leipzig, 1912. 7 pages.

STUDY OF CRIMINAL MAN, in connection with the author's letter, sent out by the State Department to foreign countries. Criminal law Review, February, 1915, Madras, India. 10 pages.

MENTALITY OF NATIONS, in connection with patho-social conditions, Bibliography. The Open Court, Chicago, August, 1912. 11 pages; also published in Scientific American, New York City; and in Nature November 14, 1912, London.

MENTALIDAD DE NACION. Archivos de Pedagogia y Ciencias afines. Mayo de 1912. Buenos Aires.

A STUDY OF CONGRESS (plan proposed). Lawyer and Banker, New Orleans, December, 1914. 7 pages.

PRINCIPLES OF CRIMINAL ANTHROPOLOGY. Medico-Legal Journal, special historical sketches, November, 1914, New York City. 5 pages; also in Pacific Medical Journal, San Francisco, Califnoria; Maryland Medical Journal, Baltimore, December, 1914; Alienist and Neurologist, St. Louis, February, 1915; Educational Foundations, New York City, January, 1915, etc.

DIE GEISTIGE BETÄTGUNG DER VÖLKER. Archiv für die gesamte Psychologie.Leipzig, 1915. 17 pages, 8°.

WAR AND CRIMINAL ANTHROPOLOGY. Pan American Magazine, New Orleans, February, 1915. 6 pages, 8°; also in The New Age (Masonic) Washington, D. C., April, 1915. 4 pages; Pacific Medical Journal, San Francisco, April, 1915. 10 pages.

HUMANIZING CRIMINAL LAW. Case and Comment, vol. 18, No. 12, 1912 Rochester, N. Y.; also published in Bulletin de l'Union International de Droit Pénal, Vol. XIX.

STATISTICS OF PHYSICAL MEASUREMENTS and anomalies of criminals. Alienist and Neurologist, St. Louis, February, 1912.

THE WOULD-BE ASSASSIN OF THEODORE ROOSEVELT, Medical Times, New York City, April, 1914. 15 pages.

SCIENTIFIC STUDY OF BASE BALL. American Physical Education Review, Springfield, Mass., March, 1914. 22 pages.

ESTUDIO DEL SENADO DE LOS ESTADOS UNIDOS de America. De la Revista Argentina de Ciencias politicas. año VIII. t. 15. Buenos Aires, 1913. 24 pages. 8°.

ANTHROPOMETRY OF CIVILIZED MAN. Medical Fortnightly and Laboratory News. St. Louis, April, 1919. 8 pages, 4°; also published in Chinese, Eastern Miscellany, Shanghai, China.

WAR AND PEACE STUDIES.

PEACE, WAR, AND HUMANITY. Printed by Judd & Detweiler, Washington, D. C., 26 pages, 1915, 8°.

COMPARATIVE MILITARISM. Reprint from publications of the American Statistical Association, Boston, December, 1915, 3 pages, 8°.

ATROCITIES AND OUTRAGES OF WAR. Reprint from the Pacific Medical Journal, San Francisco, April, 1916, 16 pages, 8°.*

SOME MORAL EVILS OF WAR. Reprint from Pacific Medical Journal, San Francisco, August, 1916, 8 pages, 8°. Refers especially to Boer War.

REASONS FOR PEACE. Machinists' Monthly Journal, Washington, D. C., July, 1916, pages 708-710, 8°.

CHOOSING BETWEEN WAR AND PEACE. Reprint from Western Medical Times, Denver, Colo., 6 pages, 8°.

STATEMENT OF EUROPEAN WAR. Reprint from Pacific Medical Journal, San Francisco, Calif., February, 1917, 8 pages, 8°.

PREVENTION OF WAR. Reprint from Congressional Record, Washington, D. C., February 27, 1917, 8 pages, 8°; also reprint 7 pages, 8°.

MILITARY TRAINING IN THE PUBLIC SCHOOLS. Educational Exchange, Birmingham, Ala., February and March, 1917.

OUR NATIONAL DEFENSE. Testimony of American officers as to difficulties of invasion, and our coast defenses. Congressional Record for March 15, 1917; also reprint, 10 pages, 8°.

LA HUMANIDAD Y LA GUERRA. La Escuela Moderna. Junio, 1917. Madrid. 11 pages, 8°.

*Gives data for Civil War, Boer War, Bulgaria, and Russia and Germany, 16 pages, 8°.

IDENTIFICATION OF SOLDIERS AFTER DEATH, AND HEAD MEASUREMENTS. Boston Medical and Surgical Journal, June 13, 1918; also, reprint 8 pages, 8°.

REVOLUTIONS. Journal of Education, Boston, Mass., December 26, 1914, 4°.

ANTHROPOMETRY OF SOLDIERS. Medical Record, New York City, December 14, 1918; also, reprint 17 pages, 12°; also, in Our State Army and Navy, Philadelphia, April, 1919.

PSYCHOLOGY OF SWISS SOLDIERS. Arms and the Man, Washington, D. C., 1918; also, in Journal of Medicine and Surgery, Nashville, Tenn., March, 1919.

INTERNATIONAL PSYCHOLOGY AND PEACE. Chicago Legal News, May 1, 1919.

SUGGESTIONS OF THE PEACE TREATY OF WESTPHALIA FOR THE PEACE CONFERENCE IN FRANCE. Journal of Education, Boston, Mass., March 27, 1919; also, in Open Court, April, 1919; also (in German) Milwaukee Herold, April, 1919; also (in Norwegian) in Amerika, May 16, Madison Wis.; in "La Prenso" (Spanish), San Antonio, Tex., Lunes 19 de Mayo de 1919; "Nardoni List" (Croatian), June 8, 1919; also in "Rivista d'Ialia," Milano, April, 1919.

ANTROPOMETRÍA MILITAR. Revista de Medicina y Cirugia. Habana, April, 10, 1919. Read before the Academy of Sciences of Habana.

DISEQUILIBRIUM OF MIND AND NERVES IN WAR. Medical Record, New York City, May 3, 1919; also, reprint, 12 pages, 12°.

ARTICLES OMITTED:

COURSE IN CRIMINOLOGY AT CLARK UNIVERSITY, Monist, October, 1890.

ALCOHOLISM, Independent. New York City, July 11, 1891.

A LABORATORY FOR SOCIOLOGICAL, MEDICAL AND JURISPRUDENTIAL PURPOSES. American Law Review, December 1891; also in report of American Bar Association, 1904.

THE SCIENCE OF CRIME. Lend a Hand, February, 1892.

CRIMINOLOGY. New Englander and Yale Review, January, 1892.

STUDY OF THE CRIMINAL. "Summary", published in Elmira Reformatory, October 9, 1892.

CRIMINAL CONTAGION. National Review, London, November, 1892.

LA SEXUALITE' PATHO-CRIMINELLE. Archives de l'anthropologie criminelle. Lyon, November, 1892.

INSANITY AND GENIUS. Arena. Boston, June, 1893.

PUBLIC SCHOOL CHILDREN. Measurements to determine their physical condition. Verhandl der Berliner Gesellschaft für anthropologie, 1893, zeiten 355-357.

OBSERVATIONS ET EXPÉRIENCES PSYCHO-PHYSIOLOGIQUES SUR LES ENFANTS. Revue scientifique, Paris, juillet, 1899.

EXPERIMENTAL STUDY OF CHILDREN. The School World, London, July 15, 1899.

MEASUREMENTS OF PAIN. Psychological Review, March, 1899.

IFANCULLI DELLE SCUOLE D WASHINGTON. La Rivesta Moderna, Italy, 1899.

OM MAALING OF BERN. I Anledning af en Undersøgelse af Skoleboon i Washington. Vor Ungdom Kopenhagen, 1899.

ALCOHOLIC - HYPNOTISM. Quarterly journal of Inebriety, XXII, 30-38.

HYPNOTISM. The Chautauquan, September, 1899.

MEASUREMENTS OF CHATTANOOGA SCHOOL CHILDREN. American Medicine Philadelphia, February 22, 1902.

POST MORTEMS OF SUICIDE. Medical Times, New York City, June 1907.

2

1

ad $\frac{33}{1920}$

2

Az 1919-i számadáshoz és az 1920-i költségvetéshez.

IV. Classica-philologiai bizottság.

Rendelkezésre állott 1919-ben: 18.013 K.
És pedig:

Maradék 1917-ről	4013.—
Az 1918.-i egész dotatio	7000.—
Összeg	11.013
Az 1919.-i egész dotatio	7.000
végösszeg:	18.013.

Az igazgatótanácsnak 1918. dec. 29.-én és 1919 jan. 19.-én kelt s a főtitkártól jan. 20.-án a bizottsággal közölt elhatározása, továbbá az 1919. jan. 27.-i összes ülés határozata szerint uj kiadvány az egész év folyamán nem lévén nyomdába adható, e 18.013 Koronából csak az előadói díj fele, 400 K., utalványoztatott ki.

Maradék tehát 1920-ra 17.613 K.

úgy hogy az 1920-ra is remélt rendes
évi dotatióval (7000 K.—) ~~együtt~~ . . . . . 7000 —

Összesen 24.613 K—

állana 1920-ban a bizottság rendelkezésére.

Mivel a kiadásra kész munkák irói díjaiból is 7 szerzőnek összesen 6988 K 54 f. előlegképen még az 1917. év végéig kiutalványoztatott, ennek a 24.613 Koronának nagyobb része a nyomdai árpanyok javulása esetén a mai négy kiadásra készen álló (Sutoljára az Akad. Ért. 1917. évf. 224. és 1918 évf. 167-8 lapján felsorolt) művek nyomdaköltségére volna fordítandó.

ált. 1920. január 14.

34
1920

II. állandó bizottságra.

~~JELENTÉS~~ A RÓMAI MAGYAR TÖRTÉNETI INTÉZETRÖL ES ANNAK BIZOTTSÁGA MÜKÖDÉSÉRÖL AZ 1919. ÉVBEN.

A bizottságnak az 1918. évről szóló jelentése már jelezte volt azt,, hogy az olasz kir. kormány az intézet épületét 1918. augusztus 31-én zár alá vette, azt az épületbe már előbb beköltözött belga kir. katonai attasénak Morel tábornoknak bérbe adta és egyuttal az intézet zárgondnokául Vittorio Ausoni Coppo-t, az olasz pénzügyministerium primo segretarioját nevezte ki. A mult évi jelentés az ügy részleteiről nem számolhatott be, miután azokról az elnökség nem volt tájékoztatva. Ezekről Schwendt követségi irodatanácsosnak 1918. december 31-én kelt és az Akadémiához 1919. évi augusztus 5-én érkezett jelentése nyujtott tájékoztatást.

E jelentés szerint Morel tábornok részéről az 1918. év folyamán többizben történt érdeklődés az iránt, valjon az intézet házát nem bérelhetné-e ki. Schwendt követségi irodatanácsosnak sikerült ugyan az ügyet egy ideig elodázni, de végül, tartván attól, hogy Morel tábornok befolyását az olasz kir. kormánynál érvényesitve az intézet épületét a maga részére elrekviráltatja, alapos megfontolás után Villa Urrutia római spanyol kir. nagykövet[illegible] utján közölte Morel tábornokkal, hogy a következő feltételek mellett hajlandó az épületnek Morel tábornok által való kibérlésébe beleegyezni;

1./ hogy a könyvtár érintetlenül a maga helyén maradjon,

2./ hogy Dr. Vári Rezső intézeti titkár és helyettes igazgatónak Rómában maradt összes magán tulajdona a könyvtárteremben helyeztessék el és Schwendt tanácsos jogot nyerjen havonként legalább egyszer a könyvtárterem megtekintésére,

3./ hogy Onori portás ebbeli minoségében továbbra is meghagyassék az intézetben,

/

4./ hogy semminemü épitkezési vagy egyéb átalakitásnak helye nincsen,

5./ hogy a Morel tábornok által átvett összes berendezési tárgyakról pontos leltár vétessék fel és bérlő kötelezze magát esetleges károk megtéritésére,

6./ hogy bérlő magára vállalja az összes folyó kiadásokat, beleértve a portás fizetését is.

A bérösszeg tekintetében Villa Urrutia nagykövet vállalta magára a megállapodás létrehozását Morel tábornokkal és vele, miután az a fenti feltételeket elfogadta és az egyes apróbb javitások költségeinek fedezését is magára vállalta, évi 5.000.- lira bérösszegben állapodott meg.

Schwendt irodatanácsos ezek után Emidio Marconi római ügyvéd közbenjöttével a bérleti szerződést Morel tábornokkal megkötötte, mire a tábornok 1918. augusztus 1-vel az intézetbe be is költözött.

Augusztus 31-én megtörténvén az intézet lefoglalása az olasz kormány részéről Morel tábornok kisérletet tett, hogy a könyvtárterem használatára is feljogositttassék, azonban Schwendt irodatanácsosnak sikerült keresztülvinni, hogy a Morel tábornokkal kötött megállapodások a lefoglalás után is érvényben tartassanak. Marconi ügyvéd 1918. november 21-én kelt levelével közölte is Schwendt irodatanácsossal, hogy a bérleti szerződés fenti pontjai Coppo zárgondnok által is respektáltattak és a könyvtárterem kulcsa továbbra is az intézet portásánál maradt.

A megállapodás értelmében az évi 5.000 lira bérösszeg a békekötés utánig a római Cassa di Risparmio-nál marad letétben. Lehetséges, hogy az olasz kormány ezt az összeget később szintén lefoglalta, azonban Schwendt irodatanácsosnak sikerült kivinni még azt is, hogy ebből az összegből a Cassa di Risparmionál fennálló, az intézetet terhelő törlesztéses kölcsön havi részletei fedezetet nyerjenek, a mi jelentékeny megtakaritást jelent az intézetre.

A mint ezekből kitünik, Schwendt irodatanácsos az egész ügyben a legmesszebbmenő körültekintéssel járt el, az intézet érdekeit a leg-

messzebbmenőleg igyekezett megóvni, ugy hogy eljárása a legteljesebb elismerésre tarthat számot.

Minthogy a Morel tábornokkal kötött megegyezés értelmében a folyó kiadások 1918. augusztus 1-vel az ő számlájára mentek át, Schwendt irodatanácsos intézkedett, hogy a római Nast, Kolb und Schumacher bankcég az addig az intézet részére teljesitett kifizetéseket szüntesse be és az intézet javára szóló folyószámla egyenleget a banktól fölvette.

Az intézetnek 1918/19. évi számadásait az ügyrend értelmében a bizottság fölterjesztette a vallás és közoktatásügyi ministeriumhoz. Az intézet 1918/19. évi állami dotatiojából az elmult év forradalmi és kommunistikus eseményei miatt nem történt kiutalás az Akadémia pénztárába.

Az intézet ügyeit intéző akadémiai bizottság, minthogy az u.n. tanácsköztársaság az Akadémia müködését felfüggesztette, az év legnagyobb részében szintén szünetelt. Egy ülést tartott mindössze, február 14-én, melyben a vallás és közoktatásügyi ministernek leirata kapcsán az intézet igazgatói állásának betöltésével foglalkozott. A bizottság a ministernek oly határozott szándékával állt szemben, hogy nem foglalhatott ellene állást, mert ellenkező esetben csak azt érte volna el, hogy a minister az állást mégis betölti, az intézetet pedig elvonja az Akadémia vezetése alól. Erre való tekintettel és miután a minister által kinevezni szándékolt személyisége ellen kvalifikáczió tekintetében kifogás nem volt emelhető, a bizottság nem tett kifogást a kinevezés ellen, de kérte a ministert, hogy a kinevezendő igazgató fizetése, illetve tiszteletdijáról külön gondoskodjék és ne terhelje meg azzal az intézetnek amugy is szükös dotatioját. Egyuttal a bizottság konkrét javaslatot is tett az intézet titkárának Dr. Vári Rezsőnek további alkalmaztatása iránt. A kommunizmus folyama alatt ebben az ügyben további intézkedés a népbiztosság részéről nem történt, az igazgató kinevezése elmaradt, a tanácsköztársaság bukása utám pedig az elnökség egy felterjesztésében az ügynek egyelőre függőben tartását kérte, a mely különben is mindaddig, a mig a megkötendő békeszerzödés az intézet jövendő sorsát nem tisztázza, amugy sem aktuális.

A tanácsköztársaság bukása után, tekintettel a minden téren, igy a különböző ministeriumokban is végbement rombolás és destrukczióra az elnökség ujból felterjesztést intézett a vallás és közoktatásügyi magyar ministeriumhoz, kérve ujból, hogy a bekövetkezendő béketárgyalások alkalmával a magyar államnak jogigénye az intézetre, annak felszerelésére és könyvtárára, valamint Dr. Vári titkárnak jogigénye Rómában hagyott ingóságaira kellőkép megóvassanak. Hasonló értelemben intézett az elnökség felterjesztést a béketárgyalásokat előkészitő magyar minister urhoz.

x
x x

Dr. Vári Rezső egyetemi tanár, az intézet titkára az elmult évben is tovább folytatta a Sylloge Tacticorum Graecorum körüli tudományos munkásságát, a mely az elmult évben részben a közeseményekkel járó izgalmak, részben a tudományos kutatások elé gördülő nagymérvü akadályok miatt, nem járt oly eredménynyel mint az előző években. Minthogy Bölcs Leó Barberinianusának olvasásai a XIV, constitutio 70. §-tól kezdődőleg nem állottak rendelkezésére és azok kijegyzéséig Leo kiadása II. kötetének 2. fele nem adható sajtó alá, Leo tanulmányait ideiglenesen félretette. E helyett Bölcs Leo forrásaival kezdett foglalkozni, legelső sorban Onasanderrel, s Kr. u. I. század taktikusával. Ennek utolsó kiadása kb. 60 évvel ezelőtt jelent meg, s miután fő kéziratai entente országokban vannak, nincs kizárva, hogy ezek valamelyikében e munkát is előkészitik kiadásra, esetleg már megjelentették, ugy hogy a Sylloge Tacticorum Graecorumban egy oly mü látna napvilágot, melyhez a kutatás a kiadó, Dr. Vári Rezső részéről lényegesen ujabb anyagot előteremteni nem tudna. Ezért célszerünek tartotta a mü recenscálásának alapelveivel már most foglalkozni, hogy majd adandó alkalommal, ha Rómába leutazhatik, Firenzében az ottani még kiaknázatlan fő kéziratot összevethesse és ennek s a rendelkezésére álló Recensio Ambrosianusának s a még összevetendő római kéziratoknak a segitségével aránylag rövid idő alatt egy oly kiadást nyujthasson, a mely az utolsó, 60 évvel ezelőtt megjelent kiadáshoz képest lényeges haladást

jelenthessen. A mü szerzőjére és szerkezetére vonatkozó tanulmányainak eredményeit az Egyetemes Philologiai Közlönyben tette közzé. E tanulmányában megállapitotta a münek a hagyomány folyamán megzavart gondolatmenetét, az interpolatiokat és transpositiokat és viszonyát a későbbi taktikusokhoz, azonkivül adatokat nyujtott a hagyomány ösmeretéhez is. Onasander szövegének vizsgálata azután az Inedita Tactica Leonis szövegének a vizsgálatára vezették át. Ez irányu kutatásai még nincsenek teljesen lezárva, ugy hogy azok eredményéről csak a jövő 1920. évről szóló jelentés fog beszámolhatni.

A bizottságnak 1919. november hó 27-én tartott üléséből.

biz. előadó.

Érk. 1920. január 14.

35
1920

Budapest 1920 Jan. 13

A Magyar Tudományos Akadémiának!

Alulírott kérem a mélyen tisztelt Tagokat hogy szabadjon elő-terjesztenem pr elektromossággal való fotografáló terém szerelt újabb tapasztalataimat. Két falakon és az emberi testen keresztül. - Kérném ez iránt szíves válaszukat minél előbb!

Mély tisztelettel

Pollágh Zsigá

Sö. sütőra 49 fr. Iem. 8 ajtó'

Érk. 1920. Január 14.

36
1920

Kiadatik a III. osztálynak.

Budapest, 1920. január 14.

Heinrich
fátitkár

Bellagh Lipe:
Photographelés falakon és az emberi testen keresztül.

ORSZÁGOS SZÉNBIZOTTSÁG.

Válasz esetén hivatkozzék a levél keltére és e jelre: Bp.

Budapest, 1920, január 13.

Magyar Tudományos Akadémia,

Budapest.

E hó 5.-én kelt 10/920 sz. beadványukra közöljük, hogy a beadványban felsorolt akadémiai tisztviselők és alkalmazottak részére egyidejüleg családonkint 10 q. szenet kiutaltunk, amiről az illetők külön hivatalos értesitést fognak kapni.

Az alkalmazottak fajegyeit csatoltan visszaküldjük.

Igazgató

Sch

Mellékletek.

852 sz. Melléklet

érk. 1920. január 14.

37

1920

†

A BUDAPESTI MAGYAR TUDOMÁNY-EGYETEM RECTOR MAGNIFICUSA ÉS TANÁCSA, ÚGYSZINTÉN A BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR TANÁRTESTÜLETE

mély fájdalommal tudatja, hogy

KRENNER JÓZSEF

a természettudományok doktora, az ásvány- és kőzettan nyug. nyilvános rendes tanára, a József-műegyetemen a földtannak volt ny. r. tanára, a Magyar Nemzeti Múzeum ásvány- és őslénytani osztályának igazgatója, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Budapesti Orsz. Középiskolai Tanárvizsgáló-Bizottság tagja, a Középiskolai Tanárképző-intézet tanára, a Magyar Természettudományi Társulat választmányi tagja, a Magyarhoni Földtani Társulat tiszteleti tagja, a bécsi birodalmi földtani intézet levelező-tagja

folyó évi január hó 16-án, életének 81-ik és egyetemi tanárságának 50-ik évében elhunyt.

A megboldogult földi maradványai folyó évi január hó 18-án délután 4 órakor fognak a róm. kath. egyház szertartásai szerint a kerepesi-úti temető halottas házából ugyanazon temetőben örök nyugalomra helyeztetni.

Budapest, 1920. évi január hó 16-án.

AZ ÖRÖK VILÁGOSSÁG FÉNYESKEDJÉK NÉKI!

2

A
Magyar Tud. Akadémia
Isk. Irtári hivatalának
Budapesten.

†

Özv. **dr. Krenner Józsefné** ugy a maga, mint családja nevében mélyen szomorodott szivvel jelenti, a legjobb férj, apa, nagyapa, rokon

Dr. KRENNER JÓZSEF

m. kir. udvari tanácsos, nyug. egyetemi tanár, a Magyar Nemzeti Muzeum ny. osztályigazgatója, a Magyar Tud. Akadémia rendes tagja, a Muzeumok és Könyvtárak Orsz. főfelügyelője, a Magy. Földtani Társulat tiszteletbeli a Természettudományi Társulat választmányi és számos tudományos intézet tagja,

folyó hó 16-án reggel ½4 órakor, életének 82-ik, boldog házasságának 23-ik évében, rövid szenvedés és a halotti szentség felvétele után történt elhunytát

A drága halott földi maradványai vasárnap, folyó hó 18-án délután 4 órakor fognak a **kerepesi ut melletti temető halottasházában** a róm. kath. anyaszentegyház szertartasa szerint beszenteltetni és ugyanazon temetőben örök nyugalomra helyeztetni.

Az engesztelő szent miseáldozat folyó hó 19-en, hétfőn délelőtt 10 órakor fog a Jézus-Szent-Szive templomában az egek Urának bemutattatni.

Budapest, 1920. január hó 17-én.

ÁLDÁS ÉS BÉKE PORAIRA!

Tardos Krenner Viktor
özv. Szuby Sándorné
szül. **Krenner Ilona**
Dr. Seemayer Vilibaldné
szül. **Krenner Angela**
Krenner Nelly
Krenner Andor
Krenner Gyula
gyermekei.

özv. Hanke Ferenczné
szül. **Jakobi Eufrozina**
testvére.

Krenner Amália
Krenner Viktor
Szuby Piroska
Seemayer Bandi
unokái.

Tardos Krenner Viktorné
szül. **Vogel Ilona**
menye.

Dr. Seemayer Vilibald
veje.

Lakás: **VIII., Nemzeti Muzeum.**

Nyomt. Buschmann F. utódai
IV. Ferencz József-rakpart 6-7.

†

Özv. **dr. Krenner Józsefné** ugy a maga, mint családja nevében mélyen szomorodott szivvel jelenti, a legjobb férj, apa, nagyapa, rokon

Dr. KRENNER JÓZSEF

m. kir. udvari tanácsos, nyug. egyetemi tanár, a Magyar Nemzeti Muzeum ny. osztályigazgatója, a Magyar Tud. Akadémia rendes tagja, a Muzeumok és Könyvtárak Orsz. főfelügyelője, a Magy. Földtani Társulat tiszteletbeli a Természettudományi Társulat választmányi és számos tudományos intézet tagja,

folyó hó 16-án reggel ½4 órakor, életének 82-ik, boldog házasságának 23-ik évében, rövid szenvedés és a halotti szentség felvétele után történt elhunytát

A drága halott földi maradványai vasárnap, folyó hó 18-án délután 4 órakor fognak a **kerepesi ut melletti temető halottasházában** a róm. kath. anyaszentegyház szertartása szerint beszenteltetni és ugyanazon temetőben örök nyugalomra helyeztetni.

Az engesztelő szent miseáldozat folyó hó 19-én, hétfőn délelőtt 10 órakor fog a Jézus-Szent-Szive templomában az egek Urának bemutattatni.

Budapest, 1920. január hó 17-én.

ÁLDÁS ÉS BÉKE PORAIRA!

Tardos Krenner Viktor
özv. Szuby Sándorné
szül. **Krenner Ilona**
Dr. Seemayer Vilibaldné
szül. **Krenner Angela**
Krenner Nelly
Krenner Andor
Krenner Gyula
gyermekei.

özv. Hanke Ferenczné
szül. **Jakobi Eufrozina**
testvére.

Krenner Amália
Krenner Viktor
Szuby Piroska
Seemayer Bandi
unokái.

Tardos Krenner Viktorné
szül. **Vogel Ilona**
menye.

Dr. Seemayer Vilibald
veje.

Lakás: **VIII., Nemzeti Muzeum.**

Nyomt. Buschmann F. utódai
IV. Ferencz József-rakpart 6-7.

Ad 39
1920

Magy. Tud. Akademia
Elnökségének
H.

V. Akademia

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

40. szám
1920

KÖRLEVÉL

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA T. TAGJAIHOZ.

Hivatkozva a M. Tud. Akadémia ügyrendjének 11. §-ára, emlékeztetem a M. Tud. Akadémia t. tagjait, hogy az 1920-ik évi választásra *a tagajánlások* 1920 február 29-ig küldendők be a főtitkári hivatalhoz.

Tájékozásul megjegyzem, hogy az alapszabályok 22. §-a és az Ügyrend 1. §-a értelmében választható

az I. osztályban: tiszteleti tag 2
A) nyelvtudományi alosztályban: 2 rendes tag;
B) széptudományi alosztályban: 1 rendes tag;

a II. osztályban: tiszteleti tag —
A) bölcs. és társad. alosztályban: 1 rendes és 3 levelező tag; 2
B) a történettudományi alosztályban: 2 levelező tag;

a III. osztályban: tiszteleti tag 3
A) math. és phys. alosztályban: 2 rendes és 3 levelező tag;
B) természetrajzi alosztályban: 1 rendes és 7 levelező tag. 3

Megjegyzem, hogy a folyó évi február 29-ig esetleg még megüresedő helyek is betölthetők, ha megfelelő ajánlottak vannak.

BUDAPEST, 1920 január 20.

HEINRICH GUSZTÁV
FŐTITKÁR

Hornyánszky V., Budapest.

40

1920

Nagyméltóságú Elnök Úr!

A f. év nov. 24-ikén tartott ösztályülés azt az indítványt, hogy engem kizárjon, 4 többséggel (17 nem, 12 igen) elutasította. Amiben a javaslat egész tabálytalan volt és ezért a legkisebb kifogást sem tett a javaslat ellen, dec. 2-ikán az összes ülés egész új javaslatot ejtett meg, a melyben 16 pónak 13 ellen kizárását elfogadták. Ez a második javaslat szintén a legnagyobb mértékben törvénytelen és ezek tabálytalan volt, hogy egészét sem ismerhetem el. Igaz, hogy Zsilinszky Mór ig. tag a második ülésben kijelentette, hogy az akadémia tagjai az előbbi ülésben megejtett javaslatok eredményével nincs megelégedve, hogy tehát akkor a tagválasztás analogiájára 2/3 többséget kívánni a kizárás kimondásánál, igaz az is, hogy a második ülés el is fogadta Zsilinszky indítványát, hogy a tagok kizárásánál is mint minden egyéb javaslatnál az egyszerű többség döntsön; de kétségtelen, hogy miért kellett magát a javaslatot megismételni, kit az ellen tenni semmi kifogást sem tett, a vádlottak iránt is mérsékelt volna a legkisebb kifogásunk, elég lett volna tehát a multkori javaslatra annyiban revízió alá venni, hogy az, a ki ne

nyerte el az egyper" többséget, 4. záratek. Deaz új szavazás anyagában is szabálytalan volt, hogy nem előzte meg, úgy mint az előtt, a szavazók tájékoztatása, nem olvasták föl az igazoló bizottság jelentését és nem hallgatták meg védelmezőt (aminek sokan jelentek meg, a kik az előbbi élesben nem vettek részt), az elnök pedig nem is jelentette ki az első szavazás érvénytelenségét, hanem egyszerűen föltette azt a kérdést, kívánatos-e vagy nem. Tehát egy egészen szabályos és kellően előkészített szavazást jó példával halomra döntöttek és helyébe egy mindenkép szabálytalan és rögtönzött szavazást tettek. Az első szavazásnál 17-en szavaztak nem-mel, tehát arra, hogy ne szavazzanak ki, mert 16-an igazoltnak tartják magukat, nem szabad jólkeni, hogy komoly jószándék vezérelte egy életre vagy kevésbé egy két alatt megoldandó kérdésben, jogos volna kívánni, hogy ha azok a tagok, a kik első izben mellette szavaztak, mindjárt lett volna, az abszolút többség második izben is mellettem nyilatkozott volna. A mostani távollevők közt voltak olyanok, a kikről biztosan tudom, hogy mellettem szavaztak; egyikük, a kivel időközben beszéltem, nem jöttek, mert a 2-ik helyre pedig kapott meghívót (!), a többiek talán azért, mert azt hitték, hogy az én ügyem el van intézve és szóba se kerülhet már. A szavazás ebből a szempontból is kétélűnek van tekinve.

Mindezek példája fogva kérem a nagyméltóságú elnök urat, hogy a második sza-

vagást, a mely negyed volt ejtheto
és különben is szabálytalansal
folyt le, semmisítse meg és az elso
minden tekintetben szabályos fa-
vagás ismetlésének elrendelését,
hogy ne legyen kénytelen negszor-
tolás tárgyává tenni barátainak azt
a tanácsát, hogy az akadémiai el-
járását a nyilvánosság elott ti-
rálat tárgyává tegyen és az akadé-
miák föveteinek is bejelentsen,
amelyek pótló összejövetelénél
személyesen volt akadémiánkat kö-
vetségi tagjaival együtt képviselni.

Hogy az akadémia utolsóra tanusított eljárása milyen következményekre vezethet, azt szabad legyen egy közelfekvo példával illusztrálnom. Midon a vita arról folyt, hogy 2/3 többség vagy egyszeru többség döntsön, Ihelyi Lajos r. t. azt a kijelentést tette, hogy a jótan. ép azt kívánná, hogy a favágatok már 1/3-a is elég legyen, hogy az akadémia egy tagját kitudja. E felett épen nem lehetetlen, hogy egy-két hét multán Ihelyi Lajos fölkel és kijelenti, hogy még mindig nincs megelégedve a favágások eredményével (ki közelig, a ki ellenben gyülöletes jelentést terjesztett az összes ülés elé, mely mindig tagja az akadémiának), favágtam az összes ülés ajta és a favágatok egy harmad része már elég legyen a kitárásra!

Kérem a nagyméltóságu elnök urat, kegyeskedjék az ügyben minél elobb intézkedni és engem az eredményrol azonnal értesíteni.

Nagyméltóságod

Budapest 1919 dec. 3. alázatos szolgája:

A. Arbók Ottó

o

Nr. Berzeviczy Albert, a magy. tud akadémia nagyérdemű elnökének.

Ad 42/1920

Nr. Asbóth Oszkár beadványa, a melyben a 4. évi dec. 2-iki az ő jogába ütköző rendelet megsemmisítését kéri.

Méltóságos Elnök Ur!

bellékolt, kadványt, hibámon kívül, nem
jikerült december első napjaiban
n. m. Berzeviczy Albert elnök ur
kegyébe juttatni. Az elnök ur ugyan
elutasított és, a mint nagy késedelme meg-
tudtam, csak februárius-ban tette vissza.
Minthogy azért igyem ilyen komoly hibát-
tást nem tett, nagyon kérem Méltóságos
Elnök urat, kegyeskedjék az elnök
ur távollétében mint másodelnök
az ügyben eljárni és tenne valami
döntést provokálni.
Méltóságos Uram! Én immár 28
évig voltam a m. tud. akadémia
tagja, csak nehéz szívvel határoztam
el magamat, hogy a nyilvánosság
előtt bíráljam az akadémia iránta
tanúsított eljárását, azért
még egy utolsó kísérletet teszek, hát
hogy akadémia jóra térjen azt a tár-
vajdát, a mely megyyűlésében szem-
mindenkép szabálytalan volt és
ron végre annyira sértelmes. Azért
újra Kérem Méltóságos Elnök urat,

kegyeskedjék ügyben et minél előbb
újra az ötös ülés elé' vinni és
annak döntését velem azonnal
közölni, hogy-ha kell- további lé-
pésekat tehessek. Méltóságos
Elnök úr

Budapest 1922 jan. 4. alázatos szolgája

dr. Szőke Oszkár

Érk. 1920. Január 17.
Méltóságos Herceg Ferenc úrnak,
a m. kir. akadémia másodelnökének.

42
1920

Sr. Asbóth Ozorán / lakik Budapest
II. Bimbó u. 28 tel. 161-93 /
mellékelt kedvezőnek tűnő
elintézését kéri.

1. melléklet

MAGYARORSZÁG TERÜLETI ÉPSÉGÉNEK
VÉDELMI LIGÁJA.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ ELNÖK UR!

K e g y e l m e s U r u n k !

A Magyar Tudományos Akadémia által a prágai cseh akadémia vádiratára adott hivatalos válasz egyike az országunk területi épségéért folytatott tudományos kuzdelem legkiválóbb alkotásainak.Ligánk sietve ragadta meg az alkalmat,hogy e magasztos célja mellett oly hatalmasan szóló dokumentumot a hazafias magyar közönséggel megismertesse s e célból felkérte Dr.Angyal Dávid egyetemi tanár őméltóságát,a válaszirat szerzőjét,hogy a Liga ezévi első irodalmi előadásának keretében az emlitett válasziratot felolvassa.

Miután Angyal Dávid ur őméltósága e meghivásunkat elfogadta,kivánságára e nyilvános irodalmi előadásunkat folyó hó huszadikára tüztük ki.

Fentiek mély tisztelettel történt előrebocsátása után

·/.

Önagyméltósága

B e r z e v i c z y A l b e r t b.t.t. urnak.
mint a Magyar Tudományos Akadémia elnökének.
H e l y b e n .

van szerencsénk

MAGYARORSZÁG TERÜLETI ÉPSÉGÉNEK VÉDELMI LIGÁJA nevében

a MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA kegyelmes elnökét, nagytekintetü elnökségét, igazgató tanácsát, tisztikarát és összes tagjait ünnepélyesen meghivni ez előadásunkra és kérjük Nagyméltóságodat, hogy a Tudományos Akadémia hivatalos képviseltetése iránt kegyesen intézkedni méltóztassék.

Egyben tisztelettel közöljük, hogy az előadást f.hó 20.-án, kedden, d.u. 1/2 5 órai kezdettel a Vármegye székházának közgyülési nagytermében (Városház utca 7.) tartjuk meg, valamint, hogy Angyal Dávid ur őméltósága felolvasását Raffay Sándor püspök ur, irodalmi bizottságunk elnökének rövid megnyitó beszéde előzi meg.

Végül kérjük Nagyméltóságodat, fogadja legmélyebb tiszteletünk és kiváló nagyrabecsülésünk őszinte kifejezését.

Kelt Budapesten, 1920 évi január hó 17.napján.

dr. Városy Károly
főtitkár h.

MAGYARORSZÁG TERÜLETI ÉPSÉGÉNEK VÉDELMI LIGÁJA

Lóczy Lajos
elnök.

1920. január 19.

43
1920

Kiadatik Herczeg Ferenc másodelőadói címnek, annak a kitüntetés teljes körének, hogy ez alkalmi megjelenési engedélyére.

1920. január 19.

Herrich
közoktatásügyi miniszter

A M. T. AKADÉMIA
SZÓTÁRI BIZOTTSÁGA.

A Szótári Bizottság

elszámolása 1919-ről, és
költségvetése 1920-ra.

Rendelkezésre állott 1919-ben 31.179·38 K

Kiadás:

1. Adatgyűjtés	6900·00
2. Adatrendezés	240·00
3. Előcsó tiszteletdíja	800·00
4. Ügyviteli apró kiadás	300·00
Összesen	8240·00 K

Előirányzat 1920-ra:

1. Maradvány 1919-ről	22939·38
2 Állami járulék	4000·00
3. A Akadémia járuléka	4400·00
4. A Semsey-alap kamatai	8000·00
Összesen	39339·38 K

A bizottság a rendelkezésre álló 39339·38 K-t a fenti 1.–4. tételekre osztályozta, megjegyzendő, hogy 1919-ben a gyűjtőnek a rendes átlagnak egyötödére ajánlatott; 1920-ra újra kellett nevezni (ezúttal mindenki is vonz a dolgozóknak ajánlat, mivel tiszteletdíjuk (még 1918 végén) 1000 adat után 100 K-ról 300 K-ra emeltetett, 1920-ban előreláthatólag az előirányzat egész összegére lesz szükség a könyvkiadó évre mindenki díja lesz utalható.

Budapest, 1920. január hó 10.

Volf Károly l. t.

a Szótári Bizottság előadója

Érk. 1920. Január 19.

A M. T. AKADÉMIA
SZÓTÁRI BIZOTTSÁGA

Elnöknek 1919-ről
é.
Közlekedési 1920-ra.

44
1920

A II. osztály jelentése a pályázatok bírálóiról.

1. A Nagyjutalom és Marczibányi melléjutalom (philosophiai munkák az 1912–1919. évkörből) bíráló bizottsága: Concha Győző, Finály Ernő r. tagok, Prohászka Ottokár, Pauler Ákos, Kornis Gyula lev. tagok.

2. A Bojári Vigyázó-jutalomra érkezett 1 pályamű (Árpádházi Királyok és királyi hercegek czímei) bírálói: Domanovszky Sándor és Hóman Bálint lev. tagok.

3. A jogi monographia-segély alapból hirdetett pályakérdésre (A magyar igazságszolgáltatási szervezet stb.) érkezett egy bejelentés (Teljéje: Fundamentum legis exequendae processus); a pályamű még nem érkezett be. Bírálók (abban az esetben, ha a pályamű idejében megjön): Magyary Géza r. és Illés József l. tag.

4. Nem érkezett pályamű a következő jutalmakra: Gorove-(Erkölcstani értékelmélet), Dóra-(A háborúi bejolyása a belkereskedelem alakulására), Ipolyi Arnold-(Hunyadi János élete), Gorove-(Magyar humanismus története), Vitéz-(Az erdélyi boérság története) jutalmakra.

A II. osztály 1920 jan. 12-iki zárt üléséből.

Fejérpataky
osztálytitkár

A M. Tud. Akadémiának

Érk. 1920. január 20.

48

1920

A II. osztály jelentése a Nemzetgazdasági Bizottság megalakulásáról.

Szerencsém van bejelenteni, hogy a Nemzetgazdasági Bizottság f. é. január hó 12-én tartott ülésében megalakulván, elnökévé Mattekovits Sándor r. tagot, előadójává pedig Buday László tev. tagot választotta.

A II. osztály 1920. jan. 12-iki zárt üléséből.

Jeljérro
osztálytitkár

A M. Tud. Akadémiának

é'k. 1920. január 20.

49

1920

A II. osztály jelentése az 1919. évi dotatio felhasználásáról.

Fedezet

1918 évről maradvány volt	5991. 97	K.
1919. évre Kéretett a rendes dotatio	22.000. —	"
Összesen	27.991. 97	"

Kiadás.

Értekezések (Földes B. Ricardo)	2880. 91	"
Történeti Szemle	5070. 90	"
Bírálati díjak	100. —	"
Meghivók nyomása	324. —	"
Segélyek 1918-ra (Athenaeum 2000, Philosophiai Irók Tára 1000, Jogi Monographiák 2000, Jogászegylet Könyvkiadó Vállalata 1000)	6000. —	"
Összesen	14.375. 81	"
Átviendő maradvány	13.616. 16	"

A II. osztály költségelőirányzata az 1920. évre.

Maradvány az 1919. év végén	13.616. 16	K.
1920. évi rendes dotatio	22.000 —	"
Összesen	33.616. 16	"

E fedezetet az osztály 1920-ban is a rendes tudományos célokra, u. m. a, Értekezések, b, Emlékbeszédek, c, Történeti Szemle, d, Bírálati díjak, e, Kisebb osztálykiadások céljaira kívánja fordítani.

A II. osztály 1920. jan. 12-iki zárt üléséből.

Jeszenszky Sándor
osztálytitkár

A M. Tud. Akadémiának.

Ék. 1920. január 20.

50
1920

Rákodczay: Útmutató

" : A színészet a művészetek rendszerében

" : Shakespeare Lear Királya

" : Magyar irodalom

Kp. 1920. január 21.

Szily
főigazgatóhelyettes

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

Főtitkári hivatal.

3648 sz.

Budapest, 190 6, dec. 15

Utalvány 52

Mélt. Szily Kálmán úrnak

Budapest

a könyvtárból kiszolgáltatandó a következő akadémiai kiadványok:

10	Folyóiratok és időszaki kiadványaik gyűjteményében 1920

főtitkár.

Hornyánszky V.

Tekintetes Akadémiai

Akadémiát, 1918. vége felé ezen munkámat:

„Vidalmi' életelek" megküldöttem, ke lehet-

sége, hogy Kiadanék.

Fennebbi művem a külföldi akadémiai viszo-

nyaiét összegyűjtő, melyet még a külföldi irodalmá-

ban ismeretes körülmények: életelek (eppen,

nem eppen forrási, plágium), hatási, modell,

iskola, példa, kölcsönhatás stb.

Nem állítom közölni még a külföldet.

Egy kl. a következőkben bizonyítom

kimutatni a kutatási eredményeit:

1. Lexikonszerűen közölni a szinpadi

szerzőnyok 1881. külföldi még nincs

meg tudatosan, lesselejtett véleménnel (H. G. Rollins, Blumenthal Oscárról) Színészi pályája 1913-ban kerül éremre (Monty Jacobs, Deutsche Schauspiel-Kunst 3. kp.)

2. A monolog. Nálam olvasás: Színészet rendezve 1884. (88.—187. kp.) A nimotskéné van 1908-ban fizetve: Leo, Der Monolog. Azonban Leo nem talál, el lényegét. Különben nála fő az antik monolog vizsgálata. De az antik monológra ő is már Leo előtt kiterjedt gondot fordított rám. Egyik kritikusom („Korunk") ki is emelte, hogy „Riccaton emlékezem Senecára"

3. A situatio fejezet eddig az összes dramaturgiákból hiányzott. Ez írtam meg. (Lapis repellit) Dramaturgia ez. műveimben (Stampfl Tudom. Zsebkönyv: 107. 1902-ben 8.—15. kp)

4. A magyar Ten-methodika egy gyökeres kérdését szeretném bolygatni. Idegen eljá-

emberek elsajátítási a magyar nyelvet lehetetlenné
<u>látnák</u> a Társas rágozási miatt. Pedig ennek törvénye oly
szép, oly világos, hogy igazán megtanítható: Minde nyelvtanom
megjelenése idején (1901.) az e törvény a legtöbb iskolai
nyelvtan bűl hiányzott. Én ezt elsajátítottam az egész nyelvtan.
Bak abban követtem el taktikai hibát, hogy a második
rész(ében) : <u>a közép iskolai</u> és polgári iskolán számára.
A közép iskolai tanárság nem fogadta el, hogy egy polgári
iskolai tanítói oklevél is elég, amivel ő nem jöhet fel!
Ki kijelentése nem approbálta nyelvtanomat,
mert ime mellőlük, de ajánlották az Akade-
miának kiadásra. De a nem approbálás a Tudomá-
Akadémiát nem jóllakatta, nem csökkentette az
ezzel ujságjai és szakközlönyei.

Tudomány Akadémiája!

Mindezt nem dicsekvésből mondom el,
hanem hogy bebizonyítsam, hogy ez ügyet
mennyi fáradsággal, mennyi áldozatkészséggel

mely kitart a Toll hegyén. Berey vagyok, és tisztán
és visszagondolok gyötör. Emiatt! Az ágyam ne
künk, nyugodjanak semmiféle segélyt nem
ad. Az gondoltam, mutatom ezt ami hogy
versenyemmel segítek megamon. Úgy hogy
a Akademia művelődésmost kinevetnek. De idővel
én, vagy örökösem (nem tudja az Ur) meg
találhatok mutatom ezt a Örökös, mely
szemmel jártas.

Természetesen számolok arról, hogy mutatom
abrigálat alatt mai előtt. Ennek az
Akademia tag-párfiéle rendeznie
ahol ~~ez~~ esetleges pót-brigádat kedvel-
het művészetet, mely erdeti, mely ne
vitték mu Lajos Kódicket ügyfeltek
megoldani.

Barátommal vagyok kis = Cath. Gim-
náziumhoz, maradván kegyelmes hódolattal
Szentendrén 1922. január 16.

Mutatja szolgája,

Pakots Pál

nyug. áll. tanító
Tanító

C. M. Tud.
Akadémiának

Buda-Pesten

alázatos kérvénye

Rakodczay Pál

nyug. polgári 4. tanítónak

(Szentendrén)

a „Irodalmi
Közlöny“ c. mű
kiadására végett.

Mellékel:
folyó évi 3 mint

1

Erk. 1920. Január 20.

52
1920

Kiadatik az I. osztálynak
(a benn említett kézirat 895/1918
sz. a. tétetett át a I. osztályhoz).

Budapest, 1920. január 20.

Heinrich
főtitkár

A kézirat 1920. dec. 2-án
visszaküldetett a szerzőnek.
(Bírálat másolatban
mellékelve.)

Schenkl
osztálytitkár

Magyar

Tudományos

Akadémia

144
~~53~~

1920

A

Magyar Földhitelintézet

igen tisztelt Igazgatóságának.

Szerencsém van tisztelettel értesiteni, hogy a M.Tud. Akadémia hétfön, f-hó 23.-án d.u. 5 órakor a t. Intézet igazgatósági helyiségeiben
---
óhajt ülést tartani.

Midön e jelentésünk szives tudomásvételét kérjük, kiváló tisztelettel vagyunk

Budapest 1920. febr. 17.

a M.T. Akadémia elnöksége

---
főtitkár

53

1920.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

Méltóságos

Bedő Albert úrnak,

a M. Tud. Akadémia tagjának

Budapest

V., Alkotmány-u. 6.

Hivatalból.

Portómentes.

MEGHIVÓ

A SZENT ISTVÁN AKADÉMIA

1920. évi január hó 23-án, pénteken délután 5 órakor tartandó

EGYÜTTES ÜLÉSÉRE.

Tárgyai:

1. Jelentés az 1919. évi február 21-iki együttes-ülés óta lefolyt időre vonatkozólag.

2. Entz Géza, br. Eötvös Loránt tiszteleti tagok, Bogisich Mihály, Bozóky Alajos, Fieber Henrik, Platz Bonifác, Vince Alajos rendes tagok halálának bejelentése.

3. Özv. Merényi Lajosné köszönete a kifejezett részvétért.

4. Az új tagok választásának megerősítése.

5. A megválasztott tagok egy részének nyilatkozata a tagság elfogadása tárgyában.

6. Négyesy László osztályelnök levele, amelyben osztályelnöki állását az akadémia rendelkezésére bocsátja.

7. Szeghy Ernő rendes tag lemondása a tagságról.

8. Javaslat Kövesligethy Radó volt osztályelnöknek a tagok sorából leendő törlése tárgyában.

9. Az előző ponttal kapcsolatban előterjesztés Kövesligethy Radó javaslata tárgyában, amelyet 1919. évi április 12-én a IV. osztály feloszlatása tárgyában terjesztett elő.

10. Kövesligethy Radó 1919. december 19-iki levele a tagságról való lemondás bejelentéséről.

11. A IV. osztály több tagjának bejelentése, a tagságról való lemondás-, valamint ennek későbbi visszavonása tárgyában.

12. Javaslat a tagoknak az 1918. évi októbervégi események óta tanusított magatartása megvizsgálására bizottság kiküldése tárgyában.

13. Előterjesztés az alapszabályok 67. s ezzel összhangzó §-ok módosítása tekintetében, másodelnöki állás szervezésének javaslatával.

14. A betöltendő tagsági helyek számának megállapítása s a tagajánlási határidő tárgyában határozathozatal.

15. Előterjesztés a kiadványok tárgyában.

16. Az 1920-ik évi ülések rendjének megállapítása.

17. A Tót Központi Iroda átirata a cseh-szlovák elnevezés mellőzése tárgyában.

18. Meghivók s könyvadományok.

AZ EGYÜTTES ÜLÉST

a III. osztály felolvasó-ülése követi, amelynek tárgya: Gulyás Pál r. t. felolvasása: *Kommunista könyvtárpolitika.*

Giesswein Sándor
elnök.

Stephaneum ny. Budapest

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

BUDAPEST V., BÁLVÁNY-UTCZA 7. SZ.

CHEQUE- ÉS CLEARINGSZÁMLA A M. KIR. POSTATAKARÉK-PÉNZTÁRNÁL: 16117. SZÁM.
GIROSZÁMLA AZ OSZTRÁK-MAGYAR BANKNÁL.

Sürgönycim: „HUMUS"

Ho. 2128

A Magyar Tudományos Akadémiának

B u d a p e s t.

Budapest, 1920. január 17.

B. kívánságukra közöljük, hogy a könyvkiadó vállalat javára és az eladott könyvek vételára fejében a következő összegek folytak be folyószámlánk javára, és pedig :

570	1919. október 9-én	K.	1,500.-
576	" " 11-én	"	2,000.-
623	" " 27-én	"	3,000.-
639	" " 31-én	"	550.66 f.
668	" november 10-én	"	1,500.-
697	" " 21-én	"	1,400.-
716	" " 26-án	"	2,000.-
723	" " 29-én	"	1,699.-
800	" december 31-én	"	5,979.79 f.

Teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

? 579. okt. 13. 1500 K

Érk. 1920. Január 21.

55
1920

A Történelmi Bizottság elszámolása 1919-ről és költségvetése 1920-ra.

I. Rendes dotatio.

Rendelkezésre állt 1919-ben

1., az 1918. évi maradvány	890.87 Kor.
2., az 1919. évi dotatio	22000.-- "
Összesen	22890.87 Kor.

	Kiadás 1919-ben	Előirányzat 1920-ra.
1. Az Árpádkori kir. oklevelek regestáinak előmunkálataira		1200.--
2. A Hunyadiak kora, levéltári kutatásokra		--
2., A Tört. Bibliographia előmunkálataira		1000.--
4. Másolásokra		400.--
5. A Tört. Életrajzok segélye		-.-.--
6. Tóth:Szabó: Husszita uralom hátrálékos nyomdaszámlájára		2945.02
7. Károlyi: Orsz. Emlékek XII.köt. hátrálékos nyomdaszámlájára		4843.45
8. Lukinich: Erdély területi vált. hátrálékos nyomdaszámlájára		2968.27
9. Ballagi: XII.Károly svéd király müve tiszteletdij előlege és nyomdaszámla részlete		5000.--
10. Anjoukori Okmánytár VII. köt. tiszteletdij előleg és nyomdaszámla részlet.		3800.--

	Kiadás. 1919-ben	Előirányzat 1920-ra.
11. Előadó tiszteleteidija	400.--	
12. Bizottsági kisebb kiadások	140.--	
Összesen . .	22696.74.K.	
Maradék 1918-ról		890.87 K.
Évi dotatio		22000.--
Összesen		22890.87 K.

A bizottság az 1920-ban rendelkezésére álló összeget a következő tételekre óhajtja forditani: a., az Árpádkori kir. regesták előmunkálataira, b.,a Történelmi Bibliographia előmunkálataira c., az Anjoukori Okmánytár VII.kötetére, d.,Ballagi Aladár XII. Károly czimü müvére, e., a Hédervári oklevéltár II. kötetére, f., Hunyadiak kora levéltári kutatásokra, g., másolásokra, h.,előadó tiszteletdijára, i., bizottsági kisebb kiadásokra.

II. Flór-alap.

A Flór alapnak 1919 és 1920 évi kamatainak felhasználásáról - 1600 K-or. - a mennyiben az 1919. évi kamatok rendelkezésre fognak állani, a bizottság az év folyamán fog határozni.

A bizottság az 1920. évi költségvetési előirányzatban három munka megjelentetését vette tervbe. Ezek közül az Anjoukori Okmánytár VII.kötete már is ki van nyomva, csak az Előszó, az oklevelek tartalom-mutatója és a Név- és tárgymutató van még hátra. Teljesen ki van szedve Ballagi Aladár XII.Károly svéd király czimü munkája,mely csak kinyomatásra vár. Végül,már néhány év óta ki van nyomva a Hédervári oklevéltár II. kötete is, csak a Bevezetés és a Névmutató van még hátra; a munkának eddigi nyomdaszámlája is ki van már egyenlitve. A bizottság e három munka közül elsőnek az Anjoukori Okmánytár VII. kötetét,

másodiknak Ballagi munkáját óhajtja megjelentetni. Mindkettőnek a nyomdaszámláját tekintettel a nyomdai áraknak az 1919. évben is történt nagymérvü emelésére, előreláthatólag oly magas lesz, hogy a bizottság azokat, tekintettel arra, hogy a dotatióját egyes már évek óta szereplő önálló tételek amugy is megapasztják, az 1920. évre rendelkezésére álló összegből nem lesz képes fedezni. Azért a bizottság azzal a tisztelettelteljes kéréssel fordul az Igazgató tanácshoz, tegye lehetővé rendkivüli segély nyujtásával a bizottság előreláthatő deficzitjének fedezését, nehogy ez a deficzit a bizottság jövőbeli költségvetéseit megterhelve, a bizottság tudományos munkásságátesetleg több esztendőre teljesen lehetetlenné tegye.

A Történelmi Bizottságnak 1920. évi január hó 9.-én tartott üléséből.

bizottsági előadó.

A II. osztály f. é. jan. 12-én tartott ülésébol a Történelmi Bizottságnak rendkívüli dotatio nyujtására irányuló kérelmét a legmelegebb ajánlással terjeszti az Igazgató-Tanács elé.

Jegyzőkönyvi kivonatilag
osztálytitkár

érk. 1920. Január 22.

56

1920

II. állandó bizottságok.

4 Jelentés a Történelmi Bizottság működéséről az 1919. évben.

4. A Történelmi Bizottság működését az elmult év eseményei az év nagy részében megakadályozták, volt. Az ugynevezett tanácsköztársaság az Akadémia működését felfüggesztvén, a bizottság működése természetesen szintén szünetelt. Az évnek azon részében, amidőn az Akadémia működése folytán a bizottság működése is lehetővé vált, a bizottság igyekezett feladatainak tőle telhetőleg megfelelni.

Üléseit a bizottság a következő napokon tartotta: január 12, március 7, október 10, november 7.-én. Ez üléseken a bizottság már régebben megállapitott munkaprogrammjának megvalósitásával, az Akadémia által hozzá áttett ügyek elintézésével, valamint a történettudomány körébe vágó pályakérdések formulázásával foglalkozott. Tudományos munkásságának a bizottság az elmult évben nem tehetett eleget, kiadványokat nem bocsáthatott közzé, részint működésének szünetelése, részint a Kommunizmus folyományaként minden téren beállott pénzügyi- és gazdasági tönk miatt, a mihez még a teljesen dezolált nyomdai viszonyok is járultak.

A bizottság mandátuma az elmult évben lejárván, - az október havi nagygyülésen ujra megválasztatott. Rendes tagok lettek: Áldásy Antal, Angyal Dávid, Ballagi Aladár, Barabás Samu, Békefi Remig, Berzeviczy Albert, Csánki Dezső, Domanovszky Sándor, Fejérpataky László, báró Forster Gyula, Fraknói Vilmos, Hodinka Antal, Hóman Bálint, Illés József, József főherczeg, Karácsonyi János, Károlyi Árpád, Kollányi Ferencz, Komáromy András, Márki Sándor, Melich János, Nagy Gyula, Szádeczky-Kardoss Lajos, Szend-

rei János, Szentpétery Imre, Tagányi Károly, Takács Sándor, Zsilinszky Mihály. A november 7-i ülés azonkivül a bizottság rendes tagjai sorába kérte beválasztatni Kovács Gyula lev. tagot és Lukinich Imrét a bizottság eddigi segédtagját, kit az októberi nagygyülés levelező taggá választott meg. Ugyanakkor a bizottság segédtagjaiul Holub József magyar nemzeti muzeumi igazgatóőrt, és Iványi Béla egyetemi tanárt a bizottság eddigi segédtagját ajánlotta megválasztásra.

Az ujonnan megválasztott bizottság a november 7.-i ülésen ujból megalakult. Elnökké ismét Csánki Dezső rendes tag, előadóvá Áldásy Antal levelező tag választatott meg.

A Római Magyar Történeti Intézet bizottságába, melynek mandátuma az 1919. évi nagygyüléssel szintén lejárt, a Történelmi Bizottság részéről ismét az eddigi tagok Fraknói Vilmos tiszteletbeli, Fejérpataky László rendes és Áldásy Antal levelező tagok választattak meg.

A bizottsághoz áttett kérdések közül a bizottságtett javaslatot a Gorove és Lukács Krisztina alapitványból kirandó pályatételekre nézve. Ugyancsak a bizottság tett javaslatot a Bük László-féle alapitványból már hat izben kiirt és meddőnek maradt: A török uralkodás története hazánkban czimü pályatételnek megbizás utján való megoldására. A nagygyülés a bizottság javaslata alapján Takács Sándor levelező tagnak megbizást adott és a mü elkészitésének határidejét 1924 december 31-vel állapitotta meg.

A bizottság által az 1913. évben megindított két nagyszabásu vállalat közül: Az Árpádkori királyi oklevelek repertoriuma és diplomatikai feldolgozása az elmult évben csak kis mértékben haladhatott előre. A munka végzésével megbizott Szentpétery Imre levelező tag a közesemények izgalma által munkaképességében is megbénitva, az ország egy részének idegen hadsereg által történt megszállása folytán akadályozva volt abban is, hogy

levéltári kutatásokat végezzen. Ennek következtében a már gyüjtött anyag feldolgozására szoritkozott és ebben IV. László koráig jutott el. Munkája közben szükségessé vált az oklevélkritika érdekében István ifjabb király többszörös czimváltozásának tüzetes megvizsgálása, amelyre vonatkozó tanulmányai eredményét az Akadémia jövő évi egyik ülésén fogja előterjeszteni.

Az Árpádkori kir. regestáknak a Böhmer-féle Regesta Imperii mintájának megfelelő tárgyi kiegészitése, melyhez a bizottság az 1918 évben hozzájárult, a kiszemelt munkatársak részéről felmerült, részben elvi akadályok miatt lehetetlenné vált. Kitünt az is, hogy bár a tervezett kiegészités hasznos és szükséges volna, tekintve a nehézségeket, a munkára forditott fáradság nem egészen volna arányos a végzendő munka eredményével. Ily módon czélszerübbnek látszik az eredeti keretek közt maradva tisztán az oklevelek diplomatikai feldolgozására szoritkozni, elhagyva a tárgyi kiegészitéseket. A munkának feltétlenül elvégzendő és szükséges részét, az elveszett okleveleknek a későbbi említések alapján való nyomozását és összeállitását Szentpétery Imre bizottsági tag részben már elvégezte maga. Jövő évi munkaprogrammja tekintetében az elméleti feldolgozást szándékozik folytatni, minthogy az átkutatandó levéltárak nagy része igy Galgócz, Styavnyicska, Szepeshely, Jászó, Németlipcse a felvidéken van, és az ezekbe való eljuthatás lehetősége teljesen bizonytalan. Hátra van még néhány könnyebben hozzáférhető levéltár, igy Keszthely, Győr, Zsély, Kolozsvár.

A Történelmi Bibliographia szerkesztési munkálatait illetőleg a szerkesztők egyike Lukinich Imre levelező tag jelentését nem küldötte be, el lévén zárva Pozsonyban a póstai forgalomtól. Magánuton nyert információk szerint néhány ezer darab cédulával gyarapitotta a bibliographia eddigi anyagát. A másik szerkesztő, Hellebrant Árpád, jelentése szerint a következő folyóiratokat dolgozta fel: Protestáns egyháztörténeti adattár, Akadémiai

Értesitő, Havi Szemle, Könyvszemle, Arkiv za povestnim jugoslav, Archiv für Österreichische Geschichte, és az Athenaeum köteteit, melyekből a Bibliographia részére összesen 1055 cédula készült.

Csánki Dezső bizottsági elnök az 1919.évben nem volt abban a helyzetben, hogy a Hunyadiak kora érdekében régebben rendszeresen végzett levéltári kutatásait tovább folytathassa. A bizottság másolatgyüjteménye az elmult évben szintén nem nyert gyarapodást, minthogy a viszonyok alakulása következtében sem hazai, sem külföldi levéltárakban kutatási- és másoltatási munkálatok nem foltak eszközölhetők. A bizottság tagjai közül Lukinich Imre egyetemi tanár eszközölt tartózkodási helyén, Pozsonyban, levéltári kutatásokat, Összegyüjtvén Bethlen Gábor és Pozsony közti viszonyra vonatkozó egy kötetre való rendkivül értékes anyagot. Ugyancsak ő a pozsonyi Lutheránus gimnázium könyvtárában Auer János Ferdinándnak 1664.évi német nyelvü naplóját másolta le, amely egyike e korszak legérdekesebb és legbecsesebb naplóinak. Ily módon a bizottság illetve egyes tagjainak munkássága az elmult évben mégsem mondható teljesen eredménytelennek.

A bizottság gondozásában az előbb már emlitett okoknál fogva kiadvány nem jelenhetett meg. Ellenben az 1918. évben sajtó alá adott munkák közül az Anjoukori Okmánytár VII. kötetének nyomtatási munkálatai befejezést nyertek, csak a Név- és tárgymutató szedése van még hátra, amely az igazgatótanácsnak a kiadványokra vonatkozó határozata értelmében szedés alá még nem ment. Ugyancsak nem nyert nyomdai befejezést Ballagi Aladárnak XII. Károly svéd király Magyarországon czimü munkája sem, amely teljesen ki van szedve.

Ujabb birálat alatt áll jelenleg a Szerb Repertorium II.kötete, továbbá birálat alatt van még Horváth Jenőnek: A modern történelem bibliographiája I. köt. czimü müve és Schönwitzky Bertalan kórtani kézikönyvének egyes fejezetei

Megfelelő szakbirálat alapján mellőzte a bizottság Torbágyi Novák József: A vránai perjelség története czimü müvének

kiadását, valamint Erdélyi László müvelődéstörténetének anyagi-
támogatásban való részesitését.

Függőben vannak a Héderváry Oklevéltár II.kötetének bevezetése és indexe Závodszky Leventétől és a Névmutató Csánki Dezsőnek a Hunyadiak történeti földrajza művéhez Gombócz Miklóstól.

A bizottságnak az 1919 évben rendelkezésére állott 22.890 korona 87 fillér, amely összegből a bizottság tényleg igénybe vett 22.696.korona 74 fillért, ugy hogy az 1920.évre a bizottság 194 korona 13 fillért visz át.

A Flór-alap 1919.évi kamatainak felhasználásáról a bizottság az 1920.évi, kamatok felhasználásával együtt fog határozni, feltéve, hogy az 1919. évi kamatösszeg rendelkezésére fog állani.

A Történelmi Bizottságnak 1919. évi január hó 9.-én tartott üléséből.

bizottsági előadó.

Érk. 1920. Január 22.

57

1920

VD

87

Méltóságos Főkitárló úr!

Kérem kegyedet engedélyt adni arra, hogy a M. Tud. Akadémia raktárhelyiségeiben ~~a~~ rendezkedhessek, önre: visszahagyó" klisei fölött szemlét tarthassak és a mennyiben a) Komjáthi, Petőfi Dévai és Telegdi kiadásokhoz ~~felhasználtak~~ készített klisékét megtalálnám, azokat egy készülő" müvemhez kölcsönvehessem.

Budapest, 1920. január 21.

Kiváló tisztelettel

alázatos szolgája

Dr Horánszky Nándor

könyvtár

Érk. 1920. január 22.

58
1920

Answer to the Czech Academy.

The Czech Academy of Prague answered in February of this year the Address of the Hungarian Academy of Sciences written to all the Academies of the civilized world protesting against the mutilation of the Hungarian territory. In consequence of the unfortunate political circumstances in our country we only received this answer a short time ago, and therefore could not reply to it earlier. But the delay was of no matter for time awarded us new weapons to defend our cause.

The answer of the Czech Academy attacks the older and newer History of the Hungarians with a vehemence reminding us of the time of the Hussite wars, and finally expresses the hope that history will look upon the dismemberment of Hungary as a deserved punishment.

In the face of this prophetic wrath we should like calmly to correct the heavy errors of the Czech act of indictment.

It is to no purpose that the Hungarian Academy of Sciences, — say the Czechs, — enters into discussions concerning the innocense of the nation in the evocation of the Great War. Since 1867 the Hungarians have been continually preparing for the alliance with Berlin, and it was the Hungarians who put the whole Habsburg monarchy into the service of Prussian imperialism. It was the Hungarians who hindered the Franco-Austrian alliance in 1870 and thereby helped the establishment of German hegemony in Europe.

These statements of the Czech Academy fall far from historical truth. After 1867 Hungarian policy had no power to increase Prussian imperialism and had no such desire either.

Count Julius Andrássy, as Prime Minister, sometimes found it necessary to warn Bismarck that he could not look calmly at his Anti-Hungarian endeavours.

In 1868 Count Andrássy declared before the Italian Ambassador in Vienna that if Bismarck were to support the agitation of the Danubian principalities against Hungary, the Hungarian govern-

ment would be obliged to seek protection in Paris. At the time of the Franco-Prussian war the sympathy of Hungarian public opinion manifested itself in a lively manner for the French, but why indeed should Hungarian policy have supported the idea of the Austro-French alliance? Napoleon III. wanted to seduce the monarchy into war against Prussia by the promise to regain for Austria her lost supremacy in Germany. For this purpose Hungary would not shed blood; but we think that the Czechs were neither enthusiastic about the re-establishment of the German Empire of the Habsburgs. In 1870 it was not for the sake of Prussia that Count Julius Andrássy recommended to the monarchy the declaration of neutrality. This is proved by his following words uttered at the Crown-Council of the 14th July 1870: „Even if Prussia should be victorious which certainly would not be a desirable result of the war for us . . .“ Andrássy then suspected Prussia of having concluded a secret alliance with Russia and feared that Russia would attack the monarchy from behind, as soon as the Austro-Hungarian army would try to assist the French. Under these circumstances Andrássy recommended neutrality and thereby prevented a universal war which could have mutilated Hungary without saving France.

The Hungarians, — continues the Czech act of accusation, — opposed Austrian federalism in 1871 in order to be able to use Austria surrendered to German rule as a sure instrument in the interest of their imperial policy. This accusation refers to Count Hohenwart's attempt to transform the Dual Monarchy into a Czecho—Austro—Hungarian monarchy or into a state even more party-coloured. The Czech Academy wants to express, though cautiously, that it was the Hungarians who frustrated the recognition of Czech public law in 1871. This, however, was not quite the case. The then Hungarian Prime Minister abstained for a time from interference, because he looked upon Hohenwart's plan as a purely Austrian home-affair. But even without Hungarian interference Hohenwart's position became critical. Among the Austrian Germans excitement was so great that a rebellion was to be feared. Hohenwart, however, was not prepared to enforce Czech public law with cannons. Besides this, Hohenwart's Minister of Finance, Holzgethan declared in the Crown Council that, according to his opinion, the demand for Czech public law and national bankruptcy were one and the same thing. The resistance of the Germans and the financial situation greatly facilitated the success of Andrássy's protest. When the Crown asked also for his advice, the Hungarian Prime Minister was obliged to protest against any attempt of public law which, though it recognised for appearance's sake the Compromise of 1867, completely overthrew the forms

and essence of the same. What this overthrow meant was proved by the Croatian revolt of Ogulin in 1871. After the restitution of Czech public law the instigation of the Slavs living in Hungary would have followed. When the Hungarians protested against this possibility, they only desired to keep up peace in the ancient territory of the Sacred Hungarian Crown which cannot be called imperialism. The Czechs, on the other hand, who after the eventual coronation in Prague would certainly not have suppressed their desire for a considerable part of the Hungarian territory under the title of the pretended Czech-Slovak national unity, would have deserved even then the name of imperialists, laying claim to a territory which had never belonged to their state.

The Czech act of accusation does not stop at 1871. The nearer it comes in chronology to our days, the more violent and ungovernable it becomes. It reproaches us with the following series of transgressions: With the occupation of Bosnia and Herzegovina a series of provocations incessantly increasing in temerity began on the part of Hungary against Servia, with the intention of bringing on ultimately the Great War, by which Hungary hoped to found the Hungarian-German hegemony in Europe, especially in its Slav parts. The Hungarians wanted to force into slavery not only Belgrade but indirectly Prague and Bucarest too, and as revenge for Világos they wanted to strike a blow at the greatest Slav state, immense Russia, the frontiers of which they would have liked to push back towards the East. The Hungarians called the Great War their war and, indeed, they could consider it for such with more reason than their allies belonging to the German race. There is no other small people in the East of Europe which would have devised unconscientiously such a far-reaching plan for the satisfaction of its morbid megalomania. And now the Hungarians want to make the Allied Powers believe that they are innocent in bringing about the Great War, and that, consequently, a mutilation of their territory would be illegal.

The Czech Academy has indeed drawn up a bright picture of the aims of Hungarian policy. Hegemony in the South-East of Europe, a clipping of the Western frontiers of the Russian Empire: the generous sympathy of our Czech neighbours almost took us back to the time of Lewis the Great. And why indeed did the imagination of the Czech Academy stop at the time of Lewis the Great? With similar right it could have roamed back into the Asiatic realm of the Huns, according to legendary traditions the ancestors of the Hungarians. The people then called Hiongnu conquered and roamed about the northern frontiers of the Chinese Empire. It is not impossible that the megalomania of the Hungarians aspired to hegemony also in the North-East

of Asia. and so it could be easily proved that the Emperor of Japan, too, was involved in the Great War by the megalomania of the Hungarians.

But in order to return to the more modest circle of realities, the occupation of Bosnia and Herzegovina was the consequence not of Hungarian dreams of hegemony, but of the European situation created by the Russian-Turkish war of 1877. Russia and Austria-Hungary then made a contract for the settlement of their mutual interests. Russia had need of this contract in order that Austria-Hungary should not disturb her expedition in Turkey. Russia declared that she would not protest against Austria-Hungary occupying Bosnia and partly Herzegovina as an indemnity for the augmentation of Russian territory especially in Bessarabia. After the war Russia did not care to remember this promise, because she would have liked to divide the two provinces between Servia and Montenegro. But Andrássy could not allow this division, because the Southern Slav states under the leadership of Russia, stretching out towards the coast, could have endangered the security of the monarchy. Not the establishment of Hungarian hegemony was the question here, but the monarchy wanted to defend her power by the occupation, which aim coincided with the interest of European equilibrium also. It was no other than Lord Salisbury who at the Berlin Congress of 1878 proposed the occupation of the two provinces by Austria-Hungary, and it was he who then explained that the division of Bosnia and Herzegovina between Servia and Montenegro is forbidden by general interests. Lo! the little Eastern people could employ even the government of Great Britain for the satisfaction of its megalomania. Hungarian public opinion was then angry with the leaders of the policy of occupation, because it was provoked by the suspicion that the Austrian court, by the sacrifice of Hungarian money and Hungarian blood, was pursuing superfluously ambitious aims. The Croatians, on the other hand, received the Hungarian soldiers returning from Bosnia with enthusiasm, they seem to have had more sense for the ambitious plans of the Hungarians than the Hungarians themselves. The leading Hungarian politicians were content with Bosnia and Herzegovina, because they really thought of a defensive policy although outwardly they seemed to be conquerors. The influential great-Austrian party, on the other hand, which was federalistic and sympathized with the Slavs, desired to carry the banner of the Habsburgs up to Salonica. Owing to the sober opposition of the Hungarian ministers, these dreams of conquest lingered up to the Great War only in the press, and there endangered the good reputation of the foreign policy of the monarchy.

The occupation and annexion of Bosnia and Herzegovina indisputably vexed Servia; Andrássy often said before the occupation that he does not willingly undertake the matter but is forced to it. On the other hand, let us not forget that the two provinces liberated from Turkish administration flourished under the rule of the monarchy; a considerable part of the inhabitants was satisfied with the Austro-Hungarian rule and the soldiers levied from among them fought for the monarchy with the greatest heroism. After this occupation, it is true, the monarchy got into deplorable opposition with Servia through economical reasons, but it would be very difficult to prove the series of systematical provocations attributed by the Czech Academy to the Hungarians. Unless we take it as a provocation that the monarchy saved Servia when the victorious Bulgarians were advancing towards the Servian Capital, or that the monarchy did not hinder the considerable extension of the Servian territory in the Balkan war, or perhaps that which took place in Sarajevo on June 28th 1914.

Revenge because of Világos would not have been an unpopular motto in Hungary, but Hungarian policy did not follow this motto, or otherwise it would have used the Russian-Turkish war of 1877 for the revenge. There is some truth in the fact that the Hungarians should have liked to push back Russia's frontiers towards the East. It was an old desire of the Hungarians for Poland to be freed from her oppressors, and this result of the Great War was certainly received with greater joy in Hungary than in Bohemia. But the feelings of the Hungarians towards Russia did not disturb the universal peace in any way. On the contrary, the eager desire of the Czar's Empire for expansion in the South and West threatened with a permanent danger the monarchy which under the leadership of Andrássy entered into alliance with Bismarck's Germany purely with a view to self-defence. In this way Hungarian policy only intended securing the peace of the country, and not German hegemony in Europe, just for the very reason that this kind of hegemony would have oppressed the Hungarians too. The Great War had very complicated political reasons, and the pistol-shots in Sarajevo exploding all the accumulated combustible matters, were not directed by Hungarian policy. We know that our socialists, in their spite against Count Stephen Tisza, presented the tragically fated Hungarian Premier as the real originator of the Servian ultimatum. This rumour was spread also abroad and the act of indictment of the Czech Academy, under the influence of this odious rumour even to-day lays the responsibility of this terrible catastrophe directly upon the Hungarians. But to-day we know the history of the Servian ultimatum from the Austrian Red Book. We know what happened in the

council of July the 7th 1914 in which the Common Ministers and the two Prime Ministers took part. Count Tisza then objected to a sudden attack on Servia; he declared that the monarchy might be content with her diplomatic success in regard to Servia and that Germany was not competent to judge if an invasion of Servia were necessary. According to him, there was no occasion then to carry on war and he alluded to the terrible danger of a European war. The chairman Count Berchtold, Minister of Foreign Affairs, citizen of Hungary but not of Hungarian feelings, accelerated the decision of war ; the German Count Stürgkh also agreed with him. The Slav Bilinski, appealing to the Slav Potiorek declared that the monarchy could not at that time content herself with diplomatic success. According to the Slav Krobatin this content would have disclosed our weakness. A few days later they made Tisza believe, whether rightly or wrongly we do not ask now, that German policy wanted the war and then not even he could object to it any longer, for he did not want to bring Hungary into a situation where she remained in a great world-war without any reliable support. But even then he voted for war only on condition that the monarchy would officially declare that she had no conquering intentions, that besides a slight rectification of the frontier she would not occupy any Servian territory.

From all this it is clear that the accusation that from 1867 up to 1914 Hungarian policy with tenacious consistency intended to put the world on fire on account of fantastic purposes of hegemony, is entirely and perfectly groundless. Hungarian policy was only thinking of the defence of the old territory, and therefore only it made up its mind for the war against its will. It is natural that after having been obliged to carry on war, the Hungarians hold their ground for they well knew that they had to fight the most critical fight of their history. But they began the war with the decision of not occupying a considerable part of foreign territory even in case of victory ; on the other hand their neighbours, among them the Czechs, against whom the Hungarians did not even carry on war, from the very commencement endeavoured to dismember Hungary.

After having settled the latest Hungarian history in this way, the Czech act of indictment tries to give a few stabs to old Hungarian history as well.

We do not know anything about the Great Moravia of the IXth century, says the Czech Academy, when we declare that the non-Hungarian races of Hungary immigrated into their native land only after the conquest of the country. We know, however, something about Great Moravia. We know that besides the Moravia

of the present time one part of the North of Hungary also belonged to it. But the boundaries of Great Moravia in Hungary are very uncertain. It is sure that it did not extend over the Garam to the East, and it is improbable that the Moravia in Hungary was an inhabited territory up to the Garam. Slovaks lived in a comparatively small part of the land before the conquest of the country, and there they were mixed with Germans. Czechs did not live in Great Moravia at all, they immigrated later on into this territory. First-rate specialists consider the Czech and Slovak languages as two separate branches of a once undivided Slav language: in the IXth century the two branches were already divided. When, therefore, in about 906, the Hungarians conquering their country overthrew Great Moravia, a comparatively small number of Slovaks came under Hungarian rule. These Slovaks were related to the Czechs as the Dutch are to the Germans, but they entirely differed in the development of their language and history. The Czech act of indictment, ironically denying the intellectual superiority of the Hungarians to the conquered people, refers to the Paleo-Slav literature of the Middle Ages and to the circumstance that the words of culture of the Hungarian language were taken from the Slav language. But we must know that the literature of the Old Ecclesiastical Slav, that is to say, Old Bulgarian language which was introduced into Great Moravia by Cyrill and Method, coming from Greece in the IXth century, was a beginning, the continuation of which was interrupted in the XIth century. Since that time Roman rite and its Latin language took the place of Old Bulgarian literature in the Moravian-Slovak territory. As to the Slav elements of the Hungarian language, Hungarian philology has proved that there are in Hungarian about 600 words borrowed from the different Slav languages, and that these words gradually filtered into the Hungarian language in the course of centuries. We have taken words from the Russian, Bulgarian, Servian, Slovene, Croatian, and other Slav languages, but we have no common words of Czech-Slovak origin. The influence of each Slav language on the Hungarian is not greater than that of the Italian. Then we shall not forget that the Hungarian language also exerted a strong influence upon the Servian, Croatian, Slovenian (of Hungary), Ruthenian, and even upon the Slovak language. This borrowing of words proves that the Hungarians were intellectually impressible; they learned from others and others learned from them.

These facts do not decide the question of the superiority of the conquering Hungarians over the people found in the new country. The decisive circumstance is that none of the people

living here before the conquest of the country were able to form a state of long existence; the Hungarians, on the other hand, fusing the most different effects into their individuality, formed a state destined to a life of more than thousand years on a territory which was incorporated into an organic unity by its geographical situation and conditions of economical life. The vocation for culture of this statebuilding nation has been proved by history, for the Hungarians took part in every mental movement of the West from the Latin Christianity of the Middle Ages through the renaissance, the reformation, the counter-reformation, and the enlightenment of the XVIIIth century up to the democracy of the XIXth century, and they were the last sentries towards the East of all these movements.

That the Hungarians were the bulwark of Europe against the Turkish danger is recognised, though unwillingly, by the Czech act of indictment itself. The Czech Academy surely knows that Aeneas Sylvius called Hungary the shield of Christianity and „the strongest breakwater" against the Turkish tide. Surely the Czech Academy knows the letter of Wladislaus Jagello, the Czech and Hungarian king, addressed to Peter Geréb in 1502 in which he calls the Hungarian kingdom „the bulwark and shield of Christianity". But the Czech Academy wants to destroy this generally acknowledged glory of Hungarian history by the declaration that the Hungarians did not come up to the part committed to them by history, for from the first half of the XVIth century the purely Hungarian part of Hungary came under Turkish rule, and the nation endured this rule without resistance through one and a half centuries, while the purely Slav part of the state resisted the Turkish invaders.

We should not smile at these declarations; we know they are published by an Academy of Sciences. It is a very well-known fact that after having fought through more than hundred years against continually increasing Turkish power, the Hungarians, in the third decade of the XVIth century, were exhausted, and deserted by Europe, they could not hold their ground against the perfectly organised Turkish army which drew its reserves from three continents. But that they tolerated the yoke of one century and a half without resistance, is sufficiently refuted by the names of the Zrinyis, Szondy, and Losonczy, not mentioning the names of other Hungarian heroes of the time fighting against the Turk. This Turkish rule of one century and a half in Hungary was not a tranquil reign but a military occupation. On the frontiers the fighting between Turks and Hungarians did not cease; without the resistance of the Hungarian fortifications of the frontiers the Turks would have inundated the Austria of the present time. So

we can fearlessly say that in the XVIth and XVIIth centuries Hungary was a damaged, but still firm bulwark of Western Christianity. It is not true that the Turks occupied only Hungarian territory, we know that in the Hungarian part of the West of Transdanubia the Turks could not settle down. It is natural that they did not want to sacrifice any blood for some unfruitful part of the North of Hungary; they needed the rich Hungarian plains and they sought for the way to the West, not through Trencsén or Árva but on the Danube-line. Among their soldiers, or even among their generals we meet a good many Slav renegades; the Turkish Army broke through the Southern Slav belt of the Hungarian kingdom before it came into Hungary. So it has no sense to consider the Slavs as the dike against Turkish advance at the expense of Hungarian glory.

The Czech act of indictment does not pass over the fact in silence that the Hungarian nation very often considered the Turks not as enemies but rather as confederates and good friends (as in the last Great War).

It is well-known that there were Hungarian parties in the XVIth and XVIIth centuries who sometimes wanted to achieve the independence of the nation in alliance with the Turks. But at this time other Christian nations formed alliances with the Turks too. It will be enough to mention one example. At the time of the battle of the White Mount a „csausz" appeared in the court of the winter king Frederick, in Prague; later the ambassador of the king went to Constantinople together with Gabriel Bethlen's men, and there he promised that Frederick's countries would be enemies of the enemies, and friends of the friends of the Sultan. The battle of the White Mount put an end to the Czech-Turkish alliance. If this accident had not occured, „csausz"-s would have often appeared in Prague, and the Czech Academy would perhaps not dare to say that the Slavs have been the most terrible enemies of the Turks. But presuming that the offer of the winter king concerning the Turkish alliance is not known well enough, the Czech Academy writes the following: The real defenders of Europe against the Turkish conquerors, the very deliverers of Hungary herself, besides the rebellious Servians and Croatians were the Czech, German, and Slav provinces of the Habsburgs. The money and the soldiers of these provinces were the chief defenders of the soil of Hungary through centuries. These provinces are entitled in the first place to the gratitude and reward of Europe, and not the Hungarians who are audacious enough to demand them. Especially the northern part of Hungary, the territory which is now occupied by Czech-Slovak regiments, was defended by the Czech kings of the XVIth and XVIIth centuries,

on account of racial relationship, against the Turks at a cost of considerable sums of money, with much sacrifice of blood. The Czech kings ruled this territory together with their German and Czech provinces, when the Hungarian parts of Hungary were occupied by the Turks.

This quotation is indeed an excellent example of the veracity of the historian. It is difficult to realize what is meant on the part of the Czech Academy by the Servian rebellion. We know that it was only in the last decades of Turkish rule that the Servians immigrated in large numbers into the southern provinces of Hungary, and in the war of deliverance they fought with the Hungarians and Germans against the Turks, not as insurgents but as faithful subjects of the Hungarian king.

The Croatian rebellion has no sense either in the time of the Turkish conquest. The leaders of the Hungarian insurrections did not extend their authority to Croatia, consequently the Croatians could not revolt against them. But they fought in fraternal harmony with the Hungarians of the Habsburg party against the Turks and the princes of Transylvania allied with them. If the Czech Academy would like to see some proofs of these fraternal feelings, she ought to read Zrinyi's epic or Rattkay's *Memoria Banorum*. The Czech Academy seems to mistake the Turkish age for the age of Francis Rákoczi the Second, when the Servians and Croatians delivered auxiliary troops to the Emperor, in opposition to the Slovaks, Roumanians, and Ruthenes, enthusiastically fighting with Rákoczi for Hungarian liberty. But it is more probable that the Czech Academy, speaking of the Croatian and Servian rebellions in the Turkish age, thought of the age of Jellacsics and Rajacsics (1848). Only such daring historical jumps can make one understand the declaration that in the Turkish age the Czech kings defended the Hungarian Upper Countries. The Habsburgs there ruled as Hungarian kings only, according to the laws of the Hungarian Parliament which do not acknowledge a common administration with the crown-lands. If the Habsburgs violated the laws, which often occurred, the nobility or even the citizens of Northern Hungary protested the most vehemently against the offence of law. But the Habsburgs, even as Hungarian kings, could not entirely deliver that part of Upper Hungary from the Turks which is now occupied by Czech regiments. It is well known that through more than two decades Érsekújvár (Neuhäusel) was a Turkish possession and that the Turkish empire was extended from Párkány through Nógrád up to Rozsnyó. It is possible that the Czech Academy wants to have returned to us this part of the Upper Country where the Turks were ruling. Although we are not at all content with this territory, still we

are inclined to consider the historical declarations of the Czech Academy as a Brutus' mask which covers generosity under an appearance of ignorance.

We know and gratefully acknowledge that the German Empire and the crown-lands of the Habsburgs supported Hungary with money and with considerable sacrifice of blood in the age of the Turkish occupation. This support was especially to be noticed at the time of the great campaigns. The years of the great campaigns filled a third of the time of the Turkish occupation, and in these campaigns the Hungarians did also not spare their money and blood. At that time there was no idea of the crown-lands supporting this, or any other part of the Hungarian territory out of racial sympathy. But they decided to pay supporting sums and to give soldiers, because the preferred defending their own territory upon Hungarian soil. In the greatest part of the time of the Turkish occupation the duty of defending the native soil was conferred on the soldiers of Hungarian race on the confines. The German captains sent to us also acknowledged that the Hungarian hussar was more fit for the service on the confines against the Turks than the soldiers of the crown-lands. On the confines there throbbed such a real Hungarian life that the German, Slav, and Italian soldiers sent to Hungary were for the most part Magyarized. A characteristic example of this is the case of Guadagni of Florence who was appointed captain of a Hungarian fortification on the frontiers. His family became Hungarian to such an extent that the poetic works of his grandson Count Gvadányi are highly esteemed by us up to the present day on account of their style and spirit full of ancient Hungarian strength. How could have Sigfried Kollonics, Philip Morgenthaler, Christopher George Rosenberg, Count Salm, Nestorowich, Demeter Monasterli, Fernando Samaira Specie de Casa, Guadagni, etc. become Hungarians, if the confines had been defended for the most part by the Czech king's Czech and German soldiers out of racial feelings?

In the war which lasted from 1683 to 1699 and delivered Hungarian soil from the Turkish yoke, the Hungarians had great merits, although in the first three years of the war the Hungarians of Thököly fought on the part of the Turks. Here we should like to appeal only to some particulars. The delivery of the provinces at the Tisza (Theiss) and beyond the Tisza, although under the chief command of the Imperial generals Mercy and Heissler, was almost entirely the immortal merit of the Hungarians. Captain Schenkendorf reports of a battle in Albania in 1689 that he cannot praise enough the brave Hungarian soldiers for their great fidelity and bravery. Among 529 killed and wounded in this battle, we

find 502 Hungarian and Servian soldiers. We can suppose, therefore, that at least half of the dead was Hungarian. In the war of 1686 the names of John Fiáth and David Petneházy became well known; the legate of the Pope sent Petneházy a golden chain, although he was a Calvinist, in appreciation of his bravery. And as to material sacrifices, Árpád Károlyi proved that especially the Hungarian inhabitants of the country contributed the most to the delivery of Buda and Hungary from the Turkish yoke.

After all this we may confidently say that, even in the age of their weakness, the Hungarians remained true to the glorious tradition of the time of the Hunyadis. And henceforth the Czech Academy, now better informed, cannot deny that the Hungarians are therefore entitled to the gratitude and reward of Europe. By stating this we do not commit any audacity, we only declare the simple truth and we do not exclude reverence for the memory of the German, French, Dutch, British, Italian, Spanish, and Slav heroes fallen for Hungarian Soil. But everywhere in the world this method is called audacity which, in order to accuse a nation, forges weapons not out of facts but out of ignorance of facts.

The Czech Academy is mistaken when it says that the Hungarian towns became Hungarian only in the XIXth century. Kolozsvár got already Magyarized in the XVIth century, Kassa in the XVIIth century, not speaking of towns founded purely by Hungarians. Hussitism had some fructifying effect uppon Hungarian literature, but the importance of the Reformation in this regard was infinitely greater. We must neither imagine that by Comenius staying in Hungary, a new epoch of Hungarian culture began. Comenius passed four years in Sárospatak and he surely had a salutary effect on Protestant education here but he could not realize his pedagogical ideas to the extent which would have been desirable. Besides, the most ideal pedagogical reforms cannot create culture in a people which has no vocation for it. In spite of that, Hungarian literature highly esteems the memory of Comenius. Czechs like him were gladly received in our country, more gladly than those Czeh officials who, in the service of the last Austrian absolutism, intended to Germanize the Hungarians.

We refuted the historical arguments of the Czech Academy in detail, but shall only answer in general to what it says about the question of nationalities. Every state in which there lived citizens of foreign tongue was in a difficult situation especially in the XIXth century. The Irish question is not yet solved according to the wishes of the Irish, although even the Czech Academy cannot deny the love of justice and freedom of the English nation. How could the Hungarians have satisfied the foreign subjects of their country whe they had not so much power as

the English to do this task and, besides, these foreign subjects were not of the same tongue, belonging even to races of the ruling nations of neighbouring countries? We do not inquire to what extent the complaints raised against us in the question of nationalities are to be traced to the exaggerated sensibility of national passions, or to the agitation from foreign countries, and perhaps to the mistakes made on the part of the Hungarians, we want only to state that in Hungary the linguistic boundaries of the nationalities are to-day there where they were one hundred years ago. It is to be seen therefore that the alleged violent Magyarization had no considerable results. We fear that the Czechs and Roumanians understand better than the Hungarians how to oppress nationalities in minority. For nearly one year the Czechs have been ruling on the territory where the Hungarians had been ruling for more than one thousand years, and after one year we hear such bitter complaints, just from the part of the racial relations of the Czechs which we have never heard before from this province. In an American Slovak newspaper we read that the Slovaks intend arranging St. Bartholomew nights among the Czechs. We neither believe nor wish it, but this tone and generally speaking the information derived from the barred-out Upper Countries is a very odd illustration of the Czech-Slovak union and the blissful conditions created after the oppression of Hungarian rule in the so-called delivered territory. The Czech Academy appeals to Wilson's doctrines and, on the right of self-determination of the nations, it still demands such a territory of Hungary the inhabitants of which are Hungarians to more than 30%. In this territory only 47·6% of the inhabitants is of Slovak native tongue and a great part of them can hardly await the shaking off of the Czech yoke. On the Slav congress of Prague in 1848 Hurban, the well-known leader of the Slovaks, declared in the name of the Slovak people: „We do not want to be annexed to the Czech Crown. It is hard for us to wrest ourselves away from our present conditions; it is hard for us to break the connections though oppressing but still of a thousand years."

Now the great majority of the Hungarian Slovaks feel that the new conditions are more vexatious than the old ones and they wish the connection of thousand years back more eagerly than in Hurban's time.

If in the opinion of Seton-Watson, Björnsterne Björnson, and Müller-Gutenbrunn, or Denis the Hungarians have ill-treated the national minorities, now the time of the just settlement of the dispute in question has come. Let the Czech Academy use its influence for a plebiscite, held before the ratification of the Hungarian peace in fairness by an impartial forum on the territories

destined to be separated from Hungary. The result of this people's vote will decide the question as to which country these territories are to belong. If the Czech Academy does not advocate this method, we cannot believe that it takes seriously the right of self-determination of the nations.

In the whole act of accusation it is to be seen that the Czech Academy relies on the right of the conquerors, and not on the sense of justice. May the Czech Academy consider that three hundred years ago it was by this right that the Czech state was thrown down by a power which is now subdued, while the nation then thrown down has arisen anew. The wheel of history turns slowly, but it surely destroys him who presumes too much on his fortune. We await calmly the judgement of history which is sure to give the lie to the prophecy of the Czeh Academy, arising from a deficient knowledge of our past.

Knowing our past and trusting in our future we protest against the repulsive intention of damning to dismemberment a state after a national life of a thousand years, without consulting its inhabitants, under the absurd pretext that it evoked the Great War. Trusting in the power of truth we believe that our protest will not be quite in vain.

Budapest, December 1919.

Signed on behalf of all the members of the Hungarian Academy of Sciences.

The Presidency of the Hungarian Academy of Sciences.

Hornyánszky V., Budapest.

59

1920

Answer to the Czech Academy.

The Czech Academy of Prague answered in February of this year the Address of the Hungarian Academy of Sciences written to all the Academies of the civilized world protesting against the mutilation of the Hungarian territory. In consequence of the unfortunate political circumstances in our country we only received this answer a short time ago, and therefore could not reply to it earlier. But the delay was of no matter for time awarded us new weapons to defend our cause.

The answer of the Czech Academy attacks the older and newer History of the Hungarians with a vehemence reminding us of the time of the Hussite wars, and finally expresses the hope that history will look upon the dismemberment of Hungary as a deserved punishment.

In the face of this prophetic wrath we should like calmly to correct the heavy errors of the Czech act of indictment.

It is to no purpose that the Hungarian Academy of Sciences, — say the Czechs, — enters into discussions concerning the innocense of the nation in the evocation of the Great War. Since 1867 the Hungarians have been continually preparing for the alliance with Berlin, and it was the Hungarians who put the whole Habsburg monarchy into the service of Prussian imperialism. It was the Hungarians who hindered the Franco-Austrian alliance in 1870 and thereby helped the establishment of German hegemony in Europe.

These statements of the Czech Academy fall far from historical truth. After 1867 Hungarian policy had no power to increase Prussian imperialism and had no such desire either.

Count Julius Andrássy, as Prime Minister, sometimes found it necessary to warn Bismarck that he could not look calmly at his Anti-Hungarian endeavours.

In 1868 Count Andrássy declared before the Italian Ambassador in Vienna that if Bismarck were to support the agitation of the Danubian principalities against Hungary, the Hungarian govern-

Réponse de l'Académie Hongroise à l'Académie Tchèque.

L'appel que l'Académie Hongroise de Budapest a adressé à toutes les Académies du monde, en protestation contre le démembrement de la Hongrie, a provoqué une réponse de la part de l'Académie Tchèque de Prague. Quoique cette publication eût paru déjà en février 1919, les circonstances nous avaient empêchés d'en prendre connaissance et d'y répondre plus tôt. Cependant, ce retard n'a pas été tout à fait inutile, car le temps nous a fourni de nouvelles armes pour la défense de notre juste cause.

Dans sa réplique, l'Académie Tchèque attaque l'histoire ancienne et moderne de la Hongrie avec une véhémence qui nous rappelle le temps des guerres hussites; dès lors, on comprend si elle conclut que l'histoire considérera le démembrement de la Hongrie comme une juste punition.

En dépit de cette fureur prophétique nous essayerons de redresser les erreurs graves et manifestes de l'acte d'accusation des Tchèques.

L'Académie Hongroise, dit la réponse tchèque, a beau raisonner sur l'innocence des Hongrois dans la genèse de la guerre mondiale. En effet, depuis 1867 ils n'ont cessé de travailler à l'alliance avec Berlin; ils ont attaché la Monarchie des Habsbourg au service de l'impérialisme prussien; enfin, ayant entravé, en 1870, la conclusion de l'alliance franco-autrichienne ils ont contribué à la création de la suprématie politique des Allemands en Europe.

Ces assertions de l'Académie Tchèque sont loin de contenir la vérité historique. Après 1867, la politique hongroise n'avait ni le pouvoir ni le désir de renforcer l'impérialisme prussien. En effet, le comte Andrassy, président du conseil hongrois à cette époque, crut devoir protester à plusieurs reprises contre les tendances anti-magyares de la politique du comte Bismarck. En 1868, il déclara devant l'ambassadeur d'Italie à Vienne que le gouvernement hongrois serait obligé de chercher un appui à Paris si Bismarck continuait de soutenir les agissements des principautés danubiennes contre la Hongrie. Pendant la guerre franco-allemande, les sympathies de la Hongrie étaient bien pour les Français, mais

on ne saurait dire pourquoi la politique hongroise aurait dû s'enthousiasmer pour l'idée d'une alliance franco-autrichienne? Afin de l'entraîner dans une guerre contre la Prusse, Napoléon III avait promis à l'Autriche de lui aider à reprendre la suprématie en Allemagne. La Hongrie ne voulut pas répandre son sang pour cette cause et nous croyons que les Tchèques ne souhaitaient pas davantage la reconstitution de l'Empire d'Allemagne sous le sceptre des Habsbourg. Dès lors, ce n'est pas pour le bien de la Prusse que le comte Andrassy proposa en 1870 la déclaration de neutralité de la Monarchie austro-hongroise. Nous renvoyons à ce sujet aux paroles qu'il prononça au conseil de la Couronne du 14 juin 1870: „Quand même la Prusse sortirait victorieuse de cette guerre, ce qui serait une solution que nous n'avons sans doute pas à désirer . . ." D'autre part, le comte Andrassy soupçonnait la Prusse d'avoir conclu une alliance secrète avec la Russie qui devait attaquer par derrière la Monarchie austro-hongroise si celle-ci s'était avisée de venir au secours des Français. Dans ces conditions, Andrassy se prononça pour la neutralité et par là, il évita de provoquer une guerre mondiale qui aurait mutilé la Hongrie sans sauver la France.

Les Magyars, dit encore le réquisitoire de l'Académie Tchèque, se sont opposés en 1871 à la fédéralisation de l'Autriche pour la livrer plus aisément à la suprématie allemande dans l'intérêt de leur politique impérialiste. Cette accusation se rapporte probablement à la tentative du comte de Hohenwart de transformer la monarchie dualiste en une monarchie austro-tchéco-hongroise ou, peut-être, en un système d'État encore plus compliqué. Tout en laissant dans l'obscurité les faits précis auxquels elle fait allusion, l'Académie Tchèque veut dire sans doute que ce sont les Hongrois qui firent échouer en 1871 la reconnaissance du droit constitutionnel des Tchèques.

Or, il sera utile ici encore d'apporter nos précisions. Le président du conseil hongrois d'alors s'était gardé d'abord de s'immiscer dans cette affaire, car il la considérait comme une affaire intérieure de l'Autriche. Cependant, la position de Hohenwart était devenue critique sans l'intervention hongroise. L'émotion des Allemands d'Autriche fut telle qu'on craignit des révoltes. Or Hohenwart n'était point l'homme à imposer à son pays la constitution tchèque à la force des canons. D'autre part Holzgethan, le ministre des finances de nationalité allemande, déclara devant le conseil de la Couronne que ce serait la faillite certaine de l'État que d'accéder à la demande des Tchèques. Cette résistance des Allemands et la situation précaire des finances de l'Autriche avaient assuré d'avance le succès de la protestation du comte Andrassy. Consulté par la Couronne, celui-ci dut

s'opposer à une tentative de réforme constitutionelle qui, tout en respectant en apparence le compromis de 1867, en altérait la forme et l'essence. D'ailleurs, la révolte des Croates à Ogulin en 1871 justifia toute la méfiance des Hongrois. La création d'une constitution tchèque eût été suivie immanquablement d'une agitation politique parmi les Slaves de Hongrie. Par leur protestation, les Hongrois désiraient uniquement maintenir l'ordre et la tranquillité dans leur propre pays. Était-ce de l'impérialisme? Par contre, après un couronnement à Prague, les Tchèques n'auraient pas manqué d'aspirer à une grande partie du pays hongrois, prétextant la prétendue unité nationale tchéco-slovaque; et dès lors, ils auraient certes, mérité l'appellation malsonnante d'impérialistes puisqu'ils auraient réclamé un pays qui ne leur avait jamais appartenu.

Cependant, l'Académie Tchèque ne s'arrête pas aux événements de 1871 et plus elle s'approche de nos jours, plus ses accusations se remplissent d'emphase et d'impétuosité. Elle présente toute une liste des crimes de la Hongrie. L'occupation de la Bosnie-Herzégovine ouvre, d'après elle, la série de ces provocations par où les Magyars ne cessèrent depuis d'inquiéter la Serbie et qui, de plus en plus insolentes, devaient aboutir à la guerre mondiale par laquelle la Hongrie comptait jeter les fondements d'une suprématie germano-hongroise en Europe et en particulier dans les contrées slaves du continent. Elle voulait soumettre non seulement Belgrade mais encore, quoique indirectement, Prague et Bucarest. Mû par un sentiment de revanche pour Vilagos, elle espérait en même temps frapper le géant russe en le refoulant vers l'Est. Les Magyars appelaient la guerre mondiale leur propre guerre nationale et ils y avaient en effet plus de droit que leurs alliés de race allemande. Il n'y a pas, dans toute l'Europe Orientale, un autre petit peuple qui ait imaginé un plan si colossal pour contenter sa mégalomanie. Et maintenant, les Magyars feraient volontiers accroire aux puissances de l'Entente qu'ils sont innocents dans la genèse de la guerre mondiale et que dès lors, il serait injuste de mutiler leur pays.

En vérité, l'Académie Tchèque a présenté un brillant tableau des projets de la politique hongroise. Subjuguer l'Europe Orientale, chasser la Russie de ses frontières de l'ouest: ce sont là des perspectives qui nous ramènent au temps de Louis d'Anjou, dit le Grand. Mais pourquoi l'imagination tchèque s'est-elle arrêtée à l'époque de Louis le Grand? Dans le même élan elle aurait pu atteindre l'empire asiatique des Huns, ancêtres des Magyars si l'on en croit la légende. Ce peuple barbare, appelé *hiongnou* à cette époque, errait sur les frontières septentrionales de l'Empire Chinois et finit par conquérir ces régions. Il est fort probable

que les Magyars tourmentés de ces souvenirs légendaires aspirent à une suprématie dans le Nord-Est de l'Asie et dès lors, ce serait un jeu pour l'Académie Tchèque de démontrer que l'empereur du Japon a été attiré dans la guerre mondiale par la folie magyare.

Retournons cependant à la réalité qui est plus modeste que ces rêves fabuleux. L'occupation de la Bosnie-Herzégovine fut la suite non pas des vues ambitieuses des Magyars mais de la situation politique de l'Europe créée par la guerre turco-russe de 1877. La Russie et l'Autriche Hongrie avaient conclu un traité pour assurer l'équilibre de leurs intérêts opposés. La Russie avait besoin de cette convention pour être sûre que l'Autriche-Hongrie n'entraverait point sa campagne de Turquie. Elle déclara dès lors qu'elle ne protesterait pas si l'Autriche-Hongrie occupait la Bosnie et une partie de l'Herzégovine en manière de compensation pour l'agrandissement du territoire russe en Bessarabie et ailleurs. Plus tard la Russie ne se rappela pas volontiers la déclaration qu'elle avait faite, car elle eût préféré le partage de ces deux provinces entre la Serbie et le Monténégro. Cependant le comte Andrassy s'opposa à ce partage parce qu'il croyait ne pas devoir admettre que les États yougo-slaves qui cherchaient à pousser leurs frontières jusqu'à la côte adriatique, missent en danger la sûreté de la Monarchie Austro-Hongroise. En effet, il n'a jamais été question de fonder une suprématie magyare en Orient: c'est la Monarchie des Habsbourg qui défendait sa puissance par l'occupation de la Bosnie-Herzégovine. D'ailleurs, cette politique s'accordait avec l'intérêt de l'équilibre européen. On sait que Lord Salisbury proposa lui-même au congrès de Berlin (1878) l'occupation des deux provinces par l'Autriche-Hongrie, démontrant que l'intérêt général défendait de partager la Bosnie-Herzégovine entre la Serbie et le Monténégro. N'est-il pas étonnant que les Hongrois, ce petit peuple oriental, aient su employer jusqu'au gouvernement de la Grande-Bretagne à la réalisation de leurs rêves mégalomanes? Or, en ce temps-là, l'opinion publique en Hongrie était fort excitée contre les leaders de la politique „occupationniste", car elle reprochait à la Cour de sacrifier le sang et l'argent hongrois à des ambitions politiques inutiles et immodérées. Par contre, les Croates accueillirent avec enthousiasme les soldats hongrois à leur retour de Bosnie; évidemment ils appréciaient davantage les desseins ambitieux des Hongrois que les Hongrois eux-mêmes. D'ailleurs, plus tard aussi, les hommes politiques hongrois se contentaient toujours de l'occupation de la Bosnie, car, malgré leurs allures de conquérants, ils ne songeaient qu'à une politique de défense. Par contre, les partisans de la „Grande-Autriche" (Grossösterreich), fédéralistes et slavophiles, voulaient

porter le drapeau des Habsbourg jusqu'à Salonique. Grâce à la résistance des ministres hongrois qui n'avaient pas perdu tout leur bon-sens, ces rêves belliqueux étaient relégués dans les journaux jusqu'à la guerre mondiale; mais cela suffisait pour compromettre la réputation de la politique extérieure de la Monarchie Austro-Hongroise. Certes, l'occupation et l'annexion de la Bosnie avaient de quoi affliger les Serbes; le comte Andrassy disait souvent de cette politique qu'il ne la faisait pas de bon coeur, mais qu'il y était obligé par la force des événements politiques. Ajoutons que les deux provinces libérées du joug ottoman se mirent à prospérer sous le règne austro-hongrois et qu'une grande partie de leurs habitants était fort contente du nouveau régime; les soldats qu'ils donnaient à l'armée austro-hogroise se battaient pour la Monarchie avec un dévouement héroïque et un courage indomptable. Il est vrai, d'autre part, que des questions économiques firent naître de regrettables divergences de vue entre la Monarchie et la Serbie, mais il serait fort difficile de démontrer cette série de provocations systématiques que l'Académie Tchèque a imputée à la Hongrie, à moins qu'on ne considère comme provocations certains faits qu'il ne convient pas d'oublier. En effet, on se rappellera que c'est la Monarchie qui sauva la Serbie en 1886, lorsque les Bulgares approchaient de sa capitale; d'autre part, après les guerres balkaniques l'Autriche-Hongrie ne s'opposa point à l'agrandissement territorial de la Serbie. Enfin, la journée de Serajevo (28 juin 1914) fut-elle aussi un acte de provocation des Magyars?

La revanche pour Vilagos n'eût pas été impopulaire en Hongrie; toutefois la politique hongroise ne se laissait pas diriger par l'idée de la revanche, sinon elle n'eût pas manqué la belle occasion que lui avait offerte la guerre turco-russe en 1877. En ce qui concerne les frontières de la Russie, on a quelque raison de dire que le peuple hongrois les aurait vues volontiers reculées vers l'Est, car il désirait ardemment et depuis longtemps que la Pologne fût délivrée de son joug. Certes, l'affranchissement des Polonais, ce résultat de la guerre mondiale fut accueilli avec plus de joie en Hongrie qu'en Bohême.

Cependant, les sentiments des Magyars envers la Russie ne menaçaient point la paix mondiale. Par contre, le désir de l'Empire Russe d'étendre son territoire au Sud et à l'Ouest constituait un danger continuel pour la Monarchie qui dès lors, se vit obligée de conclure une alliance défensive avec l'Allemagne de Bismarck. Par là, le comte Andrassy n'avait d'autres visées que d'assurer la tranquillité du pays. Il était bien loin de l'idée de soutenir une politique impéraliste des Allemands puisqu'une telle politique aurait englouti la Hongrie elle-même. La guerre mondiale a été

l'effet de causes très compliquées et les coups de revolver de Serajevo qui mirent le feu à la poudrière n'étaient pas dirigés par la politique hongroise. Nous savons fort bien que nos socialistes, dans leur animosité contre le comte Tisza, ce premier ministre hongrois qui eut une fin si tragique, l'accusèrent d'être l'instigateur et l'auteur de l'ultimatum adressé à la Serbie. La nouvelle de cette accusation se répandit aussi à l'étranger et c'est probablement sous l'influence de ces racontars haineux que l'Académie Tchèque reporte encore aujourd'hui sur le peuple hongrois la responsabilité de la terrible catastrophe mondiale. Cependant, on connaît à présent l'histoire de l'ultimatum de 1914; on en trouve la relation fidèle dans le livre rouge autrichien et nous savons maintenant ce qui s'est passé au conseil des ministres du 7 juillet 1914. Dans cette séance à laquelle assistaient les ministres des affaires communes et les deux présidents du conseil, le comte Tisza s'opposa à la proposition d'attaquer la Serbie à l'improviste; il déclara que la Monarchie devait se contenter en Serbie du succès diplomatique et que l'Allemagne n'était pas à même de juger si nous devions attaquer, oui on non, ce pays. Il trouvait aussi que la guerre n'était point nécessaire et il représentait les terribles dangers d'une guerre européenne. Cependant, le comte Tisza resta isolé avec ses intentions pacifiques. Le comte Berchtold, ministre des affaires étrangères qui, quoique sujet hongrois, ne parle pas bien le magyar et s'est toujours tenu loin de la vie hongroise, pressait le conseil auquel il présidait, de se prononcer pour la guerre; en cela d'ailleurs, il fut secondé par l'Allemand Stürgkh. Le Slave Bilinski se référant à l'avis du Slave Potiorek déclara également que l'Autriche-Hongrie ne pouvait se contenter du succès diplomatique. Selon le Slave Krobatin la politique modérée eût révélé notre faiblesse à nos ennemis. Plusieurs jours après, on fit accroire à Tisza, — à tort ou à raison, ce n'est pas notre affaire, — que l'Allemagne exigeait la guerre à tout prix et dès lors, la résistance de l'homme d'État hongrois était brisée, car il ne voulait pas que la Hongrie restât, dans une guerre mondiale, sans un appui auquel il pût se fier. Même alors il ne donna sa voix pour la guerre qu'au prix d'une déclaration où la Monarchie fit savoir au monde entier qu'elle ne nourrissait point de desseins de conquête et qu'à part une légère rectification des frontières, il n'occuperait rien du territoire serbe.

On voit dès lors, que l'accusation portée contre la politique hongroise d'avoir travaillé assidûment, de 1867 jusqu'à 1914, à mettre en feu le monde entier pour réaliser de fantastiques visées impérialistes, est erronée du tout au tout. Le peuple hongrois n'a jamais songé qu'à défendre l'héritage millénaire de ses ancêtres et c'est ce qui le décida en effet à se jeter, malgré lui, dans la

mêlée. On comprend que ce peuple, une fois réduit à la guerre qu'il considérait comme sa dernière ressource, ait tenu ferme pour sa cause durant toute la guerre; il savait que c'était la lutte la plus critique de son histoire. Néanmoins, il savait aussi que même en cas de victoire il n'agrandirait pas son territoire aux dépens de ses ennemis; par contre, ses voisins, et surtout les Tchèques qui n'étaient même pas en état de guerre avec la Hongrie, travaillaient dès l'origine à la destruction de la Hongrie.

Après cet examen superficiel de l'histoire moderne de la Hongrie le réquisitoire de l'Académie Tchèque essaie de ternir la gloire du passé du peuple hongrois.

Nous avons dit dans notre mémoire que les races non-magyares se sont établies en Hongrie seulement après la conquête du pays par les Hongrois. A propos d'un de nos arguments apporté en faveur de cette thèse l'Académie Tchèque prétend que nous ne savons rien de la Grande-Moravie du IXe siècle. Or, n'en déplaise à Prague, nous savons bien quelque chose de cette Grande-Moravie. Nous savons qu'elle comprenait la Moravie d'aujourd'hui et même une très petite partie de la Hongrie du Nord. Cependant, actuellement, les frontières de la Grande-Moravie ne sauraient être tracées avec exactitude. Néanmoins il est certain qu'elles ne dépassaient point vers l'Est la rivière Garam; d'autre part, il n'est pas probable que l'Est de cette Grande-Moravie ait été suffisamment peuplé à cette époque. Dès lors, les Slovaques n'occupaient qu'une partie relativement petite du territoire hongrois avant la conquête du pays par le peuple magyar et même dans ces contrées ils vivaient mêlés avec des Allemands. Les Tchèques n'habitaient pas du tout ce pays, ils ne s'y établirent que fort tard. Des érudits dont l'autorité est incontestable en cette matière considèrent les langues tchèque et slovaque comme les deux rameaux d'une langue jadis unique: au IXe siècle elles s'étaient déjà séparées. Lorsque les conquérants magyars détruisirent la Grande-Moravie (vers 906), ils n'attachèrent à leur nouvelle patrie qu'un très petit nombre de Slovaques. D'ailleurs, ce peuple est aussi peu proche parent des Tchèques que les Hollandais des Allemands.

L'acte d'accusation de l'Académie Tchèque conteste en termes ironiques la supériorité intellectuelle des Hongrois sur les peuples conquis et renvoie à la littérature paléoslave de la première période du moyen âge et à ce fait que les mots hongrois qui se rapportent à la civilisation occidentale sont empruntés de la langue slave. Cependant on ne devrait pas oublier que la littérature de l'ancien slave d'Église, (ancien bulgare) qui fut répandue en Grande-Moravie dès le IXe siècle par les Grecs Saint-Cyrille et Saint-Méthode, était arrêtée dans son développement dès le XIe siècle. A cette époque, le rit romain et la langue latine avaient

supplanté la littérature paléo-slave dans le pays moravo-slovaque. En ce qui concerne les éléments slaves de la langue magyare, les linguistes hongrois ont démontré qu'il y a dans notre langue environ 600 mots d'emprunt venant de diverses langues slaves et que ces mots n'y ont pas passé en bloc mais en plusieurs groupes au cours de plusieurs siècles. Nous les avons empruntés du russe, du bulgare, du serbe, du slovène, du croate et d'autres langues slaves, mais les emprunts du tchéco-slovaque manquent presque entièrement dans notre langue. D'autre part il est à remarquer que l'apport de chacune de ces langues slaves n'a pas été plus important que celui de l'italien par exemple. On affecte aussi d'oublier que la langue hongroise ne manqua pas d'exercer à son tour une influence considérable sur les langues serbe, croate, slovène de Hongrie, ruthène et même sur la langue slovaque. Ces emprunts réciproques montrent que le peuple magyar apprenait facilement; il se laissait instruire et il instruisait les autres.

Du reste, ce ne sont pas les influences linguistiques qui décident la question de la supériorité des Hongrois sur les peuples qu'ils trouvèrent dans la nouvelle patrie. La preuve décisive de cette supériorité c'est qu'aucun des peuples habitant ce pays avant l'immigration hongroise n'avait pu y fonder un État durable. Par contre, la nation hongroise, absorbant dans son unité les influences ethniques les plus variées, réussit à créer un État qui existe depuis plus de mille ans et occupe un territoire dont l'unité est déterminée et assurée par ses conditions géographiques et économiques. En effet, l'histoire a démontré le rôle civilisateur de la nation hongroise; car, pendant mille ans, cette nation prit part dans tous les grands mouvements d'idées à partir du christianisme du moyen âge jusqu'à la démocratie du XIXe siècle, en passant par la Renaissance, la Réforme, l'Anti-Réforme, et le mouvement philosophique du XVIIIe siècle; dès lors, elle peut être considérée à bon droit comme la dernière sentinelle vers l'Est du progrès de la civilisation européenne.

Le réquisitoire de l'Académie Tchèque reconnaît, non sans aigreur, que le peuple hongrois fut le rempart de l'Europe contre le danger turc. Elle sait fort bien qu'Æneas Sylvius appelle „la patrie hongroise" le bouclier de la chrétienté et la „digue la plus solide" de celle-ci contre l'invasion turque. Elle connaît aussi sans doute la lettre de Ladislas de Jagellon, roi de Hongrie et de Bohême, adressée à Pierre Geréb (1502) où il nomme son royaume de Hongrie „le rempart et le bouclier du christianisme". Néanmoins, l'Académie Tchèque veut détruire même ce titre de gloire de notre histoire en prétendant que les Magyars n'ont point rempli la tâche que l'histoire leur avait confiée puisque dès la

première moitié du XVIe siècle, la partie magyare de la Hongrie fut soumise au régime turc et la population supporta ce joug sans résistance pendant plus de 150 ans, tandis que la partie slave se jeta au travers de la marche triomphale des armes ottomanes.

Nous n'avons pas à sourire de ces théories puisqu'elles ont été émises par une Académie des Sciences. C'est un fait généralement connu que la Hongrie, après avoir combattu pendant plus de cent ans les armes musulmanes dont la puissance grandissait de jour en jour, était épuisée dès le début du XVIe siècle et qu'abandonnée de tout le monde, elle ne put plus tenir tête à l'armée turque qui recrutait ses soldats dans trois continents. Néanmoins, il est faux de prétendre qu'elle ait supporté sans résistance le joug du monde turc et pour démentir cette accusation nous n'avons qu'à renvoyer aux noms des Zrinyi, des Szondy, des Losonczy et à ceux de mille autres héros magyars de l'époque turque. D'ailleurs, le régime ottoman en Hongrie ne revêtit jamais la forme d'un gouvernement pacifique; ce fut une occupation militaire. Jamais la lutte ne cessa sur les confins entre Turcs et Hongrois et sans la résistance des forts de la frontière hongroise les Turcs envahissaient l'Autriche d'aujourd'hui. Ainsi nous sommes fondés à dire que la Hongrie fut même aux XVIe et XVIIe siècles, le rempart un peu délabré, il est vrai, mais toujours assez solide du monde chrétien de l'Occident. Il est également faux de dire que les Turcs n'ont occupé que le territoire habité par les Magyars puisqu'on sait qu'ils ne purent jamais s'établir dans l'Ouest de la Hongrie, peuplé principalement de Hongrois. D'autre part, on comprend que les sultans n'aient pas voulu sacrifier leurs soldats pour la conquête de la Hongrie du Nord qui a un sol plutôt ingrat; ils avaient besoin de la plaine fertile et dès lors, dans leur marche vers l'Ouest, ils cherchaient à avancer non par les Karpathes, mais en remontant la ligne du Danube. Parmi leurs janissaires nous trouvons un assez joli nombre de renégats slaves; et il est à remarquer que c'est d'abord la zone yougoslave du royaume de Hongrie que l'armée turque avait percée avant d'envahir la Hongrie proprement dite. Dès lors, on ne doit pas ôter aux Hongrois et attribuer aux Slaves la gloire d'avoir arrêté la marche en avant de l'Islam.

L'Académie Tchèque croit devoir mentionner que la nation hongroise a considéré très souvent la Turquie non comme son ennemie mais plutôt comme son amie et alliée tout comme pendant la guerre mondiale. En effet, aux XVIe et XVIIe siècles il y avait un parti en Hongrie qui croyait pouvoir obtenir son indépendance au prix d'une alliance avec la Turquie. Mais à cette époque, on trouve aussi d'autres peuples qui cherchent à se lier avec les Turcs. Nous nous contenterons de citer un exemple. Au temps

de la bataille de la Montagne Blanche un envoyé du sultan (tchaouss) vint à la Cour de Prague de Frédéric, le „roi d'hiver“ ; là-dessus, un ambassadeur du roi partit pour Constantinople, accompagné de plusieurs ministres de Bethlen Gabor, prince de Transylvanie et promit au sultan que les pays gouvernés par Frédéric seraient désormais „les ennemis de ses ennemis et les amis de ses amis“. La malheureuse bataille de la Montagne Blanche mit fin à l'alliance tchéco-turque. Certes, si cette catastrophe n'était pas arrivée, de nombreux tchaouss auraient fait le voyage de Prague et l'Académie Tchèque n'oserait pas dire que les Slaves eussent été les ennemis les plus intrépides de l'Islam. Elle croit, sans doute que la proposition d'alliance du „roi d'hiver“ est ignorée partout puisqu'elle ose affirmer que les véritables défenseurs de l'Europe et de plus, les libérateurs de la Hongrie elle-même, furent, sans compter les Serbes et les Croates insurgés, les provinces tchèques, allemandes et slaves des Habsbourg ; et que c'est surtout l'argent et les soldats de ces pays qui défendaient pendant des siècles le pays magyar. La reconnaissance et la récompense de l'Europe reviennent donc plutôt à ces pays et non aux Hongrois qui „ont le front“ de s'attribuer les mérites de leurs sauveurs. Surtout le nord de la Hongrie, actuellement occupé par des troupes tchéco-slovaques, était vaillamment défendu contre les Turcs par les rois de Bohême du XVIe et du XVIIe siècles, qui ne regardaient pas à la dépense d'argent et de sang pourvu qu'ils garantissent de l'invasion barbare le peuple congénère des Slovaques. Car ce sont les rois de Bohême qui gouvernaient la partie slovaque de la Hongrie tandis que les contrées magyares étaient administrées par les officiers du sultan.

En effet, ces contes bleus sont un exemple classique de la véracité de certains historiens. D'abord, il est difficile de deviner ce que l'Académie Tchèque peut bien entendre par la révolte des Serbes puisque la majorité de ceux-ci ne vinrent s'établir dans le sud de la Hongrie que pendant les dernières années du régime turc. Dans la guerre d'affranchissement ils se battaient contre les Turcs la main dans la main avec les Hongrois et les Allemands non comme des rebelles, mais comme les fidèles sujets du roi de Hongrie.

De même, la révolte des Croates est un non-sens historique. Les chefs de l'insurrection hongroise n'avaient pas étendu leur pouvoir sur la Croatie et dès lors, les Croates ne purent se révolter contre eux Par contre, il est acquis qu'ils luttaient contre les Turcs et leurs alliés, les princes de Transylvanie, dans une entente fraternelle avec les Magyars du parti des Habsbourg. Si l'Académie Tchèque désire connaître les preuves des sentiments fraternels des Croates pour les Hongrois, à cette

époque, elle n'a qu'à lire l'épopée du comte Zrinyi ou la *Memoria Banorum* de Rattkay. Il nous semble pourtant que l'Académie Tchèque confond le régime turc avec l'époque du prince Rakoczi lorsque les Serbes et les Croates fournissaient des troupes aux impériaux, contrairement aux Slovaques, aux Roumains et aux Ruthènes qui se battaient pour la cause de la liberté hongroise. Mais peut-être faut-il croire que l'Académie Tchèque a songé en premier lieu à l'époque de Jelatchitch et de Rajatchitch (1848) en parlant d'une insurrection serbo-croate sous le régime turc. Un pareil saut périlleux dans l'histoire nous explique comment on peut affirmer que le nord de la Hongrie fut défendu par les rois de Bohême pendant le régime turc en Hongrie. En effet, les Habsbourg gouvernaient ce pays comme rois de Hongrie et d'après les lois hongroises qui n'admettaient pas que la Hongrie fût administrée en communauté avec les provinces de l'Autriche. Toutes les fois que les Habsbourg violaient les lois hongroises — et ces actes de tyrannie n'étaient point rares, — c'étaient précisément la noblesse et la bourgeoisie de la Hongrie Septentrionale qui protestaient avec la plus grande énergie contre la violation de ces lois. Cependant, les Habsbourg, même commet rois de Hongrie, ne parvinrent pas à garantir de l'invasion turque tout le territoire que les troupes tchèques occupent actuellement. On sait que la ville d'Érsekujvar fut pendant plus de vingt ans occupée par les Turcs et que la frontière de la zone d'occupation turque passait par Parkany et Nograd et atteignait Rozsnyo. Il se peut que l'Académie Tchèque veuille nous rendre cette partie de la Hongrie du Nord où régnait le croissant turc. En effet, loin d'être satisfaits par la remise de ces contrées, nous sommes tentés de croire que l'Académie Tchèque a revêtu le masque de l'ignorance pour dissimuler un mouvement de générosité.

Nous savons fort bien — et nous y pensons avec reconnaissance, — que l'Empire d'Allemagne et les provinces d'Autriche des Habsbourg aidaient puissamment la Hongrie dans sa lutte contre la Turquie par leurs sacrifices d'argent et de sang. Cette aide fut sensible surtout au temps des grandes campagnes. En effet la période de ces campagnes occupe un tiers de toute la domination turque en Hongrie. Cependant, dans ces luttes, les Hongrois prodiguaient aussi leur sang et leur argent. D'ailleurs, c'est un anachronisme de prétendre que les provinces d'Autriche étaient mues par une sympathie de race en venant au secours de telle partie du pays hongrois. En payant ces subsides et en recrutant des soldats elles songeaient plutôt à défendre leur propre territoire en pays hongrois. En effet, pendant la plus grande partie du régime turc la tâche de la défense du pays incombait aux soldats hongrois des châteaux-forts situés sur les confins militaires. Même les

capitaines allemands reconnaissaient volontiers que le hussard magyar était plus apte à ce service de frontière que le soldat des provinces d'Autriche. La vie de ces confins était magyare à ce point que les soldats allemands, slaves et italiens y oublièrent leur langue et quittèrent leurs moeurs pour se laisser complètement magyariser. On connaît le cas du Florentin Guadagni qui fut le capitaine d'un de ces châteaux de frontière. Sa famille devint tellement magyare que nous estimons beaucoup, encore aujourd'hui, l'oeuvre poétique de son petit-fils pour la sobriété, et l'énergie de sa langue et pour le caractère purement magyar de son esprit. Comment Siegfried Kollonitsch, Philippe Morgenthaler, Christoph Georges Rosenberg, le comte Salm, Nestorovitch, Démétrius Monasterli, Fernand de Samaria Specie de Casa, Guadagni seraient-ils devenus de si bons Magyars si les confins avaient été défendus surtout par des soldats tchèques et allemands que les rois de Bohême y envoyaient par sympathie de race?

Dans la guerre qui affranchit le pays hongrois du joug turc (1683—1699) le peuple magyar remporta beaucoup de gloire encore que, dans les trois premières années de cette campagne, les Magyars de Thekely se fussent battus aux côtés des Turcs. Qu'il nous soit permis de citer quelques détails à ce propos. La délivrance des contrées de la Theiss et du pays situé au-delà de cette rivière est due presque uniquement aux Magyars commandés par les généraux impériaux Mercy et Heissler. Le capitaine Schenkendorf dit dans son rapport d'une bataille en Albanie (1689) qu'il ne saurait louer assez les heiduques hongrois pour leur vaillance et leur fidélité. Dans ce combat ou trouve sur 529 soldats morts ou blessés 502 heiduques magyars et serbes. On peut supposer dès lors que les soldats tombés étaient au moins pour la moitié des Hongrois. La campagne de 1686 illustra les noms des Magyars Jean Fiath et David Petnehazy: ce dernier, quoique calviniste, reçut une chaîne d'or du légat du pape en reconnaissance de sa bravoure. Quant aux sacrifices pécuniaires, l'historien Arpad Karolyi a montré qu'à ce point de vue, les peuples de Hongrie, mais surtout et avant tout la population magyare contribuèrent dans la plus forte mesure à délivrer la Hongrie du joug ottoman.

Dès lors, on peut affirmer à bon droit que même au milieu de ces épreuves les Magyars sont restés fidèles aux traditions glorieuses de l'époque des Huniade. Et désormais, l'Académie Tchèque, mieux renseignée par ce qui précède, ne contestera pas que les Hongrois ont droit à la reconnaissance de l'Europe. Ce n'est pas de l'effronterie de notre part que d'affirmer cela et par là, nous ne voulons point diminuer la piété que l'on doit au souvenir des héros français, allemands, anglais, italiens, espagnols et slaves tombés dans la défense du pays hongrois. Par contre, on qualifie partout de

témérité un procédé qui permet qu'on utilise, au lieu des faits, l'ignorance de ces faits pour inculper toute une nation devant le monde civilisé.

Enfin, l'Académie Tchéque se trompe quand elle prétend que les villes hongroises ne se sont magyarisées qu'au XIXe siècle. Kolozsvar était magyare dès le XVIe, Kassa dès le XVIIe siècle et il convient d'ajouter qu'il y a un certain nombre de villes de fondation purement magyare. Quant au hussitisme, ce mouvement exerça, il est vrai, une certaine influence sur notre littérature mais à ce point de vue, l'importance de la Réforme est infiniment plus grande. D'autre part, il est faux de croire que le séjour de Comenius en Hongrie ait inauguré une ère nouvelle dans l'histoire de la civilisation en Hongrie. Comenius passa quatre ans à Sarospatak et son influence ne manqua pas de produire des effets salutaires dans l'enseignement des écoles protestantes; toutefois il ne put réaliser ses idées dans la mesure où il l'aurait souhaité. Néanmoins la littérature hongroise estime hautement le souvenir de Comenius; car il a laissé en Hongrie un souvenir plus agréable que les fonctionnaires tchèques qui, après 1849, dans le service du dernier absolutisme autrichien, firent de leur mieux pour germaniser le pays hongrois.

Nous avons réfuté un à un les arguments historiques de l'Académie Tchèque, mais nous ne pouvons répondre qu'en général à ce qu'elle avance dans la question des nationalités. Les États qui ont des sujets de langues différentes eurent à surmonter, notamment dès le XIXe siècle, de grandes difficultés dans l'administration de ces divers groupes ethniques. La question irlandaise n'est pas encore résolue à la satisfaction des Irlandais encore que l'équité et le libéralisme de la nation anglaise soient connus de tout le monde, même de l'Académie Tchèque, osons le croire. Comment la nation hongroise aurait-elle réussi à contenter les peuples non-magyars de son pays? Elle ne put consacrer à cette besogne que des efforts plus modestes; d'autre part, ces peuples parlaient un grand nombre de langues différentes; quelques-uns appartenaient même à la race des peuples voisins de la Hongrie. Nous ne dirons pas ici dans quelle mesure les accusations qu'on a portées contre nous dans la question des nationalités trouvent leur explication dans l'extrême sensibilité des sentiments nationaux, dans les agissements fomentés du dehors ou peut-être dans certaines erreurs commises par la politique hongroise. Nous ferons remarquer seulement que les frontières linguistiques sont aujourd'hui encore au même endroit qu'il y a cent ans. Dès lors la prétendue magyarisation de force n'a pu avoir des résultats considérables. Nous avons toutes les raisons de craindre que les Tchèques et les Roumains ne s'entendent mieux que les Hongrois

à opprimer les minorités nationales. Les Tchèques gouvernent depuis environ un an ce territoire qui a appartenu pendant plus de mille ans à la domination hongroise. Or, déjà on entend, des plaintes et des cris exaspérés venant précisément du côté Slovaque, tels que nous n'en avons pas entendu durant la prétendue oppression millénaire des Hongrois. Nous avons lu il n'y a pas longtemps dans un journal slovaque paraissant en Amérique que les Slovaques organiseraient en Slovaquie des nuits de Saint-Barthélemy contre les Tchèques. Nous osons douter de ces projets sanguinaires et nous sommes loin d'en souhaiter l'exécution, mais le ton de ces journaux et en général, les rares nouvelles qui nous arrivent de la Slovaquie soigneusement fermée devant nous font paraître sous une lumière bizarre l'unité tchéco-slovaque et ce bonheur paradisiaque qu'on prétend s'être produit dans ce pays après la délivrance de ses habitants „du joug séculaire". L'Académie Tchèque invoque les principes de Wilson en faveur des Tchèques qui, en effet, veulent régner au nom du droit des nations dans un pays où les Magyars font 30 p. c. et les Slovaques seulement 47,6 p. c.de la population. Ceux-ci d'ailleurs attendent avec impatience le moment où ils pourront secouer le joug tchèque. Hurban, le chef des Slovaques insurgés en 1848 prononça devant le congrès des Slaves à Prague au nom du peuple slovaque les paroles que voici: „Nous ne désirons pas nous rattacher à la couronne tchèque. Il nous coûterait trop de nous arracher à nos conditions actuelles, il nous coûterait de rompre nos liens qui sont peut-être trop serrés mais que nous portons depuis mille ans". Aujourd'hui la majorité des Slovaques de Hongrie trouvent que leurs liens sont plus serrés que jamais et ils rêvent de se rallier à leur ancienne patrie millénaire comme au temps de Hurban.

Si, à en croire les Seton Watson, les Bjoernsterne Bjoernson les Denis et les Müller-Gutenbrunn, les Magyars ont opprimé les minorités nationales, le moment est arrivé de vider cette querelle selon les lois de l'équité. Que l'Académie Tchèque use de son influence dans les pays de l'Entente pour organiser par une commission impartiale et avant la ratification de la paix hongroise, un plébiscite dans les territoires qu'on veut arracher à la Hongrie. Le résultat de ce referendum décidera du sort de ces régions. Si l'Académie Tchèque refuse d'accepter cette manière de connaître les vrais sentiments de la population, nous ne pouvons croire qu'elle prenne au sérieux le principe du droit des nations.

En effet, tout son acte d'accusation montre qu'elle s'appuie sur le droit des vainqueurs et non sur le sentiment de la justice. L'Académie Tchèque devrait songer à ce que l'État tchèque fut détruit il y a trois cents ans en vertu du même droit des vainqueurs par une puissance qui, à présent terrassée, vient implorer

la grâce de son esclave d'hier. La roue de l'histoire tourne lentement, mais elle broie infailliblement celui qui défie la fortune. Nous attendons tranquillement le jugement de l'histoire qui ne tardera pas à démentir la prophétie de l'Académie Tchèque qui ne peut résulter d'ailleurs que d'une connaissance superficielle de l'histoire de Hongrie.

Connaissant notre passé et espérant dans notre avenir, nous protestons contre le projet criminel de démembrer un État millénaire sans consulter ses habitants, sous le vain prétexte qu'il ait suscité la guerre mondiale. Nous mettons toute notre confiance dans la force de la vérité et nous osons croire que notre protestation ne manquera pas de porter ses fruits bienfaisants.

François Herczeg — vice-président.
Gustave Heinrich — secrétaire général.
David Angyal — rapporteur.

Hornyánszky V., Budapest.

III. OSZTÁLYA 1920-ÉVI JANUÁR HÓ 19-ÉN ZÁRT ÜLÉSÉN FELVETT JEGYZŐKÖNYV.

Horváth Géza rendes tag osztályelnök elnöklete alatt jelen vannak: Farkas Gyula, Ilosvay Lajos, Koch Antal, Kürschák József, Lóczy Lajos, Rados Gusztáv, Réthy Mór, Schafarzik Ferencz rendes tagok;

Buchböck Gusztáv, Bugarszky István, Degen Árpád, ifj. Entz Géza, Fejér Lipót, Filarszky Nándor, báró Harkányi Béla, Hoor-Tempis Móricz, Hutyra Ferencz, Istvánffy Gyula, Oltay Károly, Pálfy Móricz, Preisz Hugó, Tangl Károly, Tótössy Béla, Winkler Lajos, Zimányi Károly, levelező tagok.

Jegyző: Fröhlich Izidor, rendes tag, osztálytitkár.

1. Elnök megnyitja az ülést, mire az osztálytitkár felolvassa a mult, 1919. évi deczember hó 9.én tartott zárt ülés jegyzőkönyvét, mely azután megjegyzés nélkül hitelesitetik.

2. Elnök nagy meghatottsággal jelenti be Kremer József r.tagnak f. hó 16-án történt gyászos elhunytát; jelziaz Akadémiának, különösen a III.Osztálynak részvetelét, amelynek nevében az Osztálytitkár mondott bucsuztatát az elhunyt ravatalánál.

Az osztály mély megilletödéssel tudomásul veszi.

3. Elnök bejelenti, hogy az Állandó Mathematikai és Természettudományi Bizottság megalakult s hogy elnökéül eddigi elnökét Ilosvay Lajos rendes és igazgató tagot egyhangulag, előadójául pedig, az önként e tisztségről lemondott eddigi előadó, Méhely Lajos r.tag helyébe Istvánffy Gyula l.tagot szintén egyhangulag választotta meg.

Tudomásul veszik.

4. Pötitkár átszármaztatja a Magyar Orvosok Nemzeti Egyesülete átiratát a népegészségügyi minisztárium felállitása illetöleg visszaállitása tárgyában és pedig orvosminiszter vezetése alatt.

III. OSZTÁLYA 1920-ÉVI JANUÁR HÓ 19-ÉN ZÁRT ÜLÉSÉN FELVETT JEGYZŐKÖNYV.

Horváth Géza rendes tag osztályelnök elnöklete alatt jelen vannak: Farkas Gyula, Ilosvay Lajos, Koch Antal, Kürschák József, Lóczy Lajos, Rados Gusztáv, Réthy Mór, Schafarzik Ferencz rendes tagok;

Buchböck Gusztáv, Bugarszky István, Degen Árpád, ifj. Entz Géza, Fejér Lipót, Filarszky Nándor, báró Harkányi Béla, Hoor-Tempis Móricz, Hutyra Ferencz, Istvánffy Gyula, Oltay Károly, Pálfy Móricz, Preisz Hugó, Tangl Károly, Tőtössy Béla, Winkler Lajos, Zimányi Károly, levelező tagok.

Jegyző: Fröhlich Izidor, rendes tag, osztálytitkár.

1. Elnök megnyitja az ülést, mire az osztálytitkár felolvassa a mult, 1919. évi deczember hó 9.én tartott zárt üles jegyzőkönyvét, mely azután megjegyzés nélkül hitelesitetik.

2. Elnök nagy meghatottsággal jelenti be Kremer József r.tagnak f. hó 16-án történt gyászos elhunytát; jelziaz Akadémiának, különösen a III.Osztálynak részvetelét, amelynek nevében az Osztálytitkár mondott bucsuztatát az elhunyt ravatalánál.

Az osztály mély megilletődéssel tudomásul veszi.

3. Elnök bejelenti, hogy az Állandó Mathematikai és Természettudományi Bizottság megalakult s hogy elnökéül eddigi elnökét Ilosvay Lajos rendes és igazgató tagot egyhangulag, előadójául pedig, az önként e tisztségről lemondott eddigi előadó, Méhely Lajos r.tag helyébe Istvánffy Gyula l.tagot szintén egyhangulag választotta meg.

Tudomásul veszik.

4. Főtitkár átszármaztatja a Magyar Orvosok Nemzeti Egyesülete átiratát a népegészségügyi minisztérium felállitása illetőleg visszaállitása tárgyában és pedig orvosminiszter vezetése alatt.

Több tagtárs hozzászólása után az Osztály azt a véleményét fejezi ki, hogy az ily minisztérium csak hasznára lehet a népegészségügynek, különösen ha annak vezetője és szervei szakképzett orvosok.

5. Főtitkár átszármaztatja Háczky Egon beadványát, a melyben kéri az Akadémia szellemi és erkölcsi támogatását a néhai Gotthard Jenő l.tag elhagyottés gondozatlan sirjára emelendő emlékkő tárgyában. E végből a beadványozó hajlandó volna az Akadémiának 35-40000 k-t rendelkezésére bocsátani, egyben kérve, hogy e maradandó emlék elkészitésére Tóth István szobrász bizassék meg az Akadémia részéről.

Több tagtárs hozzászólása után, s minthogy az osztály nem ismeri néhai tagtársa családjának legközelebbi tagjainak e tárgyra vonatkozó álláspontját, az Osztály elhatározza, hogy mindenekelőtt bővebb tájékozás végett felkéri báró Harkányi Béla tagtársat, ki néhai Gotthard Jenő családjával ismerős.

6. Főtitkár felszólitja az Osztályt 1919.évi zárószámadásának és 1920.évi költségelőirányzata tervezetének 1920. jan. hó 31-ig leendő bemutatására.

Az Osztály e kivánságot e jegyzőkönyv végéhez csatolt összeállitás szerint teljesiti.

l.a mellékletet!

7. Arthur Mac Donald, Washingtonban élő antropologus két közleményét küldi be:

Antropology of modern civilized man; szerző idetartozó közleményeinek czim-sorozata; hat oldalas könyomatos füzetke.

Anropometry of civilized man; 8toldalas nyomtatvány.

Tudomásul szolgál.

8. Bellágh Zsiga /Budapest, főutcza 49.sz.l.em.8.ajtó/ levélben szállitja fel az Akadémia tagjait, hogy előterjeszthesse "az elektromossággal való fotografálás terén szerzett tapasztalatait: zárt falakon és az emberi testen körösztül.

Tudomásul veszik.

9. Osztálytitkár jelenti, hogy Pekár Gyula államtitkár közölte a főtitkársággal, hogy kilátás van reá, hogy a román kormány Apáthy István levelező tagnak a nagyszebeni szanatoriumban való internálását módositaná és enyhitené, ha egy tekintélyes tudományos testület, például a M.T.Akadémia ez iránt lépést tenne a budapesti olasz királyi küldöttségnél jelenlegi vezetőjénél, cavaliere Vittorio Cerutti-nál, kérve ezt az olasz felhatalmazott minisztert, hasson oda, hogyha máskép nem, engedje a román kormány meg, hogy Apáthy Olaszországban, Nápolyban ugy internáltassék, hogy az ottani "staziona zoologica"-ban tudományosan dolgozhassék, mint amiképen sok évvel ezelőtt több izben dolgozott.

Horváth Géza rendes tag hozzászólása után az Osztály egyhangulag elhatározza, hogy ily iratot intéz Cerutti urhoz; az irat megszövegezésére maga az osztályelnök vállalkozott.

10. Intézkedések a mai felolvasó ülésen beérkezett kéziratok tárgyában.

a. Winkler Lajos l.tag:"Jelentés sulyanalitikai tanulmányairól" czimü előadása után nem adott be kéziratot; e jelentést nem tartja a Math. és Termtt. Értesitőben közlendőnek.

Tudomásul veszik.

b. Hoor-Tempis Móricz l.tag: "A müvelt nemzetek mechanikai munkaszükséglete" czimü előadása után egy 1-33 félives kéziratot nyujtott be, egy ábra- és két térkép melléklettel; de ennek az Akadémia részéről leendő közzétételét nem kivánja, mert tartalmuk a szerző által kiadandó különmunkában fog megjelenni; ő az előterjesztést főleg munkálati prioritása megóvása végett tette meg.

Tudomásul veszik.

c. Bauer Mihály vendég részéről beérkezett:

1."Az algebrai számtest differensérőI",1-6 félives irott lap

2."Relativ Galois-féle számtestek összetétele",1-6 " "

Az Osztály, Kürschák József előterjesztő inditványára elhatározza, hogy e kis terjedelmü két dilgozatot Értesitőjében fogja közzétenni, mihelyt az ismét rendesen megjelenhetik.

60-62

Több tárgy nem lévén az elnök nr az ülést bezárja.

Melléklet. A III. osztály 1919. évi zárószámadása és 1920.évi költségelőirányzatának tervezete.

1920

A Magyar Tudományos Akadémia III. osztálya: 1919. évről szóló záró számadása és az 1920. évre szóló költségelőirányzatának tervezete.

Az Osztály 1919, évi január hó 20.-án tartott zárt üléso határozata szerint az Osztály 1919. évi tervezett bevételei lettek volna: 26,166 korona 79 fillér, amelyet az alább felsorolt tételek szerint kivánt felhasználni; de a valóságban a kiadások egészen másként alakultak, miként az ittk következő részletes összeállitás mutatja.

Az 1919. évi záró-számadás:

Tervezett kiadások előirányzata:

		Tényleges kiadás:
1. Mathematikai és Természettudományi Értesitő	14000 K - f	27289 K 90 f
2. Emlékbeszédek	1800K	2626 K 03 f
3.Mathematikai és Physikai Társulat évi segélye	1000 K	- -
4. Orvosi Hetilap évi segélye	1200 K	- -
5. Nemzetközi bibliographia	1000 K	- -
6. Euler opera omnia folytatása	960 K	- -
7. Zelovich Kornél: Lánchid története I.részlete	600 K	- -
8. König Dénes: Analysis Situs Első részlete	4000K	5626 K-
9. P. Pinzger Ferenc: S.J. Hell Miksa emlékezete I. r.	1000 K	- -
10. Kisebb és előre nem látott kiadások	606 K 79 f	326 K -
Összegek	26166 K 79 f	35868 K 43 f

Tulkiadás az 1919. évi december hó 31-én 9701 K 64 f

Az 1920. évi költség-előirányzat tervezet:

Minthogy ez évre nincsen előre megállapitható bevétel az Osztály csak a legszükségesebb, elkerülhetetlen kiadásokra szoritkozik:

1. Kifizetetlne számlák, / Baunwarth bécsi cég 2028 K, Fischer jénai cég 64 Mk 10 pf / körülbelül 2300 K - f

2. A Math.és Termtt.Értesitő kiszedett 12 ivének kiadása körül. 20000 K - f

3. Pinzger: Hell Miksa emlkézete kiszedett első része kiadása körülbelül 15000 K - f

24/ A Math. és Termtt Értesitő folytatása 10 ivének kiadása körül- belül 17000 K - f

Kisebb, valamint előre nem látható kiadások körülbelül 1700 K - f

Kivánt és szükséges kiadások 56000 K - f

Jegyzet: A 24/ alatti folytatásos Értesitőbe az Osztály határozata szerint legfeljebb csak féliv-terjedelmü, rendszerint minden mümelléklet nélküli közlések vehetők fel a Comptes Rendus berendezése szerint.

61

1920

A KIR. JÓZSEF-MŰEGYETEM
MÉRNÖKI ÉS ÉPITÉSZI OSZTÁLYÁNAK DÉKÁNJA.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA FŐTITKÁRÁNAK

Budapest

A József műegyetem tanácsa részéről a tanszemélyzet kommunizmus alatti viselkedésének vizsgálatára kiküldött és a 187290/1919 B XVI.sz.alatt kelt vallás - és közoktatásügyi miniszteri rendelet alapján fegyelmi hatáskörrel felruházott vizsgáló bizottság nevében van szerencsém Méltóságodat felkérni, hogy Dr. A l e x a n d e r B e r n á t és Dr. L e n d l A d o l f fegyelmi ügyére vonatkozó ügyiratokat hivatalos betekintésre bizottságunknak rendelkezésére bocsájtani szíveskedjék.

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánitását.

Budapest, 1920.január 9.-én

Magyar Virgil

műegy.ny.r.tanár
a bizottság elnöke

Érk. 1920. Január 23.

66
1920

MAGYAR NEMZETI HADSEREG FŐVEZERSÉG. VEZÉRKARI FŐNÖK.

15./tk/ szám. 1920.

A Magyar Tudományos Akadémiának

Budapest, 1920 január hó - n. Budapest.

A német " d r i l l " szónak, amely fogalomra a különböző katonai szabályzatokban elkerülhetetlen szüksége van, megfelelő magyar kifejezés mindezideig hiányzik. A különböző, eddig tett javaslatok egyike sem fedi teljesen azt az értelmet, amelyet a " drill " szó a német nyelvben kifejez.

Azon megkereséssel van szerencsém a Magyar Tudományos Akadémiához fordulni, hogy egy - a "drill" szó fogalmát teljesen fedő, magyaros és lehetőleg egy szóból álló - kifejezést avégből ajánlani méltóztassék, hogy ezen szó a most szerkesztés alatt álló katonai szabályzatokban a " drill " helyett felveheto legyen.

Berzeviczy tk

VEZÉRKARI FŐNÖK.

érk. 1920. január 24.

69
1920

Kiadatik Tolnai Vilmos l.
tagnak, a Szótári Bizottság elő" =
adójának.

Budapesten, 1920. január 24.

Heinrich
főtitkár

A NYELVTUDOMÁNYI BIZOTTSÁG

elszámolása 1919-ről és 1920. évi költségvetése.

/:Tárgyalta és elfogadta az 1920. január 20.-án tartott bizottsági ülés.:/

I.

Elszámolás 1919-ről.

Rendelkezésre állott:

Maradék 1918-ról	345.--
Évi dotáció	11000.--
A Rökk Sz. alap 1919-i kamatai	1000.--
	12345.--

Előirányzat 1919-re és tényleges kiadás:

	Előirányzat	Kiadás
a., Nyelvtud. Közlemények	4300.K	8413.04
b., Nyelvtudomány	3245."	300.--
c., Uj Nyelvemléktár	1000."	--
d., Vogul népk. gyüjtemény	1000."	--
e., Szepesi német szótár	1000.--	--
f., Előadó tiszteletdija	800."	200.--
Összesen	11345.- K.	8913.04 K

Maradék 1920-ra a Rökk Sz. alap 1000 koronájával 3431.96 Kor.

II.

Költségvetés 1920-ra.

Rendelkezésre áll:

Maradék 1919-ről	3431.96 Kor.
Évi dotáció	11000.-- "
Összesen	14431.96 "

Előirányzat:

a., Nyelvtudományi Közlemények	5000. Kor.
b., Nyelvtudomány VII.köt.1.füz.nyomdai számlájára kb	2170. "
c., Munkácsi B.: Vogul népköltési gyüjtemény II. 1,2, /:folytatás:/	1000. "
d., Pápay József: Osztják népköltgyüjt.	1000. "
e., Uj Nyelvemléktár /:folytatás:/	1000. "
f., Régi magyar nyomtatványok	1000. "
g., A magyar és finn-ugor nyelvtudomány kézikönyve	1400. "
h., Hazai nem-magyar nyelvek tanulmányozására /:Szepesi német szótár:/	1000. "
i., Apróbb kiadások	61.96 "
j., Előadó tiszteletdija	800.-- "
Összesen	14431.96 Kor.

Megokolás:

b., A Bizottság a Nyelvtudományt ujabb intézkedésig nem jelenteti meg. A felvett 2170 korona az 1918 végén megjelent és 1919.évi jelzéssel ellátott VII.köt.1.füzet 5 ivének a hozzávetőleges nyomdaköltsége.

d., A Osztják népköltési gyüjtemény kiadását a Bizottság 1917-ben elhatározta /:l.Akad.Ért.1917.223:/A kézirat kedvezőbb viszonyok közt nyomdába adható.

e., E gyüjteményből eddig megjelent a Bécsi Codex c. nyelvemlék első füzete /:Pallas ny.1916:/ Mészöly Gedeon gondozásában.Soron van a második és befejező füzet a szójegyzékkel.

f., E gyüjteményben a magyar nyelvtudomány és a magyar nyelvtörténet szempontjából fontos XVI.-XVII.századi régi magyar müveket,szójegyzékeket, szótárakat,nyelvtanokat óhajtunk kiadni; ilyenek:Sylvester,

Érk. 1920. Január 24.

II.

Uj testamentuma. Heltai, Részegesekről. Sylvester, Grammatika, Szikszai-Ujfalvi: Nomenclatura, nagyszebeni 1629-i, Nomenclatura, Comenius-Kaposi: Lexicon ~~Jamate~~ januale stb.

g., E mü a magyar és a finn-ugor nyelvtudomány eddigi eredményeinek összefoglaló kézikönyve lesz. Olyan mü lesz, mint amilyen a Paul - vagy a Gröber-féle Grundriss.

70
1920

H/M ✓ sz. MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

BUDAPEST, V. BÁLVÁNY-U. 7.

CHEQUE- ÉS CLEARINGSZÁMLA A M. KIR. POSTATAKARÉK-
PÉNZTÁRNÁL: 16117. SZÁM.
GIRÓSZÁMLA AZ OSZTRÁK-MAGYAR BANKNÁL.

Sürgönyczim: „HUMUS“

Budapest, 1920. január 22.

Magyar Tudományos Akadémia

Budapest.

Becses kívánságukra van szerencsénk közölni, hogy a Heinrich fő-titkár ur Őméltósága által mult év október 13-án eladott könyvek ára fejében pénztárunknál lefizetett

K 1.500.-t a Magyar Tudományos Akadémia folyószámlája javára könyveztük.

Teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

Erk. 1920. Januó 26

71

1920

920 I/25.

Mélyen tisztelt Titkár Ur!

Hosszu padifogságom alatt ha nem is akartam volna, sok mindenre kellett hosszan és behatóan gondolnom. Kényszernyugalomból nézni világok tülekedését, rettegő sejtéssel átszenvedni a nagy összeomlást, messze pazulról, tehetetlenül fulladozni a szülő rögre nehezedő, azt szétmorzsolással fenyegető istencsapások alatt, elszakadott kis társadalmunkban napról napra látni, fellelni a hazai belső összeomlás emberi okait, féltve remegni mindenért és mindenkiért ami és aki kedves volt nekünk, mindezt a még jó időkben elszakadt, a romlási folyamattól ment, igaz lelkesedéssel élni és kínlódni végig, — olyan állapot, amely speciális nézőpontot és soha nem sejtett mély érzéseket szült. Mikor pigaisztalást már sehol

sem találtam; mikor minden idegszálam
külön-külön sírt, tollat vettem elő és az írásba
zakogtam bele minden fájdalmamat. Saját mun-
kámat önmagam nem tudom megbírálni. Nem
gondoltam én, mikor írtam, a kiadó és színház-
direktor pénzesládájára és nem gondolok most
sem, hogy pár hete idehaza vagyok. Olyan őszinte
impulzusra, olyan becsületes önzetlenséggel írtam,
amilyen őszintén és önzetlenül imádkozik a
hívő lélek. Ha munkám maga talán nem is,
de rajongó lelkesedésem megérdemel egy egész
kis támogatást, amely csak abból állana, hogy
egy munkám valaki által jászivvel meghallgat-
tassék és róla bírálat mondassék. Erre kérem
nagyon mélyen tisztelt Titkár Urat, avagy bár-
kit az Urak közül. Nem kérek pályázatot, mert
onnan bírálatot és utmutatást nem kapnék.
Amennyiben engedélyt kapok rá, egy háromfelvo-
násos hazafias társadalmi tragédiát olvasnék

fel annak, aki két
kevesét szentelne a v
Őszinte nagy

mikor minden idegszálam
tollat vettem elő és az írásba
en fájdalmamat. Saját mun-
nem tudom megbírálni. Nem
or írtam, a kiadó és szinház-
jára és nem gondolok most
idehaza vagyok. Olyan őszinte
becsületes önzetlenséggel írtam,
s önzetlenül imádkozik a
nkám maga talán nem is,
désem megérdemel egy egész
ely csak abból állana, hogy
aki által jászivvel meghallgat-
rálat mondassék. Erre kérem
ztelt Titkár Urat, avagy bár-
l. Nem kérek pályázatot, mert
utmutatást nem kapnék.
lyt kapok rá, egy háromfelvo-
ársadalmi tragédiát olvasnék

fel annak, aki két órát és talán még valami
kevesét szentelne a végighallgatásra.

Őszinte nagyrabecsüléssel

Schindler Rezső
VI Eötvös utca 32. III/11.

Érk. 1920. Január 26

72
1920

Tisztelt Uram!

F. hó 25-én kelt b. levelére szerencsém van értesíteni, hogy a ill. Tud. Akadémia, alapszabálzai értelmében szépirodalmi művek megbírálásával pályázaton kívül nem foglalkozhatik. Forduljon kérésével a kisfaludy Társasághoz, a mely ~~nek, mint szépirodalmi~~ bizonzára fog módot találni ~~[illegible]~~ drámája megbírálására.

1/30. Hatikár

73
1920

Budapest, le 26 janvier 1920.

Monsieur,

L'éminent zoologiste hongrois, le Dr Étienne Apáthy, professeur à l'Université de Kolozsvár et membre de notre Académie, a été emprisonné par les Autorités roumaines lors de leur avancée en Transylvanie. Il y a bien un an qu'il est privé de sa liberté et qu'il lui est impossible de s'occuper de travaux scientifiques.

L'Académie des Sciences de Hongrie considère sa longue arrestation comme une grande perte pour la science. C'est pourquoi elle se permet de s'adresser à Vous, Monsieur, et de demander votre bienveillante intervention auprès de Votre Gouvernement.

Notre confrère M. Apáthy a travaillé pendant une vingtaine d'années à la Station zoologique de Naples et la science internationale doit lui une longue série des importants travaux zoologiques exécutés aux laboratoires de la dite Station. Si le Gouvernement Royal d'Italie daignait faire de démarches nécessaires auprès ~~des~~ des Autorités roumaines pour qu'il soit mis en liberté et puisse quitter la Transylvanie, il pourrait se rendre directement à Naples et y continuer — sous la surveillance des Autorités italiennes — ses études et ses recherches scientifiques.

Veuiller agréer, Monsieur, avec nos meilleurs

A Monsieur F. (Vittorio) Cerutti
Commissaire politique ~~de la Mission Militaire Italienne~~ de l'Italie
Budapest

73
1920.

(anticipés
remerciments pour tout ce que vous pourrez et que vous voudrez faire dans l'intérêt de notre confrère M. Apáthy, l'hommage de notre considération la plus distinguée

Gustave Heinrich
Secrétaire Général de l'Académie
des Sciences de Hongrie.

François Herrey
Vice-Président de l'Académie
des Sciences de Hongrie

A magyar vallás-és közoktatásügyi Miniszertől.

7954/1920. szám.

B. XVI.

A külügyminiszter Ur f. évi 1098/1. küm. számu átiratával arra kért fel, hogy a rövid időn belül felállitásra kerülő római külügyi képviseletünk elhelyezése czéljából a Római Történeti Intézet kezelésében levő s Rómában a "via Faloppion" fekvő villát a vendégjog alapján és csak ideiglenesen igénybe vehesse.

Miután a római nehéz lakásviszonyok következtében a képviselet elhelyezésére ez idő szerint más megoldási mód nem áll rendelkezésre, a magam részéről a villa ideiglenes átengedéséhez készséggel hozzájárulok.

Mielőtt erről az elhatározásomról a külügyminiszter urat értesiteném, felkérem nagyméltóságodat, hogy a fent előadottakra való tekintettel a villa igénybevételéhez szintén hozzájárulni s nagybecsü elhatározásáról engem lehetőleg sürgősen értesiteni szíveskedjék.

Budapest, 1920 január hó 27-én.

A miniszter helyett:

Tóth
h. államtitkár.

Nagyméltóságu

Dr. B e r z e v i c z y A l b e r t Urnak,
mint a Magyar Tud. Akadémia és a Római Történeti intézet
bizottsága elnökének,

B U D A P E S T.

Érk. 1920. Január 27

74

1920

Kiadatik Áldásy Antal e. t. biz. előadónak.

Budapest, 1920. január 27.

Gömöri
főlevéltáros

Az Archaeologiai Bizottság üzemköltsége
1919-ről és költségvetése 1920-ra.

Rendelkezésre állott 1919-ben K. 21.049·18

Kiadatott 1919-ben

1. Az Archaeologiai Értesítő 1918 II-V füz. szerkesztői
   költségeire ——— 3520·—
2. Előadói tiszteletdíj ——— 400·—
3. A Képes Lőcze Krónikához ——— 360·—
4. Kisebb kiadásokra ——— 60·—

Összesen 4.340·—

Költségvetési javaslat 1920-ra:

Maradvány 1919-ről ——— 15.709·18
Állami dotatio ——— 10.000·—
Az Akadémia könyvkiadóhivatalától (tiszteletdíj
   mint 1919-ben) ——— 4.200·—
Az Orsz. Régészeti és Embertani Társulattól 900·—

Összesen K. 30.809·18

A Bizottság a rendelkezésre álló K. 30.809·18
összeget a) az Archaeologiai Értesítő 1918/19 Rekő
évfolyamának nyomdai költségeire, b) az Értesítő
1919. évfolyamának szerkesztői Kiadásaira, c) a szer-
kesztői honorárriumra, d) az előadói tiszteletdíjára és
e) a Lőcsei Krónikához díjazásokra kívánja fordítani.

75

1920

NYUGTA

100 K. azaz. Nyolcszáz Koronáról.....

mely összeget a "Vészkiáltás" cimü czikkben kifejtett nyomor enyhitésére. mint Herceg Ferenc úr.....

adományát a mai napon átvettem.

Budapest, 1920.évi január hó 27.-n.

Fájer József

s.h. főigazgató.

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG

76

1920

Magyar
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

76/1920

Nagyméltóságu Miniszterelnök Ur!

Herczeg Ferencz akadémiai másodelnök ur megbizásából szerencsém van idecsatolva 800 /nyolczszáz/ koronát, a tőle megnyert Vojnits-jutalmat, a Nagyméltóságodtól megindított nagyszabásu jótékonyczélu gyüjtés számára mély tisztelettel megküldeni.

Fogadja Nagyméltóságod kitünő tiszteletem kifejezését

Budapest, 1920. januar 29.

akadémiai főtitkár

Nagyméltóságu

H U S Z Á R K Á R O L Y

miniszterelnök urnak

BUDAPEST

76

1920

Magyar
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

77/1920

Kedves Barátom!

A M.T.Akadémia összes ülésének nevében és megbizásából azzal a tiszteletteljes kéréssel fordulok hozzád, hogy a csatolt levelet czimzettnek személyesen átadni és kérésünket még szóval is melegen lelkére kötni méltóztassál.

Szives üdvözlettel vagyok

régi hived

főtitkár

Nagyméltóságu

Dr. P E K Á R G Y U L A

államtitkár urnak

BUDAPEST

77

1920.

NEMZETI SZINHÁZ

120 szám.
1920

MÉLYEN TISZTELT FŐTITKÁR UR!

MÉLTÓSÁGOS URAM!

26 / 1920 szám alatt kelt nagybecsü felhivására válaszolva, tisztelettel értesitem, hogy a Nemzeti Szinház, a f. é. Telekipályázat biráló bizottságába Gyenes László és Mihályfi Károly Urakat, a Nemzeti Szinház örökös tagjait küldötte ki.

Fogadja mélyen tisztelt Főtitkár Ur kiváló tiszteletem nyilvánitását.

Budapest 1920 január 26.

Abrahám Zoltán

a Nemzeti Szinház igazgatója.

Méltóságos Dr. Heinrich Gusztáv Urnak A „ Magyar Tudományos Akadémia "
Főtitkárának

Budapesten.

Érk. 1920. Január 29.

78

1920

Nagyméltóságú

Berzeviczy Albert Úrnak

a Magyar Tudományos Akadémia Elnöke

Budapest.

Nagyméltóságú Elnök Úr!

Tekintetes Akadémia!

Nagyméltóságodnak és a Tekintetes Akadémiának megboldogult férjem elhúnyta alkalmával kifejezett részvétéért fogadja hálás köszönetemet.

Boldogult férjem életének úgyszólván utolsó pillanatáig érdeklődött az Akadémia ügyei iránt, amelyekkel egész életében olyan sok szeretettel foglalkozott, akadémiai tagságát osztályelnökségét mindenkor tudományos élete munkája legszebb elismerésének tekintette.

Mély tisztelettel vagyok a nagyméltóságú Elnök Úrnak és a tekintetes Akadémiának

Budapest, 1920. január 25-én.

készséges híve:

özv. Entz Gézáné

Érk. 1920. Január 29.

79

1920

Érk. 1920. Jan. 29.

80/1920

Sátoraljaújhely 1920. január 26.

Méltóságos uram!

Képhalmi számadásaimhoz elfelejtettem mellékelni a 7. a. kiadási tételre vonatkozó nyugtát.

Ezt tehát pótlóan ide zárom azzal a kéréssel, hogy a folyó évre szükséges átalány megküldése iránt intézkedni méltóztassék

Kiváló tisztelettel

alázatos szolgája

Jenőrtz Sándor

gondnok

82
1920

Nagyméltóságu Gróf, Külügyminister Ur!

A M. Tud. Akadémiának Római Magyar Történeti Intézete hivatkozással f. évi 29-én tartott ülésében tárgyalta a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter úrnak 7954/1920 03. XII. sz. leiratát az iránt a rómaiak épületének a római magyar Történeti Intézet részére igénybevétele tárgyában.

A bizottság mélt. nyolva a miniszteri leiratban előadottakkal és tekintettel arra, hogy az épületnek a Történeti intézet céljaira való igénybevételéhez az ünnepélyes

Nagyméltóságu
Gróf Somssich Tivadar Külügyminister
úrnak

Budapesten

Lérit a kizsiválástól
megmentheti és a magyar
állam népére tovább is
biztosíthatni kívánja
hozzájárul ahhoz, hogy a
jövőben a határállomások
magyar közönség népére
különleges tekintettel
történjék. A magyar népnek
azonban kívánsága
arra, hogy az orvosi hivatás
gyakorlata
kizárólag szakképzett egyénekre
szoruljon a határállomások
S-Vári Ausztria" egyetemi tan-
ár, intézeti titkárhelyettesnek
ával történjék, - ki az
Lérit annak kívánja biztosítani
kizárólagosan.

b abiróság

Továbbá kívánatosnak
tartja azt is, hogy az intézet
épületének a közegészségügyi
kívánságnak megfelelő átvétele

mónya alt. az orvosi kellé-
rek alapján véleményét
a bíróság előterjesztés és pedig
a bíróság előterjesztés pedig
a legrészletesebben az intézet-
tiltási kötelezettségének
vetna alá kimerítheti. Ezért
a bíróság arra kéri meg-
illetőségek, hogy azokat
ellen. Továbbá kéri tit-
kárnak a külügyminis-
tériumi költségek elő-
be elkülönítési mellőzés-
ét.

A bíróság ezen határo-
zatát az elnöklő megbíz-
ja a vallás és közokta-
tásügyi minisztert ezen
ügy és jövőbeli elbí-
rálás végett.

Továbbá megmellőző-
ző kiadó tiltalom
elhagyását

Budapest 1920 január 30-án

82

1920

82

1920

Nagyméltóságu Gróf,Külügyminiszter Ur!

A M.Tud.Akadémia Római Történeti Intézete bizottsága f. hó 29-én tartott ülésében tárgyalta a Vallás és Közoktatásügyi Miniszter urnak 7954/1920 B. XVI.p. leiratátaz intézet római épületének a római magyar külügyi képviselet részére ideiglenes igénybevétele tárgyában.

A bizottság méltányolva a miniszteri leiratban előadott indokokat és tekintetbevéve azt, hogy az épületnek a követség czéljaira való igénybevételével az intézet a liquidálástól megmenthető és a magyar állam részére továbbra is biztositható készséggel hozzájárul ahhoz, hogy az épület a felállitandó magyar követség részére ideiglenesen igénybe vétessék. A maga részéről azonban kéri a bizottság azt, hogy az emeleti könyvtár terem és ugyanott egy lakószoba a használat alól vétessék ki és azok az intézet részére ezen használati idő alatt is biztositttassanak.

Továbbá kéri a bizottság, Nagyméltóságodat arra, hogy az intézet épületének a külügyminiszterium részére való átvétele Dr.Vári Rezső egyetemi tanár, intézei titkár és helyettes igazgató bevonásával történjék, aki az intézetet annan idején berendezte és felszerelte. A bizottság

Nagyméltóságu

GRÓF SOMSSICH JÓZSEF

külügyminiszter urnak

BUDAPEST

szükségét látja annak, hogy az átvételkor a berendezés, könyvtárállomány[illegible]r stb. az eredeti leltárak alapján vétessenek át, ez pedig a bizottság véleménye szerint a legczélszerübben az intézeti titkár közbenjöttével volna eszközölhető. Ezért a bizottság arra kéri Nagyméltóságodat, hogy az átvételhez Dr.Vári Rezső titkár urat a külügyminisztérium költségén Rómába leküldeni méltóztassék.

A bizottság ezen határozatáról az elnökség egyidejüleg a Vallás és Közoktatásügyi Miniszter urnak is jelentést tett.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem kifejezését

Budapest. 1920. január hó 30.-án

főtitkár

szükségét látja annak, hogy az átvételkor a berendezés, könyvtárállomány[redacted] stb. az eredeti leltárak alapján vétessenek át, ez pedig a bizottság véleménye szerint a legczélszerübben az intézeti titkár közbenjöttével volna eszközölhető. Ezért a bizottság arra kéri Nagyméltóságodat, hogy az átvételhez Dr.Váry Rezső titkár urat a külügyminisztérium költségén Rómába leküldeni méltóztassék.

A bizottság ezen határozatáról az elnökség egyidejüleg a Vallás és Közoktatásügyi Miniszter urnak is jelentést tett.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem kifejezését

Budapest. 1920. január hó 30.-án

főtitkár

82

1920

P. 4802 szám.

Chèque- és clearingszámla a magyar postatakarékpénztárnál:
16117. szám.
Giroszámla az Osztrák-Magyar Banknál.

A Magyar Tudományos Akadémiának

Budapest.

Budapest, 1920. január hó 29.

Van szerencsénk értesiteni, hogy Csoma János ur
mint nem neki járó lakbér visszatérítése fejében

f.h. 28-án ~~megbizásából mai napon~~
~~előismervény ellenében~~ készpénzben
-100.- kor. - fillt fizetett le pénztárunknál,
mely összeget a t. Akadémia
folyó számadása javára könyveztük.

Teljes tisztelettel
MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Nyomtatvány-minta 224. 1919. X/14. 1000. — Franklin-Társulat nyomdája

Érk. 1920. Január 30.

85
1920

PESTI MAGYAR KERESKEDELMI BANK.

PROSPEKTUS.

ad 86/1920

Budapest főváros 1920. évi 4½%-os adómentes törlesztéses kölcsöne

200.000,000 korona összegben.

Azonnal kezdődő törlesztés névértéken, 60 év alatt történő kisorsolás útján. Fokozott sorsolás és teljes felmondás legkorábban 1925. évi február hó 1-re eszközölhető.

Budapest főváros háztartásának végleges rendezéséig felmerülő szükségleteinek fedezése céljából a fővárosi tanács 1920. évi január 19-én tartott üléséből 5000/VI szám alatt kelt határozata és a magy. belügyminister 1920. évi 5819/IV. *b.* sz. jóváhagyása alapján 200.000,000 korona összegü kölcsönt vesz föl.

A kamatok és a törlesztések pontos fizetéseért Budapest főváros összes jövedelmeivel szavatol. A városnak nincsenek oly kölcsönei, melyeknek a város vagyonára és jövedelmeire a jelenleginél elsőbbrendü jogaik volnának. A kölcsön kötelezvényeinek, valamint a kamatszelvényeknek adó-, bélyeg- és illetékmentességét, továbbá a kötelezvényeknek árvák és gyámoltak pénzének elhelyezésére való alkalmasságát és óvadékképességét az 1916. évi XXXI. t.-c. biztosítja.

A kölcsönkötelezvények bemutatóra szólnak, magyar és német nyelven állíttatnak ki és *A* betűs 10,000 koronás, *B* betűs 5000 koronás, *C* betűs 1000 koronás, *D* betüs 200 koronás címletekre oszlanak. A címletek a polgármester és a tanácsi pénzügyi ügyosztályt vezető tanácsnok facsimile aláírásával, valamint egy ellenőrző számvevőségi tisztviselő eredeti kézaláírásával látvák el.

A kölcsön évi 4½%-kal minden év február 1-én és augusztus 1-én esedékes félévi részletekben kamatozik. Az első kamatszelvény 1920. augusztus 1-én esedékes.

A kölcsön törlesztése a kölcsönkötelezvényekre nyomtatott törlesztési terv szerint 60 év alatt félévi sorsolások útján történik. A sorsolások minden év február 1-én és augusztus 1-én Budapesten állami közjegyző jelenlétében tartatnak meg; az első sorsolás kivételesen 1920. május 1-én. A kisorsolt címletek 6 hóval később, vagyis a következő szelvényesedékesség napján — az 1920. május 1-én kisorsolt címletek 1920. augusztus 1-én — névértékben fizettetnek vissza. A kölcsön fokozott törlesztése vagy teljes felmondása legkorábban 1925. február 1-ére és ettől kezdve bármely szelvényesedékességi napra 6 havi felmondással eszközölhető.

A kamatszelvények 6 évvel, a kisorsolt vagy felmondott címletek pedig 20 évvel az esedékesség napja után évülnek el. Elveszett vagy megsemmisített címletek pótlása a törvényes megsemmisítési eljárás alapján történik.

A kisorsolt kötelezvények számai és a beváltás céljából még be nem szolgáltatott kisorsolt kötelezvények számjegyzéke közvetetlenül a sorsolás után közzé fognak tétetni.

A kölcsönre vonatkozó minden közlemény a „Budapesti Közlöny"-ben fog megjelenni. Budapest főváros a kölcsönkötelezvényeknek a budapesti tőzsdén leendő jegyzéséről gondoskodik.

Az esedékes kamatszelvények és kötelezvények kifizetése költségmentesen történik:

a főváros központi pénztáránál
a Magyar Általános Hitelbanknál
a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál
a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesületnél
a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál
a Hazai Bank Részvénytársaságnál
a Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársaságnál
} **Budapesten**

és egyéb a bel- vagy külföldön esetleg még kijelölendő beváltóhelyeken.

Az új szelvényívek kiadása ugyanezeken a helyeken költségmentesen történik.

A főváros vagyonálladéka az 1918. évi vagyonleltár szerint a következő volt:

Vagyon:

Ingatlanok	K	517,020.894.—
Butorok, felszerelési tárgyak és tanitási eszközök	»	23,415.218.—
Anyagok és termesztmények	»	7,812.730.—
Cselekvő tőkék...	»	276,707.775.72
Haszonvételi jogok...	»	9,020.240.—
Cselekvő hátralékok	»	150,752.921.41
Pénzkészlet	»	7,397.829.61
	K	992,127.608.74

Teher:

Kölcsönök	K	667,052.088.23
Folyó tartozások	»	53,915.455.01
Kétes követelések	»	3,743.862.08
Fenntartott hitelek	»	52,107.697.47
	K	776,819.102.79

Tiszta vagyon K 215,308.505.95. A főváros szabályrendeletei értelmében ötévenkint történő vagyonbecslést utoljára 1909. évben tartották meg; ez a vagyonbecslés az 1914. évben a hadiállapotra való tekintettel elmaradt. Ha tehát a mai értékviszonyokat tekintve, az ingatlanok értékét a 11 év előtt volt értéknek csak ötszörösére tesszük, azok valóságos értéke kereken **2,500.000.000 koronára** és ezzel **a főváros tiszta vagyonának értéke mintegy 2,215,000.000 koronára** tehető.

Budapest, 1920. január havában.

Budapest Főváros Tanácsa.

Aláirási felhivás.

Vonatkozással Budapest főváros tanácsának fenti hirdetményére, a kibocsátásra kerülő

1920. évi 4½%-os adómentes törlesztéses Budapest fővárosi kölcsön

200.000,000 korona névértéke

ezennel nyilvános aláirásra bocsáttatik.

Az aláirás 1920. évi február hó 4-től 7-ig bezárólag

az egyes aláirási helyeknél szokásos üzleti órákban történik, és pedig:

Budapesten: a főváros központi pénztáránál,

a Magyar Általános Hitelbanknál,
a Pesti Hazai Első Takarékpénzt. Egyesületnél,
a Hazai Bank r.-t.-nál,

az Angol-Osztrák Bank bpesti fióktelepénél,
a Budapest-Lipótvárosi Takarékpénzt. r.-t.-nál,
az Első Magyar Iparbanknál,
a Hungária Bank r.-t.-nál,
a Magyar Általános Takarékpénztár r.-t.-nál,
a Magyar Fakereskedők Hitelintézete r.-t.-nál,
a Magyar Kereskedelmi Hitelbank r.-t.-nál,
a Magyar Országos Közp. Takarékpénztárnál.
a Nemzeti Pénzváltó r.-t.-nál,

a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál,
a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál,
a Magyar Bank- és Kereskedelmi r.-t.-nál,

a Belvárosi Takarékpénztár r.-t.-nál,
az Egyesült Bpesti Fővárosi Takarékpénztárnál,
a „Hermes" Magyar Által. Váltóüzlet r.-t.-nál,
a Magyar Agrár- és Járadékbank r.-t.-nál,
a Magyar-Cseh Iparbank r.-t.-nál,
a Magyar Jelzálog Hitelbanknál,
a Magyar Országos Bank r.-t.-nál,
a „Mercur" váltóüzleti r.-t.-nál,
a Nemzeti Takarékpénztár és Bank r.-t.-nál,

a Wiener Bank-Verein magyarországi fióktelepénél,

továbbá a fentemlitett pénzintézetek összes fiókjainál.

Az aláirásra nézve a következő feltételek állapittatnak meg:

1. **Az aláirási ár 94%-ot tesz,**
hozzáadva az 1920. évi február hó 1-től az átvétel napjáig járó 4½%-os folyó szelvénykamatokat

2. Az aláirás bejelentési ivekkel történik, melyek a fentemlitett aláirási helyeken költségmentesen kaphatók.

3. Az aláirás alkalmával az aláirt összeg 10%-a biztositékképen leteendő és pedig vagy készpénzben, vagy olyan értékpapirokban, melyeket az illető aláirási hely elfogadhatóknak tart.

4. Az aláirás alapján átengedendő névérték az aláirás befejezte után mielőbb megállapittatik s arról az aláirók értesittetnek. Minden aláirási helynek jogában áll az egyes feleknek átengedendő összeg magasságát belátása szerint meghatározni. Ha az átengedett összeg az aláirt összegnél kevesebbet tenne, a biztositék felesleges része azonnal visszaadatik.

5. **Az aláirás alapján átengedett kötvények 1920. február 19-től kezdve a teljes ellenérték megfizetése ellenében ugyanannál a helynél átvehetők,** ahol az aláirás történt. Amennyiben az aláiró a jegyzésére jutott kötvényeket nem egyszerre, a teljes ellenérték lefizetése ellenében veszi át, ugy köteles az ellenérték 50%-át 1920. február 19-én és 50%-át legkésőbb 1920. március 7-én — 1920. február 1-től az átvételi napig járó 4½% szelvénykamattal — kiegyenliteni. 10,000 K-ig terjedő összegek 1920. február 19-én osztatlanul fizetendők meg.

6. A végleges kötvények elkészitéséig a Budapest főváros részéről egységesen kiállitott — 4 félévi kamatszelvénnyel ellátott — ideiglenes elismervények adatnak ki az aláiróknak, mely elismervényeknek végleges kötvényekre való kicserélése annak idején költségmentesen ugyanazon helyen fog megtörténni, ahol az ideiglenes elismervények kiadattak.

7. Bejelentések, amelyek bizonyos meghatározott cimletekre szólnak, csak annyiban vehetők figyelembe, amennyiben ez az aláirási helyek mérlegelése szerint lehetséges.

A kötvényeknek kézi zálogul való lekötése ellenében a jegybank a szabályzataiban előirt feltételeken kölcsönt nyujt.

Budapesten, 1920. január havában.

Magyar Általános Hitelbank — **Pesti Magyar Kereskedelmi Bank** — **Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület**
Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbank — **Hazai Bank r.-t.** — **Magyar Bank és Kereskedelmi r.-t.**

Aláirási nyilatkozat a túloldalon!

[redacted] *szám.*

200.000,000 korona

összegü Budapest fővárosi 1920. évi 4½%-os adómentes törlesztéses kölcsön.

ALÁIRÁSI NYILATKOZAT.

Pesti magyar kereskedelmi bank

Budapest.

A közzétett aláirási felhivásban foglalt feltételek mellett jegyz$^{ek}_{ünk}$ a kibocsátásra kerülő 1920. évi Budapest fővárosi adómentes törlesztéses 4½%-os kölcsönkötelezvényekből

[redacted] *koronát*

és kötelez$^{em}_{zük}$ mag$^{amat}_{unkat}$, hogy a jelen nyilatkozat alapján nek$^{em}_{ünk}$ átengedendő darabokat a megszabott határidőn belül készpénzfizetés ellen át fog$^{om}_{juk}$ venni.

Ezen jegyzés biztositékául átad$^{ok}_{unk}$ Önöknek

[redacted]

_____, *1920. február* _____

Név:)* _____

Lakhely: _____

*) Név és lakhely olvashatóan irandó.

41598 ROSNER BUDAPEST

PESTI MAGYAR
KERESKEDELMI BANK

Sürgönyczim: „COMMERZ"

Részvénytőke és tartalékalapok:
K 315,000.000.

Vidéki fiókok:
Arad, Brassó, Budafok, Erzsébetfalva, Eszék, Fiume, Nagykanizsa, Nagyszeben, Nagytétény, Nagyvárad, Rákospalota, Sopron, Ujpest, Ujvidék.

Budapest, 1920. január 28.

T. C.

Budapest főváros K 200.000,000.— összegü sorsolás útján teljes névértékben visszafizetendő 4½%-kal kamatozó kölcsönkötvényei K 100.— névértékenként K 94.— árfolyamon f. é. február 4-től 7-ig bezárólag nyilvános aláirásra bocsáttatnak.

Ezen kölcsön kötvényei — melyekről szóló részletes tájékoztatót van szerencsénk mellékelten átnyujtani — a 94.— koronás kibocsátási árfolyam alapul vétele mellett mintegy 4·8% kamatot jövedelmeznek, minthogy pedig minden kötvény kisorsolás utján teljes névértékben kerül visszafizetésre, annak tulajdonosa további 6%-os tőkenyereségre tehet szert.

A kölcsön tervszerinti törlesztéséért, valamint a kamatok pontos fizetéséért a főváros teljes vagyonával, valamint minden jövedelmével szavatol

E kötvények adó-, bélyeg- és illeték-mentességét, valamint azoknak árvák és gyámoltak pénzének elhelyezésére való alkalmasságát és óvadékképességét az 1916. évi XXXI. törvénycikk biztositja.

Elsőrendü, teljes biztonságot nyujtó, előnyös kamatozásu befektetési értékpapir kerülvén kibocsátásra, e kötvényeknek az eredeti aláirási árfolyamon való beszerzésével bizonyára az ország lakosságának széles rétege felhasználja majd a kinálkozó alkalmat tőkéi előnyös elhelyezésére.

A főváros kölcsönkötvényei úgy a bel,- mint a külföldön nagy közkedveltségnek örvendenek s a most aláirásra kerülő kölcsönkötvények árfolyamalakulása is kedvezőnek igérkezik.

Mint a prospektusból kitünik, azon jegyzőfél, aki az általa jegyzett kötvények teljes ellenértékét egyszerre lefizeti, ennek ellenében a kötvényeket azonnal felveheti.

E közérdekü kölcsönben való részvételt azoknak is lehetővé teendő, akik jelenleg nem rendelkeznek elegendő tőkével, további intézkedésig a kölcsönkötvényekre azok névértékének 70%-a erejéig 5% kamat mellett nyujtunk előleget.

A kötvényeknek kézizálogul való lekötése ellenében a **jegybank** a szabályzataiban megjelölt feltételeken előleget nyujt.

Jegyzésekre vonatkozó előzetes bejelentéseket már most elfogadunk és kérjük, hogy b. megbizását a prospektus negyedik oldalán található aláirási nyilatkozat felhasználásával hozzánk juttatni sziveskedjék.

Teljes tisztelettel
PESTI MAGYAR KERESKEDELMI BANK

Melléklet.

Kertész József, Budapest. 1920. I.

Érk. 1920. Január 30.

86
1920

6.

A Magyar Tudományos Akadémia
nagyságos Főtitkárának

Budapest

A sziberiai magyar hadifoglyok sorsa azon egy esztendő alatt, mely a fegyverszünet megkötése óta elmult, hiába várták, hogy eljönnek értük a harcból, melynek szolgálata közben kerültek mostani nyomorúságos helyzetükbe és hogy visszavisznek őket szeretteikhez. Most, hogy egy uj tél szakadt reájuk, végre tudatára ébredtek annak, hogy már a hideg éjszak által okozott forgalmi nehézségek miatt is hosszasabb tartamu itt maradásra van szomoru kilátásuk. Ezt az időt nem meddő várakozással, hanem a reájuk váró uj, szabad életre való komoly felkészülés sel szeretnék eltölteni. Ezt azonban csak ugy tehetnék, ha rendelkezésükre bocsáttatnának azok az eszközök, melyek segitségével az emlékezetükben élő világ és a valóság közt tátongó ürt, áthidalhatnák. Szükségük volna tudományos müvekre és folyoiratokra, a háboru alatt megjelent tőrvény és rendeletekre, amelyekből a tudomány különféle ágaiban elért legujabb eredményeket, a technika előttük még ismeretlen vivmányait és ujitásait, a hazai köz és magán életben irányadó uj szabályokat megismerhetnék.

Nagyságodhoz, mint a magyar tudományos élet vezető intézetének főtisztviselőjéhez fordulunk és kérjük, tegyen meg e cél érdekében mindent, ami a fennforgó körülmények között lehetséges. Sorainkban pályaválasztás előtt álló és tanulmányaikat félbeszakitott ifjak és pályavégzett férfiak, családapák vannak kik képtelenek lesznek a reájuk otthon váró feladatok azonnali betöltésére, ha

Érk. 1920. Január 30.

hazulról semmi sem történik a végből, hogy a jövő Magyarország társadalmában nekik jutó munka elvégzésére képesítő szellemi állapotban kerüljenek haza. Bízunk abban, hogy ez a meggondolás erőt fog adni Nagyságodnak eredményes működés kifejtésére.

Kiváló tisztelettel:

„Hadifogoly Magyarok Szövetsége"
Krasznaja – Rjecskán 1919. nov. hó. 5-én
Szentmiklósi Péter sk.

Titkár

87
1920

6. Cím:

Szentmiklósi Péter. Hadifogoly tábor
Krasznaja – Rjecska Chabarovsk mellett
Kelet – Szibéria

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

114. könyv. **69** szám. *Budapest, 191*

Elismerjük, hogy mai napon intézetünk pénztárába

állal

kor. fillér, azaz

megbizásából

befizettetett, mely összeg czégjegyzéssel ellátott értesités mellett

folyószámadása javára fog iratni, miállal ezen elismervényünk jogérvénye megszünik.

A MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET
FŐPÉNZTÁRA.

Nyomtatványszám **336.** Franklin Társulat nyomdája

Egyszeri.

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR

1920

90

A magyar vallás-és közoktatásügyi Minisztertöl.

183802/1919 szám.
B/XVI.

A Római Magyar Történeti Intézet céljaira az 1919-20 költségvetési évre Tizezer /:10.000:/ koronát engedélyezvén, egyidejüleg utasitottam a budapesti IX.ker. állampénztárt, hogy ezt az összeget a Magyar Tudományos Akadémia elnökének,dr.Berzeviczy Albert v.b.t.t. urnak hivatalos nyugtájára, elszámolás kötelezettsége mellett fizesse ki.

Erről a tek.Elnökséget 1919.évi szeptember hó 9-én 508/1919 szám alatt kelt felterjesztésére, tudomás és és további eljárás végett értesitem.

Budapest,1920.január hó 9-én.

A miniszter helyett:

Tóth
h.államtitkár

A Magyar Tudományos Akadémia tek.Elnökségének.

BUDAPEST.

91

1920

A magyar vallás-és közoktatásügyi Minisztertől.

183802/1919 szám.

B/XVI.

A Római Magyar Történęti Intézet céljaira az 1919-20 költségvetési évre Tizezer /:10.000:/ koronát engedélyezvén, egyidejüleg utasitottam a budapesti IX.ker. állampénztárt, hogy ezt az összeget a Magyar Tudományos Akadémia elnökének,dr.Berzeviczy Albert v.b.t.t. urnak hivatalos nyugtájára, elszámolás kötelezettsége mellett fizesse ki.

Erről a tek.Elnökséget 1919.évi szeptember hó 9-én 508/1919 szám alatt kelt felterjesztésére, tudomás és és további eljárás végett értesitem.

Budapest,1920.január hó 9-én.

A miniszter helyett:

Tóth

h.államtitkár

A Magyar Tudományos Akadémia tek.Elnökségének.

B U D A P E S T .

érk. 1920. február 2.

C

9i

1920

M 4938 sz. MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

BUDAPEST, V. BÁLVÁNY-U. 7.

CHEQUE- ÉS CLEARINGSZÁMLA A M. KIR. POSTATAKARÉK-PÉNZTÁRNÁL: 16117. SZÁM.
GIRÓSZÁMLA AZ OSZTRÁK-MAGYAR BANKNÁL.

Budapest, 1920. január 31.

Telegramm-Adresse: „HUMUS"

A Magyar Tudományos Akadémiának

Budapest.

Van szerencsénk értesiteni, hogy elismertük folyószámlájukat Barakovich János ur nevében

K 125.-el mai értékkel.

Teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

Érk. 1920. ~~Január~~ Február 2.

92

1920

93
1920

A csatolt fölterjesztés aláiratott és Haller vallás és közokt. min.-nek fölterj.

A MAGYAR NEMZETI MUZEUM
ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁRA.

Méltóságos Főtitkár Úr!

A Nyelvtud. Bizottság legutóbbi ülésén előterjesztettem a magyar nyelvtudomány kézikönyvére vonatkozó tervezetemet s azt a Bizottság egyhangúlag magáévá tette. Ekkor megemlítettem, hogy e mű irói tiszteletdíjára három éven át évi 5000 korona segítséget hajlandó a minisztérium is adni. A minisztériumban ujabban is eljártam s a pénzt megkapjuk, ha az idemellékelt folyamodványt mellékletével együtt hamarosan beadjuk. Arra kérem Méltóságodat, kegyeskedjék Herczeg ferenc alelnök úrral a kérést aláiratni s a saga részéről is aláírni. Az aláírt

Kérvényt magam fogom a minisztériumba elvinni s az illető ügy osztályban átadni. Így hamarabb kapjuk meg a miniszteri döntést.

Méltóságos Uram

tisztelő híve

920 III/1.

Melichjános

Szám: 5813/1920
IX.

Magyar belügyminiszter.

Tisztelme.

Saját kezéhez.

A családi névváltoztatások /u.n. névmagyarosítás/ engedélyezése körül eddig főleg az az álláspont érvényesült, hogy annak megkönnyítésével egyrészt az idegen hangzású családnevek, másrészt a demográfiai és érzelmi magyarság közti tetemes számbeli különbséget aránytalanul előmozdíttatnadk.

Ugy közfelfogás, valamint a mindenkori kormányzat a családi nevek megmagyarosítását nemzeti érdeknek tekintette. A közvélemény által is helyeselt és ugyanoson a czélra szervezett társadalmi akciók által is előmozdított tömeges névmagyarosítás lehető megkönnyítésében a kormányzat is készséggel hozzájárult.

Ezen felfogás mellett a névváltoztatások nagy tömegénél csupán az az elvi korlátozás volt, hogy magát a magyar családnevet illetőleg az arbitrium irányát az kizárta, hogy magyar történelmi név felvétele csak kivételesen engedélyeztetett.

Azonban a gyakorlatban, főleg az utóbbi években ez az elvi korlátozás in nuce-ben teljesen megszűnt, ami végeredményben a történelmi nevek iránti hagyományos hagyelet nyilvánuló szeretetére is arra vezetett, hogy a társadalomban általában elmélyesült az a tudat hogy a családnév a család örökölt erkölcsi tulajdona és kizárólagos jogn.

A névváltozás korlátlanságn ennek fenntartására, hátrányos elcserélésre, sőt visszaélésre is vezetett, mivel szemben az utóbbi időkben

./.

A Magyar Tudományos Akadémia Elnökségének

Budapest

széles mederben megindított általános destruktiv irányzat mellett a történelmi családnevekhez fűződő kegyelet védelmére itt-ott felhangkivánalmak kellő sullyal nem érvényesülhettek.

Igy lett azután a névváltozás körül érvényesülő irányzat is egyik tünete a destruktiv sociális feljeményeknek.

Nem szorul bővebb indokolásra, hogy a társadalmi felfogásában is lényegesen megváltozott uj Magyarországban a kormányzatnak az e téren észlelt visszásságok mielőbbi megszüntetésével foglalkoznia kell.

Ebben a felfogásomban megerősit az Egyesült Keresztény Nemzeti Ligának hozzám benyujtott és bizalmas használatra másolatban ide mellékelt ebben a kérdésben konkrét javaslatokat tartalmazó emlékirata.

Hogy a felvetett kérdésben minden vonatkozásban tájékozást nyerjek a most emlitett beadványban felvetett eszmék megvitatása czéljából az 1920. évi február 7. napján d.e. 11 órakor a Belügyminisztérium közrendészeti osztályában értekezlet tartását határoztam el.

Van szerencsém tisztelettel felkérni, hogy az értekezleten magát képviseltetni sziveskedjék.

Szives tájékoztatás czéljából ezuttal csupán annak megjegyzésére kivánok szoritkozni, hogy kérdést annyira fontosnak tartom, hogy az elől sem zárkózom el, hogy annak intézményes szabályozása esetleg törvényhozás utján történjék.

Budapest, 1920. évi január hó 22.-én.

Beniczky s.k.

Másolat az 5513/1920 B. M. számhoz

E G Y E S Ü L T K E R E S Z T É N Y N E M Z E T I L I G A

Az ujraépités munkasorozatában nem tuolsó kérdés a névmagyarositás reformjának ügye.

A zsidófaj seholse mutatta ki oly korán és nyiltan, hogy a magyarság által részére oly bőkezüen adományozott jogokkal élni nem; csak visszaélni tud. Minden önérzetes magyar ember elkeseredéssel vegyes fájó érzéssel látta már a távolabbi multban is a hires magyar történeti nevek profanizálásnak naponként szembetülő példáit, a Hunyádai, Rákóczi, Tökőli nevek cégére alatt üzérkedő, árdrágitó, lánczkereskedő, hamis bukás miatt elitélt zsidó kalmárok személyében. A közelmult eredményei, az őszi rózsa főpróbákkal előkészitett forradalmak, a zsidó diktatura rémtettei, melyek mindannyiának szinte kivétel nélkül megmagyarositott nevü szemiták voltak az értelmi szerzői s igen gyakran főszereplői, még a rövidlátók előtt is bebizonyitották, hogy a magyar ultra liberalizmussal, mely a magyar neveket oly könnyelmüen osztogatta egy hazátlan faj fiainak, ez faj hálátlanul visszaélt az egész kultur világ előtt szégyent hozva az ajándékul kapott magyar nevekre.

Nagyméltóságu Miniszter Ur! Schön Jeremiás budapesti lakós keresettel fordult az illtékes birósághoz, hogy megfossza a közelmultban folyamatban volt terrorista pörben főszerepet vivő adoptált fiát, - A hirhedt Schön Gábort, - attól a jogától, hogy továbbra is a Schön nevet viselhesse, melyre ez , - a keresztlevél szerint, - szégyen - és gyalázatot hozott. - S ugyanakkor hazaárulók, lánczkereskedők ezrei háboritatlanul viselnek ősi magyar neveket.

Az előadottak alapján azzal a hazafias érzéssel sugalt kéréssel fordulunk Nagyméltóságodhoz, hogy :

1./ Méltóztassék illtékes hivatali közegeit utasitani, hogy névmagyarositási kérvények, további intézkedésig, illetve a névmagyarositás ügyének ujabb rendezéséig érdemlegesen el ne intézhessenek.

2./ méltóztassék a magyar történelmi nevek magyarositás /névmagyarositás/ utján feljogositott viselőit rendeletileg kötelezni, hogy záros, -

véleményünk szerint három havi, - határidőn belül adjanak be ujabb kérelmet nevünknek régi, idegen eredetü nevünkre leendő visszaváltoztatása, esetleg a történeti nevek között elő nem forduló más magyar családnévvel leendő felcserélése iránt. Akik három hónapi határ idő lejárta előtt ennek a rendeletnek eleget nem tesznek, azok ellen hivatalból indittassék meg az eljárás, jelenlegi nevünknek kizárólag a régi, idegen eredetü névvel leendő felcserélése iránt.

3./ Méltóztassék intézkedni a működésének megindulása után sürgősen intézkedni a névmagyarositás /névváltoztatás/ ügyének sürgős revíziója iránt. Erre nézve bátorkodunk egyidejüleg az előbbi tisztelettel javaslatunkat előterjeszteni:

A történelmi nevek viselőinek kivételével, egyéb magyarositott nevek viselői ezen nevüket továbbra is viselhetik.

A jövőben névmagyarositást, - miként nőtlenséget, - csak mindenkori államfő, vagy ennek alkotmány szerinti helyettese engedélyezhet és csakis a közélet /köztisztviselői pálya, ipar, - kereskedelem, - irodalom, - művészet/ terén szerzett érdemek jutalmazása gyanánt.

4./ Miként a czég azonosság elvéből kifolyólag a kereskedőnek joga van a czégével való összetéveszthetés lehetősége esetén a czég bírósághoz fordulni orvoslásért, adassék meg a jog a régi név viselőjének a magyarositott nevü ellen fellépni az esetben, ha az ujonnan szerzett névvel a régi név viselőjére szégyent hoz s ily esetben a felvett névtől való megfosztás és a régi név ujból való felvételére való kötelezés joga kimondandó.

5./ A tervezett uj törvényben kimondandó volna az is, hogy a büntető törvényben felsorolt mellék büntetések mellett - uj mellék büntetésképt a bíróság az elitéltet felvett magyar nevétől is megfoszthatja és régi nevének ujra felvételére kötelezheti. Ezzel kapcsolatban a bíróságok diffamáló cselekmények esetén már a büntető eljárás során is a terhelt felvett neve mellett a régi idegen hangzásu nevet is tüntessék fel.

Nagyméltóságu Miniszter Ur! Tudatában vagyunk annak, hogy a javaslatba hozott intézkedések az érdekeltekre esetleg üzleti/leg vagy egyéb anyagi tekintetben hátránnyal járnának, de azt a hátrányt el kell, hogy

szenvedjék azok, akikben annak idején nem volt annyi hazafias érzéssel párosult szorénység, mely visszatartotta volna őket attól, hogy nagy történelmi nevek felvételével azokat profanizálják. De egyébként is a javaslatba hozott intézkedést sokkal fontosabbnak, sokkal inkább közérdekünek tartjuk, semhogy annak egyéni, privát érdekek akadályul szolgálhassanak.

Nagyméltóságu Miniszter Ur! A névmagyarositásnak javaslatunk értelmében leendő esetén nem fordul elő, hogy magyarositott nevek viselői; a Kun Bélák, Vágó Bélák, Pogány Józsefek, Korvin Ottók stb. bűneivel kezdenek szégyent a magyar névre, akkor társadalmi és politikai életünknek idegen hangzásu nevet viselő kiválóságai nem fognak továbbra is idegenkedni nevüknek megmagyarositásától azon okból, mert a jelenlegi "50 krajczárosnak" csufolt névmagyarositás áldásában minden jött-ment részesülhet. Ellenkezőleg mi hisszük, hogy elérjük majd azt, hogy a névmagyarositás ily reformja ambicziónálni fog sok derék idegen nevü állampolgárt arra, hogy érdemeket szerezzen a magyar név megszerezhetésére.

Ettől a hittől áthatva még egyszer kérjük Nagyméltóságodat hazafias érzéstől sugalt javaslatunk megvalósitására.

Budapest, 1919 évi deczember hó.

Az "EGYESÜLT KERESZTÉNY NEMZETI LIGA"

nevében

dr. Makay Dezső s.k.

főtitkár

Másolat az 5513/1920 B. M. számhoz

E G Y E S Ü L T K E R E S Z T É N Y N E M Z E T I L I G A

Az ujraépitése munkasorozatában nem tuolsó kérdés a névmagyarositás reformjának ügye.

A zsidófaj seholse mutatta ki oly korán és nyiltan, hogy a magyarság által részére oly bőkezüen adományozott jogokkal élni nem; csak visszaélni tud. Minden önérzetes magyar ember elkeseredéssel vegyes fájó érzéssel látta már a távolabbi multban is a hires magyar történeti nevek profanizálásnak naponként szembeötlő példáit, a Hunyadi, Rákóczi, Tökölinevek égére alatt üzérkedő, árdrágitó, lánczkereskedő,hamis bukás miatt elitélt zsidó kalmárok személyében. A közelmult eredményei, az őszi rémszenáfőpróbákkal előkészitett forradalmak, a zsidó diktatura rémtettei, melyek mindannyiának szinte kivétel nélkül megmagyarositott nevü szemiták voltak az értelmi szerzői s igen gyakran főszereplői, még a rövidlátók előtt is bebizonyitották, hogy a magyar ultra liberalizmussal, mely a magyar neveket oly könnyelmüen osztogatta egy hazátlan faj fininak, ez faj hálátlanul visszaélt az egész kultur világ előtt szégyent hozva az ajándékul kapott magyar nevekre.

Nagyméltóságu Miniszter Ur! Schön Jeremiás budapesti lakós keresettel fordult az illtékes birósághoz, hogy megfoszsza a közelmultban folyamatban volt terrorista pörben főszerepet vivő adoptált fiát, - Schön Gábort, - attól a jogától, hogy továbbra is a Schön nevet viselhesse, melyre ez , - a keresztlevél szerint, - szégyen - és gyalázatot hozott. - S ugyanakkor hazaárulók, lánczkereskedők ezrei háboritatlanul viselnek ősi magyar neveket.

Az előadottak alapján azzal a hazafias érzéssel sugalt kéréssel fordulunk Nagyméltóságodhoz, hogy :

1./ Méltóztassék illtékes hivatali közegeit utasitani, hogy névmagyarositási kérvények, további intézkedésig, illetve a névmagyarositás ügyének ujabb rendezéséig érdemlegesen el ne intézhessenek.

2./ méltóztassék a magyar történelmi nevek magyarositás /névmagyarositás/ utján feljogositott viselőit rendeletileg kötelezni, hogy záros, -

véleményünk szerint három havi, - határidőn belül adjanak be ujabb kérelmet nevüknek régi, idegen erdeetü nevükre leendő visszaváltoztatása, esetleg a történeti nevek között elő nem forduló más magyar családnévvel leendő felcserélése iránt. Akik három honapi határ idő lejárta előtt ennek a rendeletnek eleget nem tennének, azok ellen hivatalból inditassék meg az eljárás, jelenlegi nevüknek kizárólag a régi, idegen eredetü névvel leendő felcserélése iránt.

3./ méltóztassék intézkedni a működésének megindulása után sürgősen intézkedni a névmagyarositás /névváltoztatás/ ügyének sürgős revíziója iránt. Erre nézve bátorkodunk egyidejüleg az alábbi tisztelettelteljes javaslatunkat előterjeszteni:

A történelmi nevenk viselőinek kivételével,egyéb magyarositott nevek viselői ezen nevüket továbbrais viselhetik.

A jövőben névmagyarositást, - miként nekességet, - csaka mindenkori államfő, vagy ennek alkotmány szerinti helyettese engedélyezhet és csakis a közélet /köztisztviselői pálya,ipar, - kereskedelem, - irodalom, - müvészet/ terén szerzett érdemek jutalmazása gyanánt.

4./ Miként a czég azonosság elvéből kifolyólag a kereskedőnek joga van a czégével való összetévesztés lehetősége esetén a czég birósághoz fordulni orvoslásért, adassék meg a jog a régi név viselőjének a magyarositott nevü ellen fellépni az esetben, ha az ujonnan szerzett névvel a régi név viselőjére szégyent hoz s ily esetben a felvett névtől való megfosztás és a régi név ujból való felvételére való kötelezés joga kimondandó.

5./ A hozandó uj törvényben kimondandó volna az is, hogy a büntető törvényben felsorolt mellék büntetések mellett - uj mellék büntetésképt a bíróság az elitéltet felvett magyar nevétől is megfoszthatja és régi nevének ujra felvételére kötelezheti. Ezzel kapcsolatban a bíróságok diffamáló cselekmények esetén már a büntető eljárás során is a terhelt felvett neve mellett a régi idegen hangzásu nevet is tüntessék fel.

Nagyméltóságu Miniszter Ur! Tudatában vagyunk annak, hogy a javaslatba hozott intézkedések az érdekeltekre esetleg üzletileg vagy egyéb anyagi tekintetben hátránnyal járnának, de azt a hátrányt el kell, hogy

szenvedjék azok, akikben annak idején nem volt annyi hazafias érzéssel párosult szerénység, mely visszatartotta volna őket attól, hogy nagy történelmi nevek felvételével azokat profanizálják. De egyébként is a javaslatba hozott intézkedést sokkal fontosabbnak, sokkal inkább közérdekünek tartjuk, semhogy annak egyéni, privát érdekek akadályul szolgálhassanak.

Nagyméltóságu Miniszter Ur! A névmagyarositásnak javaslatunk értelmében leendő esetén nem fordul elő, hogy magyarositott nevek viselői; a Kun Bélák, Vágó Bélák, Pogány Józsefek, Korvin Ottók stb. büneivel hozzanak szégyent a magyar névre, akkor társadalmi és politikai életünknek idegen hangzásu nevet viselő kiválóságai nem fognak továbbra is idegenkedni nevüknek megmagyarositásától azon okból, mert a jelenlegi "50 krajczárosnak" csufolt névmagyarositás áldásában minden jött-ment részesülhet. Ellenkezőleg mi hisszük, hogy elérjük majd azt, hogy a névmagyarositás ily reformja ambiczionálni fog sok derék idegen nevü állampolgárt arra, hogy érdemeket szerezzen a magyar név megszerezhetésére.

Ettől a hittől áthatva még egyszer kérjük Nagyméltóságodat hazafias érzéstől sugalt javaslatunk megvalósitására.

Budapest, 1929 évi deczember hó.

Az " EGYESÜLT KERESZTÉNY NEMZETI LIGA"

nevében

dr. Makay Dezső s.k.

főtitkár

Szám: 5513/1920

IX.

Bizalmas.

Saját kezéhez.

Magyar belügyminiszter.

A családi névváltozások /u.n. névmagyarositás/ engedélyezése körül eddig főleg az az álláspont érvényesült, hogy ennek megkönnyitésével egyrészt az idegen hangzásu csalás nevek, másrészt a demografiai és érzelmi magyarság közti tetemes számbeli különbözet apasztása elömozditassék.

Ugy a közfelfogás, valamint a mindenkori kormányzat a családi nevek megmagyarositását nemzeti érdeknek tekintette. A közvélemény által is helyeselt és ugyanezen a czélra szervezett társadalmi akciók által is elömozditott tömeges névmagyarositás lehető megkönnyitéséhez a kormányzat is készséggel hozzájárult.

Ezen felfogás mellett a névváltozások nagy tömegénél csupán az az elvi korlátozás volt, hogy magát a magyar családnevet illetőleg az arkhaisztikus irásmód és a közismert magyar történelmi név felvétele csak kivételesen engedélyeztetett.

Azonban a gyakorlatban, főleg az utóbbi években ez az elvi korlátozás is ugyszólván teljesen megszünt, ami végeredményében a történelmi nevek iránti hagyományos kegyelet nyilvánvaló sérelmére és arra vezetett, hogy a társadalmoban általában elhomályosult az a tudat, hogy a családnév a család öröklött erkölcsi tulajdona és kizárólagos joga.

A névváltozás korlátlansága számos fonákságra, hátrányos elcserélésre, sőt visszaélésre is vezetett, mivel szemben az utóbbi időkben széles mederben megindított általános destruktiv irányzat mellett a történelmi családnevekhez füződő kegyelet védelmére itt-

./.

A Magyar Tudományos Akadémia elnökségének.

Budapest.

ott felhangzó kivánalmak kellő sullyal nem érvényesülhettek.

Igy lett azután a névváltozás körül érvényesülő irányzat is egyik tünete a destruktiv sociális fejleményeknek.

Nem szorul bővebb indokolásra, hogy a társadalmi felfogásában is lényegesen megváltozott uj Magyarországban a kormányzatnak az e téren észlelt visszásságok mielőbbi megszüntetésével foglalkoznia kell.

Ebben a felfogásomban megerősit az Egyesült Keresztény Nemzeti Ligának hozzám benyujtott és bizalmas használatra másolatban ide mellékelt, ebben a kérdésben concret javaslatokat tartalmazó emlékirata.

Hogy a felvetett kérdésben minden vonatkozásban tájékozást nyerjek, a most emlitett beadványban felvetett eszmék megvitatása czéljából az 1920.évi február 7.napján d.e. 11 órakor a Belügyminisztérium közrendészeti osztályában értekezlet tartását határoztam el.

Van szerencsém tisztelettel felkérni, hogy az értekezleten magát képviseltetni sziveskedjék.

Szives tájékoztatás czéljából ezuttal csupán annak megjegyzésére kivánok szoritkozni, hogy kérdést annyira fontosnak tartom, hogy az elől sem zárkozom el, hogy annak intézményes szabályozása esetleg törvényhozási után történjék.

Budapest, 1920. évi január hó 22.-én

Beniczky s.k.

94

1920.

Másolat az 5513/1920. B.M. számhoz.

E G Y E S Ü L T K E R E S Z T É N Y N E M Z E T I L I G A .

Az ujraépités munkasorozatában nem utolsó kérdés a névmagyarositás reformjának ügye.

A zsidó faj sehol sem mutatta ki oly korán és nyiltan,hogy a magyarság által részére oly bökezüen adományozott jogokkal élni nem; csak visszaélni tud.Minden önérzetes magyar ember elkeseredéssel vegyes fájó érzéssel látta már a távolabbi multban is a hires magyar történelmi nevek profanizálásának naponként szemébeötlő példáit, a Hunyadi,Rákóczi,Tököli nevek czégére alatt üzérkedő,árdrágitó,lánczkereskedő,hamis bukás miatt elitélt zsidó kalmárok személyében.A közelmult eredményei,az őszi rózsa főprobákkal előkészitett forradalma,a zsidó diktatura rémtettei,melyek mindannyiának szinte kivétel nélkül megmagyarositott nevü semiták voltak az értelmi szerzői s igen gyakran főszereplői,még a rövidlátók előtt is bebizonyitották,hogy a magyar ultraliberalizmussal,mely a magyar neveket oly könnyelmüen osztogatta egy hazátlan faj fiainak,ez a faj hálátlanul visszaélt,az egész kulturvilág előtt szégyent hozva az ajándékul kapott magyar nevekre.

Nagyméltóságú Minister Ur ! Schön Jeremiás budapesti lakos, keresettel fordult az illetékes birósághoz,hogy megfossza a közelmultban folyamatban volt terrorista-pörben főszerepet vivő adoptált fiát,- a hirhedt Schön Gábort,- attól a jogától,hogy továbbra is a Schön nevet viselhesse,amelyre ez,- a keresetlevél szerint,- szégyen - és gyalázatot hozott.-S ugyanekkor hazaárulók,lánczkereskedők ezrei háboritatlanul viselnek ósi magyar neveket.

Az előadottak alapján azzal a hazafias érzéssel sugalt kéréssel fordulunk Nagyméltóságodhoz,hogy:

1./méltóztassék illetékes hivatali közegeit utasitani,hogy névmagyarositási kérvények,további intézkedésig,illetve a névmagyarositás ügyének ujabb rendezéséig érdemlegesen el ne intéztessenek.

2./ méltóztassék a magyar történelmi nevek magyarositás /névmagyarositás/ utján feljogositott viselőit rendeletileg kötelezni,hogy

./.

záros,- véleményünk szerint 3 havi,- határidőn belül adjanak be ujabb kérelmet nevüknek régi,idegen eredetü nevükre leendő visszaváltoztatása,esetleg a történelmi nevek között elő nem forduló más magyar család névvel leendő felcserelése iránt.Akik 3 hónapi határidő lejárta előtt ennek a rendeletnek eleget nem tennének,azok ellen hivatalból indittassék meg az eljárás,jelenlegi nevüknek kizárólag a régi,idegen eredetü névvel leendő felcserélése iránt.

3./méltóztassék intézkedni a müködésének megindulása után sürgősen intézkedni a névmagyarositás /névváltoztatás/ ügyének sürgős reviziója iránt.Erre nézve bátorkodunk egyidejüleg az alábbi tiszteletteljes javaslatunkat előterjeszteni:

A történelmi nevek viselőinek kivételével, egyéb magyarositott nevek viselői ezen nevüket továbbra is viselhetik.

A jövőben névmagyarositást,- miként nemességet,- csak a mindenkori államfő vagy ennek alkotmány szerinti helyettese engedélyezhet és csakis a közélet /köztisztviselői pálya,ipar,- kereskedelem,- irodalom,-müvészet/ terén szerzett érdemek jutalmazása gyanánt.

4./Miként a cégazonosság elvéből kifolyólag a kereskedőnek joga van a cégével való összetévesztés lehetősége esetén a czégbirósághoz fordulni orvoslásért,adassék meg a jog a régi név viselőjének a magyarositott nevü ellen fellépni az esetben, ha az ujonnan szerzett névvel a régi név viselőjére szégyent hoz s ily esetben a felvett névtől való megfosztás és a régi név ujból való felvételére való kötelezés joga kimondandó.

5./ A hozandó uj törvényben kimondandó volna az is,hogy a büntető törvényben felsorolt mellékbüntetések mellett - uj mellékbüntetésként a biróság az elitéltet felvett magyar nevétől is megfoszthatja és régi nevének ujra felvételére kötelezhető.Ezzel kapcsolatban a biróságok diffamáló cselekmények esetén már a büntető eljárás során is a terhelt felvett neve mellett a régi idegen hangzásu nevet is tüntessék fel.

Nagyméltóságu Minister Ur ! Tudatában vagyunk annak,hogy a javaslatbaí hozott intézkedések az érdekeltekre esetleg üzletileg vagy egyéb anyagi tekintetben hátránynyal járnának,de azt a hátrányt el kell

./.

hogy szenvedjék azok, akikben annak idején nem volt annyi hazafias érzéssel párosult szerénység, mely visszatartotta volna őket attól, hogy nagy történelmi nevek felvételével azokat profanizálják. De egyébként is a javaslatba hozott intézkedést sokkal fontosabbnak, sokkal inkább közérdekünek tartjuk, semhogy annak egyéni, privát érdekek akadályul szolgálhassanak.

Nagyméltóságú Minister ur! A névmagyarositásnak javaslatunk értelmében leendő esetén nem fordul elő, hogy magyarositott nevek viselői; a Kun Bélák, Vágó Bélák, Pogány Józsefek, Corvin Ottók stb.stb. bűneivel hozzanak szégyent a magyar névre, akkor társadalmi és politikai életünknek idegen hangzásu nevet viselő kiválóságai nem fognak továbbra is idegenkedni nevüknek megmagyarositásától azon okból, mert a jelenlegi "50 krajczáros"-nak csufolt névmagyarositás áldásában minden jött - ment részesülhet. Ellenkezőleg mi hisszük, hogy elérjük majd azt, hogy a névmagyarositás ily reformja ambiczionálni fog sok derék idegen nevü állampolgárt arra, hogy érdemeket szerezzen a magyar név megszerezhetésére.

Ettől a hittől áthatva, mégegyszer kérjük Nagyméltóságodat, hazafias érzéstől sugalt javaslatunk megvalósitására.

B u d a p e s t, 1919. évi deczember hó

Az "EGYESÜLT KERESZTÉNY NEMZETI LIGA"

P.H.

n e v é b e n :

dr. Makay Dezső s.k.

főtitkár.

AJ 94

1920.

35 pld. -

A M. Tud. Akadémia f. évi január 26-án az egyes bizottságokba segédtagul a "Növekvő" szak-férfiakat választotta meg:

1) a Nyelvtudományi Bizottságba: Jakubovich Emil, Klemm Antal, Mészöly Gedeon, Schmidt Henrik és Szilasi Zoltán.

2) Classica-philologiai Bizottság: Cserép József, Finály Gábor, Förster Aurél, Heinlein István, Kluge József, Meyer József és Székely István.

3) Irodalomtörténeti Bizottság: Alszeghy Zsolt, Bajza József, Gragger Róbert, Gulyás Pál, Hellebrant Árpád, Téki Lajos és Papp Ferenez.

4) Történelmi Bizottság: Iványi Béla és Holub József.

5) Hadtörténelmi Bizottság: Breit József, Gabányi János, Gyalokay Jenő és Uhlarz Péter.

6) Archaeologiai Bizottság: Bella Lajos, Finály Gábor, Möller István, Herzog Odescalchi Arthur, Szelhő Ottó és Tétrey Gábor.

7) Szótári Bizottság: Putnoky Imre és Sági István.

Midőn a megválasztott bizottsági tagokat erről értesítem, (17 rendes tag) annak az óhajtásomnak adok kifejezést, hogy a Bizottságok tudományos munkájában minél hatékonyabban közre működni szíveskedjenek.

Budapest, 1920. január 31.

főtitkár

95
1920

A M.Tud.Akadémia f.évi január 26-án az egyes bizottságokba segédtagul a következő szakférfiakat választotta meg:

1/ Nyelvtudományi Bizottság: Jakubovich József, Klemm Antal, Mészöly Gedeon, Schmidt Henrik és Trócsányi Zoltán.

2/ Classica-philologiai Bizottság: Csengery József, Finály Gábor, Förster Aurél, Heinlein István, Kastner József és Szilády István.

3/ Irodalomtörténeti Bizottság: Alszeghy Zsolt, Bajza József, Gragger Róbert, Gulyás Pál, Hellebrant Árpád, Kéki Lajos és Zipp Ferenc.

4/ Történelmi Bizottság: Jakubovich Emil és Holub József.

5/ Hadtörténelmi Bizottság: Breit József, Gabányi János, Gyalokay Jenő, és Ujhelyi Péter.

6/ Archeologiai Bizottság: Belle Lajos, Finály Gábor, Miller István, herczeg Odescalchi Arthur, Szendrei Ottó és Tárey Gábor.

Midőn a megválasztott bizottsági segédtag uraket erről értesiteni szerencsém van, annak az óhajomnak adok kifejezést, hogy a Bizottságok tudományos munkájában mennél hathatósabban közreműködni szivesked jenek.

Budapest, 1920. január 31.

Elnök

95

1920

Nemzetgazdasági bizottság

Rendelkezésre állott 1919-ben 18.543.37 K.

	Kiadás 1919-ben	Előirányzat 1920-ra
1. Közgazdasági Szemle félévi segélye	2.440.--	
2. Kisebb kiadások	60.--	
Összesen:	2.500 K.	

Maradvány 1919-ről	16.043.37
Evi dotátió	15.000 --
Schossberger alap	800 --
Első Magyar Általános Biztositó Társaság	1.000 --
Összesen:	32.843.37 K.

A költségvetés kettős föltételezésből indul ki : abból,hogy az évi dotátió ügy 1919-ben,mint 1920-ban abban az összegben állapittatik meg,mint azt a bizottság az Igazgató Tanácshoz intézett beadványában a rendkivüli árviszonyokra,s a bizottság megnövekedett feladataira való tekintettel kérte, s mint az az 1919 évre kinyomtatott akadémiai költségelőirányzatba már föl is vétetett; továbbá abból,hogy az 1919.evben föl nem használt összegek az 1920.évre engedélyezhetők lesznek.

A bizottság a rendelkezésre álló összeget továbbra is főleg a következő tételekre kivánja forditani: a/ Közgazdasági Szemle segélyezésére, b/ Közgazdasági Könyvtár és Remekirók Tára ujabb köteteinek kiadására, c/ Előadói tiszteletdijra. A bizottság ezuttal is hangsulyozza,hogy a mai bonyelult gazdasági viszonyok közt a Bizottságnak elsőrendü feladata volna,a gyakorlati életnek a tudomány utmutatásával irányt adni,de ezt csak akkor képes,ha müködéséhez megfelelő anyagi eszközök állanak rendelkezésére.

érk. 1920. február 3

96

1920

Meghivó

a

KISFALUDY-TÁRSASÁG

ORSZÁGOS MAGYAR IRODALMI INTÉZET

folyó évi február 8-dikán,

mint dicső emlékű KISFALUDY KÁROLY születésének évfordulója vasárnapján,

délelőtt fél 11 órakor

a váci-utcai új városháza nagytermében tartandó

ÜNNEPI ÜLÉSÉRE.

Felolvasók:

Beöthy Zsolt, Sajó Sándor, Vargha Gyula, Szávay Gyula, Angyal Dávid, Herczeg Ferenc és Kozma Andor.

Budapesten, 1920. évi január hó 29-én.

Az elnökség.

Franklin-Társulat nyomdája

Érk. 1920. február 4.

98
1920

Magyar
Tudományos
Akadémia.
99 : 1920.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Hivatkozással nagyméltóságodnak f. évi január 22.
5513. sz. a. kelt nagybecsü tudósítására mély tisztelettel
jelentem, hogy a M. T. Akadémia a rendmagyarosítások
ügyében f. hó 7-ére összehivott értekezletre Tolnai Vilmos,
Melich János, Áldásy Antal és Domanovszky Sándor
akadémiai tagokat kérte fel.

Fogadja Nagyméltóságod kitünő tudtával kifejezett tiszteletem.

Budapest, 1920. febr. 4.

Főtitkár.

Nagyméltóságú
Vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úrnak
Budapest

99

1920

Magyar Tudományos Akadémia.

99/1920

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

Hivatkozással Nagyméltóságosnak f.évi január 22. 5513 sz.a. kelt nagybecsü fölhivására mély tisztelettel jelentem, hogy a M.T; Akadémia a névmagyarositások ügyében f.hó7.-re összehivott értekezletre Tolnai Vilmos Melich János, Áldásy Antal és Dománovszky Sándor akadémiai tagokat küldte ki.

Fogadja Nagyméltóságod kitünő tiszteletem kijelentését

Budapest, 1920. február 4.

főtitkár

Nagyméltóságu

Beniczky Ödön belügyminiszter urnak

Budapest.

99

1920

M. Tud. Akadémia

101
1920.

A Magyar Nemzeti Akadémia Főtitkárságának.

~~Budapest, 1920. február 5.~~ Budapest.

Hivatkozva a nevelési főtanács 1920. 15/T.K. számú átiratára, a következőket közlöm.

A német Drill a nevelésnél, tanításnál nemcsak a gépies, beléletet számba nem vevő időmúlást s a belőle kinőhető rutint jelenti, hanem az önfegyelem, szigorú cselekvés teljesítését is jelenti. Időmúlás, begyakorlás nélkül nincs ügyesség, nélkül nehezen fogható fel. Minthogy nem az irodalmi, nem a társalgási nyelvben van, a tájnyelvből pedig nem a megfelelő szó.

A 90-es években egy alföldi ember a legényéről így a következőképen: „Ő tudom, sulykolja a legényét, mert ő azután a legjobban sulykolt legényt." értvén azon, hogy a legényt gyakorlatos szolgálatra és tudásra állandó végzés mondatával az ismeretek elsajátítására. Tehát:

~~Rövid magyarázat után a szó kiemelése mellőzésével.~~

Drill = sulykolás, pl. „ez nem tanítás, ez sulykolás."

„eindrillen: belesulykolni, pl. „ezt belé kell sulykolni a legénybe"

gedrillte Mannschaft: begyakorlott legénység.

das ist nicht Übung, das ist Drill: ez nem gyakorlás, ez sulykolás.

A szó maga a sulyok-tól származik, ill. kis, nehéz vasszerszám, mellyel a fehérnemű-t verik. A vas-verőnél ne kisulykoljon, az ember kinek belesulykolja a szennyet a vászonba.

Rövid magyarázat után a szó kiemelése mellőzésével a kérdésre válaszolok.

Kiváló tisztelettel
Budapest 1920. febr. 5.

Főtitkár.

101

1920.

Magyar Tudományos Akadémia.

101

1920.

A

Magyar Nemzeti Hadsereg Fővezérségének

Budapest

Hivatkozva a vezérkari főnöknek 1920. 15/r.k. számu átiratára a következőket válaszoljuk

A német "Drill" a neveléssél,tanitással szemben, a gépies, beláttást számba nem vevő idomitást s a belőle következő szinte öntudatlan, rögtöni cselekvés teljesitését jelenti.

Idomitás, begyakorlás részben más árnyalatu szavak, részben nehezen forgathatók. Minthogy sem az irodalmi, sem a köznyelvnek nincs rá szava, a tájnyelvből kell venni a megfelelő szót.

A 90-es években egyik alföldi ezredben a legénység közt ez a szó volt elterjedve: "N.N. hadnagy sulykolja a legénységet, az ő csapata a legjobban sulykolt legénység" értvén ezen, hogy a legénység pillanatnyi gondolkozás és habozás nélkül végzi a vezényelt mozdulatot, vagy a parancsolt cselekvést. Tehát

Drill sulykolás; pl. "ez nem tanitás, ez sulykolás."
eindrillen: belesulykolni; pl. "ezt bele kell sulykolni a legénységbe"
gedrillte Mannschaft: besulykolt legénység.

das ist nicht Übung, das ist Drill: ez nem gyakorlás, ez sulykolás.

A szó maga a sulyok-tól származik, kis, verő lapátka, mellyel a fehérnemüt mossák. A rossz mosónő nem kisulykolja, hanem belesulykolja a szennyet a ruhába.

Rövid megszokás után a szó könnyen gyökeret verhet a katonai műnyelvben.

Kiváló tisztelettel

Budapest 1920. febr.5.

főtitkár

101

1920

1920

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

Nagyméltóságú

Br. Eötvös Lorand úrnak,

a M. Tud. Akadémia elnökének

Budapest

VIII., Eszterházy-utcza 3.

Hivatalból.

Portómentes.

MEGHIVÓ

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

I. osztályának 1920. február 3-án **(kedden)** délután 5 **(öt)** órakor a *Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósági termében* tartandó ülésére.

TÁRGYA:

FERENCZI ZOLTÁN r. t.: A ***lingua vulgaris*** az irodalomban.

Utána zárt ülésben: folyó ügyek.

KERTÉSZ JÓZSEF BUDAPEST 81541

101. a Magy Nemzeti Hatsereg Fovezérnegensk

Abraham

II/5

Hanzel

1109
19

Megbizható egyén jelentése

magyarbarát egyesulet k alakulásáról Lengyelországban.

A magyarságra nagyjelentőségű lengyel-magyar barátság ápolása érdekében kivánatos lenne, ha hazai szervetnk lengyel összeköttetéseit felhasználásával a most Krakóban és Lembergben Tetmajer képviselő vezetése alatt szervezendő magyar-lengyel egyesuletekkel szoros összeköttetést tartanának fenn. (Varsoban ilyen egyesuletet ma még ner lehet alakitani.) Ottani megbizható értesülés szerint igen jó hatást keltene a lengyelek körében, ha ezen egyesuletek legközelebb tervbe vett alakuló ülésén a magyar társadalom képviselői megjelennének. Igy célszerü lenne, hogy képviselve legyen a Magyar Tudományos Akadémia (pl. Herczegh Ferenccel), vagy a Tudományegyetem (t.i.n Concha Győzővel), a Magyar Nemzeti Szövetség (pl. Szentgh Tamással), az Egyesult Keresztény Nemzeti Liga stb. vagy hogy a lengyelek között is ismert Zichy János gróf, Zsembery István, Ábrahám Lezső vagy más a lengyelekkel érintkezésben állott politikusok jelennének meg a megnyitáson, valamint a magyar főpapság köréből valaki, mint pl. Prohászka Ottokár vagy Batthiány Vilmos gróf püspökök. Ezen kikuldetéseknek természetesen teljesen magánjellegel kellene történniök. Amennyiben ezen kikuldések nem volnának lehetségesek, ugy legalább üdvözlő táviratot elkuldése lenne célszerü az alakuló ülése alkalmával.

Közöltetett:

Magyar Tud. Akadémia.

Tudományegyetem.

Magyar Nemzeti Szövetség.

Egy. Keresztény Nemzeti Liga.

102

1920

MAGYAR KULUGYMINISZTERIUM S U R G Ő S

4 2 0 9 - Pol. Hirsz.

Van szerencsém felkérni Nagyméltóságodat, a mellékletben foglaltak figyelembe vételével a Magyar Tudományos Akadémia képviselőjének Lembergben és Krakóban az ottani magyar egyesület alakuló ülésén való megjelenését fontolóra venni és elhatározásáról engem értesiteni kegyeskedjék. Az Akadémia által kijelölendő képviselő esetleges elutazása, vagy ha ez lehetséges nem volna, az üdvözlő-távirat időben való elküldése érdekében, mihelyt az alakuló ülés időpontja tudomásomra jut, annak Nagyméltóságoddal való közlése iránt haladéktalanul intézkedem.

B u d a p e s t, 1920 január 16-án.

A külügyminiszter helyett:

Károlyi

rk. követ és meghat. miniszter.

Nagyméltóságú

B E R Z E V I C Z Y A L B E R T úrnak,
A Magyar Tudományos Akadémia
elnökének,

B U D A P E S T

érk. 1920. febr. 6.

NB

= valan Anyak

102

1920

P. 5422 szám.

Chèque- és clearingszámla a magyar postatakarékpénztárnál:
16117. szám.
Girószámla az Osztrák-Magyar Banknál.

A Magyar Tudományos Akadémia t. Igazgatóságának

Budapest.

Budapest, 19 20. február hó 4.

Van szerencsénk értesiteni, hogy az alant megnevezettek Arany János u.1sz.házban lévő lakásuk házbére fejében

~~megbizásából~~ mai napon elismervény ellenében készpénzben -8.050.- kor. - fill[t] fizettek le pénztárunknál, mely összeget a t. Akadémia folyó számadása javára könyveztük.

Dr. Erdély Sándor K.4.600.- t.
Kovács M. Berényi István gyógyszerész nevében 3.450.- "
összesen K. 8.050.-

Teljes tisztelettel
MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Nyomtatvány-minta 221. 1919. X/14. 1000. — Franklin-Társulat nyomdája

Érk. 1920. február 6.

103

1920

104
1920.

M E G H I V Ó.

A Jókai szobornak a Muzeum-kertben való elhelyezése nehézségekbe ütközvén, szerencsém van a szoborbizottság tagjait fölkérni, hogy szombaton, f.évi február 14-én d.e. 10 órakor a Gyár utcának az Andrássy útra nyiló végén, hol a Jókai szobor felállitását tervezik, a már felállitott szobormintá megtekintésére megjelenni sziveskedjenek. A megtekintés után rövid tanácskozás lesz a Zeneakadémia épületében.

Az ügy nagy fontosságára való tekintettel minden bizottsági tagnak szives megjelenését kéri

hazafias üdvözlettel

Budapest 1920. február 7.

BERZEVICZY s.k.
elnök

104
1920.

MEGHIVÓ.

A Jókai szobornak a Muzeum-kertben való elhelyezése nehézségekbe ütközvén, szerencsém van a szoborbizottság t. tagjait felkérni, hogy szombaton, f.évi február 14-én d.e. 10 órakor a Gyár utczának az Andrássy utra nyiló végén, hol a Jókai szobor felállitását tervezik, a már felállitott szoborminta megtekintésére megjelenni szivesked jenek. A megtekintés után rövid tanácskozás lesz a Zeneakadémia épületében.

Az ügy nagy fontosságára való tekintettel minden bizottsági tagnak szives megjelenését kéri

hazafias üdvözlettel

Budapest 1920. febr.7.

BERZEVICZY s.k.
elnök

104
1920.

M E G H I V Ó.

A Jókai szobornak a Muzeum-kertben való elhelyezése nehézségekbe ütközvén, szerencsém van a szoborbizottság t. tagjait felkérni, hogy szombaton, f.évi február 14-én d.e. 10 órakor a Gyár utczának az Andrássy utra nyiló végén, hol a Jókai szobor felállitását tervezik, a már felállitott szoborminta megtekintésére megjelenni szivesked jenek. A megtekintés után rövid tanácskozás lesz a Zeneakadémia épületében.

Az ügy nagy fontosságára való tekintettel minden bizottsági tagnak szives megjelenését kéri

hazafias üdvözlettel

Budapest 1920. febr.7.

BERZEVICZY s.k.
elnök

104

1920

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

105

1920.

Tisztelt Osztály!

Szerencsém van fölkérni a T.Osztályt, hogy a f.évi nagygyülésen hirdetendő következő alapitványok kamataira pályakérdéseket megállapitani és megszövegezni sziveskedjék:

1. Farkas-Raskó: hazafias költemény	200 K
2. Kőszán: történeti szinmü	2000 K
3. Lehr Albert: irodalomtörténet	200 K
4. Nádasdy /1921-re/: elbeszélő költemény	2000 K
5. Teleki: szomorujáték	2000 K
6. Halmos: Petőfi lyrája	2000 K
7. Halmos: Akadémia története	3000 K

Kiváló tisztelettel

Budapest 1920. február 10.

főtitkár

Az I. Osztálynak

105

1920

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

105

1920.

Tisztelt Osztály!

Szerencsém van fülkérni a T.Osztályt, hogy a f.évi nagygyülésen hirdetendő következő alapitványok kamataira pályakérdéseket megállapitani és megszövegezni sziveskedjék:

1. Bolyai-jutalom, mathematika.	10,000 K
2. Edl-Holzer ösztöndij	
3. Vigyázó: találmányok	1,200 K
4. Vitéz: természettud.	800 K

Kiváló tisztelettel

Budapest, 1920. február 10.

főtitkár

A III. Osztálynak

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

105

1920.

Tisztelt Osztály!

Szerencsém van fölkérni a T.Osztályt, hogy a f.évi nagygyülésen hirdetendő következő alapitványok kamataira pályakérdéseket megállapitani és megszövegezni sziveskedjék.

1.	Bézsán:/ történelem, archeologiai v. philosophia/	2400 K
2.	Bük:/ történelem /	2000 K
3.	Déra:/ kereskedelem /	1000 K
4.	Gorove:/ erkölcstudomány / 20	2000 K
5.	Ipolyi: / müveltségtörténet /	2000 K
6.	Schreiber-Kautz- nyilt-pályázat / nemzetgazdaság /	1200 K
7.	Lévay: / nemzetgazdaság /	1000 K
8.	Lukács Krisztina: / társadalomtud. /	2000 K
9.	Péczely: / történelem /	2000 K
10.	Sztrókay: / jog-és államtud. /	2000 K
11.	Nagyjutalom	4000 K
	Marczibányi mellékjutalom	1000 K
	Kautz-jutalom: / társadalomtudomány /	1500 K
12.	Halmos: Az akadémia története	3000 K

Kiváló tisztelettel

Budapest 1920. február 9.

főtitkár

105/1920

Tisztelt Akadémia!

Szerencsém van felkérni a T. Akadémiát, hogy a f. évi nagygyülésen kiosztandó "Következő" alapítványok kamatainak pályakérdések ~~illetőleg kitüntetések~~ megállapítani (kinevezni) és meghozatni) kíveszik:

1. ~~Bózon~~ Bézban: (történelem, archaeologia v. philosophia). 2400 k

2. Bück: (történelem) 2000 k

3. Bósa: (kereskedelem) ~~2000 K~~ 1000 K

4. Gorove: (erdészeti tudomány) 2000 K

5. Ipolyi: (müvelődéstörténet) 2000 k

6. Schreiber = Kautz = agrár = pályázat (nemzet-gazdaság) 1200 k

7. Lévay: (nemzetgazdaság) 1000 k.

8. Lukács Kr. (társadalomtud.) 2000 k

9. Pécsely: (történelem) ~~1000~~ 2000 K

10. Szkolay (jog = és állam.) 2000 ~~1~~ k

11. Nagyjutalom, Marczibányi mellékjutalom (4000 K.) 1000 K.

Kautz = jutalom (500 kor): társadalomtudomány.

12. Kalmos: az akadémia története, 3000 K.

darab

Kiv. t. te.

MAGYAR KÖZGAZDASÁGI TÁRSASÁG

BUDAPEST, V. KER., MÁRIA VALÉRIA-UTCA 11. (A MAGYAR FOLYAM- ÉS TENGERHAJÓZÁSI R. T. PALOTÁJÁBAN.

IGAZGATÓ:
Budapest, I., Tábor-u. 2.

Budapest 1918. május 9.

Méltóságos Uram!

Mellékelten tisztelettel megküldöm a "Közgazdasági Szemle" 1917. október és november havi számának kivonatát, az ""Akadémiai Értesitő" számára és maradok

kiváló tiszteletem kifejezésével

105
1920

Tisztelt Osztály!

Szerencsém van felkérni a T. Osztályt,
hogy a f. évi nagygyülésen hirdetendő "Következő"
alapítványok kamatjain pályázhatásáról megálla-
pítani rendelkedjék!

1. Bolyai = jutalom, mathematika, 10.000 K
2. Eöl. = Holger: önkéndig
3. Vigyázó: találmányok, ipar
4. Vitéz: természettud. 200 korona.

kiváló tisztelettel

Budapesten, 1920. február 10.

Fötitkár

A III. osztálynak.

105
1920

Tiszteli Osztály!

Szerencsém van fölkérni a T. Osztályt, hogy a f. évi nagygyülésen hirdetendő követ-
kező alapítványok kamataira pályakérvényeket megálla-
pítani (és megnövelésre) kiirattassék:

1. Fáy-Rakó: Rafias költemény 200 korona
2. Kóczán: történeti munka 2000 "
3. Lehr Albert: irodalomtörténet 200 korona
~~4. Marczibányi: nyelvtudomány 40 arany~~
4 5. Nádasdy (1921-re): elbeszélő költemény 2000 korona
5 6. Toldy: Romanijátékok 100 "
6 7. Halmos: Petőfi lyrája. 2000 korona
~~kisérő tanulmánnyal~~
7 8. Halmos: Academia története. 3000 K...
Kisérő tanulmánnyal

Budapest, 1920. febr. 10.

főkitkár

Az I. osztálynak.

M. T. A.

106
1920

Nagyméltóságú Uram!

F. évi január 16-án 4209. k-a. kelt rendeletében arra méltóztatott engem felhívni, hogy a M. Tud. Akadémia képviseletében részt vegyek azon megbeszélésen, mely Kabánt a Lexikonvállalat körül folyamatban van, hogy a tervezett kétnyelvű magyar lexikon megjelentetésére nézve a szükséges előmunkálatokat megtehessem, hogy az Akadémia #~~tudományos~~ ~~csak akkor lépjen közbe, ha~~ ~~a~~ ~~szükséges~~ ~~közreműködésre~~ ~~felhívják~~

Fogadja Nagyméltóságod kitűnő tiszteletem kijelentését.

Budapest 1920. febr. 7.

elnök.

Kérem
Ill. Tisztelettel

rendeletében csak tudományos vagy közművelődési célú intézmények képviseletével kapcsolatos magyarázatokat s hogy akár személyes részvételemről akár távirati utasításáról volna a jelen esetben szó, mindenesetre előzetes részletes meghatározás kellene megtörténnek.

Nagyméltóságú

Gróf Csáky József Közoktatásügyi Miniszter Úrnak

Budapest.

BERLINI MAGYAR TUDOMÁNYOS INTÉZET

Telefon Sz. Zentrum 1287

BERLIN W. 8
Behrenstraße 70

1920. január 14.

A Magyar Tudományos Akadémia

mélyen tisztelt E l n ö k s é g é n e k ,

B U D A P E S T .

A közelmúlt eseményei ismét nagyon megmutatták, hogy mennyire fontos a magyar kulturéletet, a magyar tudományos munkásság eredményeit a külfölddel szabatosabban megismertetni. Ennek fontossága a jelen sorsdöntő hetek és hónapok után még csak növekezik. Ezért bizonyára fokozott figyelmet érdemel intézetünknek, a berlini egyetemmel kapcsolatos Berlini Magyar Tudományos Intézetnek kiadásában megjelenő "Unagrische Jahrbücher" c. időszaki vállalat, melyet f. év tavaszán szándékozunk meginditani.

Ezen évkönyvnek célja, hogy kitartó következetességgel és - ami még fontosabb - a közvetitő személyek és megfelelő eszközök gondos megválasztásával szervezze meg a magyar tudományos- és kulturélet szakszerü ismertetését. Az évkönyv a szükséghez képest évenként esetleg több kötetben fog megjelenni. Tartalmát nem fogjuk egy tudományszakra korlátozni, hanem az egész magyar szellemi életre és minden, Magyarországot érintő kérdésre ki akarjuk terjeszteni. Főként a filológia, történelem, társadalomtudomany, jogtudomány, nemzetgázdaság, müvészet eredményeire vonatkozó referatumok és ezzel kapcsolatban a legutóbbi eseményekre vetett rövid visszapillantások, értekezések, kisebb cikkek, jegyzetek adják ennek az évkönyvnek tartalmát. Ehhez járulnak továbbá azoknak az ujonnan megjelent müveknek és cikkeknek ismertetései és birálatai, amelyek uj eredményeket hoznak, uj perspektivákat nyit-

Kk. 1920. február 7.

108
1920

nak, hogy ilyen módon a jelenlegi szellemi élet és munka a maga egész lüktető elevenségében álljon a külföldi olvasó előtt. Bibliographie raisonnée, rövidre fogott adatokkal, fogja megkönnyiteni a megjelent müveknek áttekintését.

Az évkönyv mintegy keresztmetszetét óhajtja adni az egész mai magyar kulturéletnek. Éppen ezért fontos, hogy minden tudományszakból értékes, de a jelenlegi papirinségre való tekintettel lehető rövid, tömör formában irt cikkek, beszámolók, jelentések alkossák tartalmát. Igazi standard work kiván lenni ez az évkönyv; tudományos egyetemi mü, amely azonban a müvelt közönség részére is hozzáférhető legyen.

Nagyon kérem a Tudományos Akadémia mélyen tisztelt Elnökségét, sziveskednék bizottságonként egy-egy hivatott tagját megbizni, hogy az illető bizottság müködéséről rövid, 1-2 nyomtatott lapra terjedő, bő adatokkal ellátott referatumot készitsen évkönyvünk számára, továbbá arra kérem az igen tisztelt Elnökséget, hogy a müködése körébe vágó munkák szakszerü ismertetésére sziveskedjék megfelelő referenseket évkönyvünknek megnyerni. Kérem egyuttal a M.T. Akadémia mélyen tisztelt Elnökségét és tagjait, legyenek ebben a munkában intézetünknek segitségére azzal is, hogy a beszámolónak lehető teljessége érdekében a nehezen hozzáférhető értekezéseket, különlenyomatokat sziveskedjenek intézetünkhöz beküldeni, vagy legalább azoknak cimeit velünk közölni. A német nyelven irt kéziratokat legkésőbb f.é. március hó végéig kérem.

Abban a meggyőződésben, hogy a mélyen tisztelt Elnökség a legmegfelelőbb munkatársakat fogja a nagy ügynek megnyerni, kérem, fogadja

kiváló tiszteletemnek

őszinte nyilvánitását

Graggerkár

a Berlini Magyar Tudományos Intézet

igazgatója.

Az Elnök ülésének 1920. febr. 23. között határozatából meleg ajánlással a bizottsági döntéssel közöltetik.

Fabinyi.

A magyar vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

207341/1919. szám.

B. XVI.

101/1920. pol/oszpi

A m.évi november 28-án 731 sz.a. kelt nagybecsü előterjesztésére van szerencsém Nagyméltóságodat értesiteni, hogy a Római Történeti Intézet igazgatójának kinevezését ez idő szerint sürgetni nem kivánom és Nagyméltóságodnak azt az álláspontját, hogy az Intézet müködésének ujból való megkezdése csak a békekötés után történhetik, a magam részéről is helyeselvén, az igazgatói állás betöltése erre az időre maradhat.

Ami a kinevezendő igazgató személyét illeti, erre nézve a Római Történeti Intézet bizottságának a javaslat megtételére szabad kezet engedek és a Károlyi-kormány követelését nem kivánom fenntartani.

Budapest 1920 január hó 27-án.

A miniszter helyett:

dr.Tóth sk.

h. államtitkár

Nagyméltóságu

Dr. B E R Z E V I C Z Y A L B E R T urnak, mint a

Magy.Tud. Akadémia és a Római Tört.Intézet bizottsága elnökének

, B U D A P E S T .

#1/1

109
1920

Kiadtuk Albérty Antal Lt.
elbocsátó okmányt.

Kelt 1920. febr. 8.

Fleischl
főhadnagy.

A magyar vallás-és közoktatásügyi minisztertől.

207341/1919. szám.
B. XVI.

A m. évi november hó 28-án 731 sz.a. kelt nagybecsü előterjesztésére van szerencsém Nagyméltóságodat értesiteni, hogy a Római Történeti Intézet igazgatójának kinevezését ez időszerint sürgetni nem kivánom és Nagyméltóságodnak azt az álláspontját, hogy az Intézet müködésének ujból való megkezdése csak a békekötés után történhetik, a magam részéről is helyeselvén, az igazgatói állás betöltése erre az időre maradhat.

Ami a kinevezendő igazgató személyét illeti, erre nézve a Római Történeti Intézet bizottságának a javaslat megtételére szabad kezet engedek és a Károlyi-kormány követelését nem kivánom fenntartani.

Budapest, 1920 január hó 27-én.

A miniszter helyett:

h. államtitkár.

Nagyméltóságu

Dr. B e r z e v i c z y A l b e r t Urnak, mint a Magy. Tud. Akadémia és a Római Tört. Intézet bizottsága elnökének,

B U D A P E S T.

2/k. 1920. február 2.

109

1920

Kiadatik áldásyAnkl
l. t., biz. előadónak.

Budapesten, 1920. febr. 7.

Fl
főtitkár

A magyar vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

207341/1919. szám.

B. XVI.

A m.évi november 28-án 731 sz.a. kelt nagybecsü előterjesztésére van szerencsém Nagyméltóságodat értesiteni, hogy a Római Történeti Intézet igazgatójának kinevezését ez idő-szerint sürgetni nem kivánom és Nagyméltóságodnak azt az álláspontját, hogy az Intézet müködésének ujból való megkezdése csak a békekötés után történhetik, a magam részéről is helyeselvén, az igazgatói állás betöltése erre az időre maradhat.

Ami a kinevezendő igazgató személyét illeti, erre nézve a Római Történeti Intézet bizottságának a javaslat megtételéfe szabad kezet engedek és a Károlyi-kormány követelését nem kivánom fenntartani.

Budapest 1920 január hó 27-án.

A miniszter helyett:

dr.Tóth sék.

h. államtitkár

Nagyméltóságu

Dr. B E R Z E V I C Z Y A L B E R T urnak, mint a

Magy.Tud. Akadémia és a Római Tört.Intézet bizottsága elnökének

B U D A P E S T .

109

1920

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

Budapest 1920. febr.7.

Kedves Barátom!

Most már elő kell készitenünk a május első napjaiban tartandó nagygyülés programmját és ezért fordulok e sorokkal hozzád.

Berzeviczy elnökünk nagyon óhatja, hogy ez ülésnek főtárgya a Tisza István fölött tartandó emlékbeszéd legyen. Mirthogy Te voltál oly szives ez emlékbeszédre vállalkozni, azzal a tisztelettteljes kérdéssel fordulok hozzád: várhatjuk-e Tőled ez emlékbeszédet f. évi május elsejére? hajlandó vagy-e azt akkorára elkésziteni és az ünnepélyes nagygyülésen felolvasni?

Nagyon kérlek, hogy szives válaszodat mielőbb hozzám juttatni méltóztassál, mert / Isten mentsen! / tagadó válaszod esetén más fölolvasásról kell gondoskodnom.

Minden jót kivánva szivélyesen üdvözöl

régi igaz hived

főtitkár

Nagyméltóságu

Balogh Jenő r.t. urnak

S O P R O N.

110

1920.

Magyar Tudományos Akadémia

106

1920.

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

F.évi január 16-én 4209. sz.a. kelt nagybecsü átiratára szerencsém van Nagyméltóságodat mély tisztelettel értesiteni, hogy a M.Tud. Akadémia készséggel csatlakozik azon mozgalomhoz, mely hazánk és Lengyelország közt jóakaró szomszedos viszony megelapozását célozza. A tervezett lengyel magyar egyesület alakuló ülésére a mai közlekedési viszonyok közt bajosan fogunk küldhetni képviselöket, de táviratban szivesen üdvözöljük az alakuló gyülést, nona meg kell jegyeznem, hogy az Akadémia rendszerint csak tudományos vagy közmüvelödési czélu intézmények létrejötténél szokott megnyilatkozni s hogy akár személyes kiküldésről akár távirati üdvözléséről volna a jelen esetben szó, mindenesetre az előzetes hivatalos meghivást kellene megvárnunk.

Fogadja Nagyméltóságod kitünő tiszteletem kijelentését

Budapest 1920. február 7.

elnök

Nagyméltóságu

Gróf Somssich József külügyminiszter urnak

BUDAPEST

111

1920.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

Budapest, 1920. febr. 7.

112

1920.

Kedves Barátom!

Most végre mégis csak elsül akadémiai elbeszélésed! A f.évi május elején tartandó nagygyülésünk napirendjére akarom fölvenni. Megtehetem? és Te magad fogod fölolvasni vagy én kérjek meg valakit / Pekár Gyula? / hogy értékéhez méltó előadásban juttassa a közönség elé?

Szives válaszodat kéri, régi barátsággal és tisztelettel üdvözöl

igaz.hived

főtitkár

Nagyságos

Gárdonyi Géza l.t. urnak

E G E R.

112

1920.

M. T. Akadémia főtitkári hivatalának

Budapest.

Mélyen tisztelt Barátom!

A megbízást az ülésen is készséggel teljesítem.
A felolvasást Pekár Dániel dísznek ülésére vállalja.
Kérlek: szólj neki. Ha neki más ülése van,
Sebestyén Gyulának.
A kéziratot ajánl. küldje meg Bálnak.
Díjat nem fogadok el érette.

Tisztelő barátod és Eső szolgád:

Eger 1920. II. 10.

Gárdonyi

Ad 112

1920

MAGYAR MINISTERELNÖKSÉG.

Méltóságos Főtitkár Ur!

Folyó évi január hó 29.-én kelt nagybecsü értesitése kapcsán közlöm, hogy a Herczeg Ferencz, akadémiai másodelnök ur megbizásából a fővárosi nyomor enyhitésére felajánlott 800 K./Nyolcszáz kor./adomány hozzám érkezett.

Fogadja Méltóságod kitünő tiszteletem kifejezését

Budapest, 1920.évi február hó 4.én.

Teleki

ministerelnök.

Méltóságos

H E I N R I C H G U S Z T Á V

akadémiai főtitkár urnak

B u d a p e s t.

Magyar tudom. Akadémia.-

érk. 1920. február 9

MAGYAR MINISZTERELNÖKSÉG.

114

1920

Genève 1919. nov. 16.
Pension Regina.

Nagymélt.ságos

Dr Berzeviczy Albert v. b. t. t. urnak

mint a M. Tud. Akadémia elnökének tisztel.

A legnagyobb felháborodással és megdöbbenéssel értesültem arról, hogy a M. T. Akadémia ifjabb bölcsészeti osztályának elnökét, Pikler Gyulát, a budapesti Tanácsköztársaság kiküldöttei letartóztatták. Nem hiszek meg semmiféle, tisztességtelen gyanúsítást ellene. Nem hiszek meg, semmi tudós vagy közéleti emberről, senkiről pongyolát utaztam el, belegyen, bele gyalázásával. Megírtam többször, a közöl közt Angol Dávidnak, hogy mindent lehet, hazát megöl. De talán még valóságtalanságokkal sem bánnak. Nagyméltóságod előtt tehát erősnek találtam az ellene, mindenki hogy mily rabszolgaságban van alapos, nem igaz. Bízom Nagyméltóságod igazságszeretetében, hogy ennek folytatását nem fogja tűrni. Mindent lehet, Budapesten megöltek, hogy semmiségekkel, illik engem vádolnak. Vagyok

Nagyméltóságodnak

alázatos szolgája

Ferenczi Sándor

Vettem 9$\overline{20}$. febr. 5én.

Vereinsk

113

1920.

Ostatandó

Akad

P. 1888 sz.

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Budapest, V., Bálvány-utcza 7. sz.

Chèque- és clearingszámla a magyar postatakarékpénztárnál:
16117. szám.
Giroszámla az Osztrák-Magyar Banknál.

Budapest, 19 20. február 7.

A Magyar Tudományos Akadémiának

Budapest.

P. Van szerencsénk értesiteni, hogy Kókai Lajos urtól póstatakarékpénztár utján 1/4 évi bér fejében

mai napon

K -300.- f., azaz: Háromszáz korona ----------

érkezett hozzánk, mely összeget a t. Akadémia

folyószámlája javára könyveztük. Egyuttal megterheltük a fenti folyószámadást póstatakarékpénztári jutalék és költség fejében K.-.12 f-el.

Teljes tisztelettel
MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Nyomtatvány-minta 222 1919. I. 2000. — Franklin-Társulat nyomdája.

Érk. 1920. február 9.

115
1920

Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság

IGAZGATÓSÁG.

Budapest, 1920 február 6.
VIII., Üllői-ut 18.

A

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

Nagytekintetü Elnökségének.

BUDAPEST

Az öt esztendős háboru mindent elpusztitó orkánja mélyen feldulta a magyar könyvkiadó és könyvterjesztési vállalatok fejlődésnek indult talaját is. Az ezt követő siralmas gazdasági állapotok és az ezzel járó bizonytalanság továbbra is bénitólag hat a könyvkiadók és könyvterjesztési vállalatok üzletvitelére.-

Ennek daczára intézetünk meg nem riadva a jelenben uralkodó sivár gazdasági helyzettől, bizalommal tekint a jövőbe és minden módot megkeres arra, hogy hivatásának megfelelően a kultura terjesztése érdekében továbbra is azzal az intenzivitással foglalkozzék, mint azt a multban is tette. Ettől a szándéktól vezéreltetve és keresvén a lehetőségét annak, hogy a gazdaságilag erősen megviselt magyar középosztálynak miképen könyitse meg és tegye lehetővé azt, hogy a mai viszonyok mellett sem legyen könyvtelen az irodalom és tudomány jelesebb és nélkülözhetetlen termékeit nélkülözni, arra az elhatározásra jutott, hogy javaslatot tesz a mélyen tisz-

./.

Kérni Tesvérek Irodalmi Intézet Közgyűlésének

Budapest, 1910. ...

JEGYZŐKÖNYV

felett Elnökségünk arra nézve, hogy megvesző a Tudományos Akadémia kanyaka - lat vállalata kiadványainak jelenlegi készletét és ezután megjelenő összes kiadványait a Tudományos Akadémia könyvkereskedésében árusíttassa el, hogy a közönség az árusítás tekintetében is egyenlő előnyökben részesüljön.

Ugy Bondájuk, hogy a Magyar Tudományos Akadémiát nem kötik azon intézkedések, melyeket a Tudományos Akadémia könyvkereskedésében árusított összes kiadványaira nézve megállapítottak, hogy a könyvkereskedői kiadványból kb: 40.000 kötet van készleten. Ezt a 40.000 kötetet majdnem ,készpénzzé tétetlen

-nek tekintik, mivel mindaddig, míg ezek javaslatunk elintézést nem nyer, vásárlót nem találnak.

Tisztelettel jelentjük a következő :

Tisztelettel kérjük mélóztassék elébbi javaslatunkat megfontolás tárgyává tenni és annak elintézéstől bennünket mielőbb értesíteni, mivel utazásra, ruházkodásra és étkezésre nem nyer, vártunk akaratunk ügyében tervezünk kivitelével.-

Kérjük továbbá a Magyar Tudományos Akadémiát, hogy a könyvkereskedői árusítás alá bocsátandó összes kiadványainkat a Tudományos Akadémia könyvkereskedésében árusítsa el, hogy a közönség az árusítás tekintetében is egyenlő előnyökben részesüljön.

Mindezekről bátorkodunk a Magyar Tudományos Akadémiát értesíteni

ellenében átvenni és annak értékét 2.- korona 50 filléres egységáron, vagyis összesen 100.000.- azaz E g y s z á z e z e r k o r o n á é r t megvenni. Amennyiben a készlet ezen a számon felül, vagy alul volna, a vételösszeg kötetenként 2.- korona 50 fillérrel apad, vagy növekszik.

Az elől sem zárkózunk el, hogy az Akadémia egyéb, tömegesen terjeszthető kiadványaira vonatkozólag is ajánlatot tegyünk, mivel törekvésünk ezzel az akcióval odairányul, hogy megkönnyítsük a szükös anyagi körülmények között élő egyéneknek is a foglalkozásukhoz és tanulmányaikhoz szükséges műveknek a lehető legelőnyösebb feltételek mellett való megszerzését.-

Ajánlatunkkal kapcsolatosan csak az az egy kérésünk van, hogy a lehető legrövidebb időn belül vétessék tárgyalás alá és amennyiben ajánlatunkat a nagytekintetű Elnökség elfogadná, nekünk az ügylet végleges elintézésére a határozathozataltól számított 8 napi határidőt engedélyezni méltóztassék, melynek lejárta után az ügyet a mélyen tisztelt Elnökség egyetértésével végérvényesen lebonyolítjuk.

Ajánlatunkat és magunkat nagybecsű figyelmükbe ajánlva, vagyunk a nagytekintetű Elnökségnek

kiváló tisztelettel

készséges hívei:

RÉGI TESTVÉREK IRODALMI INTÉZET

Dr Kéntó gyakorlattal

Feb. 1920. Postcard

716

1920

Budapest, 1920. február 7.

A Magyar Tudományos Akadémia tekintetes Elnökségének,

Budapest.

Szándékom egy alapitványt létesiteni, amelynek kamat hozadéka minden évben pályázatra szolgáljon oly népjóléti aktuális kérdés megoldására, mely valamely sociális, kulturális, vagy gazdasági jelentőséggel bir. Kiterjeszkedhetik tehát a tárgy közérdekket érintő oktatási, lakás, élelmezés, kereseti, vagy más egyéb mindenkor aktuális ügyekre.

Igaz ugyan, hogy ezen tárgykör nem tartozik szorosan a Tudományos Akadémia ügysorozatához, tekintettel azonban az ismert Wahrmann dijra, melynek alapja tudtommal közgazdasági irányu, én is fennti javaslatomat, mint utdományos alapon megoldandót, előterjeszteni bátorkodom.

Az alapitvány összegét K 10.000. - 5 1/2 %-os hadikölcsön képezné, melynek évi kamat hozadékát -- K 550. - összeget - ha az állam nem folyósitaná, lehetőség szerint magam állitanám rendelkezésre.

Kérem nyilatkozatukat, vajjon tervezet javaslatomat érdemben elfogadni hajlandók-e és maradok mellékelt cimre hivatkozással

teljes tisztelettel

Herz Victor s.k.

117

1920

Budapest, 1920. február 7.

A Magyar Tudományos Akadémia tekintetes Elnökségének,

Budapest.

Szándékom egy alapitványt létesiteni, amelynek kamat hozadéka minden évben pályázatra szolgáljon oly népjóléti aktuális kérdés megoldására, mely valamely sociális, kulturális, vagy gazdasági jelentőséggel bir. Kiterjeszkedhetik tehát a tárgy közérdekeket érintő oktatási, lakás,élelmezés,kereseti, vagy más egyéb mindenkor aktuális ügyekre.

Igaz ugyan, hogy ezen tárgykör nem tartozik szorosan a Tudományos Akadémia ügysorozatához, tekintettel azonban az ismert Wahrmann dijra, melynek alapja tudtommal közgazdasági irányu, én is fenntí javaslatomat, mint utdományos alapon megoldandót, előterjeszteni bátorkodom.

Az alapitvány összegét K 10.000. - 5 1/2 %-os hadikölcsön képezné, melynek évi kamat hozadékát -- K 550. - összeget - ha az állam nem folyósitaná, lehetőség szerint magam állitanám rendelkezésre.

Kérem nyilatkozatukat, vajjon tervezet javaslatomat érdemben elfogadni hajlandók-e és maradok mellékelt cimre hivatkozással

teljes tisztelettel

Herz Victor s.k.

117

1920

Nagyméltóságú Elnök Úr!
Kegyelmes Uram!

46-évi megszakadatlan, sokszor felette nehéz munkálatain, a miből több, mint 33 esztendőt az Akadémia szolgálatában töltöttem el, immár elérkezettnek az utolsó stációhoz, — különösen az utolsó évek nagy gondjai és megpróbáltatásai testileg-lelkileg megviseltek. Bíkemni vágyom.

Ezért tisztelettel és alázatosan kérem Nagyméltóságodat, kegyeskedjék nyugdíjazás iránti jelen folyamodványomat, illetésemre vonatkozó pártfogó támogatásával a Nagyte. Kir. Testvér Igazgató-Tanácshoz terjeszteni, egyben azzal a javaslattal, hogy 30 év óta elfoglalt, 3 szobából és a mellékhelyiségekből álló lakásomat, úgy, mint pl. özv. Heller Ágostné főkönyvtárnok özvegye, ón és családom is, egy méltányosan megállapítandó évi bérösszegért tovább is lakni megtarthassam.

És most búcsúzom. —

Fogadja Nagyméltóságú Elnök Úr és kérem tolmácsolja a Nagytekintetű Igazgató Tanács előtt el nem apadó hálámat azért is, hogy megválaszthott, azért is, hogy jóindulatába mindég érdemesnek tartott. Köszönöm, igaz szívből melegen köszönöm.

Hazafiui és családszeretettel Kegyelmes Uramat és a Nagytekintetű Igazgató-Tanács kegyeibe ajánlom és vagyok,

Budapest, 1920. február 10

mély tisztelettel

Thaisz

gyűrűk.

Érk. 1920. febr. 10.

118

1920.

- Tiszteletes Sárbok
Lakbér ügyében

Nagyméltóságú Elnök Úr!
Kegyelmes Uram!

Az Igazgató-Tanács 1919. október 23-iki tartott ülésében a bolgák festőiparát illetően, egy e célból kiküldött bizottság javaslatára egy intézkedést, hogy tekintettel a beszerzési nehézségekre, az eddig évenként kapott 15 mm. fűrészhelyett, 1919. nov. 1-től 1920. október 31-ig terjedő időre, megváltási összegül személyenként egyezer (1000) koronát kapjanak. Ez az összeg nekik ki is utalványoztatott.

Ugyanezen ülés tárgyalta az ón csiszolószemnek festési anyaggal való ellátását is és azt a - pelem kiírt cikkben közölt, határozatot hozta, hogy az eddigi 33-éves gyakorlat megváltoztatására nem lát okot. E gyakorlat szerint évenként 5 mm. szenet és egy ölfával tüzelő fát vetem igénybe. Minthogy azonban se fát, se szenet nem kaptam, e határozat alapján az Akadémia pincéjéből 26 métermázsa (C3 13 mm.) szenet hordattam a pincémbe. Közben beteltem a további kérés és kérelemre, hogy miért, a következő átiratii-másolatot kaptam: „Országos Szénbizottság. Budapest. Magyar Tudományos Akadémia Budapest. Folyó hó 11-én kelt 758/1919 sz. leiratukra közöljük, hogy a M. Tud. Akadémia épületgondnoka, Tóth Károly részére legfeljebb 10 mm. szénnek kiszolgáltatását engedélyeztük az Akadémia fűtőkészletéből. Budapest, 1919. dec. 15-én. Olvashatatlan aláírás igazgató. A másolat hiteléül. Budapest, 1919. december 17. Heinrich s. k. főtitkár."

Utánna jártam és leírásoltam a leiratkozott 758 számú átiratot, de tartózkodva a kritikától, csakis azt a tényt szögezem le, hogy a tudvalevőleg Akadémia legfőbb fórumának, az Országos Tanácsnak egy korábbi, végül foganatosítandó határozata egy rajta kívül álló, egészen idegen bizottság felülbírálata alá bocsáttatott, — és pedig nem kaptam meg az engemet még megillető 37 mm. szenet és egy ölfával fát.

A fentiek alapján mély tisztelettel kérem Nagyméltóságú Elnök urat, kegyeskedjék kártalanításomra irányt az Országos Tanácsnál méltányos javaslatot tenni.

Kegyelmes Uramnak,
Budapest, 1920. február 7.

mélyen tisztelő alázatos
Tóth
Károly
festőmester
Budapest.

Ér. 1920. febr. 10.

119

1920.

Gondnok urnak.
Elnök.

Magyar Tudományos Akadémia

120
1920.

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

Hivatkozással Nagyméltóságod hivatali elődének 8969/11/1916 sz. a. 1916. január hó 25-én kelt átiratára szerencsém van tisztelettel kérni, Nagyméltóságodat, hogy a Hadtörténeti Bizottságnak az 1918/19 költségvetési év II., az 1919/20. év I. és II. felére esedékes dotatióját / egy évre 9000 K / összesen 13.500 azaz tizenháromezerötszáz koronát kiutalványozni és a szokott módon pénztárunknak, a Magyar Földhitel-Intézetnek / V. Bálvány-u 7. / megküldeni méltóztassék.

Fogadja Nagyméltóságod kitünő tiszteletem kijelentését

Budapest, 1920. február 10;

elnök

Nagyméltóságu

Friedrich István

hadügyminiszter urnak

B U D A P E S T

120

1920

120
1920.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Hivatkozással Nagyméltóságod (Ürmöli elődének) 8969/ii./1916. sz. a. 1916. január hó 25-én kelt átiratára, nevemben van tiszteletteljes kérni Nagyméltóságodat, hogy a Hadtörténeti Bizottságnak az 1918/19 költségvetési év II., az 1919/20. év I. és II. felére esedékes dotációját (egy évre 9000 K), összesen 13.500 azaz tizenháromezerötszáz korona kiutalványozni és a szokott módon pénztárunknak, a Magyar Földhitel-Intézetnek (V. Bálvány-u. 7.) megküldeni méltóztassék.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem kijelentését.

Budapest, 1920. február hó 10-én

elnök

Nagyméltóságú

Friedrich István

kereskedelemügyi miniszter úrnak

Budapest.

Kiadandó!
II. 16
Vercsey

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

1920
121

Igen Jónás Károly alsó gondnok úrnak

Budapest.

Veszem a-hó 10. kelt beadványát, melyben nyugdíjaztatását kéri s melyet az Igazgatósági Tanács legközelebbi ülése elé fogok terjeszteni.

Miután azonban az Igazgató-Tanács elhárító akadályok miatt e hó végéig határozatot hozni, f. évi január 31. lejáró próbaidejét f. február hó végéig tovább meghosszabbítom.

Budapest 1920. február 11.

Kiadandó
H. 11.

Bernáth
elnök

A másolat hitelességét

121

1920

Magyar Tudományos Akadémia.

128

1920.

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága f.é. január hó 20-án tartott ülésén elhatározta, hogy "A Magyar Nyelvtudomány Kézikönyve" czimü kiadványában a magyar tulajdonnevekre vonatkozó fejezetek megirásával Pais Dezsőt bizza meg, aki épen ebbe a körbe vágó munkásságért 1913-ban dicséretében részesitett, mint az 1918-ban megjelent legjobb nyelvészeti értekezés szerzőjét pedig a Sámuel-dij odaitélésével tüntetett ki.

A Magyar nyelvtudomány ezen nemcsak tudományos, hanem nemzeti szempontból is nagy fontosságu ágának feldolgozásánál szerzőnek kevés előmunkálat áll rendelkezésére, ugy hogy csak rendkivül széleskörü anyaggyüjtés, továbbá számtalan részletkérdés tisztázása után kezdheti meg a tervezett kézikönyvbe foglalandó tudnivalók összeállitását. Ezért a feladatot a kitüzött határidőig sikerrel csupán akkor oldhatja meg, ha teljes munkaerejét ebben az irányban fejtheti ki.

Nagyméltóságu

Haller István

vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak

B U D A P E S T

122
1920

Azért a Magyar Tudományos Akadémia jelzett alapvető vállalkozásának és a magyar tudománynak érdekében mély tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, hogy Pais Dezsőt a középiskolai tanitás teendői alól fölmenteni szíveskedjék.

Fogadja Nagyméltóságod kitünő tiszteletem kijelentését

Budapest, 1920. febr. 1?.

elnök

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

BUDAPEST V., BÁLVÁNY-UTCZA 7. SZ.

CHEQUE- ÉS CLEARINGSZÁMLA A M. KIR. POSTATAKARÉK-PÉNZTÁRNÁL: 16117. SZÁM.
GIROSZÁMLA AZ OSZTRÁK-MAGYAR BANKNÁL.

Dr.H. 6024 sz.

Budapest, 1920. február 6.

A

Magyar tudományos Akadémiának

Budapest.

Van szerencsénk értesiteni, hogy korábbi előjegyzésünk alapján felvettünk a IX.ker.magyar állampénztárnál a muzeumi növénytári osztály és a tört. képcsarnok által bérelt helyiségek negyedévi lakbére fejében

K 8,950.- t,

továbbá az intézetünkhöz átszármaztatott miniszteri leirat alapján a Római magyar történeti Intézet részére engedélyezett államsegély fejében

K 10,000.- t, mely összegeket a t. Akadémia folyószámadása javára könyveztük.-

A fenti lakbér felvétele czéljából a vonatkozó fizetési könyvecskét a t. Akadémia letéttjéből kivettük, s miután a kifizetés abban bejegyeztetett azt a letétbe visszahelyeztük.-

Teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

123

1920

Érk. 1920. febr. 12.

124
1920.

Sopron, 1920 II 10.
Deák tér 37.

Méltóságos Főtitkár Ur!
Igen tisztelt barátom!

A 110 számu b. felszólításra, melyet épen most vettem, sietek a következőket válaszolni:

A boldogult nagy emlékü pártvezérem felett tartandó emlékbeszéd első szövegezésének jelentékeny részével készen vagyok, sőt a kéziratot tisztá-

zás végett megbízható alkalmat felhasználva, Budapestre is küldtem. Lépéseket tettem, hogy egyes adatokat a családtól, kisebb dolgozatokat, beszédeket más uton megszerezhessek.

Itteni munkámnak legnagyobb részét a beszéd kiegészítésére és átdolgozására fordítom.

Természetesen a legnagyobb megtiszteltetésnek tekintem, ha Akademiánk megbízásának május 1-jén megfelelhetek.

Az utóbbi években is annyi váratlan akadály merült nálam is fel, hogy Jakab apostol tanácsát követve, csak annyit mondhatok: ha élek és tehetem ott leszek és magam olvasom fel a beszédet; ha pedig az Isten másként rendeli, már gondoskodtam, hogy a kéziratot egyik társunk az elnök ur" ő Exc.-jának átadja.

Az elnök urnál is mély tiszteletét jelenti igaz nagyrabecsüléssel

Balogh Jenő

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

126
1920.

Az

Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület

tek. Elnökségének.

Budapest.

Ma érkezett becses beadványára szerencsém van értesíteni, hogy az Akadémia helyiségei március 21-ére rendelkezésére vannak.

Kiváló tisztelettel

Budapest 1920, február 13.

főtitkár

AS 126

1920

Sz.87/1933.

A Magyar Tudományos Akadémia Nagytekintetü
Főtitkári Hivatalának

Budapest

Nagytekintetü Főtitkári Hivatal!

A tisztelettel alulirott Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület folyó évi rendes gyülését márczius hónap 26-án, vasárnap délelőtt 9 órától kezdődően szándékozván megtartani megfelelő tágas saját helyiség hiányában ez alkalommal is kéri az első emeleti tanácskozó teremnek a közgyülés czéljára való kegyes átengedését.

A minek reményében vagyunk

Budapest, 1933. február hó

teljes tisztelettel

OSZÁGOS MAGYAR BÁNYÁSZATI ÉS KOHÁSZATI EGYESÜLET

Zsigmond
elnök

Lukcsics Lajos
titkár

126

1920

IV. Irodalomtörténeti Bizottság.

Rendelkezésre állott { 10.853·60 K.,
(a Karinthy-Kiadóval együtt)

de a bizottság nem volt módjában
készülő kiadványait megjelentetni, v mi-
vel díjazási díjat sem fizetett, kiadása pedig
tőkén nem volt. 1920-ra reális költség-
vetést nem lehet készíteni, mi-
vel még a bevételeink is bizonytalanok,
a kiadási szaporulat szerint

Marad 1919-ről	K. 10.853·60
Évi dotáció	9.500·—
Karinthy-kiadásból	3.000·—
összesen	K 23 353·60

Ennyi állami rendelkezésünkre. Kiadványaink
várnak még nagy számban javaslatot
Fenni.

Érk. 1920. február 13.

Cenzurat.

127/1920

Budapest, 1919. november 15.

T. C.

KÖVETELÉSI SZÁMLA.

Van szerencsénk értesíteni, hogy az üzleti költségek tartós nagymérvű emelkedése folytán mi is, miként a többi helybeli pénzintézet, kénytelenek vagyunk — a b. számláj[án ukon] alkalmazott jutalékfeltételek változatlan fenntartása mellett — bankszerű műveletek keresztülviteléért a mai naptól

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

Méltóságos

Óváry Lipót úrnak

a M. Tud. Akadémia tagjának

Ujpest

Óváry-villa.

Hivatalból.

Portómentes.

Számadás

a Kazinczy Ferenc emlékére emelt mauzoleum 1919 évi bevételei s kiadásairól.

		Bevétel	Kiadás
A múlt évről fedezetlen		K f.	102 K. 69 f-el
1. Január	(1. sz. alatt)	1000. —	
2. A kerek pármai frankok	(2. sz. alatt)		40. —
3. „ Februári „	(3. sz. alatt)		40. —
4. „ Márciusi „	(4. sz. alatt)		40. —
5. „ Áprilisi „	(5. sz. alatt)		40. —
6. „ Két havi végkielégítése	(6. sz. alatt)		80. —
7. Kanotai a kerek felének Regovszkijra a Akadémia utalása	(7. sz. alatt)		100. —
8. A kerek májusi fizetése	(8. sz. alatt)		40. —
9. „ júniusi „	(9. sz. alatt)		40.
10. Tűzkárbiztosítás	(10. sz. alatt)		39. 99
11. A kerek júliusi fizetése	(11. sz. alatt)		40. —
12. „ Augusztusi	(12. sz. alatt)		40. —
13. „ Szeptemberi	(13. sz. alatt)		40. —
14. „ Októberi	(14. sz. alatt)		40. —
15 „ Novemberi	(15. sz. alatt)		40.
			762. 18

	Ker.	Kiad.
		762 18
16. A kertész decemberi fizetése (Lakbér)		40 K.
17 Bérkocsi és postaköltség		150 K.
Összes kerészet		1000 K
összes kiadás		952 K. 18

Maradvány 47 K 82 f.

A kimutatott eredmények okául úgy vélem kérjem elismerni, hogy a kiadásokat a park-kisztogatási költség megtakarításával s a kertész szakszerű tűzifa-felleltetésének megvonásával a minimumra csökkentettem.

Úgy, hogy az elsőrendű körülmények a park megvizsgálása s kezelési eljárás tüzetesebb ismertetése által igen nagy kárukat okozhatnak. Egy pótmunkálat valahogy még csak elviselhető. A kertész nem lenne talán minden kényelem nélkül kitanítható.

A 6. és 7. a. tételek megszüntetésével a fűtőházi épület számára ajánlatot annak beadásával, amelyben kijelentettem volt kész tenni, Bügre Imre felesége. 1919 évi április 12 én történt megerősítésével megegyezését.

Úgy vélem: helyesen járok el, ha a tn. kir. Akademia részére, megbízás vállalásához kérésemmel adózom a jobb sorsra érdemes nő emlékének.

Emberes dolgozni találtam mindig, hogy a valóságból a mint azzal kilépett Bügre kertész mindenkor tapasztalt jóindulatát mérni szerény önmagával honorálhassam.

Az előírott kerten kívül helyet egy arborétum : Baron. dik Sándorral kiállítottam be, aki arravalóságának mára nem csekély jelét adta.

Helyénvalónak találnám, ha a városi kirendelt akadémia a személyválasztás alkalmával a kertészi jártasságon kívül a mai ízlésbeli igényen ~~[illegible]~~ nem illő kari 40 korosnál annak az ifjabb szegnek legalább is kötelezővé emelné, illetőleg az általány felemelésével nekam csere módot nyújtana.

Az általány emelése másképpen nem lenne elkerülhető, mert a folytonos kiadás-megtakarításnak elvégre is vannak a kezelő személlyel járhatnak, hogy a park diszkert-jellegét teljesen elvesztik.

Figyelmet érdemel a virágkötés a "Fenyő"-állomány megtelepítésén kívüli megfelelő alkalmazására is. A fenyőket valami kellemes illat jellemzi, ami nagyobb mértékű felfrissülést nem biztosítana.

Példakénti volna a Gyümölcsös is.

— . —

A parkunk a legújabb bővítés ellenére sincsen tájvegetáció alig van.

A mauzóleumot nem tartanék nyitva, a miatt, mert a későbbi behívásakor a berendezés, illetve elhelyezésnek nagyobb részét átrendelhettem a nagyobb biztonság végett Sárospatak ref. főiskolája könyvtárába a ereket a könyveket még most is tartom időszerűnek visszarendelni.

Különben, hogy feltételem nem volt egészen alaptalan, felemlítem, hogy kastély-

sebb értesülésem szerint, nem nyugszanak,
de a kormányon lovagjai sürgetik rendeletek sép-
halom mintegy dolgainak s csak dr. Amb-
rózy Ágoston barátom diplomatiai pályá-
jára tartva szerény véleményemet az elhará-
zodásról nyugodtan

Kiváló tisztelettel vagyok

Sátoraljaújhely 1920 január 16

a M. T. Akadémiának alázatos
szolgája:

Erdős Rénye
törvényszéki bíró, a néphatalmi mozgalom
gyűjtője.

02 b.l.

1128

Érk. 1920. febr. 13.

Kedves Manyikám!

Itt küldjük mi is az Anmusék diszmojat, csak az Isten adná hogy szerencsésen megérkezne hozzátok. Most volt alkalom s nem tudtuk a felszállítását másképp kiokoskodni. Légyszi-ves ha megérkezik mindjárt távirátozni Mátyásföldre, hogy a disznó ott van, jöjjenek érte. Ne jó volna a ládát felnyitni, hogy a füssen csomagolt hus össze ne melegedjen. Bár Kál-mán ott lenne, hogy felvinné! A lencse, bab ésa méz is az Anmuséké.

Irj Manyikám, hogy érkezett meg, nagyon aggódunk miatta.

Csókolunk mindnyájatokat szeretettel

Bózsy

Nyugta

80 azaz nyolcvan koronáról, mely ömeget a M. Tud. Akadémia szolgálatából való megválásom alkalmából Emődy Lajos gondnok ártól véghiolegités, illetve jutalom cimén felvetem.

Hajhely 1919 Április 30

Bögre Imre

kertész

Szelvény
A címzett által visszatartandó.

Utalványozó: Magyar Földhitelintézet Budapest

Utalványozott összeg: 1000 - K —— f.

sz. wa.

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

BUDAPEST, V. BÁLVÁNY-U. 7.

CHEQUE- ÉS CLEARINGSZÁMLA A M. KIR. POSTATAKARÉK-
PÉNZTÁRNÁL: 16117. SZÁM.
GIRÓSZÁMLA AZ OSZTRÁK-MAGYAR BANKNÁL.

Budapest, 1919. január hó 9.

Nagyságos Emődy László törvényszéki biró urnak

Sátoraljaujhely.

P

Van szerencsénk értesiteni, hogy a Magyar tudományos akadémia nevében átutaltunk ma Nagyságodnak postatakarékpénztár utján, fizetési utalvánnyal

K.1000.-t, mely összeg kézhezvételének szives elismerését kérve, vagyunk

teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

Nyugta

40 azaz negyven koronáról, mely összeget korténi fizetésemnek a f. év Április havára erő néne fejében Kmödy Lázló gondnok úrtól a mai napon hozz felvettem: elismerem.

Sátoraljaújhely 1919 ári Április 30

Bögre Imre

kontéz

Nyugta

40 korona azaz Negyven koronáról, mely összeget a széphalmi Kazinczy mauzuleum és park felügyelete czímén járó fizetésemet Emödy László gondnok Urtól folyó évi márczius hóra hogy felvettem elismerem.–

Sátoraljaujhely 1919 április hó 1 én

Bögre Imre
kertész

Nyugta

40 korona azaz Negyven korona, mely összeget a széphalmi Kazinczy mauzuleum és park felügyelete czimén járó fizetesémet Emödy László gondnok Urtól f.évi február hóra hogy felvettem elismerem.–

Sátoraljaujhely 1919 márcz. 1

Bögre Imre
kertész

Nyugta

40 Korona azaz Negyven Korona, mely
összeget a szépholmi Kazinczy mauzuleum és park felügyelete czímén járó fizetésemet Ernődy László gondnok Urtól f. évi januárhóra hogy felvettem elismerem.-

Sátoraljaujhelz 1919 február hó 1én

Bögre Imre
kertész

Nyugta.

40, azaz negyven koronáról, mely összeget, mint évi kertészi fizetésemnek f. évi. november havi részletét Emődy László gondnok urtól felvettem.

Sanjhely, 1919. december 7.

Bandik János

kertész

Nyugtató

40 azaz Negyven koronáról, mely összeget a M. T. Akadémiától járó kertészi fizetésemnek f. évi Július hóra eső részre fejében Emődy László gondnok urtól a mai napon hogy felvettem, elismerem.

Látoraljaujhely, 1919. augusztus 1.

Bandik János
kertész.

3.

Sajtsely ügynökség

MISKOLCZ 1916 jul 13

19 évi hó Ér 1187 KORONA 39.49

Alulirott kötelez mag, hogy 19 évi 1916 jul 12 hó napján ezen díjkötelezvény alapján az Első Magyar Általános Biztosító Társaságnak

KORONA Harminckilenc 49

mint a társaság MISKOLCZ i főügynöksége által kiállitott 1043514 számu kötvény után esedékes tüzbiztositási dijat MISKOLCZ ban, a társaság fent megnevezett főügynökségének pénztárába befizet

Szerződő neve: Emődy László

" lakása: Szephalom

Emődy László

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG. Kötvény sz. 1043514

Az 1883 ik évi VIII. törvénycikk értelmében a bélyegdíj közvetlenül fizettetik.

Hamburger és Bukholz Budapest

T. o. 37. sz. Díjkötelezvény. 400,000 drb. 1916. II/21.

Nyugtató

40 azaz Negyven Koronáról, mely összeget a. cl. T. Akadémiától járó kertészi fizetésemnek f. évi Június hó-ra első részre fejében Emődy László gondnok úrtól a mai napon hogy felvettem, elismerem.

Lajthely, 1919. júl. 1.

Bardik János
kertész

Nyugtató

40 azaz Negyven koronáról, mely összeget a M. T. Akadémiától járó kertészi jutalomnak f. évi Május hóra eső része fejében Emődy Lágló gondnok urtól a mai napon hogy felvettem, elismerem.

Soujhely, 1919. jún. 1.

Bandl János
kertész

Jegyzék:

Egy darabb kosszorú az Akadémia
részére 100 koronna az az szár-
koronna — Köszönettel felvetten

Bretz Gusztáv

S.-A. Ujhely 1919 Jünni.

BRETZ GUSZTAV
S.-A.-UJHELY.

(Nyugta)

40, azaz Negyven koronáról, mely összeget, mint kertészi fizetésem 1917. évi december havi részletét a mai nyom. Emőrly László gondnok urtól felvettem.

Sátoraljaujhely, 1929. jan. 8.

Bandik János
kertész

Nyugta

40, azaz Negyven koronáról, mely összeget,
mint f. évi szeptember hóra első fizetésemet Emődy László
gondnok úrtól felvettem.

S. a. Ujhely, 1919. október 5.

Banelik János
kertész

Nyugta

40, azaz Negyven koronáról, mely öggzeget, mint kertészi fizetésem Október hónapra eső részét Emődy László gondnok úrtól felvettem.

Sátoraljaujhely, 1919. nov. 1.

Bandik János
kertész

Nyugta

40, azaz Negyven koronáról, mely összeget a M. Tud. Akadémiától járó kertészi fizetésemnek f. évi Augusztus havára eső része fejében Emőd. László gondnok úrtól a mai napon hogy felvettem, elismerem.

Sátoraljaujhely, 1919. szeptember 1.

Bandik János

kertész

MAGYAR KÜLÜGYMINISZTÉRIUM

2074/1920

1.

A Magyar Tudományos Akadémia január 30án 82/1920 szám alatt kelt átiratában közölt készségét, melylyel a Római Történeti Intézet római épületének a római magyar külügyi képviseletet részére a vendégjog alapján és ideiglenesen átengedni szives volt, őszinte köszönettel nyugtázom és a Magyar Tudományos Akadémia ama kivánságának, hogy az épület emeleti könyvtára és ugyanott egy lakószoba a használat alól vétessenek ki és azok az intézet részére a használati idő alatt is biztosittassanak, hajlandó vagyok eleget tenni. Ami dr.Vári Rezső egyetemi tanár és helyettes igazgatónak az intézet épületének a külügy részére átvétele végett Rómába való kiküldetését illeti, ehhez a magam részéről is hozzájárulok és dr.Vári Rezső ezen kiküldetésével járó utiköltségeket a külügyministérium tárcájának terhére hajlandó vagyok átvenni. Minthogy azonban jelenleg a római épület még zár alatt van és egy belga katonai misszió által van lefoglalva, utasitottam gróf Nemes Albert quirináli teljhatalmu képselőnket, hogy a nevezett ingatlan felszabaditása érdekében lépéseket tegyen, melyeknek eredményét a Magyar Tudományos Akadémiával dr.Vári Rezső utazásának végleges megállapitása céljából közölni fogom.

Budapest 1920.február 5.

A miniszter helyett

Drasche Lázár s.k.
rendk. követ és megh. miniszter.

Magyar Tudományos Akadémia

Budapesten.

129

1920

MAGYAR KÜLÜGYMINISZTÉRIUM

2074/1920

1.

A Magyar Tudományos Akadémia január 30án 82/1920 szám alatt kelt átiratában közölt készségét, melylyel a Római Történeti Intézet római épületének a római magyar külügyi képviseletet részére a vendégjog alapján és ideiglenesen átengedni szives volt, őszinte köszönettel nyugtázom és a Magyar Tudományos Akadémia ama kivánságának, hogy az épület emeleti könyvtára és ugyanott egy lakószoba a használat alól vétessenek ki és azok az intézet részére a használati idő alatt is biztositassanak, hajlandó vagyok eleget tenni. Ami dr.Vári Rezső egyetemi tanár és helyettes igazgatónak az intézet épületének a külügy részére átvétele végett Rómába való kiküldetését illeti, ehhez a magam részéről is hozzájárulok és dr.Vári Rezső ezen kiküldetésével járó utiköltségeket a külügyministérium tárcájának terhére hajlandó vagyok átvenni. Minthogy azonban jelenleg a római épület még zár alatt van és egy belga katonai misszió által van lefoglalva, utasitottam gróf Nemes Albert quirináli teljhatalmu képselőnket, hogy a nevezett ingatlan felszabaditása érdekében lépéseket tegyen, melyeknek eredményét a Magyar Tudományos Akadémiával dr.Vári Rezső utazásának végleges megállapitása céljából közölni fogom.

Budapest 1920.február 5.

A miniszter helyett

Drasche Lázár s.k.
rendk. követ és megh. miniszter.

Magyar Tudományos Akadémia

Budapesten.

Érk. 1920. február 14.

II.

129
1920

Kiadatik Áldásy Antal l. t.,
biz. előadó úrnak.
Budapest, 1920. febr. 16.

Jegyző
főtitkár

MAGYAR KIRÁLYI KÜLÜGYMINISZTÉRIUM

2074/1920

1.

A Magyar Tudományos Akadémia január 30-án 82/1920 szám alatt kelt átiratában közölt készségét, melylyel a Római Történeti Intézet római épületének a római magyar külügyi képviselet részére a vendégjog alapján és ideiglenesen átengedni szives volt, őszinte köszönettel nyugtázom és a Magyar Tudományos Akadémia ama kivánságának, hogy az épület emeleti könyvtára és ugyanott egy lakószoba az intézet részére a használat alól vétessék ki és azok az intézet részére a használati idő alatt is biztositttassanak, hajlandó vagyok eleget tenni. Ami dr. Vári Rezső egyetemi tanár és helyettes igazgatónak az intézet épületének a külügy részére való átvétele végett Rómába való kiküldését illeti, ehhez magam részéről is hozzájárulok és dr. Vári Rezső ezen kiküldetésével járó utiköltségeket a külügyministerium tárcájának terhére hajlandó vagyok átvenni. Minthogy azonban jelenleg a római épület még zár alatt van és egy belga katonai misszió által van lefoglalva, utasitottam gróf Nemes Albert quirinali teljhatalmu képviselőnket, hogy a nevezett ingatlan felszabaditása érdekében lépéseket tegyen, melyeknek eredményét a Magyar Tudományos Akadémiával dr. Vári Rezső utazásának végleges megállapitása céljából közölni fogom.

Budapest, 1920. február 5.

A minister helyett:

Dr. Lukács László

rendk.követ és megh.minister.

Magyar Tudományos Akadémia,

Budapesten.

érk. 1920. február 14.

129

1920

224/F.H. 1919. sz.

Magyar Tudományos Akadémiának

B U D A P E S T .

A magyar kormány folyó évi október hó 13-án 5291/1919 M.E. szám alatt a monarchia megszünéséből keletkező pénzügyi és gazdasági kérdések egységes intézésének biztositására a külügyminister legfelsőbb foku vezetése alatt "Magyar Felszámoló Hivatal a Békeszerződés Végrehajtására" elnevezéssel önálló hivatalt szervezett.

A fentidézett rendelet 7§-a értelmében a gazdasági élet szélsebb köreit érintő általános érdekü ügyekben az érdekeltségek közreműködésének megfelelő biztositására bizottság alakitandó, melynek elnöke a külügyminister, vagy megbizottja, a bizottság tagjai pedig egyrészt az egyes tárcák 1-1 kiküldötte, részben a rendeletileg kijelölend intézmények és gazdasági érdekképviseletek kiküldötteik.

A most érintett bizottságot az ügy érdekében mielőbb müködtetni kivánván, felkérem Cimet, hogy az 5291/M.E. számu rendelet 7§-a alapján a Békeszerződés végrehajtására létesitett Felszámoló Hivatal mellé szervezett bizottságba a maga köréből egy tagot kiküldeni sziveskedjék.

Budapest, 1919. deczember hó 10-én.

130

1920

Magyar Felszámoló Hivatal a Békeszerződés Végrehajtására.

224/F.H.1919.sz.

Magyar Tudományos Akadémiának

B u d a p e s t .

A magyar kormany folyó évi október hó 13.-án 5291/1919. M.E.szam alatt a monarchia megszünéséből keletkező pénzügyi és gazdasági kérdések egységes intézésének biztositására a külügyminister legfelsőbb foku vezetése alatt "Magyar Felszámoló Hivatal a Békeszerződés Végrehajtására" elnevezéssel önálló hivatalt szervezett.

A fentidézett rendelet 7.§-a értelmében a gazdasági élet szélsebb köreit érintő általános érdekü ügyekben az érdekeltségek közreműködésének megfelelő biztositására bizottság alakitandó,melynek elnöke a külügyminister,vagy megbizottja,a bizottság tagjai pedig egyrészt az egyes tárcák 1-1 kiküldöttje, részben a rendeletileg kijelölendő intézmények és gazdasági érdekképviseletek kiküldöttei.

A most érintett bizottságot az ügy érdekében mielőbb működtetni kivánván,felkérem a Cimet,hogy az 5291/M.E.számu rendelet 7.§-a alapján a Békeszerződés végrehajtására létesitett Felszamoló Hivatal mellé szervezett bizottsggba a maga köréből egy tagot kiküldeni szivesked jék.

Budapest,1919.deczember hó 10.-én.

A minister helyett:

h. államtitkár.

Érk. 1920. február 14.

130

1920.

Ösmer ülő elé,

(talán Fellner?)

berg

LANTOS A.

KÖNYVESBOLTJA ÉS TUDOMÁNYOS ANTIQUARIUMA

TELEFON
101–67

IV., Mehmed szultán-ut 3.

Budapest, 19 20. február hó 14-én.

Méltóságos

Reinrich Gusztáv urnak

A Magyar Tudományos Akadémia főtitkára

BUDAPEST.

Becses felhivására tisztelettel jelentem, hogy a M. T. Akadémia könyvkiadó vállalatái sorozatában megjelent könyvek teljes készletéért, mely készlet mintegy negyvenezer kötetből áll, kötve és füzve, egységárban kötetenként 5-6 koronát ajánlok.(Ami körülbelül K 240.000.- t.tenne ki.)

Megjegyzem, hogy ezen árajánlatom a leltár alapos áttekintése után módosulhat.

Az Akadémia kiadványok kulturális feladatának jobban megfelel az én terjesztésem, mely az egész ország magyar könyvkereskedelmét átfogja, mint az Akadémia terjesztési szerve.

Ha ajánlatomat méltóságod elfogadhatónak találja, ugy kérem bővebb tárgyalásra nekem alkalmat nyujtani és vagyok magamat magas jóindulatába ajánlva

kiváló tisztelettel:

Lantos A

Érk. 1920. február 14.

131

1920

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

117. könyv. 8 szám. *Budapest, 191*20. február 16.

SE1

Elismerjük, hogy mai napon intézetünk pénztárába

Miltenberger Testvérek Gyárai rt.

által

6000 *kor.* — *fillér, azaz* Hatezer korona

megbizásából

befizettetett, mely összeg czégjegyzéssel ellátott értesítés mellett a Magyar Tudományos Akadémia

folyószámadása javára fog iratni, miáltal ezen elismervényünk jogérvénye megszünik.

A MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET
FŐPÉNZTÁRA.

Nyomtatványszám 336. Franklin Társulat nyomdája.

Egyszeri.

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

132
1920

Tekintetes Főtitkári Hivatal!

Van szerencsém jelenteni, hogy az I. osztály Goldreicher Ignác r. tagot kérte föl arra, hogy néhai Herz Miksa k. tagról emlékbeszédet mondjon.

Budapest, 1920. február 11.

Kiváló tisztelettel

Kőnigsi József
osztálytitkár

Érk. 1920. február 16.

133
1920

L'Académie Royale des Sciences

et des Lettres de Danemark a le triste

devoir de vous faire part de la mort de son

ancien Secrétaire

Hieronymus Georg Zeuthen

Dr. phil., ancien Professeur de mathématique

à l'Université de Copenhague,

décédé tranquillement et sans maladie pré-

cédente le 6 janvier 1920 à l'âge de 80 ans.

Ék. 1920. február 16.

135

1920

Der Kgl. Dänischen Akademie der Wissenschaften
spricht die Ungarische Akademie der Wissenschaften
über das Ableben ihres hochverdienten Sekre-
tärs, des ausgezeichneten Mathematikers Hieronymus
Georg Zeuthen, ihr aufrichtiges tiefgefühltes
Beileid aus.

Mit vorzüglicher Hochachtung

Budapest, 24. Februar 1920.

Generalsekretär.

Budapest 1920. febr. 25.

Helyén kívüli Főtiszteletű,

Bátor vagyok idemellékelve Posch Jenőnek levelező tagsági belépési ajánlását a Földrajzi Társaságnál bemutatni.

Kiváló tisztelettel

Paulenszky
k. tag.

A magyar vall.és közokt.miniszternek jelen kelet és ügyszám alatt 1./ dr.Radnai Rezső keb.min.tan.és 2./ dr.Czakó Elemér keb.min.tanácsos urakhoz intézett átiratainak mása:

I.

Folyó évi január hó 29-én kelt felterjesztésére értesitem Méltóságodat, hogy a Római Magyar Történeti Intézet bizottságába történt kiküldetés alól, a müködéséért kifejezett köszönetem mellett, felmentem.

II.

Cimet a Római Magyar Történeti Intézet bizottságába a miniszterium képviseletében küldöm ki.

A másolat hiteleül:

főigazgató.

2'k. 1920. febr. 16.

A magyar vallás - és közoktatásügyi minisztertől.

10942/920 szám.

B.XVIII.

136
1920

./.

A Magyar Tudományos Akadémiának,

Budapest.-

Tudomás végett megküldöm.

Budapest, 1920. évi február 14.

A miniszter helyett:

[signature]

államtitkár.

A magyar vall.és közokt.miniszternek jelen kelet és ügyszám alatt 1./ Dr,Radnai Rezső keb.min.tan.és 2./Dr.Czakó Elemér keb.min.tanácsos urakhoz intézett átiratainek mása:

I.

Folyó évi január hó 29-én kelt felterjesztésére értesitem Méltóságodat,hogy a Romai Magyar Történeti Intézet bizottságába történt kiküldetés elöl,e működéséért kifejezett köszönetem mellett,felmentem.

II.

Ezimet a Romai Magyar Történeti Intézet bizottságába a minisztérium képviseletében küldöm ki.

A másolat hiteléül

P.H.

olvashatatlan aláirás s.k.

főigazgató.

A magyar vallás- és közoktatásügyi minisztertől

10942/920 szám.

B.XVIII.

136/1920

./.

A Magyar Tudományos Akadémiának

Budapest. -

Tudomás végett megküldöm.

Budapest, 1920. évi február 14.

A miniszter helyett:

dr.Pekár s.k.

államtitkár .

1920. febr. 9. ülés

64

1920

Kiírt czikk

a M. Tud. Akadémia 1919 évi decemberi 2 iki
összes ülésének

jegyzőkönyvéből.

Főtitkár mély megilletődéssel bejelenti

Platz Bonifácz l. t.

halálát.

A II. osztály fölkéretik, hogy emlékbeszéd tartása iránt határozni szíveskedjék.

Hunfalvy
főtitkár.

A II. Osztálynak.

KÁROLYI GYÖRGY, BUDAPEST

Érk. 1920. február 17.

138
1920

A II. osztály a Platz Borsi-
ája elhúnyt l. tag feletti
megemlékezéssel
Békefi Remig r. tagot bízta
meg.

A II. o. 1920. febr. 9-én
tartott ülésből.

Jegyzőkönyvi
kivonatot

Tek. Akadémia!

A II. osztály f. évi február hó 9-én tartott ülésében Reiner János t. t. jelentése alapján behatóvita tárgyává tette az Athenaeum cz. folyóirat kiadása és 5000 kor. évi hozzájárulás felől a II. osztály és a Magyar Filozófiai Társaság között az 1915. év folyamán létrejött megállapodást, mely ugyanezen évben a T. Akadémiának is bejelentetett; és a megállapodás ellenében az a határozatot hozta, hogy az Alexander Bernát szerkesztésében megjelent Athenaeum 1919. évi 3. és 4. egyesített füzetében közzétett Varjas Sándor-féle „Marx mint filozófus" czímű czikk kiadásával, miuthogy az a bolsevista rémuralmat megvalósító proletárdiktatúrának feltétlen helyeslését tartalmazza, a II. osztály és a M. Filozófiai Társaság között az Athenaeum kiadására és anyagi támogatására létrejött megállapodás érvénye minden következményével együtt megszűnt.

Budapesten, 1920. febr. 15-én

Jelenvolt az osztály ülésén:

A M. Tud. Akadémiának.

Érk. 1920. február 17.

139

1920

Kivonat

a M. Tud. Akadémia II. osztálya 1920. február 9-én tartott zárt üléséről felvett jegyzőkönyvéből.

8. Magyary Géza r. tag kéri az osztályt, hogy a Togi Monographiák 1918. évi 2000 kor. segélyének újabb folyósításáról gondoskodni szíveskedjék, mert az 1919. év elején az 1918. évi segély kifizetésére kiállított utalványt a Tanácskormány nem érvényesítette.

Az osztály erre nézve a szükséges lépéseket megteszi és a Főtitkári Hivatalt az 1918-iki segélynek újabb folyósítására megkeresi.

K. m. f.

Fejérvári
osztálytitkár

A M. Tud. Akadémia tek.
Főtitkári Hivatalának

Érk. 1920. február 17.

j40

j920

H Sz/1920.

Mathematikai és Természettudományi Bizottság.

Elszámolás 1919-ről.

Előirányzat volt 1919-re:

Maradvány 1918-ról	12925·53 k
Költségadomány 1919-re	10000·00 k
összesen	22925·53 k

Kiadás volt 1919-ben:

1. Jan. 14. Méhely Lajos előadói tiszteletdíjára	800·00 k
2. " Werner & Winter (Frankfurt a/M.) a Gelei József-féle táblák elkészítése- s kinyomtatásáért 2848 M.	9707·41 k
3. Dec. 10. Richter Aladár növénytani kutatásaira megszavazott összeg II. részlete	300·00
összesen	10807·41 k.

A bevételből	22925·53 k
levonva a kiadást	10807·41 k
1920-ra marad	12.118·12 k.

Budapesten 1920 II/10.

Méhely Lajos helyett
bemutatja
Dr Kárffy Gyula dr
előadó.

142
1920

5/1920.

Mathematikai és Természettudományi Bizottság.

Költségelőirányzat 1920-ra.

Bevétel: Maradvány 1919-ről 12 118·12 k
Évi költségadomány 10 000·00 k
összesen 22 118·12 k.

Kiadás: A Bizottság a rendelkezésére kerülő összeget eddigi munkaterve folytatására

1. Gelei József félig kiszedett munkájának befejezésére s közrebocsátására (terheli ezt a tétel már az első ívek szedése és annak őrzési díjja),

2. Hegyfoky Kabós, 3. Veress Elemér stb. elfogadott munkáinak kinyomtatásával bízza fordítani: a mily mértékben ezek az nyabb egységárakból adódó költségek (lenyomat-ív-költsége 800 pd-ban 2039·45 k egyelőre, az Athenaeum 1920 II/6 kelt közlésére nézve) egyáltalán megengedhetők.

Budapesten 1920 febr. 10.

Schaffer Gyula dr
elnök.

érk. 1920. február 17.

142
1920

Magyar Tudományos Akadémia .

222

1920.

A

Magyar Földhitelintézet

igen tisztelt Igazgatóságának.

Szerencsém vanqtisztelettel értesiteni, hogy a M; Tud. Akadémia hétfőn, f. hó 22-án d.u. 5 órakor a t. Intézet igazgatósági helyiségeiben óhajt ülést tartani.

Midőn e jelentésünknek szives tudomásvételét kérjük, kiváló tisztelettel vagyunk

Budapest 1920. ~~febr. 17.~~ március 16

a.M.Tud. Akadémia elnöksége

főtitkár

555 144

1920

1391/1920. szám.

B.V.

A néhai id. br. Wodianer Albert féle alapitvány tárgyában 1900 évi május hó 12-én 240 sz.a. kelt nagybecsü átiratában foglaltakhoz lépest kibocsátott 84.056/1900 sz. itteni körrendelet alapján van szerencsém a hozzám beérkezett tanfelügyelői jelentéseket csatolmányaikkal együtt N.T. Elnökségnek tisztelettel megküldeni.

Annak, hogy a szó alatti jelentések az ügyrendi szabályzatban megállapitott időpontig M.T. Elnökséghez áttétessenek ezuttal akadályul szolgált az a körülmény, hogy egyrészt a tanfelügyelők nagy részével nem volt meg az érintkezés lehetősége, másrészt a proletárdiktaturát követőleg a tanfelügyelőségek személyzetében beállott változások következtében a tanfelügyelők jórészt nincsenek abban a helyzetben, hogy tankerületük tanitóinak érdemültségéről nyilatkozhassanak. Ez okból és mert a legtöbb tankerületben a tanitókkal szemben a kommunismus alatti magatartásuk miatt folyamatba tett igazoló eljárás még nem nyert befejezést, most is csak 8 tanfelügyelői jelentés áll rendelkezésemre.

Bár ilyképen az anyag hiányossága miatt bizonyára sok, jutalmazásra érdemes tanitónk azuttal figyelmen kivül marad, ez talán még sem lesz akadálya annak, hogy a Wodianer-alapitványnak folyó évre eső jutalmai a beérkezett jelentésekben rendelkezésekre álló anyag alapján oda itéltessenek, figyelemmel különösen arra, hogy az ezekben a jelentésekben ajánlottak jórészt azonosak azokkal, akiket az illető tanfelügyelő már a korábbi években is javaslatra hoztak és akik közül néhányat az Akadémia biráló bizottsága mint

./.

A Magyar Tudományos Akadémia

Nagytekintetü Elnökségének

Budapest

nagyérdemü szakférfiakat a mult évi ülésében a közoktatásügyi minisztériumnak elismerés kifejezése végett figyelmébe ajánlott

Amennyiben N.T.Elnökség osztja ezt a véleményemet és a meglevő anyagot a szó alatti jutalom odaitélésére alkalmasnak, illetőleg alagandónek méltóztatik tartani,van szerencsém tisztelettel közölni,hogy a biráló bizottságban képviseletemben Dr. Gévay Wolff Nándor h.államtitkár és Dr.Szücs István miniszteri tanácsos urakat küldöttem ki.

Szives tájékozásul tisztelettel csatolom a mult évi jutalmazásra ajánlott tanitókról készült minősitési táblázatot.

Végül tisztelettel megjegyzem,hogy a nagytekintetü Elnökségnek 280/1919 sz.alatt a volt népbiztossághoz intézett átirata alpaján,a melyben emlités tétetett az elismerésre,esetleg jutalmazásra érdemes atnitó król,a tanácskormány idejében intézkedés nem történt,ezt követőleg pedig a minisztériumnak nem volt módjában a javaslatnak megfelelően intézkednie,marta szóban-lavő tanitók legnagyobb része megszállott területen van,a többire nézve a proletárdiktatura alatti magatartásukat igazoló jelentések még részben nem állanak rendelkezésemre.-

Budapest,1920.február hó 17-én.

A miniszter helyett

Dr.Imre Sándors.k.

államtitkár.

1391/1920. szám.

B.V.

A néhai id. br. Wodianer Albert féle alapitvány tárgyában 1900 évi május hó 11-én 240 sz.a. kelt nagybecsü átiratában foglaltakhoz képest kibocsátott 84.056/1900 sz. itteni körrendelet alapján van szerencsém a hozzám beérkezett tanfelügyelői jelentéseket csatolmányaikkal együtt N.T. Elnökségnek tisztelettel megküldeni.-

Annak, hogy a szó alatti jelentések az ügyrendi szabályzatban megállapitott időpontig N.T. Elnökséghez áttétessenek ezuttal akadályául szolgált az a körülmény, hogy egyrészt a tanfelügyelők nagy részével nem volt meg az érintkezés lehetősége, másrészt a proletárdiktaturát követőleg a tanfelügyelőségek személyzetében beállott változások következtében a tanfelügyelők jórészt nincsenek abban a helyzetben, hogy tankerületük tanitóinak érdemesültségéről nyilatkozhassanak. Ez okból és mert a legtöbb tankerületben a tanitókkal szemben a kommunizmus alatti magatartásuk miatt folyamatba tett igazoló eljárás még nem nyert befejezést, most is csak 8 tanfelügyelői jelentés áll rendelkezésemre.

Bár ilyképen az anyag hiányossága miatt bizonyára sok, jutalmazásra érdemes tanitónk ezuttal figyelmen kivül marad, ez talán még sem lesz akadálya annak, hogy a Wodianer- alapitványnak

./.

A Magyar Tudományos Akadémia Nagytekintetü

Elnökségének

Budapest.

folyó évre eső jutalmai a beérkezett jelentésekben rendelkezésre álló anyag alapján oda itéltessenek, figyelemmel különösen arra, hogy az ezekben a jelentésekben ajánlottak jórészt azonosak azokkal, a kiket az illető tanfelügyelők már a korábbi években is javaslatba hoztak és a kik közül néhányat az Akadémia biráló bizottsága mint nagyérdemü szakférfiakat a mult évi ülésében a közoktatásügyi miniszteriumnak elismerés kifejezése végett figyelmébe ajánlott.

Amennyiben N.T. Elnökség osztja ezt a véleményemet és a meglevö anyagot a szó alatti jutalom odaitélésére alkalmasnak, illetőleg elegendőnek méltóztatik tartani, van szerencsém tisztelettel közölni, hogy a biráló bizottságba képviseletemben dr. Gévay Wolff Nándor h.államtitkár és dr. Szücs István miniszteri tanácsos urakat küldöttem ki.

Szives tájékozásul tisztelettel csatolom a mult évi jutalmazásra ajánlott tanitókról készült minősitési táblázatot.

Végül tisztelettel megjegyzem, hogy N.T. Elnökségnek 280/1919 sz. alatt a volt népbiztossághoz intézett átirata alapján, a melyben emlités tétetett az elismerésre, esetleg jutalmazásra érdemes tanitókról, a tanácskormány idejében intézkedés nem történt, ezt követőleg pedig a miniszteriumnak még nem volt módjában a javaslatnak megfelelően intézkednie, mert a szóban levő tanitók legnagyobb része megszállott területen van, a többire nézve pedig a proletárdiktatura alatti magatartásukat igazoló jelentések még részben nem állanak rendelkezésemre.-

Budapest, 1920. február hó 17-én.

A miniszter helyett

Berkes

államtitkár

Érk. 1920. február 18.

146

1920

Másolat

1391/1920. szám.
B.V.

A néhai id. br. Wodianer Albert féle alapitvány tárgyában 1900 évi május hó 11-én 240 sz.a. kelt nagybecsü átiratában foglaltakhoz lépest kibocsátott 84.056/1900 sz. itteni körrendelet alapján van szerencsém a hozzám beérkezett tanfelügyelői jelentéseket csatolmányaikkal együtt N.T. Elnökségnek tisztelettel megküldeni.

Annak, hogy a szó alatti jelentések az ügyrendi szabályzatban megállapitott időpontig M.T. Elnökséghez áttétessenek ezuttal akadályul szolgált az a körülmény, hogy egyrészt a tanfelügyelők nagy részével nem volt meg az érintkezés lehetősége, másrészt a proletárdiktaturát követőleg a tanfelügyelőségek személyzetében beállott változások következtében a tanfelügyelők jórészt nincsenek abban a helyzetben, hogy tankerületük tanitóinak érdemültségéről nyilatkozhassanak. Ez okból és mert a legtöbb tankerületben a tanitókkal szemben a kommunismus alatti magatartásuk miatt folyamatba tett igazoló eljárás még nem nyert befejezést, most is csak 8 tanfelügyelői jelentés áll rendelkezésemre.

Bár ilyképen az anyag hiányossága miatt bizonyára sok, jutalmazásra érdemes tanitónk azuttal figyelmen kivül marad, ez talán még sem lesz akadálya annak, hogy a Wodianer-alapitványnak folyó évre eső jutalmai a beérkezett jelentésekben rendelkezésekre álló anyag alapján oda itéltessenek, figyelemmel különösen arra, hogy az ezekben a jelentésekben ajánlottak jórészt azonosak azokkal, akiket az illető tanfelügyelő már a korábbi években is javaslatra hoztak és akik közül néhányat az Akadémia biráló bizottsága mint

./.

A Magyar Tudományos Akadémia
Nagyteki[illegible]tető Elnökségének

Budapest

nagyérdemü szakférfiakat a mult évi ülésében a közoktatásügyi minisztériumnak elismerés kifejezése végett figyelmébe ajánlott

Amennyiben N.T.Elnökség osztja ezt a véleményemet és a meglevő anyagot a szó alatti jutalom odaitélésére alkalmasnak, illetőleg arrandőnek méltóztatik tartani, van szerencsém tisztelettel közölni, hogy a biráló bizottságban képviseletemben Dr. Gévay Wolff Nándor h.államtitkár és Dr.Szücs István miniszteri tanácsos urakat küldöttem ki.

Szives tájékozásul tisztelettel csatolom a mult évi jutalmazásra ajánlott tanitókról készült minősitési táblázatot.

Végül tisztelettel megjegyzem, hogy a nagytekintetü Elnökségnek 280/1919 sz.alatt a volt népbiztossághoz intézett átirata alapján, a melyben emlités tétetett az elismerésre, esetleg jutalmazásra érdemes tanitókról, a tanácskormány idejében intézkedés nem történt, ezt követőleg pedig a minisztériumnak nem volt módjában a javaslatnak megfelelően intézkednie, mert a szóban levő tanitók legnagyobb része megszállott területen van, a többire nézve a proletárdiktatura alatti magatartásukat igazoló jelentés sem áll még részben nem állanak rendelkezésemre.-

Budapest, 1920.február hó 17-én.

A miniszter helyett

Dr.Imre Sándor s.k.

államtitkár.

146.
1920.

Nagy Károly István

igazgató tanító úrnak

Nyolc tanfelügyelői jelentés-
tel és egy miniatűr táblázattal,

Hűséges további előzéni véle-
Budapest 1920. febr. 18.

Kelemen Lajos
főtanfelügyelő.

Vészkiáltás!

Az amerikai metodista egyházmisszióval bejártam a budapesti nyomortanyákat. Meggyőződtem róla, hogy százával és ezrével élnek Budapesten gyermekek ruha, cipő, élelem nélkül, sötét, büzös, fütetlen lakásban. A magyar társadalom tehetségesebb része egy éjszaka sem hajthatja le nyugodtan fejét álomra, ha elnézi, hogy ez az égbekiáltó nyomor százakat és ezreket dönt idő előtt sirba.

Felelősségem teljes tudatában figyelmeztetek mindenkit, hogy ilyen rettenetes nyomor mellett sok ezeren tobzódó fényüzésben élnek és nem gondolják, hogy ebből szörnyü bajok származhatnak, ha nem sietünk minden eszközzel az inségesek támogatására.

Nyilvánosan felkérem mindazokat, a kiknek felesleges **pénzük, ruhájuk, élelmiszerük és fütőanyaguk van,** haladéktalanul siessenek az inségesek támogatására. A mai miniszteri tanácskozás erre az inségakcióra tizmillió koronát szavazott meg.

A magyar társadalomnak napok alatt több milliót kell rendelkezésünkre bocsátani, hogy a legégetőbb szükségen segiteni tudjunk. Mindent elfogunk követni, hogy az állam erejével és a külföld jótékonyságának felhivásával szintén segitsünk a bajon.

Ezenfelül azonban a keresztény felebaráti szeretet és az emberiesség nevében felszólitok mindenkit, hogy gyorsan, reklám és hálára való számitás nélkül segitsen ott, a hol csak tud.

Láttam egy szobában nyolc elhagyott gyermeket, láttam beteg anyát vaggonban öt gyermekkel, a kit nyolcéves leányka gondoz, láttam nyolctagu családot butor nélkül, üres szalmazsákon, ablak nélküli oduban. Láttam sok száz gyermeket mezitláb, nadrág, felsőkabát nélkül. Sok gyermek ama kérdésemre, hogy mikor ivott utoljára tejet, azt felelte, hogy nem is tudja, mi az. Éhinségtől gyötrött félholtakat láttam vonaglani hideg szobában takaró nélkül. Ezren és ezren laknak hónapok óta vaggonokban. A nyomortanyákon olyan piszok és büz van, a mi a legnagyobb járványveszedelmét jelenti a fővárosra. Sokan panaszkodtak, hogy két-három hete nem ettek kenyeret.

Ezek a dolgok igy nem maradhatnak, mert különben az eddiginél is szörnyübb társadalmi erupciók következnek. **Nemcsak kérem, de elvárom a magyar társadalom minden tagjától, a kinek csak tehetségében áll, hogy gyors adakozással siessen a nyomorgók segitségére, mindaddig, a mig nem késő.**

A hozzám küldött adományok szétosztásával egy nagyobb társadalmi bizottságot fogok megbizni.

Budapest, 1920. január 16.

Károlyi

miniszterelnök.

Magyar Ministerelnök.

Vészkiáltás
Huszár Károly ministerelnök
nyomorenyhitési actiója.

Gyüjtő-iv.

2063 szám.

Sorszám	Az adományozó neve és foglalkozása	Lakczime	Adományozott összeg korona	Megjegyzés

A számozott gyüjtöivek a visszboritékban, a pénzbeli adományok a csatolt postabefizetési lap felhasználásával a miniszterelnökséghez, — mig a természetbeni adományok a segélyactió központi raktárához (Budapest, IV. Egyetem-u. 6.) küldendők.

Sorszám	Az adományozó neve és foglalkozása	Lakczime	Adományozott összeg korona	Megjegyzés

ad 148/1920

Sorszám	Az adományozó neve és foglalkozása	Lakczime	Adományozott összeg korona	Megjegyzés

MAGYAR MINISTERELNÖKSÉG.

Budapest, 1920. január **havában.**

Igen tisztelt Czim!

A fővárosban személyesen látott minden képzeletet felülmuló nyomor arra késztetett, hogy vészkiáltással forduljak a magyar társadalomhoz és arra kérjek mindenkit, hogy emberi, honpolgári és társadalmi kötelezettségének teljes átérzésével anyagi erőihez mérten siessen a nyomor enyhitéséhez hozzájárulni.

Mindenünket meg kell osztani a szenvedőkkel, mert ezzel nemcsak emberbaráti kötelezettségünknek teszünk eleget, hanem egyben meggátolni segitjük azoknak a romboló erőknek müködését, amelyek a kegyetlen nyomoruság természetszerü kiséröi.

Emberszeretet és társadalmi védekezés — tehát kinek-kinek jól felfogott érdeke is — parancsolólag követeli, hogy vészkiáltásom a társadalom legszélesebb rétegeinél meghallgatásra találjon.

Különös nyomatékkal kell a jótékony társadalom figyelmébe ajánlanom a fővárosi gyermekek rettenetes nyomoruságát, amelynek végzetes következményei: az óriási gyermekhalandóság és a fiatalkoruak elzüllése.

A magyar társadalomnak nemcsak a szivét kell, hogy meghassa a gyermeknyomoruságnak ez a soha nem látott mérete, hanem meg kell értenie azt is, hogy mily társadalmi veszély rejlik abban, ha a jövö nemzedék nyomortanyákon nő fel.

A megértő társadalom irgalmas szeretetéhez fordulok tehát, amidön arra kérem, hogy pénzbeli és természetbeni adományokkal siessen a nyomor enyhitésére.

Pénzbeli adományok a ministerelnökséghez, mig a természetbeni adományok a segélyakció központi raktárához (IV. Egyetem-u. 6. sz.) küldendők.

Mindazok az adományok, a melyek az inségesek segitésére küldetnek és a következő felirással jelöltetnek meg: „Ministerelnökség nyomorenyhitő akciója javára" — portó illetve szállitási dij fizetése alól mentesek.

Hálásan veszem ha egyes családok természetben lesznek hajlandók egy-egy nyomorgót ellátni, avagy inségben szenvedö gyermekeket teljes ellátásra vagy étkezésre magukhoz fogadni. Az ezekre vonatkozó közlések a ministerelnökséghez intézendők és gondom lesz rá, hogy az inség-akcziót arra hivatott, hozzáértő és melegen érző szerveim bonyolitsák le.

Amidön tehát igen tisztelt Czimhez fordulok, hogy teljes szivvel átérezve a nyomorban szenvedők rettenetes helyzetét, igyekezzék azon anyagi erőihez mérten segiteni: egyben arra is kérem, használja fel az ide mellékelt gyüjtő ivet, terjessze azt ismerősei körében és a jegyzett összegekkel együtt a csatolt postabefizetésilap utján juttassa vissza a ministerelnökséghez.

Az adomány, amelyet e célra juttat, nemcsak embertársai szenvedését fogja enyhiteni, — hanem hozzá fog járulni ahhoz is, hogy a sok sebből vérző magyar társadalom a konszolidácziónak oly hőn óhajtott utjára tereltessék.

Rendithetetlenül hiszem, hogy a magyar szivek százszoros erővel fogják visszhangját adni felhivásomnak.

Stefánia

ministerelnök.

Sénásy Béla, Budapest.

érk. 1920. febr. 19.

148
1920

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. KIR. MINISZTÉRIUM SZÁMVEVŐSÉGÉTŐL.

1919 évi 3512. számv. sz.

XIII ügyosztály

A válaszban a megkeresés számának és évének pontos feljegyzése kéretik.

Nagyméltóságu

Dr. Berzeviczy Albert, u.b.t.t. urnak, a

Magy. Tud. Akadémia elnökének,

Budapest.

A Római Magy. Történeti Intézet 1914/15, 1915/16, 1916/17 és 1917/18. évi elszámolása megvizsgáltatván, az 1914/15, 1915/16 1916/17. évi elszámolások elfogadhatóknak találtattak, ellenben az 1917/18. évi elszámolás csak akkor lesz elfogadható, ha a Nast, Kolb és Schumacher cégnek kifizetett összegekről szóló, s az 1918. évi jan. 1-jun. 30-ig terjedő időről szóló folyószámlakivonat pótlólag benutattatik.

Egyben tisztelettel felkérem a Cimet, hogy az intézeti titkár, valamint a bizottsági előadó részére a multra kifizetett tiszteletdíjakról nevezetteknek szabályszerü bélyeges nyugtáját pótlólag benutatni s a jövőben ily nyugtákat a tiszteletdíjak kifizetéséről szóló számadási tételekhez mindenkor csatolni méltóztassék.

Erről Cimedet, mult évi december hó 3-án 921. sz.a. kelt felterjesztése kapcsán van szerencsém tisztelettel értesiteni.

Budapest, 1919. évi november hó 6-án.

A számvevőségi főigazgató megbizásából:

Péczy

csoportvezető.

Èr. 1920. febr. 19.

150
1920

Kiadási Árág által
elvesztetett.
Budapest 1920. febr. 19.

A mellékelt aktában kérem a
vonatkozó bélyegmentesítési rendelet
pontját beírni és az aktát az
elnök úr ismerhetnék kiadványa
rós végett bemutatni.

[illegible]

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

Igen tisztelt Barátom!

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1919. októ-
ber 31. 195.871. sz.a. hozzád áttette melegpártolásával
a M. Tud. Akadémia kéréséét 10.000 k iránt, mely ösz-
szeggel a Károlyi-kormány idején a Proletárdiktatúra alatt az Akadémia palotá-
ját a népőrség, később vörös őrség által
igénybevett barbár rongálásait kijavítani szán-
dékozik. Minthogy ez ügyben a pénzügyminisztérium
részéről eddig – mint értesülök, – addig válasz nem jött,
intézkedés nem történt, most azzal a tisz-
telettel jes kéréssel fordulok hozzád, hogy az Akadémia
kérelmének mielőbb teljesítése iránt kegyeskedjél. Május elején tartjuk
ünnepélyes közülésünket, melyre valószínüleg nagy-
számú közönség fog megjelenni. Nagyon kívánatos
dolog volna, ha a Palota előcsarnokát és lépcsőházát
mostani megrongált állapotában találná. Mint-
hogy az Akadémia anyagi helyzete nagyon siralmas,
ebből jóakaró figyelmedbe ajánlom kérdéses ügyünket.

Őszinte tisztelettel
Őszinte üdvözöl

Budapest, 1920. február 18.

vági Imre

Kiadandó
II. 19. Weiner

Magyar Tudományos Akadémia Irodalmi és Történeti Osztálya · Budapest

151

1920

151

1920.

Igen Tisztelt Barátom!

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1919. október 31. 195.871. sz.a. hozzád áttette meleg pártolással a M.Tud. Akadémia kérését 10.000 K iránt, mely összeggel a Károlyi kormány és a proletárdiktatura alatt az Akadémia palotájában a népőrség,utóbb a vörös őrség által véghezvitt barbár rongálásait kijavitani szándékozik. Minthogy ez ügyben a pénzügyminisztérium részéről - mint értesülök, - eddig válasz nem jött, most azzal a tisztelettel fordulok hozzád, hogy az Akadémia kérelmének teljesítéséhez hozzájárulni kegyeskedjél. Május elsején tartjuk ünnepélyes közülésünket, melyre valószinüleg nagyszámu közönség fog megjelenni. Nagyon szégyenteljes dolog volna,ha a Palota előcsarnokát és lépcsőházát mostani megrongált állapotában találná.Minthogy az Akadémia anyagi helyzete nagyon siralmas,ujból figyelmedbe ajánlom kérdéses ügyünket.

Budapest.1920.február 18.

Őszinte tisztelettel szivesen üdvözöl

régi híved

Nagyméltóságu

báró Korányi Frigyes pénzügyminiszter urnak

Budapest

151

1920

AZ
ELSŐ MAGYAR
ÁLTALÁNOS
BIZTOSITÓ TÁRSASÁG
FŐÜGYNÖKSÉGE.
—

Tűz osztály.
2469 szám.

Budapest, 1920. február 17.-én.

Tekintetes

J ó n á s K á r o l y urnak,

a Magyar Tudományos Akadémia Gondnoka

B u d a p e s t .
V. Arany János utca 1.

Hivatkozással mai megbeszélésünkre tisztelettel tudatjuk, hogy az Akadémia épülete és berendezése társaságunknál a 147045 sz. köt - vény szerint K 4,000.000.- összegre van tüzkár ellen biztositva. Ennek kapcsán felhivjuk szives figyelmét azon körülményre, hogy a biztositás még 1914.- ben, az akkori árak alapulvétele mellett köttetett, holott azóta az anyagárak sokszorosan emelkedtek, minek folytán a kötvényben szereplő értékek és a mai, tényleges értékek között olyan nagymértékü különbség állott elő, mely netaláni tüzkár esetén a kártéritités megállapitásánál az Akadémiára nézve hátrányos következményt vonhatna maga után.-

A biztositás kielégitő vagyonvédelmet csak akkor nyujthat, ha a biztositás összege a tényleges értékkel megegyezik, mert ellenkező esetben - a kereskedelmi törvény értelmében - kártéritést csak abban az arányban nyujthatunk, melyben a biztositott összeg a tényleges érték - hez áll. Hogy társaságunk vagyonvédő rendeltetésének teljes mértékben megfelelhessen, bátrak voltunk a 147045 sz. biztositásnak a jelen körülmények között ki nem elégitő voltára rámutatni, azon tisztelettteljes ajánlatunkkal, hogy a szóban forgó biztositás összegét megfelelő mértékben felemelni méltóztassék.-

T • 2a sz 140.000 drb 1918 XII-7 — 33355

Kelt. 1920. február 20.

Ámbár a biztositási dijak a mostani viszonyok nyomása a - latt jelentékenyen emelkedtek, igazgatóságunknak oly értelmü javaslatöt fogunk tenni, hogy a feladandó többérték-biztositás után eső dijat, tekintve, hogy magas kulturális hivatást teljesitő testület biztositásáról van szó, a legmérsékeltebb módon állapitsa meg és midőn kérjük, szives értesitését az utánbiztositásba veendő összegre nézve, hogy a kötvényt kiállithassuk, maradunk

teljes tisztelettel

Az első magyar általános [illegible] Társaság
BUDAPEST-FŐVÁROSI FIÓKJA

Sárkány Zsiga

153
1920

8.

Palota 1.000.000
Kolfalefvekkel 300.000
Kápolna, Mokok 2.700.000
4.000.000

10/promse

Fizetünk évi 1325.—
ágnlas 28.

SZEGED SZAB. KIR. VÁROS

FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLÁJA

31-1920.

Szeged, 1920. február 16.

A

Magyar Tudományos Akadémia Főtitkári Hivatalának,

Budapest.

Mivel az intézet előfizetni óhajtana a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában évenkint megjelenő kiadványokra, tisztelettel kérem, méltóztassék közölni mi a jelenlegi előfizetés általányösszege. Ez alkalommal tisztelettel kérem, méltóztassék megküldeni az akadémia Könyvkiadó-Vállalatában megjelent müvek jegyzékét, melyek jelenleg is kaphatok és milyen árért.

Teljes tisztelettel

SZEGED-FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLA VÁROS 1912

igazgató

érk. 1920. február 20.

154

1920

MAGYAR KÜLÜGYMINISTERIUM.

3 8-0-pol-hirsz.-

GRAGGER RÓBERT tanár ur, a BERLINI MAGYAR TUDOMÁNYOS INTÉZET vezetője, MAGYAR ÉVKÖNYVNEK /:UNGARISCHE JAHRBÜCHER:/ a kiadását vette tervbe, mely évenkint 3-4 folytatásban jelennék meg.-

Ez az évkönyv GRAGGER tanár ur terve szerint a Magyarországot és a magyar szellemi életet érintő összes kérdéseket felölelné és ezáltal Magyarország kulturéletének mintegy keresztmetszetét adná.-

Az évkönyv első kötete főleg rövid és tömör referátumokat és visszapillantásokat tartalmazna a legutóbbi időkről,még pedig a philológia, a történelem, a társadalomtudomány,Jugtudomány,Közgazdaság,Művészet, stb. terén;továbbá recenziókat mindazon művekről és értekezésekről,amelyek uj látköröket nyitnak meg;végül pedig egy "bibliographie raisonnée" a legujabb művekről,tartalmuknak és tudományos értéküknek rövid ismertetésével.-

GRAGGER tanár ur az "Ungarische Jahrbücher"-eket komoly értékkel biró folyóirattá akarja fejleszteni és ezért nagy sulyt helyez arra, hogy a leghivatottabb szakférfiak tollából eredő maradandó értékü munkákat tartalmazzanak.-

A Külügyministeriumhoz GRAGGER tanár ur azzal a kéréssel fordult,hogy illetékes helyen munkájának kéziratokkal

./.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA FŐTITKÁRSÁGÁNAK,

BUDAPEST.

érk. 1920. február 21.

./.

155
1920

való ellátását támogassa.-

Amidőn ezennel kérésének eleget teszek, egyben eleve is köszönetet mondok a Magyar Tudományos Akadémiának azért a támogatásért, melyben a vállalkozást a magyar kulturéletnek külföldön való alapos ismertetése érdekében részesiti.-

B u d a p e s t , 1920. február hó 16.-án.-

A külügyminister helyett:

rk. követ és megh. minister

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Budapest, V., Bálvány-utcza 7. sz.

P ✓ szám.

Chèque- és clearingszámla a magyar postatakarékpénztárnál:
36117. szám.
Giroszámla az Osztrák-Magyar Banknál.

A Magyar Tudományos Akadémiának

Budapest.

Budapest, 19 20. február hó 23.

Van szerencsénk értesiteni, hogy Önök

főpénztárunk egyszeri ~~kettős~~

elismervénye ellenében — mely nek ~~ennek~~ érvénye jelen értesitő

levelünk által megszünik —

~~megbizásából~~ mai napon

10.000.- kor. - fillért fizettek pénztárunknál, mely

összeget a Magyar Tudományos Akadémia

folyószámadása

javára könyveztük.

Teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Nyomtatványszám 339. 1919. III/11. 1000.

Oct 15th
1920

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

125. könyv. **53** szám. *Budapest, 1910 február 23.*

Elismerjük, hogy mai napon intézetünk pénztárába

Mellényi Ferencz Gusztáv ny.

által

10.000 *kor.* — *fillér, azaz* Tízezer korona

megbízásából

befizetlelett, mely összeg czégjegyzéssel ellátott értesitès mellett a Magyar Tudományos Akadémiának

folyószámadása javára fog iratni, miáltal ezen elismervényünk jogérvénye megszünik.

A MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET
FŐPÉNZTÁRA.

Nyomtatványszám 336. Franklin Társulat nyomdája

Egyszeri.

156

1920

MAGYAR TURISTA-EGYESÜLET

Budapest, 1920. február 20.
IV., Aranykéz-utcza 6. sz.

A

Magyar Tudományos Akadémia
tek. Gondnokságának,

Budapest.

Egyesületünk évtizedes szokásához hiven ismét azzal a kéréssel fordul a tek. Gondnoksághoz, hogy az Egyesület márc. 24.-én d. u. tartandó évi rendes közgyülésére a Magyar Tudományos Akadémia kistermét, - mint előző években - átengedni kegyeskedjék.

Kérésünk jóindulatu elintézését kérve, maradtunk

kiváló tisztelettel

Schmidl Vándorff
titkár

MAGYAR TURISTA EGYESÜLET 1891

Lóczy József
elnök.

érk. 1920. február 23.

157

1920

MEGHIVÓ.

A Magyar Tanítók és Tanárok Nemzeti Szövetsége f. évi február 22-én d. e. fél 11 órakor az Ujvárosháza (IV., Váci-utca) közgyűlési termében keresztény kulturpolitikusunk, br. Eötvös József halálának évfordulója alkalmával a Szövetség kulturprogrammjának kifejtésére

NAGYGYÜLÉST

tart, melyre a Szövetség tagjait és a keresztény kulturpolitika iránt érdeklődő nagyközönséget tisztelettel meghivja

Budapest, 1920. február 7.

az Elnökség.

AZ ÜNNEPSÉG SORRENDJE:

1. Hymnus.
2. Elnöki megnyitó. Mondja *a Szövetség elnöke: Szávai János.*
3. Ünnepi beszéd. Tartja *Friedrich István.*
4. Költemény. Előadja *Simonovicsné Lippert Cilly.*
5. Eötvöst, mint keresztény kulturpolitikust ismerteti *dr. Cserny József.*
6. A Magyar Tanítók és Tanárok Nemzeti Szövetségének szózata a nemzethez. Előterjeszti *Havadi Barnabás.*
7. Nem, nem, soha. Irta *Noszlopi Aba.* Előadja *Pirovszky Lajos.*
8. Elnöki zárszó.
9. Szózat.

Érk. 1920. február 23.

159

1920

160

1920

Nagyméltóságu Miniszter ur!

Vonatkozással 224/ F;H;1919.sz. alatti nagybecsü átiratára mély-tisztelettel értesitem nagyméltóságodat,hogy a Békeszerződés végrehajtására létesitett Felszámoló Hivatal mellé szervezett bizottságba a M. Tud.Akadémia folyó hó 23 án tartott ülésében Fellner Frigyes levelező tagot küldte ki.

Fogadja Nagyméltóságod kitünő tiszteletem kijelentését.

Budapest,1920.február 24.

főtitkár

Nagyméltóságu

gróf Somssich József

magyar külügyminiszter urnak

Budapest.

1800

1920

Magyar
Tudományos
Akadémia

162

1920.

Budapest 1920. február 24.

Tisztelt Tagtársam!

Szerencsém v n szives tisztelettel értesiteni, hogy a M.T. Akadémia f.hó 23-án tartott összes ülésében a Békeszerződés végrehajtására létesitett Felszámoló Hivatal mellé szervezett bizottságba a maga köréből Önt küldte ki.

Midón felkérem, hogy a megbizatásnak megfelelni szivesked jék, őszinte tisztelettel vagyok

főtitkár

Nagyságos

Fellner Frigyes

lev. tag urnak

BUDAPEST

162

1920

A magyar vallás -és közoktatásügyi minisztertől.

11900/920 szám.

B.XVIII.

Nagyméltóságu Elnök Ur !

A Magyar Tudományos Akadémia folyó évi január hó 31-én 93.szám alatt kelt folyamodványa elintézéseül van szerencsém értesiteni Nagyméltóságodat,hogy a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága részére "A magyar nyelvtudomány kézikönyve" cimen megirandó munka költségeire egyenlőre 5000 azaz ötezer K államsegélyt engedélyezvén, egyidejüleg utasitottam a budapesti IX. ker.állampénztárt,hogy ezt az összeget Nagyméltóságodnak vagy helyettesének hivatalos nyugtatványra fizesse ki.

Egyuttal kilátásba helyeztem a jelzett munka még további két éven át 5-5000 koronával való segélyezését s ezem összegek megfelelő költségvetési biztositásáról annak idején gondoskodni fogok.Kikötöm azonban,hogy a tervezett mü első kötete két éven belül nyomtatásban okvetlen megjelenjék s annak 10 példánya a minisztérium rendelkezésére bocsájtassék.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánitását.

Budapest,1920.évi február hó 13.

Haller s.k.

Nagyméltóságu

dr.B.e r z e v i c z y A l b e r t b.t.t.

urnak.mint a Magyar Tudományos Akadémia Elnökének,

Budapest.-

166

1920

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

BUDAPEST, V. BÁLVÁNY-U. 7.

He.

CHEQUE- ÉS CLEARINGSZÁMLA A M. KIR. POSTATAKARÉK-PÉNZTÁRNÁL: 16117. SZÁM.
GIRÓSZÁMLA AZ OSZTRÁK-MAGYAR BANKNÁL.

Budapest, 1920. március 1.

A Magyar Tudományos Akadémiának

B u d a p e s t.

A Magyar Vallás és Közoktatásügyi Ministeriumnak hozzánk áttett leirata alapján felvettünk a nyelvtudományi bizottság részére a IX.állampénztártól államsegély cimén

K. 5,000.-t, mely összeget mai értékkel a t.Akadémia folyószámadása javára könyveztük.

Teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

ad 166
1920

ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT BUDAPEST
IX., ÜLLŐI-UT 33-37 SZÁM. TELEFON JÓZSEF 6-78.

45/1920.

Méltóságos

HEINRICH GUSZTÁV Urnak

a Magyar Tudományos Akadémia főtitkárának

B U D A P E S T .

A Magyar Földhitelintézettől kapott értesités szerint a Széchényi-Molnár alapitvány kamatai fejében a folyó 1920 évre 200.-koronát irtak számlánk javára.-

Zárószámadásainkban ez az összeg az 1919 évről hiányzik, amiből azt következtetjük, hogy a kamatok átutalása a mult évben nem történt meg.-

Van szerencsénk Méltóságodat felkérni, hogy az alapitvány 1919. évi kamatainak a földhitelintézetnél levő folyószámlánk javára való utólagos átutalása iránt intézkedni méltóztassék.-

Kiváló tisztelettel

Budapest, 1920. február hó 23-án.

Gyürgyi Aladár

igazgató.

Érk. 1920. február 25.

168
1920

Fe. c szám.

Chèque- és clearingszámla a magyar postatakarékpénztárnál:
16117. szám.
Girosámla az Osztrák-Magyar Banknál.

A Magyar Tudományos Akadémiának,

Budapest.

Budapest, 1920. február hó 24.

Van szerencsénk értesiteni, hogy Rosenthal Dávid ur
Glancz Sámuel ur
megbizásából mai napon
elismervény ellenében készpénzben
1.104 kor. 39 fill^t fizet ett le pénztárunknál,
mely összeget az Önök
folyó számadása javára könyveztük.

Teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Nyomtatvány-minta 221. 1919. X/14. 1000. — Franklin-Társulat nyomdája

Érk. 1920. február 26.

169

1920

170

1920.

A Magyar Külügyminisztériumnak

B U D A P E S T.

Szerencsém van ide csatoltan megküldeni a M.Tud. Akadémiának a Cseh Akadémia válaszára irott viszonválaszát, tisztelettel kérve, hogy annak példányait a Békedelegációnak Párisba, valamint a fontosabb külföldi diplomácziai és magasabb tudományos forumoknak megküldeni méltóztassék.

Kiváló tisztelettel

Budapest 1920. február 26.

főtitkár

170

1920

170
1920

A Magyar Külügyminiszterium

Budapest.

Szerencsém van idetolakban
~~tolakban~~
megküldeni a M. Tud. Akadémiának
a ~~the~~ Cseh Akadémia ~~a~~ válaszát arról
viszonválaszát, tiszteletttel kérve, hogy
annak példányait a Békedelegáció=
nak (Párisba) valamint a fontosabb külföldi
diplomáciai és magasabb tudományos
fórumoknak megküldeni ~~szerkedjék~~.
méltóztassék. — Kiválo tisztelettel

Budapest, 1920. febr. 26.

Bottai

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

44. könyv. [redacted] szám. *Budapest, 191*2*n* febr. 28

Két példányban, de csak egyszeri érvénynyel elismerjük, hogy mai napon intézetünk pénztárába Magyar Iparművészeti Akademia *által*

9818 kor. 46 fillér, azaz Kilencezernyolcszáztizennyolc Kor

megbizásából befizettetett, mely összeg czégjegyzéssel ellátott értesités mellett folyószámadása javára fog iratni, miáltal ezen elismervényünk jogérvénye megszünik.

A MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET
FŐPÉNZTÁRA.

Nyomtatványszám 336/a. Franklin Társulat nyomdája.

Kettős.

TÁVIRAT

A MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET
TÖRÉNYTÁRA

Kapta

Érkezett 1920 ... hó ... án ... óra ... perckor

Folyószámlahoz javára fel nem használt utolsó előtörlesztési fedezetnek

mondja

Ft

Budapest 191

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

175/1920.

Tisztelt Osztály!

Szerencsém van fölkérni, hogy 1919. évi működéséről szóló jelentését f.évi március 24-ig, a pályázatok bírálatait április 1-ig a Főtitkári Hivatalnak beküldeni méltóztassék.

Kiváló tisztelettel

Budapest 1920. február hó 29.

főtitkár

a Osztálynak

1875

1920

A MÚZEUMOK ÉS KÖNYVTÁRAK
ORSZÁGOS
FŐFELÜGYELŐSÉGE
BUDAPEST, VIII., FŐH. SÁNDOR-U. 13. SZ.

88 sz.

A Magyar Tudományos Akadémia tekintetes

főtitkári Hivatalának

B u d a p e s t.

Van szerencsém tisztelettel elismerni, hogy a Magyar Tudományos Akadémia könyvkiadóhivatalának f.hó 14-én kelt átirata szerint a hozzája mellékelt jegyzékben fölsorolt akadémiai kiadványokat Országos Főfelügyelőségünk szakkönyvtára számára kézhez vettük.

Miután ugyanazon átirat szerint a megküldött müveket a M.Tud. Akadémia dijmentesen volt kegyes átengedni, ezért a hazafiui áldozatért hálás örömmel van szerencsém Orsz.Főfelügyelőségünk meleg köszönetét nyilvánitani.

Fogadja a nagyérdemü főtitkári Hivatal őszinte mély tiszteletem nyilvánitását.

Budapest, 1920.február hó 25-én

Schalk József
~~k. orsz. főfelügyelő.~~

Érk. 1920. február 28.

177

1920

B E R L I N I M A G Y A R T U D O M Á N Y O S I N T É Z E T

Berlin W.8 1920. január 14.
Behrenstrasse 70.

A Magyar Tudományos Akadémia

mélyen tisztelt E l n ö k s é g é n e k,

B U D A P E S T .

A közelmult eseményei ismét nagyon megmutatták, hogy mennyire fontos a magyar kulturélet, a magyar tudományos munkásság eredményeit a külfölddel szabatosabban megismertetni. Ennek fontossága a jelen sorsdöntő hetek és hónapok után még csak növekszik. Ezért bizonyára fokozott figyelmet érdemel intézetünknek, a berlini egyetemmel kapcsolatos Berlini Magyar Tudományos Intézet kiadásában megjelenő"Ungarische Jahrbücher" c. időszaki vállalat, melyet f.év tavaszán szándékozunk megindítani.

Ezen évkönyvnek célja, hogy kitartó következetességgel és - ami még sokkal fontosabb - a közvetitő személyek és eszközök gondos megválasztásával szerezze meg a magyar tudományos- és kulturélet szakszerü ismertetését. Az évkönyv a szükséghez képest évenként esetleg több kötetben fog megjelenni. Tartalmát nem fogjuk egy tudományszakra korlátozni, hanem az egész magyar szellemi életre és minden Magyarországot érintő kérdésre ki akarjuk terjeszteni. Ugy mint filologia, történelem, társadalomtudomány, jogtudomány, nemzetgazdaság, müvészet eredményeire vonatkozó referatumok és ezzel kapcsolatban a legutóbbi eseményekre vetett rövid visszapillantások, értekezések, kisebb cikkek, jegyzetek adják ennek az évkönyvnek a tartalmát. Ehhez járulnak továbbá azoknak az ujonnan megjelent müveknek és cikkeknek ismertetései és birálatai, amelyek uj eredményeket hoznak, uk perspektivákat nyitnak, hogy ily módon a jelenlegi szellemi élet és munka a maga lük

178
1920.

tető elevenségében álljon a külföldi olvasó előtt. Bibliographie raisonnée, rövidre fogott adatokkal, fogja megkönnyíteni a megjelent művekenek áttekintését.

Az évkönyv mintegy keresztmetszetét óhajtja adni az egész mai magyar kulturéletnek. Éppen ezért fontos, hogy minden tudományszakból értékes, de jelenlegi papirinségre való tekintettel lehető rövid, tömör formában irt cikkek, beszámolók, jelentések alkossák tartalmát. Igazi standar work kíván lenni, ez az évkönyv; tudományos egyetemi mű, mely azonban a művelt közönség részére is hozzáférhető legyen.

Nagyon kérem a Tudományos Akadémia mélyen tisztelt Elnökségét, szíveskednék bizottságonként egy-egy hivatott tagját megbízni, hogy az illető bizottság működéséről rövid 1-2 nyomtatott oldalra terjedő, bő adatokkal ellátott referatumot készíteni évkönyvünk számára, továbbá arra kérem az igen tisztelt Elnökséget, hogy működési körébe vágó munkák szakszerű ismertetésére szíveskedjék megfelelő referensekat évkönyvünk számára megnyerni. Kérem egyuttal a M.T. Akadémia mélyen tisztelt Elnökségét és tagjait, legyenek ebben a munkában intézetünknek segítségére azzal is, hogy a beszámolónak lehető teljessége érdekében a nehezen hozzáférhető értekezéseket, különlenyomatokat szíveskedjenek intézetünkhöz beküldeni, vagy legalább azok címeit velünk közölni. A német nyelven irt kéziratokat legkésőbb f.é. március végéig kérem.

Abban a meggyőződésben, hogy a mélyen tisztelt Elnökség a legmegfelelőbb munkatársakat fogja a nagy ügynek megnyerni, kérem fogadja kiváló tiszteletemnek őszinte nyilvánitását Gragger Róbert s.k. a Berlini Magyar Tudományos Intézet igazgatója.

Az összes ülésnek 1920. február 23. hozott határozatából melog ajánlással, a bizottsági előadókkal közöltetik.

Főtitkár.

Igkintetes Főtitkári Hivatal!

Van szerencsém jelenteni, hogy a Nyelvtudományi Bizottság javaslatára az I. osztály bizottsági segédtaggá való megválasztásra tisztelettel ajánlja Németh Gyula dr. budapesti egyetemi tanárt.

Budapest, 1920. március 2.

Kiváló tisztelettel

Simonyi József
osztálytitkár

Érk. 1920. március 3.

181

1920

MAGYARORSZÁG TERÜLETI ÉPSÉGÉNEK VÉDELMI LIGÁJA.
Telefon:177-75. [redacted] IV.Váczi-utca 31-33.

A

Magyar Tudományos Akadémia
tekintetes Titkári Hivatalának,
Budapest.

Magyarország Területi Épségének Védelmi Ligája nevében arra kérem a t. titkári hivatalt, hogy Angyal Dávid "Válasz a cseh akadémiának" francia és angol nyelvü kiadásából 100-100 példányt külföldön való terjesztés céljából a Ligának átengedni szivesked jék.

Budapest, 1920. március 2.

Kiváló tisztelettel

titkár.

érk. 1920. március 4.

183

1920

Meghíddelett

III/4

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET

BUDAPEST, V. BÁLVÁNY-U. 7.

He.

CHEQUE- ÉS CLEARINGSZÁMLA A M. KIR. POSTATAKARÉK-
PÉNZTÁRNÁL: 16117. SZÁM.
GIRÓSZÁMLA AZ OSZTRÁK-MAGYAR BANKNÁL.

Budapest, 1920. március 3.

A Magyar Tudományos Akadémiának

Budapest

Van szerencsénk értesiteni, hogy a Magyar Általános Hitelbank megtéritett nekünk gróf Maldegham Lajos ur megbizásából a gróf Andrássy György féle hitbizomány miatt

K. 2,766.10 f-t, mely összeget folyó hó 1-i értékkel a t. Akadémia folyószámadása javára könyveztük.

Teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Érk. 1920. március 4.

184
1920

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

Méltóságos

Óváry Lipót úrnak,

a M. Tud. Akadémia tagjának

Ujpest

Óváry-villa.

Hivatalból.

Portómentes.

* 14893 szám.

Nyugta

157 kor., azaz egyszáz ötvenhét ——— koronáról, mely összeget a 14893 számú gyüjtőiv alapján V. kerület Akadémia u. 2 utca 2 számu ház lakójának egy „Egy nap a Hazáért“ néven rendezett gyüjtés alkalmából önkéntes adójaként köszönettel felvettünk.

ellenőr. gyüjtőbiztos.

minden kereső egyén egynapi keresetének 2%-át adja (pl. ha valaki 50 koronát, vagy ennél kevesebbet keres napon-
ként, az ad egy koronát, 50 koronán felül 100 koronáig két koronat és igy tovább).
Ezenkivül minden főbérlő évi lakbérének egy százalékát adja, vagyis minden 100 korona után egy koronát.
Minden albérlő szobánként 2 koronát ad.
Minden üzlet, üzem, ipar vagy vállalat ezen egynapi brutto bevételének egy %-át adja.
A nemes célra való tekintettel minden adomány fillérek mellőzésével koronákra egészitendő ki.
Akinek nincs jövedelme, az beirja neve mellé, hogy keresetnélküli.
Akinek másutt van lakása, mint az üzlete vagy az üzeme, az lakásán csak a lakbérére eső egy %-ot adja, mig a napi jövedelmének vagy forgalmának megfelelő %-ot abban a házban fizeti, ahol az üzlet vagy üzem van.
A gyüjtés a lisztjegyek szétosztásával egyidejüleg végzendő. A begyüjtött összeg a gyüjtőivvel együtt **március 4-től március 6-ig** bezárólag annál a lisztihivatalnál szolgáltatandó vissza, amelytől átvétetett és pedig a következő sorrendben: Azon háztulajdonosok, akiknek neve A-tól H-ig terjedő betüvel kezdődnek, március 4-én, I-től O-ig március 5-én, P-től Zs-ig március 6-án.
A lisztbizottságnál működő gyüjtőbizottság a beszolgáltatott gyüjtőivről és összegről elismervényt ad.

Wodianer nyomda, Budapest.

minden kereső egyén egynapi keresetének 2%-át adja (pl. ha valaki 50 koronát, vagy ennél kevesebbet keres napon-
ként, az ad egy koronát, 50 koronán felül 100 koronáig két koronat és igy tovább).
Ezenkivül minden főbérlő évi lakbérének egy százalékát adja, vagyis minden 100 korona után egy koronát.
Minden albérlő szobánként 2 koronát ad.
Minden üzlet, üzem, ipar vagy vállalat ezen egynapi brutto bevételének egy %-át adja.
A nemes célra való tekintettel minden adomány fillérek mellőzésével koronákra egészitendő ki.
Akinek nincs jövedelme, az beirja neve mellé, hogy keresetnélküli.
Akinek másutt van lakása, mint az üzlete vagy az üzeme, az lakásán csak a lakbérére eső egy %-ot adja, mig a napi
jövedelmének vagy forgalmának megfelelő %-ot abban a házban fizeti, ahol az üzlet vagy üzem van.
A gyüjtés a lisztjegyek szétosztasával egyidejüleg végzendő. A begyüjtött összeg a gyüjtőivvel együtt március 4-től
március 6-ig bezárólag annál a lisztkihivatalnál szolgáltatandó vissza, amelytől átvétetett és pedig a következő sorrendben: Azon ház-
tulajdonosok, akiknek neve A-tól H-ig terjedő betüvel kezdődnek, március 4-én, I-től O-ig március 5-én, P-től Zs-ig március 6-án.
A lisztbizottságnál működő gyüjtőbizottság a beszolgáltatott gyüjtőivről és összegről elismervényt ad.

Wodianer nyomda, Budapest.

A SZÉKHELYÉRŐL SZÁMŰZÖTT KOLOZSVÁRI FERENCZ JÓZSEF MAGYAR TUDOMÁNY-EGYETEM TANÁCSA, MATHEMATIKAI ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYI KARA szomoruan jelenti, hogy

Dr. FABINYI RUDOLF úr

m. kir. udvari tanácsos, a chemia ny. r. tanára, az egyetemnek 1899/1900. tanévben rektora, 1900/1901. tanévben prorektora, a mathematikai és természettudományi karnak számos izben dékánja, illetve prodékánja, a kolozsvári középiskolai tanárképző intézet tanára, a kolozsvári középiskolai tanárvizsgáló-bizottság tagja, a gyógyszerész-gyakornoki vizsgálóbizottság elnöke, a vegykisérleti állomások országos felügyelője, a M. Tud. Akadémia rendes tagja, a Magyar Kémikusok Egyesületének elnöke, a Kir. M. Természettudományi Társulat, a berlini Chemische Gesellschaft és a Vereinigung Deutscher Ärzte und Naturforscher czimű egyesület tagja.

folyó hó 7-én elhunyt.

Temetése folyó hó 10-én délután 4 órakor lesz a kerepesi temető halottasházából.

Budapest, 1920. márczius hó 8-án.

Emlékét a kolosvári egyetem hálás kegyelettel őrzi!

Községi temetkezési intézet Dunajobbparti telepe: Margit-körut 75. sz.

Nyomt. Buschmann F. utódai
IV. Ferencz József-rakpart 6-7

188

1920

A vallás- és közokt. minisztertől.

101685/920 szám

B/XI.

Nagyméltóságú Elnök Ur!

Folyó évi február hó 12.-én kelt 122 sz. becses átirata kapcsán van szerencsém értesiteni Nagyméltóságodat, hogy **Pais Dezső**, bpesti III. ker. áll. főgimn. tanárnak, akit a Magyar Tud. Akadémia a "Magyar Nyelvtudomány Kézikönyve" cimű kiadványában a magyar tulajdon-nevekről szóló fejezetek megirásával bizott meg, a folyó évi augusztus hó 30-ig terjedő időre szabadságot engedélyezek azzal, hogy nevezett a Magyar Tud. Akadémia tisztviselői számára megszabott hivatalos órák alatt az Akadémia helyiségében jelenlenni és kitüzött munkáján dolgozni tartozik.

Szabadsága lejártakor intézete igazgatóságánál ujból szolgálattételre kell jelentkeznie.

Pais Dezsőnek egy évi szabadságidő engedélyezésére irányuló kérelmét nem találtam teljesithetőnek.

Ugyanis újabban, a mióta három középiskolai tanárt bocsátottam a Magyar Nyelvtörténeti Szótár szerkesztőségének rendelkezésére, mind gyakrabban fordulnak egyes tanárok hasonló kérelemmel hozzám s többé kevésbbé megokoltan tudományos elfoglaltságukra hivatkozva az iskolai munkától való felmentésüket kérik. Mivel tudományos irodalmi működést kifejtő tanárok a multban, de a jelenben is a fentihez hasonló munkálatokat eredményesen végeztek és végez-

./.

Nagyméltóságá

B E R Z E V I C Z Y A L B E R T úrnak, a m. tud. akadémia elnökének,

B U D A P E S T.

Érk. 1920. február 9.

190
1920.

nek anélkül, hogy szabadságot vagy akár csak óraleszállitást kértek volna; továbbá, mivel a munkakedv ma tapasztalható hanyatlása idején éppen a tanárságnak jó példával kell elöljárnia erejének teljes latbavetése által is: a tanári fegyelem és munka erkölcsi érdekeinek megóvása végett ragaszkodnom kell ahhoz az álláspontomhoz, hogy a tanárok tulajdonképeni hivatásuktól, a tanitástól kényszeritő szükség nélkül huzamos időre el ne vonassanak s az iskolai élettel való eleven kapcsolat sokáig megszakitást ne szenvedjen.

E megfontolások alapján kérem Nagyméltóságodat, hogy nevezett tanárnak szabadság ideje alatt végzett munka teljesitményéről engem annak idején röviden értesiteni méltóztassék.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánitását.

Budapest, 1920. évi február hó 25.-én

Haller

MAGYAR TUD. AKADÉMIA
HADTÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA

3.
1920.

A Magyar Tud. Akadémia Hadtörténelmi
Bizottságának
Számadása
1919-ről.

I. Bevétel.

1.) Maradvány 1918-ról 41.052 K. 37 f.

2.) Az Akadémia gróf
Vertolich Fidélalapítványából . . . . 1200 K—

Összesen: 42.252 K. 37 f.

II. Kiadás.

1.) Kisebb kiadások (postai
portók . . . . . 900 K—
2.) Kisebb nyomtatványok . 300.—
3.) Előadói és szerkesztői
tiszteletdíjak . . . . . 800.—

Összesen: 2000.—

Maradvány, mely 1920-ra átvitetik.
40.252 K. 37 f.

Budapesten 1920. Január hó 28.

József főherceg
a bizottság elnöke.

Zsindely Ferenc
előadó.

Rd 193
1920

MAGYAR TUD. AKADÉMIA
HADTÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA

4.
1920.

A Magyar Tud. Akadémia Hadtörténelmi
Bizottságának
Költségvetése
1920-ra.

A Bizottság, mely igényli évi költségvetését nem tartalmazza be azt a 9000 kor. összeget, a Hadtörténelmi Közlemények évi segélyét, a Hadtörténelmi Közlemények 1500 kor. előfizetési díját nem tartalmazza.

Az 1920-ik évi bizalmas kezelésre a Bizottság igénylik:

1) Maradványul az 1919-ről 40.252 K 37 f.-t.
2) Az Akadémia segélyéből 1200 K.

Összesen: 41.452 K. 37 f.

Ebből a Bizottság czéljaira 1920-ban összesen 33.000 K. szánandó. Ebből a Hadtörténelmi Közlemények részére 2000 koronát feltételez, mert 33.000 K.-ból a budapesti bankok adóztatása, a Magyar Nemzeti Bank és a világháborúból hazatérő tisztek nyelvismeretének megvizsgálása van célozva, a fennmaradó 64.52 K. 37 f.-ből pedig a Hadtörténelmi Közlemények elmaradt 1919-ről és folyó évi folyamán, felszerelés alá kerülő és a

/-

– jelen lap tulmaros és meg sőgton cuchkó"
nyomdai árak mellett, minthan egyay ország a nyomda
felettesei költségére vegye 30.000 kötetnek.

Budapesten 1928 Januarius 20.

József

a birósági elnök.

Dr Szüdy Károly
elnök!

Okt. 1920. Märzius g.

193

1920

Magyarország Területi Épségének Védelmi Ligája
Budapest, IV. Váci-utca 31-33.

A

Magyar Tudományos Akadémia
t. Igazgatóságának,

Budapest.

Mellékelve megküldöm a Liga kiadásában megjelent "Hungarian Nation" cimü folyóirat február havi számát.

Budapest, 1920. március 9.

Mély tisztelettel

titkár.

Érk. 1920. március 10.

196

1920

A könyvtárba!

Magyarország Területi Épségének Védelmi Ligája
Budapest, IV. Váci-utca 31-33.

A

Magyar Tudományos Akadémia
Főtitkári hivatalának,

Budapest.

Folyó hó 5-én bátorkodtam személyesen megkérni a Főtitkár Ur Őméltóságát, hogy a Területvédő Liga által rendezendő előadás részére az Akadémia kistermét átengedni méltóztassék. Mivel Őméltósága ezen kérésem teljesitését megigérni kegyeskedett, bátorkodom a Főtitkári hivatalt tisztelettel értesiteni, hogy előadásunkat f. hó 10-én, szerdán d.u. 5 órakor fogjuk megtartani.

A mellékelt tiszteletjegyek szives szétosztását kérve maradok

Budapest, 1920. március 9.

kiváló tisztelettel

MAGYARORSZÁG TERÜLETI ÉPSÉGÉNEK VÉDELMI LIGÁJA

titkár.

Érk. 1920. február 10.

197

1920

Budapest 1920. május 10.

Nagyméltóságu
Berzeviczy Albert a ma-
gyar tudományos akadémi-
a Elnökének.

Nagyméltóságu Uram!

Alulirott azon
alázatos kéréssel folyamodom
a könyvtár szolgai állásért.
Kérésem támoga-
tására a következőket bátor-
kodom felemliteni:

Néhai gróf Széché-
nyi Béla ő. nagyméltóságánál
két izben összesen 10 évig szolgál-
tam. Méltóságos Horthy István ür-
nál 2 és 4½ hónap. Gróf Csáky La-
jos ő méltóságánál 1 évig. Klemm-
kyné Bajza Lenke ő kegyelmességé-
nél k. b. 1 évig. Végül honvédi szol-
gálatban 52 hónap 918 végén mint
altiszt szereltem le.

Kérésem megujit-
va maradtam nagyméltó-
ságodnak
legalázatosabb szol-
gája
Horváth János.

U. i. születtem Bács-Bodrog községben.
1884 ápr. 12.

Érk. 1920. március 10.

Nagyméltóságu

Berzevicky Albert

a tudományos

akadémia El-

nökének.

198

1920.

Horváth Sámuel

Budapest.

VII. Rózsa utca 76 sz.

ajtó 7.

Kérvénye:

melyben

kánytalás pályai

állásért ezeke-

zik.

Mellékel:

5 drb. mellékelt

Nagyméltóságú Elnök Úr!

Az Akadémia négy könyvtári szolgája:
Király István,
Rieger Péter,
Hegedüs József,
Csima János
közül Rieger 1918 április havában elhalálozván, egy hely már két év óta üresedésben van, a melynek betöltése azonban mindekkoráig nem mutatkozott s mint tem mutatkozik sürgősnek. A könyvtári helyiség és az olvasó terem fűtetlen volta s a látogatottság feltűnő megcsappanása mellett három szolga is elegendő a könyvtári teendők elvégzésére, sőt egyikök — Hegedüs József — a délelőtti órákban a főtitkári hivatalban is teljesíthetett ideiglenesen, t. i. mindaddig, szolgálatot, a míg a könyvtár a nagy közönség előtt meg nem nyílik.

Mindezek a körülmények tárgytalanná tesik Horváth János urasági inasnak excellentiádnál könyvtári szolgai állását benyújtott s hozzám véleményadásra áttett folyamodását.

Más megítélés alá esnék Horváth János kérelme az esetben, ha ő az Akadémiánál más szolgai állásra is vállalkoznék. Folyamodásához nagyasi Berecky Lajostól, Pestvármegye alispánjától, Horthy István vezérőrnagytól, Gr. Csáky Lajostól, Gr. Széchenyi Dénától oly kitünő szolgálati bizonyítványokat mellékel, melyekben teljesen megbízható, becsületes embernek van ajánlva, hogy ép részemről — ha elég erős és egészséges — szegény Gubyás István helyére bátran merném őt alkalmazni. Hegedüs könyvtári

szolga pár hét alatt beverethetné őt a főtitkári hivatalban teljesítendő szolgálatba.

Fogadja Excellentiád mély tiszteletem nyilvánítását.

Budapest 1920. március 15.

Szily Kálmán
főkönyvtárnok

198
1920

A mellékletekhez
visszakérte tőlem
Szily

„TISZA ISTVÁN KÖR"
ALAPITÓ BIZOTTSÁGA
Ideiglenes irodahelyiség: IV. GERLÓCZY-U. 11., I. EM.
TELEFON: 74—90.

Felhivás a magyar társadalomhoz!

Alulirottak, tragikus végzetü, a magyar nemzet vértanu-halált szenvedett nagy fiának, Tisza István gróf emlékének és az általa képviselt eszméknek istápolása és megörökitése végett megalakitjuk a

„TISZA ISTVÁN KÖRT".

Célunk, hivatásunk és programmunk, hogy ahol csak magyar él e világon, mindenütt ismerjék és tudják meg, hogy ki volt elárvult nemzetünknek Tisza István. Mert abból a nemes anyagból, melyből a Természet Tisza Istvánt faragta, nem államférfiak, hanem hősök és próféták szoktak kikerülni.

Minden egészséges nép ösztöne felismeri nagyjaiban az igazi hőst; beteg népösztön elsiklik felette. Tisza Istvánban hanyatló nemzete csak a hajthatatlan konzervativ államférfiut látta, sikereivel és sikertelenségeivel; a hős mellett közönyösen ment el.

Pedig éppen elbukott és felemelkedni akaró népeknek van legnagyobb szükségük hősökre és Carlyle-i hőskultuszra. A Tisza-kultusz: Tisza István alakja, példája, emléke élő és termékeny erőforrása kell, hogy legyen a megujhodás utjait kereső magyar nemzetnek. Ezért akarjuk mi összehozni mindazokat, kik Benne felismerték és rajongó szeretettel veszik körül az igazi nagyembert: hogy egyesült erővel és széles talapzaton odaállithassuk a magyar nemzet elé legnagyobb fiának gránitalakját a maga roppant méreteiben, félelmes erejében, nemes egyszerüségében.

Tisza István a hős, Ararát hegyeként kell hogy kimagasodjon nemzeti szerencsétlenségünk özönvizéből: az első szárazföld, melyen Noé Bárkája meg kell hogy akadjon.

Ezt akarjuk és fogjuk hirdetni, ehez kérjük a megértők csatlakozását.

A „TISZA ISTVÁN KÖR"
alapitói.

Dr. Antal Géza, Almásy László, özv. Almásy Istvánné, Dr. Balogh Jenő, Bartal Aurél, Beöthy Zsolt, Berzeviczy Albert, Borbély Lajos, Báró Ghyllány Imre, Dr. Goróre László, Gömbös Gyula, Görgey György, Hegedüs Kálmán, Herczeg Ferencz, Horánszky Lajos, Horváth Elek, Jankovich Béla, Justhy Emil, Báró Kaas Albert, Kállay Tamás, Gróf Károlyi Imre, Gróf Károlyi Imréné, Gróf Károlyi György, Keblóvszky Lajos, Dr. Kiss Ernő, Kozma Andor, Kozma Miklós, Kozma Miklósné, Kozma Ferencz, Dr. Kovacsics Dezső, Báró Kürthy Lajos, Lándor Tivadar, Lónyay István, Lányi Márton, ifj. Mikszáth Kálmán, Nagy Béla, Pekár Gyula, Pekár Gyuláné, Báró Perényi Zsigmond, Dr. Pogány Frigyes, Gróf Ráday Gedeon, Báró Radvánszky Albert, Rákosi Jenő, Dr. Rakovszky Menyhért, Ruttkay Gábor, Gróf Szápáry Lajos, Szász Károly, Szörtsey József, Gróf Teleky Tibor, Toókos Gyula, Dr. Ulain Ferenc, Vargha Gyula, Gróf Wenckheim László, Báró Vojnich Sándor, Dr. Zsilinszky Endre.

195

NYILATKOZAT.

Alulirott belépek az alakuló „Tisza István Kör“ tagjai sorába és magamra nézve kötelezőnek ismerem a Kör megállapitandó alapszabályait.

A Kör megalakitásához, berendezéséhez, stb., felajánlom a nevem mellett jegyzett összeget s azt egyidejüleg az ivtartó kezeihez és nyugtája ellenében kifizettem.

Folyó-szám	NÉV	Foglalkozás	Lakcim	Összeg betükkel

Kertész József, Budapest. 81412

Érk. 1920. márczius 20.

199
1920

014 *sz.*

szelvény

.....

.....

a ▒▒ *K* ▒▒ *f-röl szóló*

„Elismervény“

elküldetett:

.....

Postatakarékpénztárnál.

Nyittasson csekkszámlát a Magyar

A fél által töltendő ki.

014 *sz.*

Elismervény

..... *korona* ..... *fillér, azaz*

▒▒▒

A történelmi fejlődésről természet-tudományi alapon.

A történelmi fejlődésről természettudományi alapon.

Nem új dolog, hogy Buckle és Comte óta a történetírás a természeti viszonyok befolyását a történelmi fejlődés egyik[t] tényezőjéül tekinti; azonban annak a természeti törvénynek, melyről szólni kívánok, a történelemben való alkalmazásáról eddig nem olvastam sőt[ha] nem is olyan mű, mely ezt tárgyalja, azt nem ismerem. Jelen értekezésem önálló elmélkedésemen alapszik, ezért magam is kísérletnek tekintem s lehet, hogy nagyon is merész műkedvelői kísérlet. És ha merészségem eredménye a bukás lesz, előre is azzal kell magamat megnyugtatnom, hogy a történetbúvárok legjobban tudhatják, hány úttörőnek jutott e sors osztályrészül.

*) lényeges

A történetírók lelkiismeretesen összegyüjtötték és megbírálták azt a roppant anyagot, melyből az emberiség történelmi fejlődését részletesen megismerheti minden művelt ember. E fejlődés menete azt az általánosan elismert tényt tanusitja, hogy az ember az őskori műveletlenségéből nagy küzdelmek között jutott a műveltség mai fokára és hogy e menet egészben véve nagy haladást mutat fel.

E menetet kissé közelebbről nézve, látjuk, hogy már a kőkorszak emberében nyilvánul az a vágy, hogy helyzetén javítson, a mire a szükség is ösztönzi. Ezt azzal kezdi meg, hogy kőszerszámát csiszolással alkalmasabbá és célszerűbbé igyekszik tenni. Ezt tekinthetjük az első, nagyon is gyermeki lépésnek a kultúra felé. Jött azután az ércek feldolgozása, a halász-vadász-pásztorélet után a földmivelés megkezdése, községek, városok, államok alapitása. Majd az irás feltalálásával a gondolat megrögzítése megveti az irodalmi művelődés alapját.

A kultúra eme kezdetleges fejlődése már határozottan bizonyítja, hogy az emberi lélekben megvan az előtte álló akadályok legyőzésére való törekvés. Kitagadhatná, hogy e törekvés hatalmas kitartásának eredménye egész mai művelődésünk?

E kitartó munka teremtette meg a keleti népek, a görögök és rómaiak kultúráját az ókorban. E csüggedetlen kitartást látjuk az első keresztyének háromszázados nagy küzdelmében, melyet meg kellett vívniok,

hogy győzelmet nyerjenek a pogányság felett. Milyen óriási lelki erőt tanusitanak a brutális üldözések között!

Hasonló nagy, kitartó lelki erőt mutat fel a keresztyénség elterjesztése és az új keresztyén kultúra megalapitása a Középkoron át. Újabb lendületet tüntet fel a művelődésben a renaissance, melyet a könyvnyomtatás feltalálása segit elő s a mely a görög-római kultúra tanulmányozása és követése által visszaállitja a megszakitott kulturális folytonosságot. Ezután a felfedezések, a reformatio, majd a természettudományok lankadatlan tanulmányozása és kutatása létrehozzák a legújabb kornak (ma) már mind az öt földrészre szétáradó kultúráját.

Úgy hiszem hogy a művelődésnek e nagymérvü fejlődése és elterjedése még határozottabban bizonyitja, hogy az emberi léleknek az előretörekvés és kutatásvágy oly jellemző tulajdonsága, mely nélkül ez a kulturális haladás nem jöhetett volna létre. Igaz, hogy a véletlen, a mit sokan nagyon is hangoztatnak, gyakran jött az ember segitségére; de tulajdonképpen ez a véletlen nem egyéb, mint oly váratlanul felmerülő jelenség, mit a lelkes ember felhasznál. (A lényeges tehát a lélek működése.)

Ezen előretörekvésnek azonban folytonos küzdelmet kellett vívnia, mert egyre akadályokra talált. Ily akadályok a zord, ellenséges természeti erők, elemi csapások, melyek munkáját megnehezitették, sőt megrontották. De ilyenek az ember saját gyarlóságai, hibái,†) az önzés túlhajtása, a hatalmi vágy, gyülölet stb., melyek törekvését megrontják, embertársaival viszályba keverik s előidézik a véres harcokat. Hogy azonban az akadályokkal szemben is haladást mutat fel a művelődés, annál fényesebb bizonyitéka az emberi lélek előretörekvő tulajdonságának, hiszen az akadályok még inkább ösztönözték az előretörésre.

†) tévelygései,

E két tényező az emberiség küzdelmében u. m. egyfelől az előretörekvő, másfelől az akadályozó erő ősrégi idő óta ismeretes. Tudjuk, hogy ezen alapszik Zoroaster ó-perzsa dualisztikus vallásrendszere. S nincs-e szó a keresztyén vallásban is az isteni hatalommal szemben az ördög megrontásáról? Ezt azonban csak mint oly előzményt említem meg, mely messze, a multba vezet a szóbanlevő kettős erő felismerését illetőleg.

Ha azonban e tényt modern természettudományi alapon vizsgáljuk, a mint már vannak történetirók, a kik a természettudományi módszert szükségesnek tartják a

történelemben is, vagy a mint élesszű történetírónk, Salamon Ferenc kifejtette a történelem minden tudományt segédtudományul kell felhasználnia, úgy hiszem, kétségtelenül felismerhető az a hasonlóság, melyet az emberi küzdelem a földön és a föld és a többi égi testek mozgása a világürben felmutat. Mint az égi testeket a centripetális erő a nap felé vonzza s a centrifugális erő attól elröpíteni igyekszik, úgy működik az emberi küzdelemben az előretörekvés*), míg az akadályok, mint centrifugalis erők a céltól visszatartani s eltéríteni igyekeznek.

*) mint centripetális erő,

Elmélkedve e tény felett és tovább vizsgálva azt a történelmi fejlődés egyéb terén, főleg az állami életben, a mint rá fogok térni, részemről arra a meggyőződésre jutottam, hogy ez nemcsak mint hasonlat helyes, hanem mint az emberiség történelmi fejlődésének †) törvénye állapítható meg és a mint a természettanban nehézkedés törvényének nevezik, a történelemben lelki nehézkedésnek nevezhető. E szerint a művelődés, a kultúra az a középpont, az az ideális napfény, a mely körül forog az emberiség küzdelmes pályája.

†) fő

E törvény azonban a történelmi fejlődésben nem oly egyenletes hatású, mint az égi testek pályáján, hanem majd az egyik, majd a másik erő jut túlsúlyra, a minek oka, mivel az ember nem élettelen gép, de nem is valamely ideális lény, hanem - a mint már említém, - sokféle szenvedély uralkodik lelkében, különböző tulajdonságainak, jellemvonásainak egymással és lakóhelye különböző természeti viszonyaival való nagyon is szövevényes kapcsolódásában rejlik. Ez teszi oly bonyolulttá a történelmi életet. Mint a föld egyes vidékein különbözők a természeti viszonyok s e mellett a nehézkedés törvényén kívül egyéb természeti törvények is működnek, úgy a népek, nemzetek jellemvonásai sokféle árnyalatban lépnek fel és szintén sokféle lelki törvény szerint működnek. Mindez okozta, hogy már az őskortól kezdve a művelődés nem fejlődött egyenletesen és egyenletesen. Így keletkeztek az egyptomi, babyloni, phoeniciai, hébet, görög-római, középkori keresztyén és arab, renaissance-kori és modern nemzeti kultúrkörök. Általában a kultúra fejlődésében megállapítható, hogy a centripetális erő összetartó, egyesítő hatású, míg a centrifugális erő a nemzeti s egyéni szabadságérzetben nyilvánul, mely függetlenségre s a nemzeti jellemnek fentartására törekszik, és az önálló nemzeti kultúrában centripetális erő működik.

*) tehát az egységes, közös kultúrától bizonyos fokig elválaszt; már mint különleges

Vizsgáljuk most, hogyan érvényesül e törvény a vallási és állami életben.

A vallás az ókorban szoros összefüggésben állott úgy a kulturális, mint az állami élettel. A tudományt eleintén csak a papság művelte, különösen keleten, csak lassanként foglalt helyet e téren a világi elem. Az irodalom és művészet vallási alapon fejlődött. A vallás az államot támogató intézmény is volt. Így tehát a vallás úgy a nemzeti kultúra, mint az állam centripetális, összetartó erejét erősítette. Tudjuk, hogy Sokratest istentelenség miatt ítélték halálra, hogy ezzel megrontja az ifjuságot. Vádlói és bírái szerint tehát Sokrates tanításában a centrifugális erő lépett fel a nemzeti vallás centripetális erejével szemben.

Sokkal változatosabb és fontosabb a lelki nekézkedés hatása az állami életben.

Az ókori keleti népeknél a kényuralom volt az a középpont, mely körül forgott az egész nemzet élete. A centripetális erő teljes merevségében működött, úgyhogy méltán mondja róla nagy bölcselő költőnk, Madách: „Milljók egy miatt." A természeti viszonyok a centrifugális erőt a lelkekben ott annyira megbénítják, hogy fentartható volt a szigorú kasztrendszer s a rabszolgaság. A centripetális erő által összetartott államok egy-egy nagy energiájú királya így végezhetett nagy hódító harcokat, mint Ramses, Nebukadnezár, Cyrus, Dárius, Xerxes.

Ezzel éppen ellentétben a görögök történelmében nagy változatosságban nyilvánul a centrifugális erő működése.

A görög törzseknek hazájok természeti viszonyaival, a nagymérvü széttagoltsággal, tengerrel, hegyek, erdők vadálatával folytatott kemény küzdelmében, a miről ós regéik szólnak, szabadság-és függetlenségi érzete annyira kifejlődött, hogy sok apró államban szerveztek, a mi tanusitja, hogy a centrifugális erő jutott nálok túlsúlyra. A centripetális erő csakis a nemzeti egységet fentartó intézményekben (vallás, amphyctioniák, közös kultúra) működött. Míg ezen intézmények alapja, a nemzeti érzelem centripetális ereje hatalmasan működött, közös nemzeti vállalatokban, de főleg a perzsák elleni harcokban dicsőségesen vettek részt az egyes államok s megvédték az egész nemzet függetlenségét. Mikor azonban az egyes államok cohaesiója meglazult, a centripetális erő oly gyengének bizonyult, hogy a centrifugális erő győzelemre jutott a belső harcokban, főleg a hosszu peloponnesusi háborúban, a mi azután az egész (oly mérvü nemzet)

hanyatlására vezetett, hogy előbb macedon, majd római uralom alá jutott. A centripetális és centrifugális erők egyensúlyának megbomlása tehát romboló hatást gyakorol, a mint a görög történelem bizonyítja s a mi teljesen megegyezik azzal az erkölcsi törvénnyel, melyet a rómaiak így fejeztek ki: Concordia res parvae crescunt, discordia maximae dilabuntur. Oly elemi igazság, melyet úgy a természet, mint a történelem világa számtalanszor igazolt.

A macedon birodalomban, melynek alapját II. Fülöp vetette meg, Nagy Sándor rendkívüli hadvezéri tehetsége s szinte bámulatos energiája volt az a középpont, mely körül forgott a centripetális erő, a mellyel a nagy birodalmat megalapította és összetartotta. Csak a távoli India centrifugális ereje birt annak ellenállani. Azonban halála után nagy alkotását a centrifugális erők egyszerre szétszaggatták.

A római történelem a legszembeszökőbben tünteti fel az ókorban a centripetális és centrifugális erő egymásra való hatását.

Róma földrajzi fekvésénél fogva a Földközi tenger körüli területen oly középpontot foglal el, melynek helyzeti energiája népének mozgási energiáját képessé tette, uralmát óriási területre kiterjeszteni. Kezdetben a király kezében összpontosult a centripetális erő, de a Tarquinius Superbus zsarnoksága ellen támadó villamos feszültség a királyságot megbuktatta. A köztársaság szervezetében a centripetális erő s a helyzeti energia oly szilárd lett, hogy a centrifugális erőket, mint a plebeiusok mozgalmai, a Gracchusok, Marius és Cinna, majd Catilina forradalmai, képes volt legyőzni, mialatt nagy külső harcokat is győzelmesen folytatott. Az első triumviratusban is a centrifugális erő lép fel a köztársaságnak már ernyedő centripetális erejével szemben s Julius Caesar támadása Pompeius ellen a centrifugális erőt győzelemre juttatja. Mikor azonban Caesar saját személyében összpontosítja a centripetális erőt, a miben az energia átváltozását láthatjuk, az összeesküvőkben a haldokló köztársaság utolsó villamos feszültségének ereje működik. De ekkor a köztársasági szellem már oly romlott, fizikai nyelven a légkör oly sűrű jelhőkkel teljes, hogy a második triumviratusban Octavianusnak sikerült az egyeduralom megalapítása s ezzel Róma centripetális erejének új alapra való helyezése. E tényben nyilvánul az erőpár fizikai törvénye.

A császári hatalom megszilárdítja ugyan Róma centripetális erejét, de folytonos küzdelmet folytat a centrifugális erőkkel, melyek egyre szaporodnak a belső lázadásokban, a kereszténység terjedésében s egyre nagyobb és sűrűbb barbár betörésekben. E küzdelem korra lesz

a Diocletianus által szervezet négyes uralmat, a mit Nagy Constantinus nagy energiája szüntet meg s visszaállítja a birodalom egységes kormányzását. Nagy Theosodius után azonban végleges szakadás és a népvándorlás következtében egyre szaporodó és növekedő centrifugális erők a nyugati birodalmat végre megbuktatják.

A győzelmes centrifugális erők a nyugati római birodalom romjain új országokat hoztak létre. Egy-egy kiemelkedő vezér vagy király centripetális ereje körül kisebb országok keletkeztek, melyek rövidebb vagy hosszabb ideig tartották fenn magukat. Ilyenekből alapítja Chlodwig a frank királyságot a lelki nehézkedés törvénye szerint, melyből többszöri felosztás után, a mi ezen alakulásban is centrifugális erők működését tanusítja, Nagy Károly római császársága fejlődött. Nagy Károly birodalmát azonban utódai alatt a centrifugális erők a verduni szerződésben részekre bontják, melyek közül a német királyság centripetális ereje szerzi meg a római császárságot, mely világuralomra törekszik.

Ezt fejlődéssel kapcsolatban kialakul a hübériség, mint a középkori társadalmat összetartó intézmény, a melyben a fokozatosan egymás alárendelt osztályokat is a lelki nehézkedés törvénye tartja össze.

Ugyanezen törvény érvényesült a keresztyén egyház szervezkedésében is. Kezdetben ez demokratikus alapon indult meg, de a hittételek megalapitásával az egyházi centripetális erő a papság kezében összpontosult s a lelki nehézkedés, melyet ez a hivekre gyakorolt, kifejlesztette a hierarchiát. A patriarchatusok között a római megszerezte az elsőséget s a pápaságban oly szervezetet (Czet) létesitett, mely centripetális erejével az egész keresztyénség felett világuralomra törekedett. Azonban vele szemben is fellépő centrifugális erő idézte elő a keleti egyház elszakadását, majd a szintén világuralomra törekvő német-római császársággal való összeütközését, mely hosszú, véres harcokban tombolt.

Ezalatt Kelet-Európában Justinianus uralma alatt a kelet-római (görög) császárságnak is sikerült a centrifugális erőkkel szemben növelni centripetális erejét; azonban nemsokára hatalmas ellenségéül lépett fel ~~Ilmi~~ Mohammed vallása, az iszlam. Ennek fejlődésében is felismerhető a lelki nehézkedés törvénye, melyet még erősit az a tan, hogy a hivőnek kötelessége fegyverrel is ~~folytatni~~ szent háborút folytatni hitéért. Szervezetében a Kalifatus körül csoportosul a centripetális erő, mellyel nagy hódításokat tett. Azonban a centrifugális erő vele szemben is fellépett, egyfelől egyházi szakadásban (siitáknak és szunnitáknak), másfelől a Kalifatus kettéi szakadásában (bagdadi és cordovai).

Az iszlam ellen, mint az egész keresztyénséget megtámadó cen-

trifugális erő ellen tömörül a keresztyénség centripetális ereje a keresztes háborúkban. Ekkor éri el a pápaság hatalma tetőpontját s a 4-ik keresztes had Konstantinápolyt is elfoglalván, a pápa által kinevezett patriarcha kormányozza (ott) az egyházat. Ekkor sikerül a pápaságnak a császárság világuralmi törekvését megbuktatni, a mi Németországban a centrifugális erőket juttatja győzelemre az interregnumban.

De a pápaság ellen is működik a centrifugális erő eretnekség feléledésében, valamint a jogtudomány ama tanában, hogy a pápát nem illeti az országok és fejedelmek világi ügyeibe való beavatkozás. Majd IV. Fülöp, francia király támadása világuralmi törekvését véglegesen megdönti, előidézvén az egyházszakadást. Emellett az egyre növekedő centrifugális erő a reformkívánalmakban előkészíti a reformatiót.

Franciaország fejlődése a verduni szerződéstől számítva a lelki nehézkedés törvénye szerint történt. Az utolsó Karolingok idején a hűbéruraknak †) centrifugális ereje annyira megnőtt, hogy a király csak primus inter pares volt. Azonban [a királyi centripetális erő, melyet főleg a papság támogatott, folyton növekedett, viszont a királyok a pápaságot segítették a császárság ellen. A királyi hatalom az után IV. Fülöp egyéniségében annyira emelkedett, hogy nem tűrte el a pápai beavatkozást s így bekövetkezett az összeütközés.

IV. Fülöp után azonban nemsokára a francia királyi ház centripetális ereje a rokon angol királyi ház centripetális törekvésével jutott összeütközésbe a 100 éves háborúban, mely francia centrifugális erők által támogatva (pereszt lázadás, viszály a hűbéres burgundi hercegséggel), az országot nagy veszedelembe sodorta. A centripetális erőt D'Arc Johanna fellépése mentette meg s a királyi hatalom újabb emelkedését XI. Lajos a hűbérurak leverésével s a francia Burgund visszaszerzésével erősítette meg.

Anglia megalakulásában, a 7 kis királyság egyesítésében Egbert által szintén a lelki nehézkedés törvénye nyilvánul. Majd dán és normann betörésekkel küzdött mint centrifugális erőkkel s Hódító Vilmos uralma alá jutott. Ennek eredménye a régi és a betörő népelemek összeveggyülése lett, a mit előmozdított az, hogy Vilmos bölcsen meghagyta az angolszászok régi önkormányzati jogait s az ország függetlenségét VII. Gergely pápával szemben fentartotta. A pápaság világuralmi törekvését azonban Anglia is megérezte később II. Henrik vezeklésében a meggyilkolt Becket Tamás sírjánál, majd Földnélküli János megalázkodásában. Ezzel szemben az angol †) centrifugális erő" fellépése következett a magna charta kivívásában, mely alaptörvénye lett az alkotmánynak. Ez a királyi centripetális erő s a nemzeti centrifugális erők kölcsönös kiegyenlítése alapszik s a két erőt egyensúlyban tartja a parlament megalapítása által.

†) centrifugális ereje

†) Igyenge

[lassankint

†) nemzeti

János király utódai azonban (ismét) a királyi hatalom emelésére törekszenek s igényt támasztván a francia trónra, Franciaországgal a 100 éves háborúba keverednek. A sokáig győzelmesen folyó háború szerencsétlen befejezése után a centrifugális erők belső zavarokat idéznek elő (Wicliff, Wat Tyler), majd a királyi hárban keletkezett centrifugális erők gyengítik meg a centripetalis erőt a két rózsa kegyetlen harcaiban, mígnem VII. és VIII. Henrik állítják vissza a megzavart egyensúlyt.

Ekörben a német interregnum után a császári trónt a Habsburgház nyervén el, a világuralom helyett a dinasztikus politikát tette uralmának centripetális erejévé, mellyel megszerezte Spanyolország, majd Magyarország trónját. Spanyolország a cordovai kalifátus legyőzése után kisebb királyságokból szintén a nehézkedés törvénye szerint alakult, majd Amerika felfedezése által centripetális erejét kiterjesztette az új-világra is, úgy hogy V. Károly császár a spanyol trónra (is) elnyerésével ismét világuralommal fenyegette a szomszédos hatalmakat, a mi háborúba sodorta I. Ferenc francia királlyal, aki szintén vágyódott a császári trónra.

Keleten is új világuralmi törekvést jelentettek be II. Mohammed szultán büszke szavai Konstantinápoly elfoglalása idején s a török hatalom nagy centripetális ereje ellen a centrifugalis erők által megszaggatott keresztyénség képtelen volt egységes védekezésre, sőt a nyugati hatalmak a Habsburgház ellen a törökkel szövetkeztek. Így a török támadásokat csak Magyarország tartotta fel, részben idegen segítséggel.

A nagy centrifugális erők a középkori társadalmat összetartó hűbériséget is felbomlasztották. A városi polgárság vagyonosodása a keleti kereskedelem által, mely a keresztes háborúk korában a vallási ellentét mellett is fellendült, a hűbérurak leverése, a könyvnyomtatás, a renaissance s a sürgetett egyházi reformkívánalmak mind közreműködtek e tekintetben. A földhöz kötött jobbágyság is lázadásokban lépett fel a szétterjedő szabadabb szellem hatása alatt.

Így a középkor fő intézményeit, a pápaságot, császárságot és hűbériséget támogató centripetális erők annyira meggyengültek, hogy a centrifugális erők új eszmékért küzdve, a történelmi fejlődést új irányba terelték.

A megindult reformatio számos új egyházat alkotott, melyek a katholikus centripetális erővel szemben mind centrifugális erőt képeznek s egymással szemben is a hitszabadság eszméjét fentartva, köztök csakis a szentíráson alapuló vallásos hit képet összekötő centripetális erőt. Közbevetőleg itt megjegyzem, hogy az ókorban szétszórt s a középkorban borzalmas üldözéseket szenvedő zsidóságot is vallásos hitének centripetális ereje tartotta (fent) és tartja(-ma) is.

A reformatio azonban nemcsak a hitéletre, hanem demokra-

likus szervezkedése által az állami életre is hatást gyakorolt. Mivel így a dinasztikus politikával is szembenállott, ez idézte elő a vallásháborúkat, melyeket a régi uralmát visszaszerezni akaró pápai centripetális erő is támogatott az ellenreformatio által. E harcok váltakozatos lefolyását nem részletezve, Németországra nézve a westphalei békében eredményök a protestánsok vallásszabadságának s a német fejedelmek, városok, rendek jogainak biztosítása lett, mely által a császári centripetális erő nagy mértékben meggyengült. Ezzel ellentétben Franciaországban IV. Henrik áttérésével a francia dinasztikus centripetális erő" jutott győzelemre, csak a királyi bölcseség adta meg a nantesi edictumban a protestánsok vallásszabadságát. Ez a francia centripetális erő" támogatta akután a német protestánsokat a vallási ellentét mellett is a Habsburg centripetális erővel szemben. Tetőpontját ez a francia centripetális erő XIV. Lajos uralmában nyerte el, a ki a nantesi edictumot visszavonván, a protestáns centrifugális erőt országában megsemmisítette.

Angliában a reformatio eredménye az anglikán egyház szervezése lett, mely valóságos kiegyezése a katholikus centripetális egyházszervezetnek a protestáns centrifugális tanaival független nemzeti egyházban. Ugyanily kiegyezést a parlamentalismus megalapítása ekkor alkotmányos küzdelmeinek eredményeként a királyi centripetális erő és a nemzeti jogainak centrifugális ereje között. És a parlamentalismus annyira biztosította azóta az angol kormányzatban az egyensúlyt, hogy azt általánosan mintaszerűnek ismerték el. Ugyane korban sikerült az angol centripetális erőnek Skót- és Irország egyesítése, a mi a középkorban nem sikerült s megalakult ekképp Nagybritannia. E kor nagy küzdelmeiben az angol nemzeti centripetális erő egyidőre Cromwell személyében összpontosult.

XIV. Lajos túlhajtott királyi centripetális erejének óriási visszahatását a felvilágosodás irodalma, mint centrifugális erő által előkészített nagy forradalomban látjuk, melynek villamos feszültsége, bár nagy eszméket szolgált, a vérengző vérmuralomban mint történelmi vulkán tört ki s tüzes lávája a leeső test gyorsulásának törvénye szerint hullva szét, annak intézőit is maga alá temette. A tomboló ostromból a köztársasági Bonaparte Napoleon tábornokban az energia átváltozásának törvénye szerint, mint egykor Julius Caesarban, a consuli, majd császári centripetális erő emelkedett uralomra. Azonban az ő centripetális ereje, éppúgy, mint a forradalom, a régi uralkodók centripetális erejével szemben centrifugalis erő volt, t) a mely ellen azok szövetsége végül győzelmet nyert.

Ezután a centripetális erő a szent szövetségben intézi Európa sorsát. Ellene az 1820-tól fellépő forradalmakban küzd a centrifugális erő". Majd III. Napoleonban ismét az energia átváltozása útján lép fel a második francia császári centripetális erő, mely ellen Bismarck tusa erejének sikerült a régi német centrifugális erőket egyesíteni s a modern német császári centripetális erőt megalkotni.

Amerika felfedezése óta igen fontos az európai tengerész államok gyarmatbirtokszerzése. A kezdeményező e téren Portugalia volt, de gyorsan túlszárnyalta Spanyolország. Azonban II. Fülöp óriási con-

tripetális erejének, mely naggeszkölesi törvények megsértésével működött, gyorsan bekövetkezett romboló és hanyatlást okozó visszahatása is. Nagy birtokokat szereztek Franciaország és Németalföld is, de valamennyit felülmulta Nagybritannia, mely kedvező földrajzi helyzete s tengerre utalt népének kiváló tengerészi képessége alapján a föld legnagyobb tengeri hatalmává emelkedett s centripetális erejét mind az öt földrészre kiterjesztette.

A közép-és újkori hatalmakállami fejlődése mellett Olaszországban, ahonnan kiindulva Rome centripetális ereje az ókorban világuralmat szerzett, annak bukásától a legújabbkori egyesülésig a centripetális erő megsemmisült s a szép félsziget idegen hatalmak zsákmánya lett, csak kultuvája működött laza összekötő kapocsképpen, mignem az erősbülő olasz nemzeti eszme, mint új centripetális erő, kivivta az egyesülést. Középkori története a legszembeszökőbben tanusítja a centrifugális erők bomlasztó hatását.

Talán elég rámutatnom, hogy Oroszországot is nagy centripetális erő fejlesztette nagyhatalommá, mely a szomszédos Lengyel- és Törökországban működő centrifugális erőket felhasználva, ezek centripetális erejét alásta s előidézte Lengyelország felosztását. A legújabb korban azonban Oroszországban is oly centrifugális erők léptek fel, melyek hatalmát alásták.

Európa történelmi fejlődésének e legislegrövidebb vázlatából eléggé kitünik a lélki nehézkedés törvényének működése, nézzük azonban még hazánk történelmében való szerepét, mely bennünket legközelebbről érdekel.

A magyar törzsek közt a fejedelemválasztásban nyilvánul először az a centripetális erő, mely állami szerveződés alapját vetette meg, míg harci kalandjaik az európai fejlődéssel szemben centrifugális erőként léptek fel. Géza fejedelem volt az, aki felismerte, hogy nemzete csak az európai kultúra alapján tarthatja fenn magát Európában és az európai centripetális erő vonzó körébe lépett. Szent István szervezte meg a keresztyénségben és Királyságban a magyar vallási és állami centripetális erőt, a mely alapon fejlődött tovább nemzetünk. Ebből következett, hogy kettős tengely körül forgott a nemzet sorsa: az európai, nyugati hatás tengelye s a belső, nemzeti fejlődés tengelye körül, mely az elfogadott nyugati eszméket a nemzeti szellemmel összeforrasztva, a nemzet függetlenségét fentartotta. Ennek további következménye, hogy keleti, barbár támadások ellen hazánk Európa védője lett, de mivel ~~az nyugati~~ európai hatás gyakran fenyegette függetlenségét, ez okozta sok harcunkat a szomszéd hatalmakkal.

Ez a külső hatás akkor vált egyre veszedelmesebbé, mikor idegen származású uralkodók, különösen a Habsburghár jutott a trónra. E veszedelem ellen a nemzeti visszahatás emelte Hunyadi Mátyást, majd Szapolyay Jánost a trónra, az utóbbi ellen pedig az európai centripetális erő segítette I. Ferdinandot uralomra. A nemzeti visszahatás ezzel szemben a törököknél keresett segítséget, a minek következménye a 3 részre szakadás lett. A Habsburgház centripetális ereje ellen léptek fel szabadságharcaink, melyekben a lelki nehézkedés működését a legtisztábban láthatjuk.

Emlékezzünk Bocskai István fellépésére, mily gyorsan csatlakozott hozzá a nemzet centrifugális ereje, míg a győzelem után bölcsesége visszaállítja a centripetális erő működését. Ugyanezt tanusítja a II. Rákóczi Ferenchez történt nagy csatlakozás, azonban ekkor éppen a harc bölcsessa hozzá létre a szatmári békében a centripetális erő győzelemre jutását. A nemzet lelki nehézkedése nyilvánul a Kossuth Lajoshoz való lelkes csatlakozásában, míg Széchényi István a centripetális erő sodrában óhajtotta a nemzet regenerálását. Ez okozta a két nagy férfiú összeütközését. A Bach-korszak szenvedései után ismét a nemzet †)lelki nehézkedése nyilvánul Deák Ferenc bölcsesége iránt, mellyel a magyar centripetális erőt az osztrák centripetális erővel ‡)kiegyenlítette, hogy ‡)annyira ezzel a Kettős monarchia közel félszázados haladását biztosította. Hasonló lelki nehézkedés hozta létre régebben a nemzet segélyszervezését Mária Teréziának, míg a centripetális és centrifugális erők romboló hatású összeütközését láthatjuk a 1526-os mohácsi csata után a kettős Királyválasztásban.

Egy pillantást vetve most Amerikára, láthatjuk, hogy az Egyesült Államokban s azoknak mintájára szervezett Köztársaságokban a középponti, időhöz kötött †)Kormány a congressussal képviseli a centripetális erőt, míg az egyes államok szervezetében működik a centrifugális erő. Így a két erő hatása szinte oly egyensúlyban működik, akárcsak az égi testek mozgásában. Tudjuk, hogy csakis egyszer állott be ebben zavar, t.i. a rabszolgatartás miatt folyt polgárháborúban. Hasonló szervezet tartja fenn a svajci Köztársaságban is az egyensúlyt. †)s választott

Ha ezek után korunk nagy világháborújában keressük a lelki nehézkedés törvényének működését, könnyen rájövünk, hogy azon világhelyzettel szemben, mely szerint Nagy-Britannia a ~~föld~~részek középpontjában áll, honnan tengerészetével a centripetális erőt érvényesítheti, szemben az úgynevezett entente erejét túlsúlyra emelte, a középponti szövetség mint centrifugális erő működött. Ez az erő az orosz centripetális erőt képes volt megsemmisíteni, de mikor az É.-Amerikai Egyesült Államok is a harcba léptek, az entente a földkerekségen Nagy-Britanniától Franciа-, Olasz-, Görögországon, Egyptomon, †)Indián, Ausztrálián, Japánon, az Egyesült Államokon és Kanadán át oly körgyűrűt alkotott, melyet a középponti szövetségnek nem sikerült áttörnie, annál kevésbbé, mert e szövetség ~~belső~~ erejét az élelemhiány s egyéb okok miatt belső centrifugális erők is gyengítették, a mi †)Kelett

végre is romboló hatást gyakorolt.

Az elmondottak után, úgyvélem, nem tartható fenn többé az a régi ellenvetés, hogy a történelemben nem lehet kísérletekkel bizonyítani. Ez felesleges. Hisz a történelmi fejlődés folyton új meg új változatban, dengyanazon törvények szerint történik. De ha valaki mégis kísérletet kívánna annak igazolására, hogy rendezett állami let csak megfelelő biztosítékokkal tartható fenn, melyek a centripetális és centrifugális erőt egyensúlyban tartják, valóságos fizikai kísérletképpen láthatta az orosz, német, magyar eseményeket a jelenkori világháború végén, melyek oly interregnumot idéztek elő, mint pl. a középkori német interregnum volt a Hohenstauf-ház bukása után. Ugyane tüneményt ugyanezen törvény szerint láthatjuk Nagy Sándor*) birodalmának felbomlásában, vagy (nálunk az Árpád-ház fiágának kihalása idején. (kisebb mérvben)

*) valamint Nagy Károly

Mindezek alapján meggyőződésem szerint megállapítható, hogy minden állam, valamint a nemzeti kultúra fejlődése olyan, mint valamely forgó körpont, melyet a centripetális és centrifugális erők tartanak működésben. Ezen állami és kulturális körök egy nagy körben, t. i. az emberiség egyetemes történelmi fejlődésének körében mozognak. E körök egymással folytonos surlódásban vannak, a melyből*) erkölcsi törvények szerint szövetségek vagy összeütközések harcok keletkeznek.

*) lelki és

Látható ezekből, hogy az egész emberiség történelmi fejlődése a lelki s erkölcsi törvényeknek a természeti törvényekkel való szoros összefüggésén alapszik, a minek bizonyítékául bizonyára elég rámutatnom arra, hogy az ember testénél fogva maga is a természethez tartozik s természeti törvények alatt áll, míg lelkénél fogva lelki s erkölcsi életet él. E tény elképzelhetetlenné teszi, hogy egy és ugyanazon lényben egymással össze nem függő törvények működjenek, mert ez bizonyára állandó zavart okozna.

Ha egyes természeti erőket s tüneményeket lelki tulajdonságokkal s tüneményekkel összehasonlítunk*), könnyen észrevehető azok megegyező működése, a mit a költői irodalom régen s bőven fel is használ. Ki ne tudná, hogy a hit a lélek napja, melynek melege a szeretet, visszaverődő fénye a remény? A lelkesedés vajjon nem a lélek lobogó lángja? A bizalom és hűség mi egyéb, mint lelki cohaesio? Az indulatok, szenvedélyek nem úgy hatnak-e, mint a szélvészek és viharok? Nem nyilvánul-e a hatás és visszahatás, a politikai életben sokat emlegetett reactio, éppúgy a történelemben, mint a természetben? A villamosság és delejesség vonzó és taszító ereje nem (egy) felel(-e) meg a rokon- és ellenérzésnek, a szeretet és gyülöletnek a lelki életben? Az akarat

*) csak laikus szemmel, tudományos módszer nélkül is

ereje nem a lélek oly energiája, mely az emberi cselekvést és tetteket működésbe hozza és irányítja, éppúgy, mint azt a természeti erők vagy a működésbe hozott gépek energiája végzi?

A természeti és lelki erők s jelenségek, valamint azok hatása között ez a nyilvánvalóan meglévő megegyezés és összhang hathatósan s kellőleg támogatja és megerősíti azt a feltevést, mely arra a meggyőződésre vezet, hogy a természeti és lelki törvények szoros összefüggésben együttesen működnek úgy az egyes ember, mint az egész emberiség életfejlődésében. És ha ez így van, ennek természetes következménye az, hogy a történelmi fejlődés a természetviszonyok és az emberi lelkek kölcsönösen egymásraható, együttesen közreműködő munkálkodásának eredménye, a minőt már Buckle tanítja és a művelt emberiség általános kulturális haladásának, valamint a legjelentékenyebb népek állami és vallási fejlődésének általam előadott legrövidebb vázlata, úgy vélem, elég híven és meggyőzően tanusítja. A történelmi fejlődésnek ezt az eredményét a lelki nehézkedésnek nevezhető fő törvény szabályozza és hozza létre.

E törvényt, illetőleg amaféle erőt, mely e törvény szerint az emberi lélek működését irányítja és vezeti, felismerte már említett nagy bölcselő költőnk s az ember tragédiája befejező részében az úr ezt szavaiban költőileg fejezte ki:

„Ha percnyi léted ülyától legörnyedsz,
Emel majd a végtelen érzete.
Ha ennek elragadna büszkesége,
Fog korlátozni arasznyi lét."

Hiszen mi egyéb a végtelen érzete az emberi lélekben, mint a centrifugális erő", mely az embert a föld porából a magasba emeli, nagy, merész tettekre hívja és buzdítja, szabad, független szellemének érvényesítésére ragadja és röpíti szintén a végtelenségbe?

És a korlátozó arasznyilét nem ama centripetális erő", mely az emberiség felett uralkodó világrend törvényeihez, mint középponthoz vonzza és köti az embert, melyeket bűnhődés nélkül át nem léphet és meg nem sérthet? A természeti, lelki és erkölcsi törvényeket alkotják azt a középpontot, a mely összesen körül kell forognia az egész emberi, úgy egyéni, mint történelmi munkálkodásnak.

Felismerve tehát a lelki nehézkedés törvényét, ez új világításban tünteti ugyan fel a történelmi fejlődést, de mivel e törvény tulajdonképpen mint e fejlődés mechanikája működik, az eszméket, főleg a koronként változó, uralkodó

(történeti) (úgynevezett)

eszméket, valamint a kiváló, vezérlő egyének jelentőségét csak annyiban érinti, hogy ezek vagy a centripetális, vagy a centrifugális erő sodrában állanak. Azonban kiki saját szilárd elhatározása, meggyőződése szerint öntudatosan küzdhet az egyik erő sodrában azon eszmékért, melyeket üdvöseknek ismert fel, teljes lelki energiával s anyagi erővel a kitartósság törvénye szerint a legvégsőig. Minél nagyobb ez az energia s a rendelkezésére álló anyagi erő, annál nagyobb, hevesebb a küzdelem s annál nagyobb a győztes fél győzelme és a legyőzött bukása. A küzdők felelőssége, mint erkölcsi törvény, a lelki nehézkedés törvénye mellett is fennáll: a bukás nagy, dicső eszméért folyó küzdelemben mindenkor megdicsőülés és vértanúság, míg az önző, hatalmi érdekből és az erkölcsi törvények megsértésével folyó harcban való legyőzetés bűnhődés marad.

Hogy az egyén öntudatos akarata e törvény mellett is nyilvánul, bizonyítja az is, hogy a küzdelemben semleges állást foglalhat el úgy az egyes ember, mint egész nemzet is; valamint az is, hogy a harc kiegyenlítésére szolgáló törekvésnek is van helye, a mint ezt a békekötések, vagy nálunk Deák Ferenc példája s Angliában a parlamentalizmus megalapítása tanusítják.

E törvény azonban nem zárja ki a véletlen szerepét sem. Hiszen ki tudhatná, mikor léphet fel valahol lángeszű politikus vagy hadvezér, ki a lelki nehézkedés törvénye szerint a történelmi fejlődésre hatást gyakorolni képes? De ő sem képes a küzdelem eredményét mindvégig előrelátni, mint azt egy Hannibal, Julius Caesar, I. Napoleon és mások példája bizonyítja. A véletlen azonban a természetben is megvan. Megtudja-e a természettudomány csak egy héttel előbb teljes pontossággal határozni, a föld melyik pontján keletkezik pl. egyszerű nyári zivatar, vagy földrengés, mely városokat dönt romba? Így a jelenkori világhelyzetben a jövő történelmi fejlődéséről ki mondhatja meg teljes biztossággal, hogy a Wilson-féle népszövetség, vagy a szociális eszme, vagy egészen más út és mód fogja a centripetális és centrifugális erők egyensúlyát fenntartani? Ez különben nem is a történelem, hanem a politika tárgykörébe tartozik.

Egyébiránt ha a nehézkedés törvényének a természettudományban való felismerése után éppoly csodálattal töltheti meg az emberi keblet az égi testek pályájának nagyszerű törvényszerűsége és készteti imára a Teremtő iránt, mint e törvény felismerése előtt, éppúgy a lelki nehézkedés törvényének a történettudományban való elfogadása vagy elvetése után is fennmarad és kell, hogy fennmaradjon az emberi lélekben az a hit, hogy az emberiség küzdelme oly nagy cél felé vezet, melyért érdemes itt küzdeni. Másként az ember bizonnyal nem is lehetne úgy és arra tekintve, hogy ily küzdelemre képes legyen és kétségbe kellene esnünk az emberi nem jövője felett. A lelki nehézkedés törvénye is arra int és buzdít, a mivel Madách szerint az Úr inti és buzdítja Ádámot: „Ember, küzdj és bízva bízzál."

Érk. 1920. Március 10.

200

1920.

Visszaküldés
Kiadatik Angyal Dávid r. t.=
nak, a Történeti Szemle szerk.=
Lőjének.
Budapest, 1920. március 10.

Heinrich
főnök

Csatolva 1 levél

(Válasz levél az acták
között önnyelvik.)

Ad 200/1920.

Méltóságos Főtitkár Úr!

A szokatlan eljárás, a mely szerint a mellékelt értekezést bátorkodom hivatalába beküldeni, talán a tolakodás színében tűnhetik fel; azonban azzal óhajtom megokolni, hogy munkám oly tudományos problémát tárgyal, mely felett véleményem szerint csakis magas színvonalon álló tudományos testület dönthet. Ez bátorított fel komoly megfontolás után munkámnak Méltóságod hivatalába való beküldésére oly alakban, mint a pályamüveket szokás, habár ez nem pályamü, t. i. névrejtő levél csatolásával, hogy a bírálatnál minden személyi tekintet kizárt lehessen. Tiszteletteljes és alázatos kérésem ugyanis az, hogy kegyeskedjék, ha az Akadémia szabályzata megengedi s ha szükséges, a Nagymélt. Elnök úr, esetleg zárt összes ülés hozzájárulásával, a munka megbírálására az illetékes történelmi szakosztály

./.

tagjait felkérni.

Ha azonban e kérésem nem teljesíthető, vagy ha a bírálat oly kedvezőtlen lesz, hogy az általam lelki nehézkedésnek nevezett törvény semmiképp sem fogadható el, úgy kérem értekezésemnek egyszerű papírkosárba vetését azok megsemmisítését, mivel ez esetben nem kívánok azzal a nyilvánosság elé lépni. Az úgy ezzel végleges elintézést nyer és előre is bocsánatot kérek hiábavaló alkalmatlankodásomért.

De ha a bírálat munkámat, illetve az általam vitatott törvényt elfogadhatónak nyilvánítaná, úgy a névrejtő levél felbontása után ezen eredményről szíves értesítését bátorkodom kérni egyszerű levélben, (melyre a bélyeget mellékelem) s a munka szíves megőrzését addig, míg kiadására alkalmat találva, átvétele végett vagy személyesen jelentkezhetem, vagy megbízottat küldhetek fel.

Előre is mély, őszinte köszönetemet nyilvánítva a kéréssemmel járó fáradságáért úgy Méltóságodnak, mint a bíráló uraknak, a mennyiben ez teljesíthető, vagyok

Szarvas 1920. március 7.

Méltóságodnak

kiváló tisztelettel

a záró levélben jegyzett

szerző.

Nagyságos

Váczy János úrnak,

a M. Tud. Akadémia tagjának

Budapest

Szemlőhegy-u. 13.

Hivatalból.

Portómentes.

„A történelmi fejlődésről természet-
tudományi alapon" című értekezés
szerzőjének nevét rejtő levél.

Rdl 200/1920

Sárkány Imre
nyug. főgimn. tanár

Szarvas.
Békés megye.

MTA KÖNYVTÁRA
BUDAPEST
KÉZIRATTÁR

AKADÉMIAI LEVÉLTÁR

1920.

FOLYTATÁSA KÖVETKEZIK